

unesco

Ινστιτούτο Εργασίας Γ.Σ.Ε.Ε.

ΑΣ ΟΡΑΜΑΤΙΣΤΟΥΜΕ
ένα νέο κοινωνικό
ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΤΟ
συμβόλαιο για
ΜΕΛΛΟΝ ΜΑΣ ΜΑΖΙ
την εκπαίδευση

Η UNESCO – παγκόσμια ηγέτιδα στην εκπαίδευση

Η εκπαίδευση είναι η κορυφαία προτεραιότητα της UNESCO επειδή αποτελεί βασικό ανθρώπινο δικαίωμα και το θεμέλιο για την ειρήνη και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η UNESCO είναι ο ειδικευμένος οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για την εκπαίδευση, ο οποίος διαδραματίζει ηγετικό ρόλο σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο για την προώθηση της προόδου, ενισχύοντας την ανθεκτικότητα και την ικανότητα των εθνικών συστημάτων να υπηρετούν όλους τους μαθητές. Η UNESCO ηγείται, επίσης, των προσπάθειών για την ανταπόκριση στις σύγχρονες παγκόσμιες προκλήσεις μέσω της μετασχηματιστικής μάθησης, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση –η οποία διατρέχει όλες τις δράσεις– στην ισότητα των φύλων και στην Αφρική.

Πρωτοβουλία για το Μέλλον της Εκπαίδευσης

Η Διεθνής Επιτροπή για το Μέλλον της Εκπαίδευσης ιδρύθηκε από την UNESCO το 2019 για να οραματιστεί και πάλι πώς η γνώση και η μάθηση μπορούν να διαμορφώσουν το μέλλον της ανθρωπότητας και του πλανήτη. Στην πρωτοβουλία ενσωματώνονται με ευρεία συμμετοχή τόσο το κοινό όσο και οι εμπειρογνώμονες και στοχεύει να λειτουργήσει ως καταλύτης για έναν παγκόσμιο διάλογο σχετικά με το πώς πρέπει να επανεξετάσουμε το νόημα της εκπαίδευσης σε έναν κόσμο αυξανόμενης πολυπλοκότητας, αβεβαιότητας και ευθραυστότητας.

Εκδόθηκε το 2025 από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (UNESCO), 7, place de Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, France, το Ινστιτούτο Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας της ΓΣΕΕ (INE ΓΣΕΕ), Εμμ. Μπενάκη 71Α, 10681 Αθήνα και την Ελληνική Εθνική Επιτροπή για την UNESCO, Ακαδημίας 3, Αθήνα, Ελλάδα.

© UNESCO, INE ΓΣΕΕ και Ελληνική Εθνική Επιτροπή για την UNESCO, 2025

ISBN 978-618-234-013-4 [INE ΓΣΕΕ]

ISBN 978-618-87775-1-4 [Ελληνική Εθνική Επιτροπή για την UNESCO]

DOI <https://doi.org/10.54675/UIA4099>

Αυτή η έκδοση είναι διαθέσιμη σε Open Access με την άδεια Attribution-ShareAlike 3.0 IGO (CC-BY-SA 3.0 IGO) (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/igo/deed.el>). Χρησιμοποιώντας το περιεχόμενο αυτής της έκδοσης, οι χρήστες αποδέχονται ότι δεσμεύονται από τους όρους χρήσης του Αποθετηρίου Ανοιχτής Πρόσβασης της UNESCO (<https://www.unesco.org/en/open-access/cc-sa>).

Τίτλος πρωτοτύπου: *Reimagining our Futures Together: A New Social Contract for Education*

Πρώτη έκδοση το 2021 από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (UNESCO), 7, place de Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, France.

Οι περιγραφές που χρησιμοποιούνται και η παρουσίαση του υλικού σε ολόκληρη την έκδοση δεν συνεπάγονται την έκφραση οποιασδήποτε γνώμης εκ μέρους της UNESCO σχετικά με το νομικό καθεστώς οποιασδήποτε χώρας, επικράτειας, πόλης ή περιοχής ή των αρχών της ή σχετικά με την οριοθέτηση των συνόρων ή των ορίων της.

Τα μέλη της Διεθνούς Επιτροπής για το Μέλλον της Εκπαίδευσης είναι υπεύθυνα για την επιλογή και την παρουσίαση των πληροφοριών που περιέχονται στην έκδοση και για τις απόψεις που εκφράζονται σε αυτήν.

Αυτά δεν εκφράζουν απαραίτητα την UNESCO και δεν δεσμεύουν τον Οργανισμό.

Επιμελήτρια κειμένων αγγλικής έκδοσης: Mary de Sousa

Η ελληνική έκδοση πραγματοποιήθηκε με χρηματοδότηση και επιμέλεια του Ινστιτούτου Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας (INE ΓΣΕΕ).

Σημείωση του επιστημονικού επιμελητή: Κατά τη μετάφραση υιοθετήθηκε η χρήση του ενός γένους αποκλειστικά για λόγους χρηστικότητας και διευκόλυνσης της ανάγνωσης. Η χρήση του ενός γένους συνδέεται μόνον με την ιδιότητα και όχι με την έμφυλη διάσταση.

Επιστημονική επιμέλεια ελληνικής έκδοσης: Θανάσης Καραλής, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

Μετάφραση: Κατερίνα Τόκα

Φιλολογική επιμέλεια μεταφρασμένου κειμένου: Βαρβάρα Καρζή

Έγκριση απόδοσης στα ελληνικά: Μάνος Αντωνίνης, Διευθυντής Παγκόσμιας Έκθεσης Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης / UNESCO

Γραφιστική επιμέλεια: UNESCO

Σελιδοποίηση: Αγγελική Τσίρμπα

Τεχνική υποστήριξη: Μαρία Τσουκαλά

Εκτύπωση: ΚΑΜΠΥΛΗ ΑΕΒΕ

Τυπώθηκε στην Ελλάδα.

Το έργο της Διεθνούς Επιτροπής για το Μέλλον της Εκπαίδευσης υποστηρίχθηκε γενναιόδωρα από τη Σουηδική Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας (Sida), την κυβέρνηση της Γαλλίας και την Banco Santander.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση

Η ανθρωπότητά μας και ο πλανήτης Γη απειλούνται. Η πανδημία δεν αποτελεί παρά μόνο μια ακόμα απόδειξη για την ευθραυστότητα και την αλληλεξάρτησή μας. Τώρα απαιτείται να δράσουμε επειγόντως όλοι μαζί για να αλλάξουμε πορεία και να οραματιστούμε και πάλι το μέλλον μας. Η παρούσα έκθεση της Διεθνούς Επιτροπής για το Μέλλον της Εκπαίδευσης αναγνωρίζει τη δύναμη που έχει η εκπαίδευση να επιφέρει ριζικές αλλαγές. Αντιμετωπίζουμε μια διττή πρόκληση: αφενός να τηρήσουμε την υπόσχεση που δεν έχει εκπληρωθεί ακόμη, δηλαδή να διασφαλίσουμε το δικαίωμα της ποιοτικής εκπαίδευσης για κάθε παιδί, νέο και ενήλικο, και αφετέρου να αξιοποιήσουμε πλήρως το μετασχηματιστικό δυναμικό της εκπαίδευσης ως πορείας προς ένα βιώσιμο συλλογικό μέλλον. Για να γίνει αυτό, χρειαζόμαστε ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση που θα αποκαταστήσει τις αδικίες μετασχηματίζοντας παράλληλα το μέλλον.

Αυτό το νέο κοινωνικό συμβόλαιο πρέπει να θεμελιώνεται στα ανθρώπινα δικαιώματα και να βασίζεται στις αρχές της εξάλειψης των διακρίσεων, της κοινωνικής δικαιοσύνης, του σεβασμού της ζωής, της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και της πολιτισμικής ποικιλομορφίας. Πρέπει να περιλαμβάνει μια ηθική φροντίδας, αμοιβαιότητας και αλληλεγγύης. Πρέπει να ενισχύσει την εκπαίδευση ως δημόσιο εγχείρημα και κοινό αγαθό.

Η παρούσα έκθεση, για τη σύνταξη της οποίας χρειάστηκαν δύο χρόνια και η οποία βασίστηκε σε μια παγκόσμια διεργασία διαβούλευσης στην οποία έχουν συμμετάσχει περίπου ένα εκατομμύριο άνθρωποι, καλεί τις κυβερνήσεις, τους θεσμούς, τους οργανισμούς και τους πολίτες σε όλο τον κόσμο να σφυρηλατήσουν ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση που θα μας βοηθήσει να οικοδομήσουμε ένα ειρηνικό, δίκαιο και βιώσιμο μέλλον για όλους.

Τα οράματα, οι αρχές και οι προτάσεις που παρουσιάζονται εδώ αποτελούν απλώς ένα σημείο εκκίνησης. Η μετάφραση και η εμπλοκίωσή τους είναι μια συλλογική προσπάθεια. Υπάρχουν ήδη πολλά φωτεινά παραδείγματα. Η έκθεση αυτή επιχειρεί να τα αποτυπώσει και να τα αξιοποιήσει. Δεν αποτελεί ούτε εγχειρίδιο ούτε σχέδιο δράσης αλλά το σημείο εκκίνησης μιας συζήτησης ζωτικής σημασίας.

Χρειαζόμαστε
ένα νέο κοινωνικό
συμβόλαιο για την εκπαίδευση
το οποίο θα αποκαταστήσει τις
αδικίες μετασχηματίζοντας
παράλληλα το μέλλον

unesco

«Εφόσον οι πόλεμοι ξεκινούν στο μυαλό των ανδρών και των γυναικών, εκεί είναι όπου πρέπει να υψώσουμε τα προπύργια της ειρήνης».

ΑΣ ΟΡΑΜΑΤΙΣΤΟΥΜΕ
ένα νέο κοινωνικό
ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΤΟ
συμβόλαιο για
ΜΕΛΛΟΝ ΜΑΣ ΜΑΖΙ
την εκπαίδευση

Πρόλογος

Audrey Azoulay

Γενική Διευθύντρια της UNESCO

Αν κάτι μας έχει φέρει κοντά τον τελευταίο ενάμιση χρόνο, αυτό είναι το αίσθημα ευαλωτότητας για το παρόν και αβεβαιότητας για το μέλλον. Τώρα γνωρίζουμε, περισσότερο από ποτέ, ότι χρειάζεται να δράσουμε επειγόντως προκειμένου να αλλάξει η πορεία της ανθρωπότητας και να σωθεί ο πλανήτης από περαιτέρω αναταραχές. Αυτή η δράση, όμως, πρέπει να είναι μακροπρόθεσμη και να συνδυάζεται με στρατηγική σκέψη.

Η εκπαίδευση διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στην αντιμετώπιση αυτών των τρομακτικών προκλήσεων. Ωστόσο, όπως έδειξε η πανδημία, είναι εύθραυστη: Στην κορύφωση της πανδημίας COVID-19, 1,6 δισεκατομμύρια εκπαιδευόμενοι επηρεάστηκαν από το κλείσιμο των σχολείων σε όλο τον κόσμο.

Ποτέ δεν εκτιμάς κάτι παρά μόνο όταν έρχεσαι αντιμέτωπος με την απώλειά του. Για τον λόγο αυτό, η UNESCO χαιρετίζει αυτή τη νέα έκθεση με τίτλο: *Ας οραματιστούμε και πάλι το μέλλον μας: Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση (Reimagining our futures together: A new social contract for education)*, που εκπονήθηκε από τη Διεθνή Επιτροπή για το Μέλλον της Εκπαίδευσης υπό την ηγεσία της Αυτής Εξοχότητας κυρίας Sahle-Work Zewde, της Προέδρου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Αιθιοπίας.

Από την ίδρυσή της πριν από 75 χρόνια, η UNESCO έχει αναθέσει πολλές παγκόσμιες εκθέσεις για την επανεξέταση του ρόλου της εκπαίδευσης σε καίριες στιγμές κοινωνικού μετασχηματισμού. Αυτές ξεκίνησαν με την έκθεση της Επιτροπής Faure το 1972 *Learning to Be: The World of Education Today and Tomorrow* και συνεχίστηκαν με την έκθεση της Επιτροπής Delors το 1996 *Εκπαίδευση: Ο θησαυρός που κρύβει μέσα της (Learning: The Treasure Within)*. Και οι δύο αυτές εκθέσεις ήταν διορατικές και επιδραστικές. Ωστόσο, ο κόσμος έχει αλλάξει ριζικά τα τελευταία χρόνια.

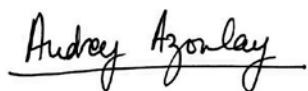
Η έκθεση της Επιτροπής Sahle-Work, όπως και οι εκθέσεις που προηγήθηκαν, διευρύνει τη συζήτηση σχετικά με τις φιλοσοφίες και τις αρχές που απαιτούνται για την καθοδήγηση της εκπαίδευσης ώστε να βελτιωθεί η ύπαρξη όλων των έμβιων όντων σε αυτόν τον πλανήτη. Εκπονήθηκε σε μια περίοδο δύο ετών και βασίζεται σε εκτενείς διαβουλεύσεις με περισσότερα από ένα εκατομμύριο άτομα.

Εάν η έκθεση μάς διδάσκει ένα πράγμα, αυτό είναι το εξής: Πρέπει να αναλάβουμε δράση επειγόντως ώστε να αλλάξουμε πορεία, γιατί το μέλλον των ανθρώπων εξαρτάται από το μέλλον του πλανήτη, και κινδυνεύουν και τα δύο. Η έκθεση προτείνει ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση – ένα κοινωνικό συμβόλαιο που έχει στόχο να ξαναχτίσουμε τις σχέσεις μας μεταξύ μας, με τον πλανήτη και με την τεχνολογία.

Πρόλογος

Αυτό το νέο κοινωνικό συμβόλαιο είναι η ευκαιρία μας να αποκαταστήσουμε τις αδικίες του παρελθόντος και να μετασχηματίσουμε το μέλλον. Πάνω απ' όλα, βασίζεται στο δικαίωμα σε ποιοτική εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής, υιοθετώντας τη διδασκαλία και τη μάθηση ως κοινά κοινωνικά εγχειρήματα και, ως εκ τούτου, ως κοινά αγαθά.

Το να πραγματοποιηθεί αυτό το όραμα για την εκπαίδευση δεν είναι αδύνατον. Υπάρχει ελπίδα, ειδικά στις νεότερες γενιές. Ωστόσο, θα χρειαστούμε τη δημιουργικότητα και την ευφυΐα ολόκληρου του κόσμου για να διασφαλίσουμε ότι η συμπερίληψη, η ισότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα και η ειρήνη καθορίζουν το μέλλον μας. Σε τελική ανάλυση, αυτό μας καλεί να κάνουμε αυτή η έκθεση. Για αυτόν και μόνο τον λόγο, έχει πολύτιμα διδάγματα για τον καθένα μας.

Audrey Azoulay

Γενική Διευθύντρια της UNESCO

Πρόλογος

AE Sahle-Work Zewde

Πρόεδρος της Διεθνούς Επιτροπής για το Μέλλον της Εκπαίδευσης
Πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Αιθιοπίας

Πρέπει να οραματιστούμε το μέλλον του πλανήτη μας σε τοπική κλίμακα και δημοκρατικά. Μόνο μέσω συλλογικών και ατομικών ενεργειών που αξιοποιούν τη μεγάλη ποικιλομορφία των λαών και της κουλτούρας μας μπορεί να πραγματοποιηθεί το μέλλον που επιθυμούμε.

Η ανθρωπότητα έχει μόνο έναν πλανήτη. Ωστόσο, δεν μοιραζόμαστε τους πόρους του σωστά ούτε τους χρησιμοποιούμε με βιώσιμο τρόπο. Υπάρχουν απαράδεκτες ανισότητες μεταξύ διαφορετικών περιοχών του κόσμου. Απέχουμε πολύ από την επίτευξη της ισότητας των φύλων για τις γυναίκες και τα κορίτσια. Παρά τη δυνατότητα της τεχνολογίας να μας συνδέει, εξακολουθούν να υπάρχουν τεράστια ψηφιακά χάσματα, ιδιαίτερα στην Αφρική. Υπάρχουν ευρείες ασυμμετρίες εξουσίας ως προς τη δυνατότητα των ανθρώπων να έχουν πρόσβαση στη γνώση και να δημιουργούν γνώση.

Η εκπαίδευση είναι ο βασικός δρόμος για να αντιμετωπιστούν αυτές οι παγιωμένες ανισότητες. Οικοδομώντας πάνω σε αυτά που γνωρίζουμε, πρέπει να μετασχηματίσουμε την εκπαίδευση. Οι τάξεις και τα σχολεία είναι απαραίτητα, αλλά θα χρειαστεί να κατασκευαστούν και να βιωθούν διαφορετικά στο μέλλον. Η εκπαίδευση πρέπει να αναπτύξει τις δεξιότητες που απαιτούνται στους χώρους εργασίας του 21ου αιώνα, λαμβάνοντας υπόψη τη μεταβαλλόμενη φύση της εργασίας και τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους μπορεί να επιτευχθεί η οικονομική ασφάλεια. Επιπλέον, η παγκόσμια χρηματοδότηση για την εκπαίδευση πρέπει να διευρυνθεί ώστε να διασφαλιστεί ότι το καθολικό δικαίωμα στην εκπαίδευση προστατεύεται.

Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το ενδιαφέρον για την εκπαίδευση ως κοινό αγαθό πρέπει να αποτελέσουν τα κεντρικά νήματα που θα ενώνουν τον κοινό μας κόσμο και το διασυνδεδεμένο μέλλον μας. Όπως υποστηρίζει αυτή η έκθεση, αυτές οι δύο καθολικές αρχές πρέπει να καταστούν θεμελιώδεις στην εκπαίδευση παντού. Το δικαίωμα στην ποιοτική εκπαίδευση για όλους ανεξαιρέτως, σε κάθε τόπο και η μάθηση που αναπτύσσει τις ικανότητες των ατόμων να συνεργάζονται για το κοινό όφελος παρέχουν τα θεμέλια για ένα ακμάζον, ποικιλόμορφο μέλλον της εκπαίδευσης. Με συνεχή δέσμευση στα ανθρώπινα δικαιώματα και στο κοινό καλό, θα είμαστε σε θέση να διατηρήσουμε και να αξιοποιήσουμε προς όφελός μας τη μεγάλη ποικιλία των διαφορετικών τρόπων γνώσης και ύπαρξης στον κόσμο, τους οποίους εισαγάγουν οι κουλτούρες και οι κοινωνίες της ανθρωπότητας στην τυπική και στην άτυπη μάθηση και τους οποίους τώρα είμαστε σε θέση να συγκεντρώσουμε και να μοιραστούμε.

Αυτή η έκθεση είναι το αποτέλεσμα της συλλογικής εργασίας της Διεθνούς Επιτροπής για το Μέλλον της Εκπαίδευσης, που συστάθηκε από την UNESCO το 2019. Αναγνωρίζοντας τη δέσμευση και τη συνεισφορά όλων των μελών της ποικιλόμορφης και γεωγραφικά κατανεμημένης ομάδας μας, θα ήθελα ιδιαίτέρως να ευχαριστήσω τον Αντόνιο Νόνοα, τον Πρόεδρο της Πορτογαλίας στην UNESCO, ο οποίος προήδρευσε της ομάδας έρευνας και σύνταξης της Διεθνούς Επιτροπής. Οι προτάσεις που παρουσιάζονται στο *Ας οραματιστούμε και πάλι το μέλλον μας μαζί* προκύπτουν από μια παγκόσμια διεργασία δέσμευσης και από κοινού δόμησης, που έδειξε ότι η δημιουργικότητα, η επιμονή και η ελπίδα αφθονούν σε έναν κόσμο αυξανόμενης αβεβαιότητας, πολυπλοκότητας και επισφάλειας. Ειδικότερα, διερευνάται το μέλλον των ακόλουθων κρίσιμων ζητημάτων που χρήζουν αναθεώρησης: βιωσιμότητα, γνώση, μάθηση, εκπαιδευτικοί και διδασκαλία, εργασία, δεξιότητες και ικανότητες, ιδιότητα του πολίτη, δημοκρατία και κοινωνική συμπερίληψη, δημόσια εκπαίδευση, και ανώτατη εκπαίδευση, έρευνα και καινοτομία.

Το έργο της Επιτροπής τα τελευταία δύο χρόνια καθορίστηκε από την παγκόσμια υγειονομική πανδημία, και τα μέλη της Επιτροπής είχαν πλήρη επίγνωση των προκλήσεων που αντιμετώπιζαν τα παιδιά, οι νέοι και οι εκπαιδευόμενοι όλων των ηλικιών που βίωσαν το εκτεταμένο κλείσιμο των σχολείων. Στους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς των οποίων η ζωή διαταράχθηκε από την πανδημία COVID, καθώς και στις αξιοσημείωτες προσπάθειές τους να εξασφαλίσουν την ευημερία, την ανάπτυξη και τη συνέχιση της μάθησης σε δύσκολες συνθήκες, αφιερώνουμε το *Ας οραματιστούμε και πάλι το μέλλον μας μαζί*.

Ελπίζουμε ότι οι προτάσεις που περιέχονται εδώ, όπως και ο δημόσιος διάλογος και η συλλογική δράση που απαιτούνται, θα λειτουργήσουν ως καταλύτης ώστε να διαμορφωθεί ένα ειρηνικό, δίκαιο και βιώσιμο μέλλον για την ανθρωπότητα και τον πλανήτη.

AE Sahle-Work Zewde

Πρόεδρος της Διεθνούς Επιτροπής για το Μέλλον της Εκπαίδευσης

Πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Αιθιοπίας

Διεθνής Επιτροπή για το Μέλλον της Εκπαίδευσης

AE Sahle-Work Zewde, Πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Αιθιοπίας και Πρόεδρος της Διεθνούς Επιτροπής για το Μέλλον της Εκπαίδευσης

António Nóvoa, Καθηγητής στο Ινστιτούτο Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου της Λισαβόνας και Πρόεδρος της ομάδας έρευνας και σύνταξης της Διεθνούς Επιτροπής για το Μέλλον της Εκπαίδευσης

Masanori Aoyagi, Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο του Τόκιο

Arjun Appadurai, Ομότιμος Καθηγητής Μέσων, Πολιτισμού και Επικοινωνίας στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης και Max Weber Global Professor στο Bard Graduate Center στη Νέα Υόρκη

Patrick Awuah, Ιδρυτής και Πρόεδρος, Ashesi University, Γκάνα

Abdel Basset Ben Hassen, Πρόεδρος, Αραβικό Ινστιτούτο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Τυνησία

Cristovam Buarque, Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο της Μπραζιλία

Elisa Guerra, Δασκάλα και ιδρύτρια του Colegio Valle de Filadelfia, Μεξικό

Badr Jafar, Διευθύνων σύμβουλος, Crescent Enterprises, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα

Doh-Yeon Kim, Ομότιμος Καθηγητής του Εθνικού Πανεπιστημίου της Σεούλ, πρώην υπουργός Παιδείας, Επιστήμης και Τεχνολογίας, Δημοκρατία της Κορέας

Justin Yifu Lin, Κοσμήτορας, Καθηγητής, Ινστιτούτο Νέας Διαρθρωτικής Οικονομίας, Πανεπιστήμιο του Πεκίνου

Evgeny Morozov, Συγγραφέας

Karen Mundy, Διευθύντρια του Διεθνούς Ινστιτούτου Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού της UNESCO (UNESCO International Institute for Educational Planning – IIEP) και Καθηγήτρια (σε άδεια), Πανεπιστήμιο του Τορόντο – Οντάριο, Ινστιτούτο Σπουδών στην Εκπαίδευση

Fernando M. Reimers, Καθηγητής, Harvard Graduate School of Education, ΗΠΑ

Tarcila Rivera Zea, Πρόεδρος, CHIRAPAQ Κέντρο για Αυτόχθονες Κουλτούρες του Περού

Serigne Mbaye Thiam, Υπουργός Ύδρευσης και Αποχέτευσης, Σενεγάλη

Vaira Vike-Freiberga, Πρώην Πρόεδρος της Λετονίας, σήμερα Συμπρόεδρος, Nizami Ganjavi International Center, Μπακού

Maha Yahya, Διευθύντρια, Carnegie Middle East Center, Λίβανος

Ευχαριστίες

Αυτή η έκθεση δεν θα ήταν δυνατή χωρίς την πολύτιμη συμβολή πολλών ατόμων, δικτύων και οργανισμών.

Η Επιτροπή θα ήθελε να ευχαριστήσει όλους όσοι συνέβαλαν με ανεξάρτητες εκθέσεις, υποστηρικτικά έγγραφα, καθώς και τα άτομα, τους οργανισμούς και τα δίκτυα που συμμετείχαν στις παγκόσμιες διαβουλεύσεις για το μέλλον της εκπαίδευσης (βλ. στα παραρτήματα για καταλόγους συνεισφερόντων και συνεισφορών).

Ανεκτίμητη ήταν η συμβολή της Συμβουλευτικής Επιτροπής για το Μέλλον της Εκπαίδευσης που εκπροσωπεί ηγετικές προσωπικότητες και βασικούς στρατηγικούς εταίρους στην παγκόσμια εκπαίδευση, έρευνα και καινοτομία (βλ. στα παραρτήματα για την πλήρη λίστα ή τα άτομα και τους οργανισμούς).

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στους ακόλουθους ειδικούς που συνεργάστηκαν στενά με τη Γραμματεία της UNESCO στη διεργασία ανάλυσης και σύνταξης και που εξέτασαν τις πρώτες εκδόσεις του χειρογράφου: Tracey Burns, Paul Comyn, Peter Ronald DeSouza, Inés Dussel, Keri Facer, Hugh McLean, Ebrima Sall, François Taddei, Malak Zaalouk και Javier Roglá Puig.

Τέλος, η Επιτροπή θα ήθελε να ευχαριστήσει ειλικρινά την UNESCO και ειδικότερα τη Stefania Giannini, την Αναπληρώτρια Γενική Διευθύντρια για την Εκπαίδευση, για την καθοδήγησή της, καθώς και τον Sobhi Tawil, τον Διευθυντή της Ομάδας για το Μέλλον της Μάθησης και την Καινοτομία, για την ακούραστη υποστήριξη που προσέφερε, όπως και η ομάδα του, στο έργο της Επιτροπής. Μέλη της ομάδας ήταν οι Aida Alhabshi, Alejandra Castaneda, Catarina Cerqueira, Anett Domiter, Keith Holmes, Iaroslava Kharkova, Stephanie Magalage, Jack McNeill, Fengchun Miao, Michela Pagano, Maya Prince, Noah W. Sobe, Elena Toukan και Mark West. Η ομάδα υποστηρίχθηκε περαιτέρω από πολλούς συναδέλφους σε όλο τον οργανισμό που συνέβαλαν με διάφορους τρόπους στην πρωτοβουλία Το Μέλλον της Εκπαίδευσης.

Περιεχόμενα

Πρόλογος	v
της Γενικής Διευθύντριας της UNESCO Audrey Azoulay	
Πρόλογος	vii
της ΑΕ Προέδρου Sahle-Work Zewde	
Διεθνής Επιτροπή για το Μέλλον της Εκπαίδευσης	ix
Ευχαριστίες	x
Επιτελική σύνοψη	1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 7

Η επιβίωση της ανθρωπότητας,	
τα ανθρώπινα δικαιώματα και η ζωή στον πλανήτη βρίσκονται σε κίνδυνο	8
Η ανάγκη για ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση	11
Επαναπροσδιορίζοντας τους σκοπούς της εκπαίδευσης	12
Δομή της έκθεσης	15

ΜΕΡΟΣ Ι ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΑΒΕΒΑΙΟ ΜΕΛΛΟΝ 19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΠΙΟ ΔΙΚΑΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΜΕΛΛΟΝ 21

Ελλιπής και άνιση ανάπτυξη της εκπαίδευσης	22
Επίμονη φτώχεια και αυξανόμενη ανισότητα	27
Ένα πλέγμα αποκλεισμών	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΡΗΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΟΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ 31

Ένας πλανήτης σε κίνδυνο	32
Το ψηφιακό που συνδέει και χωρίζει	37
Οπισθοδρόμηση της δημοκρατίας και αυξανόμενη πόλωση	43
Το αβέβαιο μέλλον της εργασίας	45

ΜΕΡΟΣ II ΑΝΑΝΕΩΝΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ 55

Επανασχεδιάζοντας τις παιδαγωγικές προσεγγίσεις	57
Παιδαγωγικές διαδρομές σε κάθε ηλικία και στάδιο	63
Ανανεώνοντας την αποστολή της ανώτατης εκπαίδευσης	67
Αρχές για διάλογο και δράση	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΤΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΣΣΟΜΕΝΗ ΚΟΙΝΗ ΜΑΣ ΓΝΩΣΗ 71

Συμμετοχή στην κοινή μας γνώση	73
Ο ενδυναμωτικός ρόλος της ανώτατης εκπαίδευσης	85
Αρχές για διάλογο και δράση	87

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΤΟ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ 89

Αναδιαμορφώνοντας τη διδασκαλία ως συνεργατικό επάγγελμα	91
Το συνυφασμένο με τη ζωή ταξίδι της ανάπτυξης των εκπαιδευτικών	95
Η δημόσια αλληλεγγύη για τον μετασχηματισμό της διδασκαλίας	98
Οι διαρκείς σχέσεις των πανεπιστημίων με τους εκπαιδευτικούς	100
Αρχές για διάλογο και δράση	102

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΔΙΑΦΥΛΑΣΣΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ 103

Ο αναντικατάστατος ρόλος των σχολείων	105
Ο απαραίτητος μετασχηματισμός των σχολείων	107
Μεταβάσεις από το σχολείο στην ανώτατη εκπαίδευση	113
Αρχές για διάλογο και δράση	114

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΥΣ 115

Κατευθύνοντας τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες προς τη συμπερίληψη και τη βιωσιμότητα	118
Επεκτείνοντας το «πότε» λαμβάνει χώρα η εκπαίδευση	125
Διευρύνοντας το δικαίωμα στην εκπαίδευση	127
Αρχές για διάλογο και δράση	129

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

ΕΠΙΣΠΕΥΔΟΝΤΑΣ ΕΝΑ ΝΕΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 131

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ 133

Μια νέα ερευνητική ατζέντα για την εκπαίδευση	135
Διευρύνοντας τις γνώσεις, τα δεδομένα και τις αποδείξεις	138
Καινοτόμο εκπαιδευτικό μέλλον	142
Αρχές για διάλογο και δράση	145

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ 147

Αντιμετωπίζοντας μια ολοένα και πιο επισφαλή παγκόσμια τάξη	148
Προς κοινούς σκοπούς, δεσμεύσεις, κανόνες και πρότυπα	151
Συνεργασία για τη δημιουργία γνώσης και η χρήση στοιχείων	152
Χρηματοδότηση της εκπαίδευσης όπου αυτή απειλείται	153
Ο ρόλος της UNESCO	154
Αρχές για διάλογο και δράση	155

ΕΠΙΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

Οικοδομώντας μαζί

το μέλλον της εκπαίδευσης 157

Προτάσεις για την οικοδόμηση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου	159
Προσκλήσεις για δράση	166
Διάλογος και συμμετοχή	170
Πρόσκληση για συνέχεια	172

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Επιλεγμένες αναφορές 176

Ανεξάρτητες εκθέσεις	176
Υποστηρικτικά έγγραφα	178
Παγκόσμιες συμβουλευτικές συνεισφορές	180
Δημοσιεύσεις της Διεθνούς Επιτροπής για το Μέλλον της Εκπαίδευσης	181

Διεθνής Επιτροπή για το Μέλλον της Εκπαίδευσης 182

Εντολή	182
Μέλη	183

Η πρωτοβουλία Το Μέλλον της Εκπαίδευσης 188

Συνεισφέροντες στην παγκόσμια διαβούλευση 189

Επιτελική σύνοψη

Ο κόσμος μας βρίσκεται σε ένα σημείο καμπής. Γνωρίζουμε ήδη ότι η γνώση και η μάθηση αποτελούν τη βάση για την ανανέωση και τον μετασχηματισμό. Ωστόσο, οι παγκόσμιες ανισότητες –και η επιτακτική ανάγκη να οραματιστούμε και πάλι τα γιατί, πώς, τι, πού και πότε μαθαίνουμε– σημαίνουν ότι η εκπαίδευση δεν εκπληρώνει ακόμη την υπόσχεσή της να μας βοηθήσει να διαμορφώσουμε ένα ειρηνικό, δίκαιο και βιώσιμο μέλλον.

Εμείς οι άνθρωποι, στην προσπάθειά μας να πετύχουμε πρόοδο και ανάπτυξη, έχουμε επιβαρύνει το φυσικό μας περιβάλλον, απειλώντας την ίδια μας την ύπαρξη. Σήμερα, το υψηλό βιοτικό επίπεδο συνυπάρχει με τις μεγάλες ανισότητες. Παρόλο που όλο και περισσότεροι άνθρωποι ασχολούνται με τη δημόσια ζωή, η κοινωνία των πολιτών και η δημοκρατία παρακμάζουν σε πολλά μέρη σε όλο τον κόσμο. Οι ραγδαίες τεχνολογικές αλλαγές μετασχηματίζουν πολλές πτυχές της ζωής μας. Ωστόσο, αυτές οι καινοτομίες δεν στοχεύουν επαρκώς στην ισότητα, τη συμπερίληψη και τη δημοκρατική συμμετοχή.

Όλοι σήμερα έχουμε μεγάλη ευθύνη απέναντι στις σημερινές και τις μελλοντικές γενιές – να διασφαλίσουμε ότι ο κόσμος μας είναι ένας κόσμος αφθονίας και όχι έλλειψης και ότι όλοι απολαμβάνουν τα ίδια ανθρώπινα δικαιώματα στον υπέρτατο βαθμό. Παρά την επείγουσα ανάγκη για δράση, και σε συνθήκες μεγάλης αβεβαιότητας, **έχουμε λόγους να ελπίζουμε**. Ως είδος, βρισκόμαστε στο σημείο της συλλογικής μας ιστορίας όπου έχουμε τη μεγαλύτερη πρόσβαση από ποτέ στη γνώση και σε εργαλεία που μας επιτρέπουν να συνεργαζόμαστε. Η δυνατότητα της ανθρωπότητας να συμμετάσχει από κοινού στη δημιουργία ενός καλύτερου μέλλοντος δεν ήταν ποτέ μεγαλύτερη.

Αυτή η παγκόσμια Έκθεση της Διεθνούς Επιτροπής για το Μέλλον της Εκπαίδευσης διερευνά τον ρόλο που μπορεί να παίξει η εκπαίδευση στη διαμόρφωση του κοινού μας κόσμου και του κοινού μας μέλλοντος, καθώς κοιτάμε προς το 2050 και μετά. Οι προτάσεις που παρουσιάζονται προκύπτουν από μια διετή διεργασία παγκόσμιας ανάλυσης δράσης και δόμησης από κοινού, που έδειξαν ότι μεγάλος αριθμός ανθρώπων –παιδιά, νέοι και ενήλικοι– γνωρίζουν πολύ καλά ότι **είμαστε συνδεδεμένοι** σε αυτόν τον κοινό πλανήτη και ότι είναι επιτακτική ανάγκη **να εργαστούμε μαζί**.

Πολλοί άνθρωποι έχουν ήδη δεσμευτεί να επιφέρουν αυτές τις αλλαγές οι ίδιοι. Αυτή η έκθεση είναι εμπλουτισμένη με τις συνεισφορές τους για τα πάντα, από τον τρόπο επανασχεδιασμού των χώρων μάθησης έως την αποαποικιοποίηση των αναλυτικών προγραμμάτων και τη σημασία της κοινωνικής και συναισθηματικής μάθησης, και αξιοποιεί τους πραγματικούς και αυξανόμενους φόβους τους για την κλιματική αλλαγή, για κρίσεις όπως η πανδημία COVID-19, για ψευδείς ειδήσεις και για το ψηφιακό χάσμα.

Η εκπαίδευση –ο τρόπος με τον οποίο οργανώνουμε τη διδασκαλία και τη μάθηση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής μας– διαδραματίζει εδώ και καιρό θεμελιώδη ρόλο στον μετασχηματισμό των ανθρώπινων κοινωνιών. Μας συνδέει με τον κόσμο και μεταξύ μας, μας εκθέτει σε νέες δυνατότητες και ενισχύει τις ικανότητές μας για διάλογο και δράση. **Ωστόσο, για να διαμορφώσουμε ένα ειρηνικό, δίκαιο και βιώσιμο μέλλον, η ίδια η εκπαίδευση πρέπει να μετασχηματιστεί.**

Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση

Η εκπαίδευση μπορεί να θεωρηθεί ως ένα κοινωνικό συμβόλαιο – μια σιωπηρή συμφωνία μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας να συνεργάζονται για κοινό όφελος. Ένα κοινωνικό συμβόλαιο είναι κάτι περισσότερο από μια συναλλαγή, καθώς αντικατοπτρίζει κανόνες, δεσμεύσεις και αρχές που αφενός έχουν νομοθετηθεί επίσημα και αφετέρου έχουν εμπεδωθεί πολιτισμικά. **Το σημείο εκκίνησης είναι ένα κοινό όραμα για τους κοινωφελείς σκοπούς της εκπαίδευσης.** Αυτό το συμβόλαιο αποτελείται από τις θεμελιώδεις και οργανωτικές αρχές που δομούν τα εκπαιδευτικά συστήματα, καθώς και από την κατανομημένη εργασία που γίνεται για την οικοδόμηση, τη διατήρηση και τη βελτίωσή τους.

Κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα, η δημόσια εκπαίδευση στόχευε ουσιαστικά στη στήριξη των εθνικών προσπαθειών για την ιδιότητα του πολίτη και την ανάπτυξη μέσω της υποχρεωτικής σχολικής εκπαίδευσης για τα παιδιά και τους νέους. Σήμερα, ωστόσο, καθώς αντιμετωπίζουμε σοβαρούς κινδύνους για το μέλλον της ανθρωπότητας και της ίδιας της ζωής στον πλανήτη, πρέπει επείγοντως να επανεφεύρουμε την εκπαίδευση για να μας βοηθήσει να αντιμετωπίσουμε τις κοινές προκλήσεις.

Αυτή η πράξη επανασχεδιασμού συνεπάγεται συνεργασία για να δημιουργήσουμε το μέλλον μας, που είναι κοινό και αλληλεξαρτώμενο. Το νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση πρέπει να μας ενώνει γύρω από συλλογικές προσπάθειες και να παρέχει τη γνώση και την καινοτομία που απαιτούνται ώστε να διαμορφωθεί ένα βιώσιμο και ειρηνικό μέλλον για όλους με βάση την κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική δικαιοσύνη. Πρέπει να υπερασπιστεί τον ρόλο που διαδραματίζουν οι εκπαιδευτικοί, όπως πράγματι το κάνει και αυτή η έκθεση.

Υπάρχουν τρία βασικά ερωτήματα που πρέπει να θέσουμε για την εκπαίδευση καθώς στρέφουμε το βλέμμα προς το 2050: **Τι πρέπει να συνεχίσουμε να κάνουμε; Τι πρέπει να εγκαταλείψουμε; Τι χρειάζεται να εφευρεθεί δημιουργικά εκ νέου;**

Θεμελιώδεις αρχές

Κάθε νέο κοινωνικό συμβόλαιο πρέπει να βασίζεται στις γενικές αρχές που στηρίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα –συμπερίληψη και ισότητα, συνεργασία και αλληλεγγύη, καθώς και συλλογική ευθύνη και διασυνδεσιμότητα– και να διέπεται από τις ακόλουθες δύο θεμελιώδεις αρχές:

- Διασφάλιση του δικαιώματος σε ποιοτική εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής.** Το δικαίωμα στην εκπαίδευση, όπως ορίζεται στο άρθρο 26 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, πρέπει να συνεχίσει να αποτελεί το θεμέλιο του νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση και πρέπει να επεκταθεί ώστε να περιλαμβάνει το δικαίωμα σε ποιοτική εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής. Πρέπει, επίσης, να περιλαμβάνει το δικαίωμα στην πληροφόρηση, την κουλτούρα και την επιστήμη, καθώς και το δικαίωμα πρόσβασης και συμβολής στην κοινή μας γνώση, στους συλλογικούς γνωστικούς πόρους της ανθρωπότητας που έχουν συσσωρευτεί από γενιά σε γενιά και μετασχηματίζονται διαρκώς.
- Ενίσχυση της εκπαίδευσης ως δημόσιου εγχειρήματος και κοινού αγαθού.** Ως κοινή κοινωνική προσπάθεια, η εκπαίδευση χτίζει κοινούς σκοπούς και δίνει τη δυνατότητα σε άτομα και κοινότητες να ευημερούν μαζί. Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση δεν πρέπει μόνο να διασφαλίζει τη δημόσια χρηματοδότηση για την εκπαίδευση, αλλά και να δεσμεύεται

απέναντι σε ολόκληρη την κοινωνία ότι θα τους συμπεριλαμβάνει όλους στις δημόσιες συζητήσεις για την εκπαίδευση. Αυτή η έμφαση στη συμμετοχή είναι που ενισχύει την εκπαίδευση ως ένα κοινό αγαθό – μια μορφή κοινής ευημερίας που επιλέγεται και επιτυγχάνεται από κοινού.

Αυτές οι θεμελιώδεις αρχές αξιοποιούν ό,τι η εκπαίδευση επέτρεψε στην ανθρωπότητα να επιτύχει μέχρι τώρα και βοηθούν να διασφαλιστεί ότι, καθώς προχωράμε προς το 2050 και μετά, η εκπαίδευση ενδυναμώνει τις μελλοντικές γενιές να οραματιστούν και πάλι το μέλλον τους και να ανανεώσουν τον κόσμο τους.

Ανάμεσα στις υποσχέσεις του παρελθόντος και σε ένα αβέβαιο μέλλον

Η διεύρυνση της κοινωνικής και της οικονομικής ανισότητας, η κλιματική αλλαγή, η απώλεια βιοποικιλότητας, η χρήση πόρων που υπερβαίνει τα όρια του πλανήτη, η οπισθοδρόμηση της δημοκρατίας και ο ανατρεπτικός τεχνολογικός αυτοματισμός είναι τα γνωρίσματα της τρέχουσας ιστορικής συγκυρίας. Αυτές οι πολλαπλές αλληλεπικαλυπτόμενες κρίσεις και προκλήσεις περιορίζουν τα ατομικά και συλλογικά ανθρώπινα δικαιώματα και έχουν βλάψει μεγάλο τμήμα της ζωής στη Γη. Ενώ έχουν δημιουργηθεί ευκαιρίες για πολλούς με την επέκταση των εκπαιδευτικών συστημάτων, ένας τεράστιος αριθμός συνανθρώπων μας έχει απομείνει με χαμηλής ποιότητας μάθηση.

Κοιτάζοντας προς το μέλλον είναι πολύ εύκολο να περιγράψουμε μια ακόμη πιο απαισιόδοξη εικόνα. Είναι δυνατόν να φανταστούμε έναν εξαντλημένο πλανήτη με λιγότερους χώρους για να κατοικήσουν οι άνθρωποι. Τα ακραία μελλοντικά σενάρια περιλαμβάνουν, επίσης, έναν κόσμο όπου η ποιοτική εκπαίδευση είναι προνόμιο των ελίτ και όπου τεράστιες ομάδες ανθρώπων ζουν μέσα στη δυστυχία επειδή δεν έχουν πρόσβαση σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες. Θα επιδεινώνονται συνεχώς οι τρέχουσες εκπαιδευτικές ανισότητες, έως ότου τα αναλυτικά προγράμματα καταστούν ακατάλληλα; Πώς θα επηρεάσουν αυτές οι πιθανές αλλαγές τη στοιχειώδη μας ανθρωπιά;

Καμία τάση δεν είναι πεπρωμένο. Ένα μέλλον με πολλαπλές και εναλλακτικές εκφάνσεις καθώς και ανατρεπτικοί μετασχηματισμοί μπορούν να διακριθούν σε πολλούς βασικούς τομείς:

- Ο πλανήτης βρίσκεται σε κίνδυνο, αλλά η απανθρακοποίηση και η οικολογική στροφή των οικονομιών βρίσκονται σε εξέλιξη. Εδώ τα παιδιά και οι νέοι ήδη μας δείχνουν τον δρόμο, καλώντας μας για ουσιαστική δράση και επιπλήττοντας αυστηρά αυτούς που αρνούνται να αντιμετωπίσουν το επείγον της κατάστασης.
- Την τελευταία δεκαετία ο κόσμος έχει γίνει μάρτυρας μιας οπισθοδρόμησης στη δημοκρατική διακυβέρνηση και μιας ανόδου του λαϊκιστικού αισθήματος που βασίζεται στην ταυτότητα. Ταυτόχρονα, υπάρχει μια άνθηση της ολοένα και πιο ενεργής συμμετοχής των πολιτών και του ακτιβισμού που αμφισβητεί τις διακρίσεις και την αδικία παγκοσμίως.
- Υπάρχουν τεράστιες δυνατότητες μετασχηματισμού στις ψηφιακές τεχνολογίες, αλλά δεν έχουμε ακόμη ανακαλύψει πώς να υλοποιήσουμε αυτές τις πολλές υποσχέσεις.
- Η πρόκληση της δημιουργίας αξιοπρεπούς ανθρωποκεντρικής εργασίας πρόκειται να γίνει πολύ πιο δύσκολη καθώς η τεχνητή νοημοσύνη, ο αυτοματισμός και οι δομικοί μετασχηματισμοί αναδιαμορφώνουν το τοπίο της απασχόλησης σε όλο τον κόσμο. Ταυτόχρονα, περισσότεροι άνθρωποι και κοινότητες αναγνωρίζουν την αξία της απασχόλησης στον τομέα της περίθαλψης

και της φροντίδας και τους πολλαπλούς τρόπους μέσω των οποίων χρειάζεται να παρέχεται οικονομική ασφάλεια.

Καθεμία από αυτές τις αναδυόμενες προκλήσεις έχει σημαντικές επιπτώσεις στην εκπαίδευση. Αντίστοιχα, αυτό που κάνουμε μαζί στην εκπαίδευση θα διαμορφώσει το πώς αυτή θα ανταποκριθεί.

Επί του παρόντος, οι τρόποι με τους οποίους οργανώνουμε την εκπαίδευση σε ολόκληρο τον κόσμο δεν επαρκούν για να εξασφαλίσουν δίκαιες και ειρηνικές κοινωνίες, έναν υγιή πλανήτη και κοινή πρόοδο που τους ωφελεί όλους. Στην πραγματικότητα, μερικές από τις δυσκολίες μας πηγάζουν από τον τρόπο που εκπαιδεύουμε. **Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση πρέπει να μας επιτρέψει να σκεφτόμαστε διαφορετικά** για τη μάθηση και τις σχέσεις μεταξύ των μαθητών, των εκπαιδευτικών, της γνώσης και του κόσμου.

Προτάσεις για ανανέωση της εκπαίδευσης

Η παιδαγωγική πρέπει να οργανωθεί γύρω από τις αρχές της συνεργασίας, της αλληλοβοήθειας και της αλληλεγγύης. Θα πρέπει να ενθαρρύνει τις πνευματικές, τις κοινωνικές και τις ηθικές ικανότητες των μαθητών ώστε να συνεργάζονται και να μετασχηματίζουν τον κόσμο με ενσυναίσθηση και κατανόηση. Πρέπει, επίσης, να απομάθουμε τη μεροληψία, την προκατάληψη και τον διχασμό. Η αξιολόγηση πρέπει να αντικατοπτρίζει αυτούς τους παιδαγωγικούς στόχους με τρόπους που προάγουν την ουσιαστική ανάπτυξη και μάθηση για όλους τους μαθητές.

Τα αναλυτικά προγράμματα θα πρέπει να δίνουν έμφαση στην οικολογική, τη διαπολιτισμική και τη διεπιστημονική μάθηση, που υποστηρίζει τους μαθητές στο να έχουν πρόσβαση στη γνώση και να την παράγουν καθώς, παράλληλα, θα αναπτύσσουν την ικανότητά τους να ασκούν κριτική σε αυτή και να την εφαρμόζουν. Τα αναλυτικά προγράμματα πρέπει να υιοθετούν μια οικολογική κατανόηση της ανθρωπότητας που να επανισορροπεί τον τρόπο με τον οποίο σχετιζόμαστε με τη Γη ως έναν πλανήτη έμβιων όντων και ως το μοναδικό μας σπίτι. Η εξάπλωση της παραπληροφόρησης θα πρέπει να αντιμετωπιστεί μέσω επιστημονικών, ψηφιακών και ανθρωπιστικών γραμματισμών που θα αναπτύσσουν την ικανότητα να διακρίνει κανείς τα ψέματα από την αλήθεια. Στο εκπαιδευτικό περιεχόμενο, στις μεθόδους και στην εκπαιδευτική πολιτική θα πρέπει να προωθήσουμε την ενεργό συμμετοχή του πολίτη και τη δημοκρατική συμμετοχή.

Η διδασκαλία θα πρέπει να επαγγελματοποιηθεί περαιτέρω ως μια συλλογική προσπάθεια όπου οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζονται για το έργο τους ως παραγωγοί γνώσης και πρόσωπα-κλειδιά στον εκπαιδευτικό και κοινωνικό μετασχηματισμό. Η συνεργασία και η ομαδική εργασία πρέπει να χαρακτηρίζουν το έργο των εκπαιδευτικών. Ο στοχασμός, η έρευνα και η δημιουργία γνώσης και νέων παιδαγωγικών πρακτικών θα πρέπει να γίνουν αναπόσπαστο κομμάτι της διδασκαλίας. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να υποστηριχθεί η αυτονομία και η ελευθερία τους και ότι πρέπει να συμμετέχουν πλήρως στη δημόσια συζήτηση και στον διάλογο για το μέλλον της εκπαίδευσης.

Τα σχολεία θα πρέπει να είναι προστατευμένοι εκπαιδευτικοί χώροι λόγω της συμπερίληψης, της ισότητας και της ατομικής και συλλογικής ευημερίας που υποστηρίζουν – και, επίσης, να επανασχεδιαστούν για να προωθήσουν καλύτερα τον μετασχηματισμό του κόσμου προς ένα πιο δίκαιο, ισότιμο και βιώσιμο μέλλον. Τα σχολεία πρέπει να είναι χώροι που φέρνουν

κοντά διαφορετικές ομάδες ανθρώπων και τις εκθέτουν σε προκλήσεις και δυνατότητες που δεν είναι διαθέσιμες αλλού. Η αρχιτεκτονική των σχολείων, οι χώροι, οι ώρες, τα χρονοδιαγράμματα και οι ομάδες μαθητών θα πρέπει να επανασχεδιαστούν ώστε να ενθαρρύνουν και να επιτρέπουν στα άτομα να συνεργάζονται. Οι ψηφιακές τεχνολογίες θα πρέπει να στοχεύουν στην υποστήριξη –και όχι στην αντικατάσταση– των σχολείων. Κάθε σχολείο θα πρέπει να λειτουργεί ως υπόδειγμα του μέλλοντος στο οποίο προσβλέπουμε διασφαλίζοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα και λειτουργώντας ως πρότυπο βιωσιμότητας και ουδετερότητας του άνθρακα.

Θα πρέπει να απολαμβάνουμε και να επεκτείνουμε τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες που λαμβάνουν χώρα σε όλη τη διάρκεια της ζωής και σε διαφορετικούς πολιτισμικούς και κοινωνικούς χώρους. Σε κάθε στιγμή της ζωής τους οι άνθρωποι θα πρέπει να έχουν ουσιαστικές, ποιοτικές εκπαιδευτικές ευκαιρίες. Θα πρέπει να συνδέσουμε φυσικούς, κατασκευασμένους και εικονικούς τόπους μάθησης, αξιοποιώντας προσεκτικά τις καλύτερες δυνατότητες του καθενός. Οι βασικές ευθύνες βαρύνουν τις κυβερνήσεις, των οποίων η ικανότητα για δημόσια χρηματοδότηση και κανονιστική ρύθμιση της εκπαίδευσης θα πρέπει να ενισχυθεί. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση πρέπει να διευρυνθεί ώστε να είναι διά βίου και να περιλαμβάνει το δικαίωμα στην πληροφόρηση, την κουλτούρα, την επιστήμη και τη συνδεσιμότητα.

Επισπεύδοντας ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση

Αλλαγές και καινοτομίες μεγάλης κλίμακας είναι δυνατές. Θα οικοδομήσουμε ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση μέσα από εκατομμύρια ατομικές και συλλογικές πράξεις – πράξεις θάρρους, ηγεσίας, αντίστασης, δημιουργικότητας και φροντίδας. Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο πρέπει να ξεπερνά τις διακρίσεις, την περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό. Πρέπει να αφοσιωθούμε στη διασφάλιση της ισότητας των φύλων και των δικαιωμάτων όλων ανεξαρτήτως φυλής, εθνικότητας, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ηλικίας ή υπηκοότητας. Απαιτείται μια ισχυρή δέσμευση στον κοινωνικό διάλογο, στη συλλογική σκέψη και δράση.

Πρόσκληση για έρευνα και καινοτομία. Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο απαιτεί και ένα παγκόσμιο, συνεργατικό ερευνητικό πρόγραμμα που να εστιάζει στο δικαίωμα στην εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής. Αυτό το πρόγραμμα πρέπει να επικεντρώνεται στο δικαίωμα στην εκπαίδευση και να περιέχει διαφορετικά είδη αποδεικτικών στοιχείων και τρόπων γνώσης, όπου να συμπεριλαμβάνονται η οριζόντια μάθηση και η ανταλλαγή γνώσεων πέρα από σύνορα. Οι συμβολές θα πρέπει να είναι ευπρόσδεκτες από όλους – από εκπαιδευτικούς έως μαθητές, από ακαδημαϊκούς και ερευνητικά κέντρα έως κυβερνήσεις και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

Πρόσκληση για παγκόσμια αλληλεγγύη και διεθνή συνεργασία. Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση απαιτεί μια ανανεωμένη δέσμευση στην παγκόσμια συνεργασία προκειμένου να υποστηριχθεί η εκπαίδευση ως κοινό αγαθό, η οποία θα στηρίζεται στην πιο δίκαιη και ισότιμη συνεργασία μεταξύ κρατικών και μη κρατικών φορέων. Πέρα από τις ροές βοήθειας προς την εκπαίδευση μεταξύ Βορρά-Νότου, πρέπει να ενισχυθεί η παραγωγή γνώσης και δεδομένων μέσω της συνεργασίας Νότου-Νότου και της τριγωνικής συνεργασίας. Η διεθνής κοινότητα πρέπει να διαδραματίσει έναν καθοριστικό ρόλο βοηθώντας τα κράτη και τους μη κρατικούς φορείς να ευθυγραμμίσουν με τους κοινούς σκοπούς, τους κανόνες και τα πρότυπα που απαιτούνται για την υλοποίηση

ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να τηρείται η αρχή της επικουρικότητας και θα πρέπει να ενθαρρύνονται οι τοπικές, εθνικές και περιφερειακές προσπάθειες. Οι εκπαιδευτικές ανάγκες των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων, των απάτριδων και των μεταναστών, ειδικότερα, πρέπει να υποστηριχθούν μέσω της διεθνούς συνεργασίας και του έργου των παγκόσμιων θεσμών.

Τα πανεπιστήμια και τα άλλα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης πρέπει να έχουν ενεργό ρόλο αναφορικά με την κάθε πτυχή της οικοδόμησης ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση. Από την υποστήριξη της έρευνας και της προόδου της επιστήμης έως τη συνεργασία με άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα και προγράμματα στις κοινότητές τους και σε ολόκληρο τον κόσμο, τα πανεπιστήμια που είναι δημιουργικά, καινοτόμα και προσηλωμένα στην ενίσχυση της εκπαίδευσης ως κοινού αγαθού πρέπει να διαδραματίσουν έναν ρόλο-κλειδί για το μέλλον της εκπαίδευσης.

Είναι σημαντικό να μπορούν όλοι να συμμετέχουν στην οικοδόμηση του μέλλοντος της εκπαίδευσης – παιδιά, νέοι, γονείς, εκπαιδευτικοί, ερευνητές, ακτιβιστές, εργοδότες, πολιτισμικοί και θρησκευτικοί ηγέτες. Έχουμε βαθιές, πλούσιες και ποικίλες πολιτισμικές παραδόσεις, τις οποίες μπορούμε να αξιοποιήσουμε. Οι άνθρωποι διαθέτουν μεγάλη συλλογική αυτενέργεια, ευφυΐα και δημιουργικότητα. Και τώρα βρισκόμαστε μπροστά σε ένα σοβαρό δίλημμα: να συνεχίσουμε σε έναν μη βιώσιμο δρόμο ή να αλλάξουμε ριζικά πορεία.

Αυτή η έκθεση προτείνει απαντήσεις στα τρία βασικά ερωτήματα: «Τι πρέπει να συνεχίσουμε να κάνουμε;» «Τι πρέπει να εγκαταλείψουμε;» «Τι πρέπει να επανασχεδιάσουμε;». Ωστόσο, **οι προτάσεις που παρουσιάζονται εδώ αποτελούν απλώς μια αρχή.** Αυτή η έκθεση είναι περισσότερο μια πρόσκληση για να σκεφτούμε και να οραματιστούμε παρά ένα σχέδιο δράσης. Αυτά τα ερωτήματα πρέπει να ληφθούν υπόψη και να απαντηθούν σε κοινότητες, σε χώρες, σε σχολεία, σε εκπαιδευτικά προγράμματα και συστήματα κάθε είδους – σε όλο τον κόσμο.

Η σφυρηλάτηση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση είναι ένα κρίσιμο βήμα για να οραματιστούμε και πάλι το μέλλον μας μαζί.

Εισαγωγή

Βρισκόμαστε μπροστά σε μια υπαρξιακή επιλογή: να συνεχίσουμε σε έναν μη βιώσιμο δρόμο ή να αλλάξουμε ριζικά πορεία. Συνεχίζοντας στον τωρινό δρόμο αποδεχόμαστε τις απαράδεκτες ανισότητες και την εκμετάλλευση, την έξαρση πολλαπλών μορφών βίας, τη διάβρωση της κοινωνικής συνοχής και των ανθρωπίνων ελευθεριών, τη συνεχιζόμενη περιβαλλοντική καταστροφή και την επικίνδυνη και ίσως καταστροφική απώλεια της βιοποικιλότητας. Συνεχίζοντας στον τωρινό δρόμο σημαίνει ότι αποτυγχάνουμε να προβλέψουμε και να αντιμετωπίσουμε τους κινδύνους που συνοδεύουν τους τεχνολογικούς και ψηφιακούς μετασχηματισμούς των κοινωνιών μας.

Χρειάζεται επείγοντως να οραματιστούμε και πάλι το μέλλον μας μαζί και να αναλάβουμε δράση για να το πραγματοποιήσουμε. Η γνώση και η μάθηση αποτελούν τη βάση για την ανανέωση και τον μετασχηματισμό. Ωστόσο, οι παγκόσμιες ανισότητες –και η επιτακτική ανάγκη να ξανασκεφτούμε γιατί, πώς, τι, πού και πότε μαθαίνουμε– σημαίνουν ότι η εκπαίδευση δεν κάνει ό,τι μπορεί για να μας βοηθήσει να διαμορφώσουμε ένα ειρηνικό, δίκαιο και βιώσιμο μέλλον.

Όλοι έχουμε μεγάλη ευθύνη απέναντι στις σημερινές και τις μελλοντικές γενιές – να διασφαλίσουμε ότι ο κόσμος μας είναι ένας κόσμος αφθονίας και όχι ελλείψεων και ότι όλοι απολαμβάνουν τα ανθρώπινα δικαιώματα στο μέγιστο. Παρά το γεγονός ότι επείγει να δράσουμε, και μάλιστα σε συνθήκες μεγάλης αβεβαιότητας, έχουμε λόγους να είμαστε πολύ αισιόδοξοι. Ως είδος, βρισκόμαστε στο σημείο της συλλογικής μας ιστορίας όπου έχουμε τη μεγαλύτερη πρόσβαση από ποτέ στη γνώση και στα εργαλεία που μας δίνουν τη δυνατότητα να συνεργαζόμαστε. Η δυνατότητα να εμπλακεί η ανθρωπότητα στην από κοινού δημιουργία ενός καλύτερου μέλλοντος δεν ήταν ποτέ μεγαλύτερη.

Η εκπαίδευση –ο τρόπος με τον οποίο οργανώνουμε τη διδασκαλία και τη μάθηση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής μας– διαδραματίζει εδώ και καιρό θεμελιώδη ρόλο στον μετασχηματισμό των ανθρωπίνων κοινωνιών. Η εκπαίδευση είναι ο τρόπος με τον οποίο οργανώνουμε τον διαγενεακό κύκλο μετάδοσης και συν-δημιουργίας γνώσης. Μας συνδέει με τον κόσμο και μεταξύ μας, μας εκθέτει σε νέες δυνατότητες και ενισχύει τις ικανότητές μας για διάλογο και δράση. Ωστόσο, για να διαμορφώσουμε ένα ειρηνικό, δίκαιο και βιώσιμο μέλλον, η ίδια η εκπαίδευση πρέπει να μετασχηματιστεί.

Αυτή η παγκόσμια έκθεση της Διεθνούς Επιτροπής για το Μέλλον της Εκπαίδευσης διερευνά τον ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η εκπαίδευση στη διαμόρφωση του κοινού μας κόσμου και του κοινού μας μέλλοντος, καθώς ατενίζουμε προς το 2050 και μετά. Οι προτάσεις που παρουσιάζονται προκύπτουν από μια διετή διεργασία παγκόσμιας ανάληψης δράσης και δόμησης από κοινού, η οποία έδειξε ότι μεγάλος αριθμός ανθρώπων –παιδιά, νέοι και ενήλικοι– γνωρίζουν πολύ καλά ότι αλληλοεξαρτάμαστε σε αυτόν τον κοινό πλανήτη. Είμαστε συνδεδεμένοι μεταξύ μας καθώς τα προβλήματα του κόσμου μας επηρεάζουν όλους. Άλλωστε, πολλοί άνθρωποι σε όλο τον κόσμο

έχουν συνειδητοποιήσει πλήρως και συμφωνούν ότι πρέπει να εργαστούμε μαζί ξεκινώντας από την εκτίμηση της αξίας της ποικιλομορφίας και της διαφορετικότητας.

Η πρόβλεψη του μέλλοντος είναι κάτι που κάνουμε συνεχώς ως άνθρωποι. Οι ιδέες για το μέλλον διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εκπαιδευτική σκέψη, την πολιτική και την πρακτική. Διαμορφώνουν τα πάντα, από την καθημερινή λήψη αποφάσεων των μαθητών και των οικογενειών μέχρι τα μεγάλα σχέδια για εκπαιδευτική αλλαγή που αναπτύσσονται στα Υπουργεία Παιδείας.

Η όλη εξερεύνηση ενός πιθανού και εναλλακτικού μέλλοντος εγείρει βαθιά ερωτήματα ηθικής, ισότητας και δικαιοσύνης – ποιο μέλλον είναι επιθυμητό και για ποιον;

Αυτή η έκθεση αναγνωρίζει ότι, σε σχέση με την εκπαίδευση, υπάρχουν πολλαπλά πιθανά μελλοντικά σενάρια που κυμαίνονται από τον ριζικό μετασχηματισμό έως τη βαθιά κρίση. Θεωρεί ότι είναι απαραίτητο να σκεπτόμαστε το μέλλον στην εκπαίδευση με κύριο σκοπό να καταστεί δυνατό να πλαισιώσουμε το παρόν διαφορετικά, να εντοπίσουμε τροχιές που μπορεί να αναδυθούν και να παρακολουθήσουμε πιθανότητες που μπορεί να ανοίγονται ή να κλείνουν για εμάς. Η

όλη εξερεύνηση ενός πιθανού και εναλλακτικού μέλλοντος εγείρει βαθιά ερωτήματα ηθικής, ισότητας και δικαιοσύνης – ποιο μέλλον είναι επιθυμητό και για ποιον; Και δεδομένου ότι η εκπαίδευση δεν επηρεάζεται απλώς από εξωτερικούς παράγοντες αλλά διαδραματίζει έναν ρόλο-κλειδί στο να ξεκλειδωθεί το πιθανό μέλλον σε όλες τις γωνίες του πλανήτη, είναι φυσικό, αν όχι υποχρεωτικό, ο επανασχεδιασμός για το κοινό μας μέλλον να περιλαμβάνει ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση.

Η επιβίωση της ανθρωπότητας, τα ανθρώπινα δικαιώματα και η ζωή στον πλανήτη βρίσκονται σε κίνδυνο

Η ίδια η ιδέα ότι η αξιοπρέπεια κάθε ανθρώπου είναι πολύτιμη· η δέσμευση ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν βασικά δικαιώματα· η υγεία της Γης, του μοναδικού μας σπιτιού – όλα βρίσκονται σε κίνδυνο. Για να αλλάξουμε πορεία και να οραματιστούμε ένα εναλλακτικό μέλλον, πρέπει επειγόντως να επανισορροπήσουμε τις σχέσεις μας μεταξύ μας, με τα άλλα έμβια όντα του πλανήτη και με την τεχνολογία. Πρέπει να μάθουμε εκ νέου τις αλληλεξαρτήσεις μας και την ανθρώπινη θέση και αυτενέργειά μας σε έναν κόσμο όπου ο άνθρωπος δεν αποτελεί το επίκεντρο και όπου το ανθρώπινο και το μη ανθρώπινο είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους.

Αντιμετωπίζουμε πολλαπλές, αλληλοεπικαλυπτόμενες κρίσεις. Η διεύρυνση της κοινωνικής και της οικονομικής ανισότητας, η κλιματική αλλαγή, η απώλεια βιοποικιλότητας, η χρήση πόρων που υπερβαίνει τα όρια του πλανήτη, η οπισθοδρόμηση της δημοκρατίας, ο ανατρεπτικός τεχνολογικός αυτοματισμός και η βία είναι τα χαρακτηριστικά της τρέχουσας ιστορικής συγκυρίας.

Οι παράδοξες τάσεις ανάπτυξης μας οδηγούν σε μια πορεία προς ένα μη βιώσιμο μέλλον. Τα παγκόσμια επίπεδα φτώχειας έχουν μειωθεί, αλλά οι ανισότητες μεταξύ και εντός των χωρών έχουν

αυξηθεί. Το υψηλότερο βιοτικό επίπεδο συνυπάρχει με τις πιο μεγάλες ανισότητες στην ιστορία. Η κλιματική αλλαγή και η περιβαλλοντική υποβάθμιση απειλούν την επιβίωση της ανθρωπότητας και των άλλων ειδών στον πλανήτη Γη. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι συμμετέχουν ενεργά στη δημόσια ζωή, αλλά η κοινωνία των πολιτών και η δημοκρατία κλονίζονται σε πολλά μέρη σε όλο τον κόσμο. Η τεχνολογία, που μας έχει συνδέσει πιο στενά από ποτέ, συμβάλλει, επίσης, στον κοινωνικό κατακερματισμό και τις εντάσεις. Μια παγκόσμια πανδημία έχει αναδείξει περαιτέρω τις πολλές μας αδυναμίες. Αυτές οι κρίσεις και οι προκλήσεις περιορίζουν τα ατομικά και συλλογικά ανθρώπινα δικαιώματα. Και είναι σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα ανθρώπινων επιλογών και πράξεων. Προέρχονται από κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά συστήματα που εμείς δημιουργήσαμε, όπου το βραχυπρόθεσμο είναι προτεραιότητα έναντι του μακροπρόθεσμου και τα συμφέροντα των λίγων επιτρέπεται να υπερσχύουν των συμφερόντων των πολλών.

Οι κλιματικές και οι περιβαλλοντικές καταστροφές επιταχύνονται από οικονομικά μοντέλα που βασίζονται σε μη βιώσιμα επίπεδα χρήσης των πόρων. Τα οικονομικά μοντέλα που δίνουν προτεραιότητα στα βραχυπρόθεσμα κέρδη και τον υπερβολικό καταναλωτισμό συνδέονται άρρηκτα με τον επίκτητο ατομικισμό, την ανταγωνιστικότητα και την έλλειψη ενσυναίσθησης που χαρακτηρίζουν πάρα πολλές κοινωνίες σε όλο τον κόσμο. Η ακραία συγκέντρωση του παγκόσμιου πλούτου και οι ακραίες οικονομικές ανισότητες υπονομεύουν τη συνοχή των κοινωνιών μας.

Η άνοδος του αυταρχισμού, του λαϊκισμού που αποκλείει και του πολιτικού εξτρεμισμού αμφισβητούν τη δημοκρατική διακυβέρνηση ακριβώς σε μια εποχή στην οποία χρειαζόμαστε ενισχυμένη συνεργασία και αλληλεγγύη για να αντιμετωπίσουμε κοινές ανησυχίες που ούτε γνωρίζουν από πολιτικά σύνορα ούτε τα σέβονται. Παρά τις δεκαετίες εργασίας για την υποστήριξη των προσπαθειών των κοινωνιών να προωθήσουν ειρηνικές μορφές επίλυσης διαφορών, ο κόσμος σήμερα χαρακτηρίζεται από αυξανόμενη κοινωνική και πολιτική πόλωση. Η ρητορική μίσους, η ανεύθυνη διάδοση ψευδών ειδήσεων, ο θρησκευτικός φονταμενταλισμός, ο εθνικισμός που αποκλείει –όλα μεγεθυμένα από τις νέες τεχνολογίες– χρησιμοποιούνται, τελικά, στρατηγικά για να ευνοήσουν στενά συμφέροντα. Μια παγκόσμια τάξη πραγμάτων που στηρίζεται στις κοινές αξίες που εκφράζονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εξασθενεί. Ο κόσμος μας αντιμετωπίζει μια κρίση αξιών, που αποδεικνύεται από την άνοδο της διαφθοράς, της αναισθησίας, της μισαλλοδοξίας, του φανατισμού και της κανονικοποίησης της βίας.

Η επιταχυνόμενη παγκοσμιοποίηση και η αυξανόμενη ανθρώπινη κινητικότητα, σε συνδυασμό με την αναγκαστική μετανάστευση και τον εκτοπισμό, πολύ συχνά επιδεινώνουν τις συνέπειες του ρατσισμού, του φανατισμού, της μισαλλοδοξίας και των διακρίσεων, που οδηγούν σε μια απανθρωποποίηση. Αυτές οι μορφές βίας κατά της ανθρώπινης αξιοπρέπειας είναι εκφράσεις δομών εξουσίας που επιδιώκουν να κυριαρχήσουν και να ελέγξουν αντί να συνεργαστούν και να απελευθερώσουν. Η βία της ένοπλης σύγκρουσης, της κατοχής και της πολιτικής καταστολής όχι μόνο καταστρέφει ζωές αλλά και υπονομεύει την ίδια την έννοια της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Συχνά, όσοι απολαμβάνουν προνόμια και επωφελούνται από ηγεμονικά συστήματα κάνουν διακρίσεις με βάση το φύλο, τη φυλή, την εθνικότητα, τη γλώσσα, τη θρησκεία ή τη σεξουαλικότητα, και καταπιέζουν ομάδες που θεωρούν ότι αποτελούν απειλή, είτε πρόκειται για αυτόχθονες πληθυσμούς, γυναίκες, πρόσφυγες, μετανάστες, φεμινίστριες, υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, περιβαλλοντικούς ακτιβιστές ή πολιτικούς αντιφρονούντες.

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός των κοινωνιών μας επηρεάζει τη ζωή μας με πρωτοφανείς τρόπους. Οι υπολογιστές αλλάζουν γρήγορα τους τρόπους με τους οποίους η γνώση δημιουργείται, προσπε-

λάζεται, διαδίδεται, επικυρώνεται και χρησιμοποιείται. Ως συνέπεια, οι πληροφορίες καθίστανται πιο προσιτές και ανοίγουν νέους και πολλά υποσχόμενους δρόμους για την εκπαίδευση. Ωστόσο, οι κίνδυνοι είναι πολλοί: η μάθηση μπορεί να περιοριστεί αλλά και να επεκταθεί σε ψηφιακούς χώρους. Η τεχνολογία παρέχει νέους μοχλούς εξουσίας και ελέγχου, που μπορούν να καταστειλουν αλλά και να χειραφετήσουν και, με την αναγνώριση προσώπου και την τεχνητή νοημοσύνη, το ανθρώπινο δικαίωμά μας στην ιδιωτικότητα μπορεί να συρρικνωθεί με τρόπους που ήταν αδιανόητοι μόλις μια δεκαετία νωρίτερα. Πρέπει να βρισκόμαστε σε εγρήγορση για να διασφαλίσουμε ότι οι συνεχείς τεχνικοί μετασχηματισμοί μάς βοηθούν να ευδοκιμήσουμε και δεν απειλούν το μέλλον των διαφορετικών τρόπων γνώσης ή της πνευματικής και δημιουργικής ελευθερίας.

Ο τρόπος ζωής μας δεν βρίσκεται πλέον σε ισορροπία με τον πλανήτη, με την αφθονία της ζωής που αυτός υποστηρίζει, απειλώντας την τωρινή και μελλοντική μας ευημερία και τη συνέχεια της ύπαρξής μας. Η άκριτη υιοθέτηση της τεχνολογίας πολύ συχνά μας απομακρύνει επικίνδυνα, περιορίζει τη συζήτηση και καταστρέφει την αμοιβαία κατανόηση, παρά τη δυνατότητα να επιτύχει το αντίθετο. Και αυτές οι πλανητικές και τεχνολογικές ανισορροπίες συμβάλλουν σε μια τρίτη και εξίσου επικίνδυνη απόκλιση: στην ανισορροπία μεταξύ μας με τη μορφή ραγδαία αυξανόμενων ανισοτήτων, την υπονόμηση της εμπιστοσύνης και της καλής θέλησης, τη δαιμονοποίηση του «άλλου» και την απροθυμία να συνεργαστούμε και να αντιμετωπίσουμε αυτήν την αυξανόμενη σειρά παγκόσμιων προκλήσεων με πιο ουσιαστικό τρόπο.

Ατενίζοντας το μέλλον είναι πολύ εύκολο να περιγράψουμε μια ακόμη πιο σκοτεινή εικόνα. Είναι δυνατόν να φανταστούμε έναν εξαντλημένο πλανήτη με λιγότερους τόπους για να κατοικήσουν οι

άνθρωποι. Τα ακραία μελλοντικά σενάρια περιλαμβάνουν, επίσης, έναν κόσμο όπου η ποιοτική εκπαίδευση είναι προνόμιο των ελίτ και όπου τεράστιες ομάδες ανθρώπων ζουν στη δυστυχία επειδή δεν έχουν πρόσβαση σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες. Θα γίνονται τα αναλυτικά προγράμματα όλο και πιο ακατάλληλα και θα οξύνονται με τον καιρό οι τρέχουσες εκπαιδευτικές ανισότητες; Θα διαβρωθεί περαιτέρω η ανθρωπιά μας;

Οι επιλογές που
κάνουμε συλλογικά
σήμερα
θα καθορίσουν
το κοινό μας μέλλον.

Οι επιλογές που κάνουμε συλλογικά σήμερα θα καθορίσουν το κοινό μας μέλλον. Το αν θα επιζήσουμε ή θα χαθούμε, αν θα ζήσουμε ειρηνικά ή θα επιτρέψουμε στη βία να καθορίσει τη ζωή μας, αν θα σχετιστούμε

με τη Γη με τρόπους που είναι βιώσιμοι ή όχι, όλα αυτά είναι ερωτήματα που θα διαμορφωθούν και θα αποφασιστούν αποκλειστικά από τις επιλογές που κάνουμε σήμερα και από τις δυνατότητές μας να επιτύχουμε τους κοινούς μας στόχους. Μαζί μπορούμε να αλλάξουμε πορεία.

Η ανάγκη για ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση

Η εκπαίδευση είναι το θεμέλιο για την ανανέωση και τον μετασχηματισμό των κοινωνιών μας. Κινητοποιεί τη γνώση για να μας βοηθήσει να πορευτούμε σε έναν μεταβαλλόμενο και αβέβαιο κόσμο. Η δύναμη της εκπαίδευσης έγκειται στις ικανότητές της να μας συνδέει με τον κόσμο και τους άλλους, να μας μετακινεί πέρα από τους χώρους όπου ήδη κατοικούμε και να μας εκθέτει σε νέες δυνατότητες. Μας βοηθά να ενωθούμε γύρω από συλλογικές προσπάθειες, παρέχει την επιστήμη, τη γνώση και την καινοτομία που χρειαζόμαστε για να αντιμετωπίσουμε κοινές προκλήσεις. Η εκπαίδευση καλλιεργεί την κατανόηση και αναπτύσσει ικανότητες που μπορούν να βοηθήσουν να διασφαλίσουμε ότι το μέλλον μας θα είναι πιο κοινωνικά συμπεριληπτικό, οικονομικά δίκαιο και περιβαλλοντικά βιώσιμο.

Οι οικογένειες, οι κοινότητες και οι κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο γνωρίζουν καλά ότι τα σχολεία και τα εκπαιδευτικά συστήματα, παρά τις ελλείψεις τους, μπορούν να δημιουργήσουν ευκαιρίες και να ανοίξουν δρόμους για ατομική και συλλογική πρόοδο. Αναγνωρίζεται ευρέως από τις κυβερνήσεις και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ότι η εκπαίδευση είναι ένας παράγοντας-κλειδί –αν και όχι ο μοναδικός– προκειμένου να επιτευχθεί πρόοδος αναφορικά με τα επιθυμητά αναπτυξιακά αποτελέσματα, την οικοδόμηση δεξιοτήτων και ικανοτήτων για εργασία και την υποστήριξη του ενεργού πολίτη. Η εκπαίδευση είναι, δικαίως, ένας πυλώνας της Ατζέντας 2030 για την Αειφόρο Ανάπτυξη – ένα συμπεριληπτικό όραμα για την ανθρωπότητα ώστε να προωθηθούν η ευημερία, η δικαιοσύνη και η ειρήνη για όλους, όπως και οι βιώσιμες σχέσεις με το περιβάλλον.

Ωστόσο, η εκπαίδευση σε όλο τον κόσμο συνεχίζει να υπολείπεται των φιλοδοξιών που έχουμε για αυτήν. Παρά τη σημαντική διέγερση της πρόσβασης σε αυτή παγκοσμίως, εξαιτίας των πολλαπλών αποκλεισμών εκατοντάδες εκατομμύρια παιδιά, νέοι και ενήλικοι εξακολουθούν να στερούνται το θεμελιώδες δικαίωμα για ποιοτική εκπαίδευση. Οι διακρίσεις επιμένουν, συχνά συστημικά, ανάλογα με το φύλο, την εθνικότητα, τη γλώσσα, την κουλτούρα και τους τρόπους γνώσης. Η έλλειψη πρόσβασης επιδεινώνεται από μια κρίση συνάφειας: πολύ συχνά, η επίσημη μάθηση δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τις φιλοδοξίες των παιδιών και των νέων και των κοινοτήτων τους. Η κακή ποιότητα διδασκαλίας καταπνίγει τη δημιουργικότητα και την περιέργεια. Επαναλαμβανόμενα παραδείγματα, όπου μαθητές σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης αποδεδειγμένα και διακόπτουν τη φοίτηση, υποδεικνύουν την ανεπάρκεια του τωρινού εκπαιδευτικού μοντέλου να παρέχει ουσιαστική μάθηση και μια αίσθηση αυτενέργειας και σκοπού στα παιδιά και στους νέους. Όλο και περισσότεροι, όσοι έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση δεν είναι προετοιμασμένοι για τις προκλήσεις του παρόντος ούτε για τις προκλήσεις του μέλλοντος.

Επιπλέον, τα εκπαιδευτικά συστήματα συχνά αναπαράγουν και διαιωνίζουν αυτές ακριβώς τις συνθήκες που απειλούν το κοινό μας μέλλον –είτε πρόκειται για διακρίσεις και αποκλεισμούς είτε για μη βιώσιμους τρόπους ζωής– περιορίζοντας τη δυνατότητα της εκπαίδευσης να είναι μόνο μετασχηματιστική. Αυτές οι συλλογικές αποτυχίες υποδηλώνουν την ανάγκη για ένα νέο κοινό όραμα και ανανεωμένες αρχές και δεσμεύσεις που να μπορούν να πλαισιώσουν και να καθοδηγήσουν τις δράσεις μας στην εκπαίδευση.

Το σημείο εκκίνησης για κάθε κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση είναι ένα κοινό όραμα για τους δημόσιους σκοπούς της εκπαίδευσης. Το κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση αποτελείται

από τις θεμελιώδεις και οργανωτικές αρχές που δομούν τα εκπαιδευτικά συστήματα, καθώς και από την κατανεμημένη εργασία που γίνεται για την οικοδόμηση, τη διατήρηση και τη βελτίωσή τους.

Κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα, η δημόσια εκπαίδευση στόχευε ουσιαστικά να στηρίξει τις προσπάθειες για την ιδιότητα της εθνικής ιθαγένειας και την ανάπτυξη. Έλαβε κυρίως τη μορφή της υποχρεωτικής εκπαίδευσης για παιδιά και νέους. Σήμερα, ωστόσο, δεδομένων των σοβαρών κινδύνων που αντιμετωπίζουμε, πρέπει επείγοντως να επανεφεύρουμε την εκπαίδευση για να μας βοηθήσει να αντιμετωπίσουμε τις κοινές προκλήσεις. Το νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση πρέπει να μας ενώνει γύρω από συλλογικές προσπάθειες και να παρέχει τη γνώση και την καινοτομία που απαιτούνται ώστε να διαμορφωθεί ένα βιώσιμο και ειρηνικό μέλλον για όλους με βάση την κοινωνική, την οικονομική και την περιβαλλοντική δικαιοσύνη.

Το να οικοδομήσουμε ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο σημαίνει να διερευνήσουμε πώς καθιερωμένοι τρόποι σκέψης για την εκπαίδευση, τη γνώση και τη μάθηση μας εμποδίζουν να ανοίξουμε νέους δρόμους και να προχωρήσουμε προς το μέλλον που επιθυμούμε. Το να επεκτείνουμε απλώς το τωρινό μοντέλο εκπαιδευτικής ανάπτυξης δεν είναι μια βιώσιμη πορεία προς τα εμπρός. Οι δυσκολίες μας δεν προκύπτουν μόνο από τους περιορισμένους πόρους και τα μέσα. Οι προκλήσεις μας πηγάζουν, επίσης, από το γιατί και το πώς εκπαιδεύουμε, καθώς και από τους τρόπους με τους οποίους οργανώνουμε τη μάθηση.

Επαναπροσδιορίζοντας τους σκοπούς της εκπαίδευσης

Τα εκπαιδευτικά συστήματα έχουν λανθασμένα ενσταλάξει την πεποίθηση ότι τα βραχυπρόθεσμα προνόμια και οι ανέσεις είναι πιο σημαντικά από τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα. Έχουν τονίσει τις αξίες της ατομικής επιτυχίας, του εθνικού ανταγωνισμού και της οικονομικής ανάπτυξης εις βάρος της αλληλεγγύης, της κατανόησης των αλληλεξαρτήσεών μας και της φροντίδας του ενός για τον άλλον και για τον πλανήτη.

Η εκπαίδευση πρέπει να έχει ως στόχο να μας ενώνει γύρω από συλλογικές προσπάθειες και να παρέχει τη γνώση, την επιστήμη και την καινοτομία που απαιτούνται για τη διαμόρφωση ενός βιώσιμου μέλλοντος για όλους με βάση την κοινωνική, την οικονομική και την περιβαλλοντική δικαιοσύνη. Πρέπει να αποκαταστήσει τις αδικίες του παρελθόντος, ενώ μας προετοιμάζει για περιβαλλοντικές, τεχνολογικές και κοινωνικές αλλαγές στον ορίζοντα.

Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση πρέπει να εδράζεται σε δύο θεμελιώδεις αρχές: (1) στο δικαίωμα στην εκπαίδευση, και (2) στη δέσμευση για την εκπαίδευση ως δημόσια κοινωνική προσπάθεια και κοινό αγαθό.

Διασφαλίζοντας το δικαίωμα σε ποιοτική εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής

Ο διάλογος και η δράση που απαιτούνται για να οικοδομηθεί ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση πρέπει να παραμείνουν βαθιά ριζωμένα στη δέσμευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, που γράφτηκε το 1948, ορίζει αναφαιρέτα δικαιώματα για τα μέλη της ανθρώπινης οικογένειάς μας και αποτελεί την καλύτερη πυξίδα για να οραματιστούμε το νέο μέλλον της εκπαίδευσης. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση –αποφασιστικής σημασίας για την πραγμάτωση όλων των άλλων κοινωνικών, οικονομικών και πολιτισμικών δικαιωμάτων– πρέπει να συνεχίσει να είναι ένας φωτεινός φάρος και βάση για το νέο κοινωνικό συμβόλαιο. Η συγκεκριμένη οπτική για τα ανθρώπινα δικαιώματα απαιτεί η εκπαίδευση να είναι προσβάσιμη σε όλους, ανεξάρτητα από εισόδημα, φύλο, φυλή ή εθνικότητα, θρησκεία, γλώσσα, κουλτούρα, σεξουαλικότητα, πολιτικές πεποιθήσεις, αναπηρία ή οποιοδήποτε άλλο χαρακτηριστικό που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για διακρίσεις και αποκλεισμό.

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση πρέπει να διευρυνθεί ώστε να συμπεριλάβει το δικαίωμα στην ποιοτική εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση, ενώ στο παρελθόν θεωρούνταν ότι αφορούσε τα παιδιά και τους νέους, στο μέλλον θα πρέπει να διασφαλίζει την εκπαίδευση σε όλες τις ηλικίες και σε όλους τους τομείς της ζωής. Με βάση αυτή την ευρύτερη προοπτική, το δικαίωμα στην εκπαίδευση είναι στενά συνδεδεμένο με το δικαίωμα στην πληροφόρηση, στην κουλτούρα και στην επιστήμη. Απαιτεί μια βαθιά δέσμευση στην ανάπτυξη των ανθρώπινων ικανοτήτων. Συνδέεται, επίσης, στενά με το δικαίωμα πρόσβασης και συμβολής στην κοινή μας γνώση, στους κοινούς και διευρυνόμενους πόρους πληροφοριών, γνώσης και σοφίας της ανθρωπότητας.

Ο συνεχής κύκλος της δημιουργίας γνώσης που λαμβάνει χώρα μέσω αμφισβήτησεων, διαλόγου και συζητήσεων είναι αυτός που βοηθά στον συντονισμό της δράσης, στην παραγωγή επιστημονικών αληθειών και στην πραγμάτωση της καινοτομίας. Αποτελεί έναν από τους πιο πολύτιμους, ανεξάντλητους πόρους της ανθρωπότητας και μια βασική πτυχή της εκπαίδευσης. Όσο περισσότεροι άνθρωποι έχουν πρόσβαση στην κοινή μας γνώση, τόσο πιο άφθονη γίνεται. Η ανάπτυξη της γλώσσας, της αριθμητικής και των συστημάτων γραφής έχει διευκολύνει τη διάδοση της γνώσης στον χρόνο και στον χώρο. Αυτό, με τη σειρά του, επέτρεψε στις ανθρώπινες κοινωνίες να φθάσουν σε υψηλά επίπεδα συλλογικής άνθησης και ανάπτυξης του πολιτισμού. Οι δυνατότητες της κοινής μας γνώσης είναι θεωρητικά άπειρες. Η ποικιλομορφία και η καινοτομία που απελευθερώνονται από την κοινή μας γνώση προέρχονται από ανταλλαγές, από πειραματισμούς που ξεπερνούν τα όρια των γνωστικών αντικειμένων, καθώς και από την επανερμηνεία του παλιού και τη γέννηση του νέου.

Δυστυχώς, τα εμπόδια δεν επιτρέπουν την ισότητα στην πρόσβαση και τη συμβολή στην κοινή μας γνώση. Υπάρχουν σημαντικά κενά και στρεβλώσεις στη συσσωρευμένη γνώση της ανθρωπότητας που πρέπει να αντιμετωπιστούν και να διορθωθούν. Οι οπτικές, οι γλώσσες και οι γνώσεις των αυτοχθόνων έχουν περιθωριοποιηθεί εδώ και καιρό. Οι γυναίκες και τα κορίτσια, οι μειονότητες και οι ομάδες χαμηλού εισοδήματος υποεκπροσωπούνται, επίσης, σε μεγάλο βαθμό. Οι φραγμοί προκύπτουν ως αποτέλεσμα της εμπορευματοποίησης και των υπερβολικά περιοριστικών νόμων

Ένα νέο κοινωνικό
συμβόλαιο για την εκπαίδευση
πρέπει να παραμείνει βαθιά
ριζωμένο στη δέσμευση
για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

περί πνευματικής ιδιοκτησίας – και επειδή απουσιάζουν οι κατάλληλες κανονιστικές ρυθμίσεις και η υποστήριξη των κοινοτήτων και των συστημάτων που διαχειρίζονται την κοινή μας γνώση. Πρέπει να προστατεύσουμε το δικαίωμα στην πνευματική και καλλιτεχνική ιδιοκτησία των καλλιτεχνών, των συγγραφέων, των επιστημόνων και των εφευρετών. Και ταυτόχρονα, πρέπει να δεσμευτούμε ότι θα υποστηρίξουμε ανοιχτές, δίκαιες ευκαιρίες εφαρμογής και δημιουργίας γνώσης. Μια προσέγγιση βασισμένη στα δικαιώματα, που περιλαμβάνει την αναγνώριση των συλλογικών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, θα πρέπει να εφαρμοστεί στην κοινή μας γνώση για να προστατευθούν οι αυτόχθονες πληθυσμοί και άλλες περιθωριοποιημένες ομάδες από την παράνομη και αθέμιτη ιδιοποίηση και χρήση της γνώσης τους.

Ένα διευρυμένο δικαίωμα στην εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής απαιτεί δέσμευση για την κατάργηση των φραγμών και τη διασφάλιση ότι η κοινή μας γνώση είναι ένας ανοιχτός και διαρκής πόρος που αντανakλά τους διαφορετικούς τρόπους γνώσης και ύπαρξης στον κόσμο.

Ενισχύοντας την εκπαίδευση ως δημόσιο εγχείρημα και κοινό αγαθό

Ως κοινή κοινωνική προσπάθεια, η εκπαίδευση χτίζει κοινούς σκοπούς και δίνει τη δυνατότητα σε άτομα και κοινότητες να ανθίσουν μαζί. Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση πρέπει όχι μόνο να διασφαλίζει επαρκή και διαρκή δημόσια χρηματοδότηση για την εκπαίδευση, αλλά και να περιλαμβάνει μια δέσμευση ολόκληρης της κοινωνίας να συμπεριληφθούν όλοι στις δημόσιες συζητήσεις για την εκπαίδευση. Αυτή η έμφαση στη συμμετοχή είναι που ενισχύει την εκπαίδευση ως κοινό αγαθό – μια μορφή κοινής ευημερίας που επιλέγεται και επιτυγχάνεται από κοινού.

Δύο βασικά γνωρίσματα χαρακτηρίζουν την εκπαίδευση ως κοινό αγαθό. Πρώτον, η εκπαίδευση βιώνεται από κοινού φέρνοντας τους ανθρώπους σε επαφή με άλλους και με τον κόσμο. Στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, οι δάσκαλοι, οι εκπαιδευτές και οι μαθητές συγκεντρώνονται σε μια κοινή δραστηριότητα, η οποία είναι τόσο ατομική όσο και συλλογική. Η εκπαίδευση δίνει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να χρησιμοποιούν τη γνώση της ανθρωπότητας που έχουν κληρονομήσει και να προσθέτουν σε αυτή. Ως συλλογική πράξη συνδημιουργίας, η εκπαίδευση επιβεβαιώνει την αξιοπρέπεια και την ικανότητα ατόμων και κοινοτήτων, οικοδομεί κοινούς σκοπούς, αναπτύσσει ικανότητες για συλλογική δράση και ενισχύει την κοινή μας ανθρωπιά. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό τα εκπαιδευτικά ιδρύματα να περιλαμβάνουν μια ποικιλία μαθητών, στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, ώστε να μπορούν να μάθουν ο ένας από τον άλλο, πέρα από τις διαχωριστικές γραμμές.

Δεύτερον, η διοίκηση της εκπαίδευσης γίνεται από κοινού. Ως κοινωνικό εγχείρημα, η εκπαίδευση περικλείει πολλούς και διαφορετικούς παράγοντες στη διακυβέρνηση και τη διαχείρισή της. Πρέπει να ενσωματώνονται διαφορετικές φωνές και προοπτικές στις πολιτικές και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Η τρέχουσα τάση προς μεγαλύτερη και πιο διαφοροποιημένη μη κρατική συμμετοχή στην εκπαιδευτική πολιτική, την παροχή και την παρακολούθηση εκφράζει την αυξανόμενη απαίτηση για φωνή, διαφάνεια και λογοδοσία μέσα στην εκπαίδευση ως δημόσια υπόθεση. Η συμμετοχή εκπαιδευτικών, κινημάτων νεολαίας, ομάδων που βασίζονται στην κοινότητα, καταπιστευμάτων, μη κυβερνητικών οργανώσεων, επιχειρήσεων, επαγγελματικών ενώσεων, φιλανθρωπικών, θρησκευτικών ιδρυμάτων και κοινωνικών κινημάτων μπορεί να ενισχύσει την ισότητα, την ποιότητα και τη συνάφεια της εκπαίδευσης. Οι μη κρατικοί φορείς διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση

του δικαιώματος στην εκπαίδευση όταν προστατεύουν τις αρχές της μη διάκρισης, της ισότητας των ευκαιριών και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Ο δημόσιος χαρακτήρας της εκπαίδευσης υπερβαίνει κατά πολύ την παροχή, τη χρηματοδότηση και τη διαχείρισή της από τις δημόσιες αρχές. Η δημόσια εκπαίδευση είναι η εκπαίδευση που: (1) λαμβάνει χώρα σε δημόσιο χώρο, (2) προωθεί τα δημόσια συμφέροντα, και (3) λογοδοτεί σε όλους. Όλα τα σχολεία, ανεξάρτητα από το ποιος τα οργανώνει, θα πρέπει να εκπαιδεύουν για να προωθούνται τα ανθρώπινα δικαιώματα, να εκτιμάται η διαφορετικότητα και να καταπολεμούνται οι διακρίσεις. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η δημόσια εκπαίδευση εκπαιδεύει το κοινό. Ενισχύει το από κοινού ανήκειν στην ίδια ανθρωπότητα και στον ίδιο πλανήτη, ενώ σέβεται τις διαφορές και τη διαφορετικότητά μας.

Η δέσμευση για μια εκπαίδευση ως δημόσιο κοινωνικό εγχείρημα και κοινό αγαθό σημαίνει ότι οι τρόποι εκπαιδευτικής διακυβέρνησης σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο πρέπει να είναι συμπεριληπτικοί και συμμετοχικοί. Οι κυβερνήσεις χρειάζεται όλο και περισσότερο να επικεντρώνονται στη ρύθμιση και στην προστασία της εκπαίδευσης από την εμπορευματοποίηση. Δεν πρέπει να επιτραπεί στις αγορές να παρεμποδίσουν περαιτέρω την πραγμάτωση της εκπαίδευσης ως ανθρώπινου δικαιώματος. Αντιθέτως, η εκπαίδευση πρέπει να υπηρετεί το δημόσιο συμφέρον όλων.

Το νέο κοινωνικό συμβόλαιο πρέπει να πλαισιώνεται από το δικαίωμα στην εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής και από τη δέσμευση για μια εκπαίδευση ως δημόσιο και κοινό αγαθό, εάν θέλει να μας βοηθήσει να δημιουργήσουμε μονοπάτια για ένα κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό μέλλον δίκαιο και βιώσιμο. Αυτές οι θεμελιώδεις αρχές θα βοηθήσουν στην καθοδήγηση του διαλόγου και της δράσης για την ανανέωση βασικών διαστάσεων της εκπαίδευσης, από την παιδαγωγική και το αναλυτικό πρόγραμμα έως την έρευνα και τη διεθνή συνεργασία.

Δομή της έκθεσης

Αυτή η έκθεση οργανώνεται σε τρία μέρη που αποτελούνται από πολλά κεφάλαια, καθένα από τα οποία προωθεί προτάσεις για την οικοδόμηση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση και μια σειρά από κατευθυντήριες αρχές για διάλογο και δράση. Ολοκληρώνεται με έναν επίλογο που προτείνει τρόπους μέσω των οποίων οι συστάσεις μπορούν να μετατραπούν σε δράση σε διαφορετικά πλαίσια. Ενώ η έκθεση αναφέρεται σε ερευνητικά στοιχεία όπου χρειάζεται, δεν υπάρχουν ενδοκειμενικές αναφορές αυτών των στοιχείων. Τα υποστηρικτικά έγγραφα, που παραγγέλθηκαν ειδικά στο πλαίσιο αυτής της πρωτοβουλίας, παρατίθενται στα παραρτήματα.

Το Μέρος Ι της έκθεσης, με τίτλο «Ανάμεσα στις υποσχέσεις του παρελθόντος και στο αβέβαιο μέλλον», παρουσιάζει τη διπλή παγκόσμια πρόκληση της ισότητας και της συνάφειας στην εκπαίδευση, η οποία υπογραμμίζει την ανάγκη για ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο που μπορεί να βοηθήσει στην αποκατάσταση του εκπαιδευτικού αποκλεισμού και να εξασφαλίσει ένα μέλλον βιώσιμο. Αποτελείται από δύο κεφάλαια.

Το Κεφάλαιο 1 εξιστορεί την περιπετειώδη πορεία του δικαιώματος στην εκπαίδευση όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 26 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μέσω των υποσχέσεων που έχει καταφέρει αλλά και αποτύχει να εκπληρώσει. Το Κεφάλαιο 2 εστιάζει σε βασικές ρήξεις και αναδυόμενους μετασχηματισμούς, λαμβάνοντας υπόψη τέσσερις επικαλυπτόμενους το-

μείς εκτεταμένων αλλαγών: την περιβαλλοντική αλλαγή, την τεχνολογική πρόοδο, τη διακυβέρνηση και τον κοινωνικό κατακερματισμό, καθώς και τους νέους κόσμους εργασίας. Κοιτάζοντας προς το 2050, αυτό το κεφάλαιο διατυπώνει το ερώτημα του πώς η εκπαίδευση θα επηρεαστεί από αυτές τις ρήξεις και τους μετασχηματισμούς, και πώς μπορεί να αλλάξει για να τους αντιμετωπίσει καλύτερα.

Το Μέρος II της έκθεσης, με τίτλο «Ανανεώνοντας την εκπαίδευση», υποστηρίζει τον επαναπροσδιορισμό και την ανανέωση της εκπαίδευσης ως προς πέντε βασικές διαστάσεις: την παιδαγωγική, τα αναλυτικά προγράμματα, τη διδασκαλία, τα σχολεία και το ευρύ φάσμα των ευκαιριών εκπαίδευσης σε όλο το εύρος της ζωής και σε διαφορετικούς πολιτισμικούς και κοινωνικούς χώρους. Καθεμία από αυτές τις πέντε διαστάσεις συζητείται σε ένα ειδικό κεφάλαιο, το οποίο περιλαμβάνει αρχές για την καθοδήγηση του διαλόγου και της δράσης.

Το Κεφάλαιο 3 καλεί σε παιδαγωγικές της συνεργασίας και της αλληλεγγύης που προάγουν την ενσυναίσθηση, τον σεβασμό για τη διαφορετικότητα, τη συμπόνια και οικοδομούν τις ικανότητες των ατόμων ώστε να συνεργάζονται για να μετασχηματίσουν τον εαυτό τους και τον κόσμο. Το Κεφάλαιο 4 ενθαρρύνει οικολογικά, διαπολιτισμικά και διεπιστημονικά αναλυτικά προγράμματα που βοηθούν τους μαθητές να έχουν πρόσβαση στη γνώση και να την παράγουν, ενώ παράλληλα αναπτύσσουν την ικανότητά τους να ασκούν κριτική και να την εφαρμόζουν. Το Κεφάλαιο 5 τονίζει τη σημασία της μετασχηματιστικής εργασίας των εκπαιδευτικών και συνιστά την περαιτέρω επαγγελματοποίηση της διδασκαλίας ως συλλογικής προσπάθειας. Το Κεφάλαιο 6 εξηγεί την ανάγκη να προστατεύσουμε τα σχολεία ως κοινωνικούς χώρους που υποστηρίζουν τη μάθηση, τη συμπερίληψη, την ισότητα και την ατομική και συλλογική ευημερία, μετασχηματίζοντάς τα παράλληλα προκειμένου να πραγματώσουν καλύτερα ένα δίκαιο και ισότιμο μέλλον. Το Κεφάλαιο 7 συζητά τη σημασία της εκπαίδευσης σε διαφορετικούς χρόνους και χώρους αναγνωρίζοντας ότι αυτό δεν συμβαίνει αποκλειστικά στα τυπικά ιδρύματα, αλλά βιώνεται μάλλον σε πολλούς κοινωνικούς χώρους και σε όλη τη ζωή.

Το Μέρος III της έκθεσης, με τίτλο «Επισπεύδοντας ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση», παρέχει ιδέες για την έναρξη της οικοδόμησης ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση, απευθύνοντας εκκλήσεις για έρευνα, για παγκόσμια αλληλεγγύη και διεθνή συνεργασία.

Το Κεφάλαιο 8 αξιώνει μια κοινή ερευνητική ατζέντα για το δικαίωμα στην εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής, υποδηλώνοντας ότι ο καθένας έχει να παίξει έναν ρόλο στη δημιουργία, παραγωγή και διαπραγμάτευση της γνώσης που απαιτείται ώστε να οικοδομηθεί ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση. Το Κεφάλαιο 9 συζητά την ανανεωμένη επείγουσα ανάγκη να οικοδομηθεί και να ενισχυθεί η παγκόσμια αλληλεγγύη και η διεθνής συνεργασία, με επιμονή, τόλμη και συνοχή, καθώς και με όραμα για το 2050 και μετά.

Η έκθεση ολοκληρώνεται με έναν *επιλογο και μια συνέχεια*, τα οποία υποστηρίζουν ότι οι ιδέες και οι προτάσεις που τίθενται στο κείμενο πρέπει να μετουσιωθούν σε προγράμματα, πόρους και δραστηριότητες με διάφορους τρόπους σε διαφορετικά περιβάλλοντα. Ένας τέτοιος μετασχηματισμός θα προκύψει μέσα από διεργασίες συν-οικοδόμησης και συνομιλίας με άλλους, των οποίων η συμμετοχή είναι απαραίτητη για να μεταφραστούν αυτές οι ιδέες σε σχεδιασμό και δράση. Εναπόκειται στους ηγέτες σε πολλαπλά επίπεδα διακυβέρνησης, στους διαχειριστές της εκπαίδευσης, μαζί με τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, τις οικογένειες, τις κοινότητες και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να καθορίσουν και να εφαρμόσουν την ανανέωση της εκπαίδευσης.

Η αποστολή μας είναι να ενισχύσουμε έναν κοινό, συνεχή παγκόσμιο διάλογο σχετικά με το τι πρέπει να προωθήσουμε, τι να αφήσουμε πίσω μας και τι να επανασχεδιάσουμε δημιουργικά στην εκπαίδευση και στον κόσμο γενικότερα. Θεωρούμε ότι αυτό είναι το έργο της ανανέωσης: να αφυπνιστούμε μπροστά στη σοβαρότητα των προβλημάτων που αντιμετωπίζουμε συλλογικά, ως άνθρωποι κάτοικοι ενός κόσμου που δεν είναι μόνο ανθρώπινος και να βρούμε ένα μονοπάτι προς τα εμπρός που αντιστέκεται στην απλή αναπαραγωγή. Αν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς, γνωρίζουμε ότι, αν συνεχίσουμε να λειτουργούμε με τον ίδιο τρόπο –ακόμα και αν το κάνουμε με μεγαλύτερη ταχύτητα, ένταση και αποδοτικότητα–, θα οδηγηθούμε προς έναν γκρεμό: η επιδείνωση του κλίματος και τα παραπαίοντα οικοσυστήματα είναι ίσως τα πιο εμφανή και πιο σημαντικά προειδοποιητικά σημάδια. Η ανανέωση συνεπάγεται την αξιολόγηση της γνώσης και της εμπειρίας που αποκτήσαμε με σκληρή δουλειά προκειμένου να αναζωογονήσουμε τα εκπαιδευτικά μας συστήματα ωθώντας τα προς την αριστεία. Περιλαμβάνει τη χρήση και την επιμέλεια όσων είναι γνωστά για τη δημιουργία μιας νέας και την καθιέρωση μιας πιο υποσχόμενης πορείας.

Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση εκκολάπτεται εδώ και αρκετό καιρό. Αυτό που χρειάζεται τώρα είναι ένας ευρείας βάσης, συμπεριληπτικός και δημοκρατικός δημόσιος διάλογος και μια κινητοποίηση για την πραγματοποίησή του. Η παρούσα έκθεση αποτελεί μια πρόσκληση και μια προτεινόμενη ατζέντα για διάλογο και δράση προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος.

Η παρούσα έκθεση
αποτελεί μια πρόσκληση
και μια προτεινόμενη
ατζέντα για διάλογο
και δράση προκειμένου
να επιτευχθεί αυτός
ο στόχος.

Μέρος Ι

Ανάμεσα στις υποσχέσεις του παρελθόντος και στο αβέβαιο μέλλον

Για να εκκινήσουμε έναν προβληματισμό σχετικά με το μέλλον της εκπαίδευσης, πρέπει πρώτα να εξετάσουμε το πού βρίσκεται η εκπαίδευση καθώς και το πιθανό μέλλον που υποδεικνύουν οι σημερινές προκλήσεις και οι αναδυόμενοι μετασχηματισμοί. Στην εκπαίδευση, όπως και σε άλλους τομείς της ζωής, το παρελθόν πάντα μας συνοδεύει. Πρέπει να λάβουμε υπόψη τις μακροπρόθεσμες ιστορικές τάσεις. Εξετάζοντας τους αποκλεισμούς και τις ελλείψεις του παρελθόντος, μπορούμε να κατανοήσουμε καλύτερα πώς η εκπαίδευση δεν ανταποκρίνεται στις ελπίδες που εναποθέσαμε σε αυτή.

Αυτό το πρώτο μέρος της παρούσας έκθεσης χαρτογραφεί την κατάσταση της εκπαίδευσης παγκοσμίως σε σχέση με τις κανονιστικές δεσμεύσεις για ισότητα, δικαιοσύνη και βιωσιμότητα – και εξετάζει τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαμε να περιμένουμε να εξελιχθούν αυτά τα ζητήματα στο μέλλον. Διαπιστώνει ότι η εκπαίδευση βρίσκεται σε μια κατάσταση οξείας έντασης, ανάμεσα στις υποσχέσεις του παρελθόντος και στο αβέβαιο μέλλον.

Το πρώτο κεφάλαιο αυτού του μέρους επικεντρώνεται στην πρόοδο που επιτεύχθηκε στην εκπαίδευση τα τελευταία πενήντα χρόνια. Εξετάζει παράγοντες όπως την οικονομική ανάπτυξη, τη φτώχεια και τις διακρίσεις λόγω φύλου αναφορικά με τον τρόπο που διασταυρώνονται με τις εκπαιδευτικές εξελίξεις και επηρεάζονται από αυτές. Υποστηρίζεται ότι το παρελθόν δεν μπορεί να αγνοηθεί, αλλά αυτό το οποίο θα συμβεί στη συνέχεια θα καθοριστεί από τις επιλογές που κάνουμε και τις ενέργειες που αναλαμβάνουμε σήμερα και τα επόμενα τριάντα χρόνια.

Το επόμενο κεφάλαιο αυτού του μέρους εξετάζει τους αναδυόμενους μετασχηματισμούς σε τέσσερις βασικούς τομείς: στο περιβάλλον, στην τεχνολογία, στην πολιτική σφαίρα και στο μέλλον της εργασίας. Είναι αδύνατον να προβλέψουμε το μέλλον, αλλά τα εκατομμύρια ανθρώπων που συμμετείχαν σε αυτή την πρωτοβουλία συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό ότι το πιο επικίνδυνο και καταστροφικό μονοπάτι θα ήταν να αγνοήσουμε αυτούς τους εν εξελίξει μετασχηματισμούς.

Κεφάλαιο 1

Προς ένα πιο δίκαιο εκπαιδευτικό μέλλον

Αυτό είναι που πρέπει να προάγει το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Πρέπει να υποστηρίξει τους κοινωνικούς στόχους της συμβίωσης

και της συνεργασίας, για το κοινό καλό. Πρέπει να προετοιμάσει τους νέους μας για να διαδραματίσουν έναν δυναμικό και εποικοδομητικό ρόλο στην ανάπτυξη μιας κοινωνίας στην οποία όλα τα μέλη μοιράζονται δίκαια την καλή ή την κακή τύχη της ομάδας και στην οποία η πρόοδος μετριέται με γνώμονα την ανθρώπινη ευημερία και όχι τα μεγαλοπρεπή κτίρια, τα αυτοκίνητα ή άλλα τέτοιου είδους πράγματα, ανεξάρτητα από το εάν αυτά είναι ιδιωτικά ή δημόσια. Συνεπώς, η εκπαίδευσή μας πρέπει να ενσταλάζει το αίσθημα της δέσμευσης προς το σύνολο της κοινότητας και να βοηθά τον μαθητικό πληθυσμό να αποδέχεται τις αξίες που αρμόζουν στο δικό μας μέλλον.

Julius Nyerere, *Education for Self-Reliance*, 1967.

Πόσο έχουμε προχωρήσει στην εκπαίδευση τα τελευταία τριάντα έως πενήντα χρόνια; Πού βρίσκεται η εκπαίδευση σήμερα; Πού πρέπει να αλλάξει ταχύτερα πορεία καθώς εστιάζουμε σε ένα πιο μακροπρόθεσμο μέλλον;

Το κεφάλαιο αυτό εξετάζει την εκπαίδευση κατά τον τελευταίο μισό αιώνα από δύο οπτικές γωνίες. Πρώτον, περιγράφει λεπτομερώς τις τάσεις που μπορούν να παρατηρηθούν στους δείκτες εκπαίδευσης με την πάροδο του χρόνου, υπερβαίνοντας, όπου είναι δυνατόν, τους μέσους όρους, για να κατανοήσει τη διάκρισή τους ανά περιοχή, ομάδα εισοδήματος, φύλο, ηλικιακή ομάδα και άλλους παράγοντες. Δεύτερον, παρουσιάζει μια πιο ποιοτική συζήτηση αυτών και άλλων τάσεων στην εκπαίδευση, με έμφαση στην ισότητα, την ποιότητα και την ανταπόκριση της εκπαίδευσης σε ορισμένα από τα πιο σημαντικά εμπόδια που αντιμετωπίζει, όπως είναι οι διαμάχες και η μετανάστευση.

Οι μακροπρόθεσμες στατιστικές τάσεις αφηγούνται μόνο αποσπασματικές ιστορίες, που διαμορφώνονται από το τι μπορεί να μετρηθεί και τι όχι. Ωστόσο, όταν εξετάζονται ολιστικά, παρουσιάζουν πιθανές μελλοντικές κατευθύνσεις και πιθανά μονοπάτια αλλαγής. Η πρόσβαση στις εκπαιδευτικές ευκαιρίες, η συμπερίληψη περιθωριοποιημένων πληθυσμών, ο αλφαριθμητισμός και η δημιουργία συστημάτων διά βίου μάθησης μοιράζονται κάποιες ομοιότητες αλλά και σημαντικές διαφορές

μεταξύ τους και εντός των χωρών, των περιφερειών και των εισοδηματικών ομάδων του κόσμου. Οι αναλύσεις τάσεων αναδεικνύουν, επίσης, ποιοι τομείς έχουν λάβει τη μεγαλύτερη προσοχή και ποιοι απαιτούν νέους και επείγοντες χειρισμούς. Η εξέταση των πιθανών εκπαιδευτικών εξελίξεων, από την οπτική των ιστορικών και των σημερινών προκλήσεων, μάς βοηθά να συλλογιστούμε για ένα άλλο μέλλον που θα μπορούσε να προκύψει.

Τα σημερινά χάσματα στην πρόσβαση, στη συμμετοχή και στα αποτελέσματα βασίζονται σε αποκλεισμούς και καταπιέσεις του παρελθόντος.

Η πρόοδος των τελευταίων πενήντα ετών ήταν εξαιρετικά

άνιση και τα σημερινά χάσματα στην πρόσβαση, στη συμμετοχή και στα αποτελέσματα βασίζονται σε αποκλεισμούς και καταπιέσεις του παρελθόντος. Η μελλοντική πρόοδος εξαρτάται όχι μόνο από τη διόρθωσή τους, αλλά και από την αμφισβήτηση των παραδοχών και των διευθετήσεων που οδήγησαν σε αυτές τις ανισότητες και ασυμμετρίες. Η ισότητα των φύλων, για παράδειγμα, δεν θα πρέπει να γίνεται αντιληπτή μόνο ως αυτοτελής στόχος, αλλά ως προϋπόθεση για την εξασφάλιση ενός βιώσιμου μέλλοντος για την εκπαίδευση.

Ελλιπής και άνιση ανάπτυξη της εκπαίδευσης

Από πολλές απόψεις, η διεύρυνση της πρόσβασης στην εκπαίδευση σε παγκόσμιο επίπεδο, από τότε που η εκπαίδευση θεσπίστηκε ως ανθρώπινο δικαίωμα, είναι θεαματική. Όταν θεσπίστηκε η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το 1948, ο παγκόσμιος πληθυσμός ανέρχόταν σε 2,4 δισεκατομμύρια, ενώ μόνο το 45% αυτών των ανθρώπων είχε πατήσει το πόδι του σε σχολείο. Σήμερα, με τον παγκόσμιο πληθυσμό να ανέρχεται σε 8 δισεκατομμύρια, πάνω από το 95% έχει φοιτήσει στο σχολείο. Οι εγγραφές το 2020 ξεπέρασαν το 90% στην πρωτοβάθμια, το 85% στην κατώτερη δευτεροβάθμια και το 65% στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ως αποτέλεσμα,

υπήρξε σαφής μείωση του ποσοστού των παιδιών και των εφήβων που βρίσκονται εκτός σχολείου σε όλο τον κόσμο τα τελευταία πενήντα χρόνια. Το γεγονός ότι αυτή η διεύρυνση της πρόσβασης συνέβη σε μια εποχή αξιοσημείωτης αύξησης του πληθυσμού είναι ακόμη πιο εντυπωσιακό. Ενώ το 1970 βρισκόταν εκτός δημοτικού σχολείου ένα ποσοστό μεγαλύτερο του ενός παιδιού στα τέσσερα, το ποσοστό αυτό το 2020 μειώθηκε σε λιγότερο από 10%. Οι βελτιώσεις ήταν πιο εμφανείς για τα κορίτσια, τα οποία αποτελούσαν σχεδόν τα δύο τρίτα των παιδιών που δεν πήγαιναν σχολείο το 1990. Με την έμφυλη ισότητα να έχει επιτευχθεί σχεδόν απόλυτα παγκοσμίως στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, τα κορίτσια δεν εκπροσωπούνται πλέον δυσανάλογα στον εξωσχολικό πληθυσμό, με εξαίρεση τις χώρες με το χαμηλότερο εισόδημα και τις χώρες της υποσαχάριας Αφρικής.

Έχει, επίσης, σημειωθεί σημαντική αύξηση της συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση σε όλο τον κόσμο, σε όλες τις περιφέρειες και τις εισοδηματικές ομάδες των χωρών, ιδίως από το 2000 και μετά. Τα παγκόσμια ποσοστά συμμετοχής αυξήθηκαν, από λίγο πιο πάνω από το 15% το 1970, στο 35% το 2000 και πάνω από το 60% το 2019. Στις χώρες υψηλότερου και μεσαίου εισοδήματος, τα ποσοστά συμμετοχής συγκλίνουν, και μέχρι το 2050 αναμένεται η σχεδόν καθολική συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση. Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι ανισότητες μεταξύ των φύλων έχουν μειωθεί με την πάροδο του χρόνου και έχει επιτευχθεί πλήρως –ή σχεδόν πλήρως– ισότητα των φύλων ως προς τη συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση. Αυτός είναι ένας καλός οίονος για την ισότητα των φύλων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση τα επόμενα χρόνια, καθώς οι προσχολικές ηλικιακές ομάδες εισέρχονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση καλύτερα προετοιμασμένες για να επιτύχουν.

Η διεύρυνση της συμμετοχής στην εκπαίδευση οδήγησε σε σταθερή αύξηση των ποσοστών αλφαριθμητισμού των νέων και των ενηλίκων ανάμεσα στο 1990 και το 2020 σε όλες τις χώρες, ανεξαρτήτως από το καθεστώς ανάπτυξής τους. Τα ποσοστά αλφαριθμητισμού των νέων στις χώρες με χαμηλό και μεσαίο εισόδημα έχουν πλέον συγκλίνει με εκείνα που παρατηρούνται στις χώρες με ανώτερο μεσαίο εισόδημα σε ποσοστό πάνω από 90%. Έχει, επίσης, σημειωθεί σημαντική βελτίωση στα ποσοστά αλφαριθμητισμού των νέων γυναικών σε όλες τις χώρες τα τελευταία τριάντα χρόνια, γεγονός που έχει μειώσει το χάσμα μεταξύ των δύο φύλων. Η ισότητα ανάμεσα στα φύλα αναφορικά με τα ποσοστά αλφαριθμητισμού των νέων παρατηρείται τώρα σε όλες τις χώρες με ανώτερο και μεσαίο εισόδημα, και τα χάσματα μεταξύ των φύλων μειώνονται προς την κατεύθυνση της ισότητας σε άλλες χώρες. Με τον ίδιο τρόπο, αυτό αποτελεί έναν καλό οίονο για ένα μέλλον καθολικού αλφαριθμητισμού των ενηλίκων, καθώς οι νέοι μεταβαίνουν στην ενηλικίωση.

Η συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει, επίσης, αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία πενήντα χρόνια. Η παγκόσμια συμμετοχή αυξήθηκε από το 10% των νέων και των ενηλίκων παγκοσμίως, το 1970, στο 40% σήμερα. Η αύξηση που έχει παρατηρηθεί στις εγγραφές συνοδεύτηκε επίσης από μια αριθμητική υπεροχή της συμμετοχής των γυναικών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση τα τελευταία πενήντα χρόνια. Ενώ η συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν κυρίως ανδρική υπόθεση κατά τις δεκαετίες του 1970 και του 1980, η ισότητα μεταξύ των φύλων επιτεύχθηκε γύρω στο 1990 και έκτοτε η συμμετοχή των γυναικών συνεχίζει να αυξάνεται ταχύτερα από εκείνη των ανδρών. Αυτό ισχύει για όλες τις χώρες όλων των εισοδηματικών ομάδων, εκτός από τις χώρες με χαμηλό εισόδημα, και για όλες τις περιοχές εκτός από την υποσαχάρια Αφρική όπου συμμετέχει το 7% των φοιτητριών και το 10% των φοιτητών. Οι προβλέψεις που βασίζονται στις τάσεις από το 1970 δείχνουν ότι οι χώρες με υψηλό εισόδημα θα μπορούσαν να φτάσουν σε ποσοστά συμμετοχής 100% ήδη από το 2034, ενώ οι χώρες με μεσαίο εισόδημα θα φτάσουν σε ποσοστά συμμετοχής μεταξύ 60% και 80%

το 2050. Από την άλλη πλευρά, τα ποσοστά συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στις χώρες χαμηλότερου μεσαίου εισοδήματος θα φθάσουν μόνο περίπου το 35% μέχρι το 2050, και λιγότερο από το 15% στις χώρες χαμηλότερου εισοδήματος.

Παρά την αξιοσημείωτη αυτή πρόοδο στη διεύρυνση των εκπαιδευτικών ευκαιριών τις τελευταίες δεκαετίες, ωστόσο, η πρόσβαση σε εκπαίδευση υψηλής ποιότητας παραμένει ελλιπής και άνιση. Ο αποκλεισμός από τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες εξακολουθεί να είναι έντονος. Ένας στους τέσσερις νέους σε χώρες χαμηλότερου εισοδήματος εξακολουθεί να είναι αναλφάβητος σήμερα. Ακόμα και στις χώρες μεσαίου και ανώτερου εισοδήματος, το Διεθνές Πρόγραμμα Αξιολόγησης Μαθητών του ΟΟΣΑ έδειξε ότι σημαντικά ποσοστά του πληθυσμού των δεκαπεντάχρονων μαθητών που φοιτούν στο σχολείο δεν είναι σε θέση να κατανοήσουν αυτά που διαβάζουν πέρα από τα πιο βασικά επίπεδα, σε έναν κόσμο στον οποίο οι απαιτήσεις για συμμετοχή στα κοινά και στην οικονομία γίνονται ολοένα και πιο πολύπλοκες. Εντούτοις, ακόμη και με βάση τους συμβατικούς ορισμούς, τα ποσοστά αλφαριθμητισμού των ενηλίκων είναι μικρότερα από 75% στις χώρες χαμηλότερου μεσαίου εισοδήματος και λίγο πάνω από 55% στις χώρες χαμηλότερου εισοδήματος. Ενώ οι ανισότητες μεταξύ των δύο φύλων στον αλφαριθμητισμό των ενηλίκων έχουν επίσης μειωθεί από το 1990, παραμένουν ωστόσο σημαντικές, ιδίως για τους φτωχούς. Στις χώρες χαμηλού εισοδήματος, περισσότερες από δύο στις πέντε γυναίκες δεν είναι εγγράμμες. Ένα στα πέντε παιδιά στις χώρες χαμηλού εισοδήματος και ένα στα δέκα σε όλες τις χώρες του κόσμου, δηλαδή περίπου 250 εκατομμύρια παιδιά, εξακολουθούν να βρίσκονται εκτός δημοτικού σχολείου σήμερα. Πέρα από τα κενά στους βασικούς γραμματισμούς στην ανάγνωση, στα μαθηματικά και στις επιστήμες, παρόμοια κενά έχουν παρατηρηθεί σε διακρατικές μελέτες που διεξήχθησαν από τη Διεθνή Ένωση για την Αξιολόγηση των Μαθητικών Επιδόσεων και από τον ΟΟΣΑ όσον αφορά τον γραμματισμό των πολιτών, τις σφαιρικές δεξιότητες και τις κοινωνικοσυναισθηματικές ικανότητες, τα οποία αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία για τη συμμετοχή σε πολιτικά και οικονομικά ζητήματα.

Η κατάσταση είναι ακόμη πιο δραματική στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τρεις στους πέντε εφήβους και νέους στις χώρες χαμηλού εισοδήματος βρίσκονται σήμερα εκτός δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, και αυτό παρά τις δεσμεύσεις ότι το 2030 θα έχει εξασφαλιστεί η καθολική ολοκλήρωση της δωρεάν, ισότιμης και ποιοτικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι ανισότητες είναι σαφώς καθορισμένες. Ενώ η εγγραφή στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι σχεδόν καθολική (98%) στις χώρες υψηλού εισοδήματος, πάνω από το ένα τρίτο των εφήβων (το 40% των κοριτσιών και το 34% των αγοριών) δεν εγγράφεται στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στις χώρες χαμηλού εισοδήματος. Οι ανισότητες στη συμμετοχή στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι ακόμη πιο έντονες, με λιγότερο από το 35% των κοριτσιών και το 45% των αγοριών να εγγράφονται στις χώρες χαμηλού εισοδήματος, σε σύγκριση με πάνω από το 90% των αγοριών και των κοριτσιών στις χώρες υψηλού εισοδήματος.

Πέρα από την πρόσβαση και την εγγραφή, οι τάσεις για την ολοκλήρωση της φοίτησης υποδεικνύουν προκλήσεις όσον αφορά την ποιότητα και τη συνάφεια της εκπαιδευτικής παροχής. Παγκοσμίως, στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση περισσότεροι από έναν στους τέσσερις μαθητές δεν ολοκληρώνουν τον κύκλο σπουδών, ενώ στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ο αριθμός αυτός ανέρχεται σε περισσότερους από έναν στους δύο μαθητές. Σχεδόν το 60% των μαθητών λυκείου στις χώρες χαμηλού μεσαίου εισοδήματος και σχεδόν το 90% στις χώρες χαμηλού εισοδήματος εγκαταλείπουν το σχολείο πριν ολοκληρώσουν τον κύκλο σπουδών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Μια τέτοια δραματική απώλεια του δυναμικού και του ταλέντου των νέων είναι ανεπίτρεπτη. Η πολύ μεγάλη έκταση της πρόωρης σχολικής διαρροής μπορεί να εξηγηθεί από μια σειρά παραγόντων, όπως είναι η αδύναμη συνάφεια του μαθησιακού περιεχομένου, η έλλειψη προσοχής στις ειδικές κοινωνικές ανάγκες των κοριτσιών και στις οικονομικές συνθήκες των φτωχών, η έλλειψη πολιτισμικής ευαισθησίας και συνάφειας, καθώς και οι ανεπαρκείς παιδαγωγικές μέθοδοι και διαδικασίες που σχετίζονται με την πραγματικότητα των νέων. Πρόκειται για μια σε μεγάλο βαθμό παραγνωρισμένη διάσταση αυτού που πολλοί έχουν αποκαλέσει παγκόσμια «μαθησιακή κρίση».

Η ανεπαρκής ποιότητα της διδασκαλίας είναι ένας από τους βασικούς παράγοντες «ώθησης» που μπορεί να οδηγήσει τους μαθητές να εγκαταλείψουν το σχολείο πριν από την ολοκλήρωσή του. Οι εκπαιδευτικοί είναι ο σημαντικότερος παράγοντας για την ποιότητα της εκπαίδευσης, με την προϋπόθεση ότι διαθέτουν επαρκή αναγνώριση, προετοιμασία, υποστήριξη, πόρους, αυτονομία και ευκαιρίες για συνεχή ανάπτυξη. Με την κατάλληλη υποστήριξη, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να εξασφαλίσουν αποτελεσματικές, πολιτισμικά συναφείς και δίκαιες ευκαιρίες μάθησης για τους μαθητές τους. Η επαγγελματοποίηση της διδασκαλίας είναι απαραίτητη ώστε να υποστηριχθούν οι μαθητές να αναπτύξουν το πλήρες εύρος των ικανοτήτων που είναι απαραίτητες για τη συμμετοχή τους σε πολιτικά και οικονομικά ζητήματα. Αυτό απαιτεί τη δημιουργία ενός συνεχούς για την υποστήριξη του επαγγέλματος, που περιλαμβάνει την επιλογή ταλαντούχων υποψηφίων, τον εφοδιασμό τους με σχετική αρχική προετοιμασία υψηλής ποιότητας, την αποτελεσματική υποστήριξή τους κατά τα πρώτα χρόνια της διδασκαλίας και τη συνεχή επαγγελματική τους ανάπτυξη, τη διάρθρωση των θέσεων εργασίας των εκπαιδευτικών με τρόπους που ευνοούν τον συνεργατικό επαγγελματισμό, τη μετατροπή των σχολείων σε οργανισμούς μάθησης, τη δημιουργία βαθμίδων σταδιοδρομίας που αναγνωρίζουν και ανταμείβουν την αυξανόμενη εξειδίκευση είτε στη διδασκαλία είτε στη διοίκηση, καθώς και τη συμπερίληψη των φωνών των εκπαιδευτικών στη διαμόρφωση του μέλλοντος του επαγγέλματος και της εκπαίδευσης. Η δημιουργία ενός τέτοιου συνεχούς απαιτεί συλλογική ηγεσία έτσι ώστε τα διάφορα αυτά συστατικά να δρουν συντονισμένα μεταξύ τους. Πολλοί πολιτισμικοί κανόνες υπονομεύουν την επαγγελματοποίηση της διδασκαλίας, όπως η χρήση των διορισμών των εκπαιδευτικών για την εξυπηρέτηση άλλων συμφερόντων και όχι αυτών που σχετίζονται με τους μαθητές –όπως οι πελατειακές σχέσεις–, η χρήση των προγραμμάτων εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών ως «χρυσωρυχείου» για τα ιδρύματα που τα διαχειρίζονται, οι δομές σταδιοδρομίας που δεν αναγνωρίζουν τον αντίκτυπο των εκπαιδευτικών στη μάθηση των μαθητών, η έλλειψη των προτύπων πρακτικής ή των προτύπων για τα ιδρύματα προετοιμασίας των εκπαιδευτικών, οι υλικές συνθήκες του επαγγέλματος που είναι σημαντικά κατώτερες από εκείνες άλλων επαγγελμάτων που απαιτούν παρόμοια επίπεδα προετοιμασίας και εργασίας, οι πιέσεις προς τους εκπαιδευτικούς να εκτελούν εργασίες που μειώνουν το κύρος τους ως επαγγελματιών, όπως η απαίτηση να συμμετέχουν σε πολιτικές εκστρατείες ή η απόσπαση υποχρεωτικών οικονομικών συνεισφορών για σκοπούς που δεν έχουν επιλέξει ελεύθερα ή οι παραβιάσεις της ελευθερίας, της ταυτότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής παρενόχλησης στον χώρο εργασίας ή του εξαναγκασμού σε θρησκευτική ή πολιτική αφοσίωση.

Ωστόσο, καθώς η πρόσβαση στη σχολική εκπαίδευση έχει αυξηθεί και η ζήτηση για δασκάλους έχει διευρυνθεί, παρατηρείται μια ανησυχητική οπισθοδρόμηση παγκοσμίως στο ποσοστό των πιστοποιημένων εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό συμβαίνει σε αρκετές περιοχές του κόσμου και ιδίως στην υποσαχάρια Αφρική, όπου το ποσοστό των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας

Παρατηρείται μια ανησυχητική οπισθοδρόμηση παγκοσμίως στο ποσοστό των πιστοποιημένων εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

εκπαίδευσης που διαθέτουν ελάχιστα προσόντα μειώθηκε από 85% το 2000 σε περίπου 65% το 2020. Μειώσεις ως προς το ποσοστό παρατηρούνται, επίσης, σε περιοχές που προηγουμένως είχαν υψηλά ποσοστά πιστοποιημένων εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως στον αραβικό κόσμο, όπου το ποσοστό μειώθηκε από 98% το 2004 σε 85% το 2020. Το μειούμενο ποσοστό των πιστοποιημένων εκπαιδευτικών στην υποσαχάρια Αφρική είναι ακόμη πιο σημαντικό στο επίπεδο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Μόνο το ήμισυ του συνόλου των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην υποσαχάρια Αφρική διέθετε τα ελάχιστα προσόντα το 2015, ενώ δέκα χρόνια νωρίτερα αυτό το ποσοστό ήταν 80%.

Η συμμετοχή των νέων ενηλίκων στην Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΤΕΕΚ) παραμένει, επίσης, χαμηλή σε πολλά μέρη του κόσμου. Κάποια πρόοδος μπορεί να παρατηρηθεί στα ποσοστά εγγραφών στην επαγγελματική εκπαίδευση μεταξύ 2000 και 2020 στην κεντρική Ασία, την κε-

ντρική και ανατολική Ευρώπη, καθώς και στην ανατολική Ασία και τον Ειρηνικό με έως και 15% των ατόμων ηλικίας 15-24 ετών να εγγράφονται σε προγράμματα ΤΕΕΚ. Στις χώρες με το χαμηλότερο εισόδημα, ωστόσο, και σε περιοχές όπως η υποσαχάρια Αφρική και η νότια Ασία, οι εγγραφές στην ΤΕΕΚ παραμένουν χαμηλές και στάσιμες σε ποσοστό μόνο περίπου 1% αυτής της ηλικιακής ομάδας. Είναι σημαντικό να υπενθυμίσουμε ότι η ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων δεν περιορίζεται στην τυπική εκπαίδευση και κατάρτιση και ότι οι νέοι στις σημαντικές άτυπες οικονομίες πολλών χωρών μπορεί να έχουν πρόσβαση στην παραδοσιακή μαθητεία ή σε ανεπίσημη ανάπτυξη δεξιοτήτων. Ωστόσο, στοιχεία από τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας δείχνουν ότι στους πέντε νέους (ηλικίας 16-24 ετών) περισσότεροι του ενός βρίσκονται παγκοσμίως εκτός εκπαίδευσης, κατάρτισης ή απασχόλησης, εκ των οποίων τα δύο τρίτα είναι νεαρές γυναίκες.

Οι αριθμοί αυτοί αντικατοπτρίζουν σαφώς τη συλλογική μας αποτυχία να διασφαλίσουμε το καθολικό δικαίωμα στην εκπαίδευση για όλα τα παιδιά, τους νέους και τους ενηλίκους, παρά τις επανειλημμένες παγκόσμιες δεσμεύσεις, τουλάχιστον από το 1990. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τα κορίτσια και τις γυναίκες, τα παιδιά και τους νέους με αναπηρίες, όσους προέρχονται από φτωχότερα νοικοκυριά, τις αγροτικές κοινότητες, τους αυτόχθονες πληθυσμούς και τις μειονοτικές ομάδες, καθώς και για όσους υφίστανται τις συνέπειες των βίαιων συγκρούσεων και της πολιτικής αστάθειας. Οι περιθωριοποιημένες κοινότητες εξακολουθούν να αποκλείονται από έναν συνδυασμό κοινωνικών, οικονομικών, πολιτισμικών και πολιτικών παραγόντων.

Αν η εκπαίδευση πρόκειται να συμβάλει στον μετασχηματισμό του μέλλοντος, πρέπει πρώτα να γίνει πιο συμπεριληπτική αντιμετωπίζοντας τις αδικίες του παρελθόντος. Οι παράγοντες που διαμορφώνουν αυτές τις ανισότητες και τους αποκλεισμούς πρέπει να προσδιοριστούν με σαφήνεια εάν οι πολιτικές και οι στρατηγικές πρόκειται να στηρίξουν τους περιθωριοποιημένους μαθητές, ιδίως εκείνους που βιώνουν σύνθετα μειονεκτήματα.

Επίμονη φτώχεια και αυξανόμενη ανισότητα

Η φτώχεια παραμένει βασικός παράγοντας που καθορίζει την πρόσβαση στις εκπαιδευτικές ευκαιρίες. Αποτελεί έναν επιβαρυντικό παράγοντα που εντείνει τις ανισότητες για τις μαθήτριες, τα άτομα με αναπηρία, τα άτομα που βιώνουν καταστάσεις αστάθειας και συγκρούσεων και τα άτομα που περιθωριοποιούνται λόγω εθνικότητας, γλώσσας ή απομακρυσμένης θέσης.

Η παγκόσμια οικονομία έχει αυξηθεί δυόμισι φορές σε μέγεθος μεταξύ 1990 και 2020, κυρίως λόγω της ταχείας οικονομικής ανάπτυξης των χωρών της ανατολικής Ασίας και του Ειρηνικού, και ιδίως της Κίνας, και της σταθερής διεύρυνσης των οικονομιών των χωρών υψηλού και ανώτερου μεσαίου εισοδήματος. Από την άλλη πλευρά, οι χώρες χαμηλού μεσαίου και χαμηλού εισοδήματος αντιπροσώπευαν μόνο το ένα δέκατο της παγκόσμιας παραγωγής, παρά το γεγονός ότι το 2020 φιλοξενούσαν το ήμισυ του παγκόσμιου πληθυσμού. Αυτό είναι το αποτέλεσμα του πολύ διαφορετικού ρυθμού ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών τα τελευταία τριάντα χρόνια. Οι οικονομίες της Κίνας και της υποσαχάριας Αφρικής είχαν παρόμοια μεγέθη το 1990, αντιπροσωπεύοντας περίπου το 2% και το 1,5% της παγκόσμιας οικονομίας αντίστοιχα. Τριάντα χρόνια αργότερα, η Κίνα αντιπροσωπεύει το 16% του παγκόσμιου ΑΕΠ, ενώ η υποσαχάρια Αφρική μόλις το 2%.

Η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη οδήγησε στη βελτίωση των ατομικών εισοδημάτων και των συνθηκών διαβίωσης και στη μείωση των παγκόσμιων ποσοστών φτώχειας. Τα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας δείχνουν ότι το παγκόσμιο ετήσιο κατά κεφαλήν εισόδημα αυξήθηκε κατά 75% μεταξύ του 1990 και του 2020. Ενώ περισσότερο από το ένα τρίτο του παγκόσμιου πληθυσμού θεωρούνταν φτωχό το 1990, το παγκόσμιο ποσοστό φτώχειας σήμερα είναι κάτω από 10%. Ωστόσο, ο μειωμένος ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης στις χώρες χαμηλού εισοδήματος εμποδίζει την πρόοδο στη μείωση της φτώχειας και τις ελπίδες για μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων. Η πρόκληση της εξάλειψης της παγκόσμιας φτώχειας εξακολουθεί να υφίσταται. Πράγματι, παρά την παγκόσμια μείωση της φτώχειας τα τελευταία τριάντα χρόνια, σχεδόν 690.000.000 άνθρωποι σε όλο τον κόσμο εξακολουθούν να ζουν σε συνθήκες φτώχειας, με λιγότερα από δύο δολάρια ΗΠΑ την ημέρα. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, το ένα τέταρτο του παγκόσμιου πληθυσμού – ή περίπου 1,8 δισεκατομμύρια άνθρωποι – ζει με 3,20 δολάρια ΗΠΑ ή με λιγότερα την ημέρα. Η ακραία φτώχεια συγκεντρώνεται σε μεγάλο βαθμό στην υποσαχάρια Αφρική, είναι κυρίως αγροτική και πλήττει δυσανάλογα τις γυναίκες. Τα δύο τρίτα των φτωχών είναι παιδιά και νέοι κάτω των 25 ετών.

Από τη δεκαετία του 1980, η ταχεία οικονομική ανάπτυξη στις αναδυόμενες και μεσαίου εισοδήματος οικονομίες οδήγησε σε μια συγκλίνουσα μείωση της ανισότητας μεταξύ των χωρών. Παράλληλα, όμως, η ανισότητα στο εσωτερικό των χωρών αυξήθηκε, αν και με διαφορετικούς ρυθμούς. Από τη δεκαετία του 1980, η εισοδηματική ανισότητα αυξήθηκε κατακόρυφα στην Κίνα, την Ινδία, τη Βόρεια Αμερική και τη Ρωσική Ομοσπονδία, ενώ στην Ευρώπη παρατηρήθηκαν πιο ήπιες αυξήσεις. Εν τω μεταξύ, στις χώρες του αραβικού κόσμου, καθώς και της υποσαχάριας Αφρικής, όπως και στη Βραζιλία, η ανισότητα ήταν παραδοσιακά υψηλή και παρέμεινε έτσι. Σύμφωνα με την Έκθεση για την Παγκόσμια Ανισότητα του 2018, περισσότερο από το ήμισυ του συνολικού εισοδήματος στην υποσαχάρια Αφρική και στον αραβικό κόσμο, ή σε χώρες όπως η Βραζιλία και η Ινδία, βρίσκεται στα χέρια του υψηλότερου 10% των εισοδηματιών. Σε όλες σχεδόν τις χώρες, το κεφάλαιο έχει μετατοπιστεί από τη δημόσια στην ιδιωτική ιδιοκτησία. Ενώ οι οικονομίες έχουν αναπτυχθεί, οι κυ-

βερνήσεις έχουν γίνει φτωχότερες, περιορίζοντας τις δυνατότητες για αναδιανομή του εισοδήματος και μείωση των ανισοτήτων.

Η σημασία της ανισοκατανομής του πλούτου για την εκπαίδευση είναι πολλαπλή. Η ανισότητα μεταφράζεται σε κοινωνικό αποκλεισμό για τους φτωχούς, υπονομεύοντας την κοινωνική συνοχή, που είναι απαραίτητη για την ευημερία των κοινωνιών και τη χρηστή διακυβέρνηση. Η ανισότητα μεταφράζεται, επίσης, σε παιδιά που γεννιούνται σε διαφορετικές συνθήκες με πολύ διαφορετικά επίπεδα υποστήριξης της εκπαίδευσης, γεγονός που καθιστά πιο δύσκολο για τα σχολεία να εξισορροπήσουν τις ανισότητες του ανταγωνισμού. Η παροχή ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών σε όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από τις συνθήκες διαβίωσής τους, αποτελεί προϋπόθεση για ένα πιο δίκαιο και ισότιμο μέλλον.

Αυτό αποτελεί μεγαλύτερη πρόκληση σε κοινωνίες με μεγαλύτερες ανισότητες. Πράγματι, η ακραία ανισότητα μπορεί, επίσης, να δημιουργήσει συνθήκες διαφθοράς στην εκπαίδευση, όπου ο ανεξέλεγκτος ζήλος για την πρόοδο μπορεί να μεταφραστεί σε αθέμιτες μεθόδους και όπου δεν υπάρχει ικανότητα αποτελεσματικής εποπτείας. Η Έκθεση για την Παγκόσμια Διαφθορά της Διεθνούς Διαφάνειας του 2013 περιέγραφε πώς η διαφθορά στην εκπαίδευση μπορεί να λάβει πολλές μορφές, συμπεριλαμβανομένης της εκτροπής πόρων που προορίζονται για εφοδιασμό και προμήθειες, της δωροδοκίας για βαθμούς και εισαγωγές, του νεποτισμού στις προσλήψεις και τις υποτροφίες, της ακαδημαϊκής λογοκλοπής και της αθέμιτης πολιτικής και εταιρικής επιρροής στην έρευνα. Η αποδυναμωμένη εμπιστοσύνη στην κοινωνία και στους θεσμούς μπορεί να μειώσει και την εμπιστοσύνη στην αξία και την ακεραιότητα της εκπαίδευσης και, το σημαντικότερο, μπορεί να καλλιεργήσει την αποδοχή της διαφθοράς ως κοινωνικού κανόνα από τα πρώτα χρόνια της ζωής του ατόμου.

Ένα πλέγμα αποκλεισμών

Η φτώχεια και η εισοδηματική ανισότητα διασταυρώνονται με άλλους παράγοντες διακρίσεων που οδηγούν στον εκπαιδευτικό αποκλεισμό. Οι διακρίσεις λόγω φύλου, για παράδειγμα, συνδυάζονται σημαντικά με άλλους διασταυρούμενους παράγοντες, όπως με τη φτώχεια, την ιθαγενική ταυτότητα και την αναπηρία, με αποτέλεσμα να περιθωριοποιούνται περαιτέρω τα κορίτσια σε σχέση με τα εκπαιδευτικά τους δικαιώματα. Ενώ οι περισσότερες εισοδηματικές ομάδες και περιοχές παρουσιάζουν σύγκλιση ως προς την ισότητα των φύλων αναφορικά με την εγγραφή στο σχολείο, αυτό δεν συμβαίνει στις χώρες με το χαμηλότερο εισόδημα ή στην υποσαχάρια Αφρική. Τα στοιχεία του Ινστιτούτου Στατιστικής της UNESCO (UIS) δείχνουν ότι για κάθε 100 αγόρια ηλικίας δημοτικού που δεν πηγαίνουν σχολείο στην υποσαχάρια Αφρική αντιστοιχούν 123 κορίτσια που επίσης αποκλείονται από την εκπαίδευση. Ο αποκλεισμός των κοριτσιών είναι ακόμη πιο έντονος στην κατώτερη και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σε 9 από τις χώρες με το χαμηλότερο εισόδημα, τα φτωχότερα κορίτσια περνούν κατά μέσο όρο 2 χρόνια λιγότερα στο σχολείο από ό,τι τα αγόρια. Αυτή η έμφυλη μείωση, ιδίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, δείχνει πόσα περισσότερα πρέπει να γίνουν για να ολοκληρώνουν τα κορίτσια την εκπαίδευσή τους. Η αρχική πρόσβαση είναι ανεπαρκής. Η διασφάλιση ότι τα κορίτσια ολοκληρώνουν έναν πλήρη κύκλο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί μια ευθύνη που υπερβαίνει κατά πολύ τα σχολεία. Σχετίζεται με τις κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις που εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν τα κορίτσια σε όλο τον κόσμο, ιδίως στην ηλικία της εφηβείας, σχετικά με ζητήματα όπως είναι ο πρόωρος γάμος ή η πρόωρη και ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη, η οικιακή εργασία, η υγεία της εμμήνου ρύσεως και ο στιγματισμός.

Η αναπηρία επηρεάζει την πρόσβαση στην εκπαίδευση σε όλες τις περιοχές και τις εισοδηματικές ομάδες όταν τα εκπαιδευτικά συστήματα δεν εφαρμόζουν συμπεριληπτικές πολιτικές. Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν στην εκπαίδευση τα άτομα με αναπηρία επιδεινώνονται σημαντικά από τη φτώχεια. Η πλειονότητα των παιδιών που ζουν με αναπηρία βρίσκεται στις φτωχότερες χώρες. Σε όλες τις ηλικίες, τα επίπεδα τόσο της μέτριας όσο και της σοβαρής αναπηρίας είναι υψηλότερα στις χώρες με χαμηλό και μεσαίο εισόδημα από ό,τι στις πλούσιες χώρες. Η φτώχεια είναι τόσο αιτία όσο και συνέπεια της αναπηρίας, και τα εκπαιδευτικά συστήματα έχουν υποχρέωση να υποστηρίξουν το δικαίωμα των μαθητών με αναπηρία στην εκπαίδευση και, στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, να τους συμπεριλαμβάνουν στο λιγότερο περιοριστικό εκπαιδευτικό περιβάλλον.

Οι συγκρούσεις ευθύνονται, επίσης, για το γεγονός ότι το ήμισυ του παγκόσμιου πληθυσμού βρίσκεται εκτός σχολείου σε χρόνια βάση. Οι βίαιες συγκρούσεις καθιστούν μη ασφαλή τη λειτουργία των σχολείων ή τη φοίτηση σε αυτά και μπορούν να εκτοπίσουν ολόκληρους πληθυσμούς. Εκπαιδευτικά ιδρύματα, προσωπικό και μαθητές μπορεί να γίνουν στόχοι και να πέσουν θύματα απαγωγών, βιασμών και ένοπλης στρατολόγησης.

Τα παιδιά και οι νέοι των αυτόχθονων και των εθνοτικών μειονοτήτων αντιμετωπίζουν διάφορα εμπόδια που περιορίζουν την πρόσβασή τους σε ποιοτική εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα. Πέρα από τα οικονομικά, τα γλωσσικά και τα γεωγραφικά εμπόδια, παράγοντες όπως ο ρατσισμός, οι διακρίσεις και η έλλειψη πολιτισμικής συνάφειας συμβάλλουν στα υψηλά ποσοστά διαρροής μεταξύ των αυτόχθονων παιδιών και νέων. Σε γενικές γραμμές, η επίσημη εκπαίδευση αποτυγχάνει να αναγνωρίσει τις γνώσεις και τα συστήματα μάθησης των αυτοχθόνων και δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και τις προσδοκίες των αυτοχθόνων τόσο σε αγροτικά όσο και σε αστικά περιβάλλοντα.

Ιστορικά, η εκπαίδευση έχει, επίσης, χρησιμοποιηθεί για την παραβίαση των πολιτισμικών και των θρησκευτικών δικαιωμάτων των παιδιών, για παράδειγμα, ως μέσο αφομοίωσης των αυτόχθονων πληθυσμών και των εθνοτικών μειονοτήτων από τις κυρίαρχες κοινωνίες ή ως μέσο θρησκευτικής κατήχησης ή εξάλειψης της θρησκευτικής ή πολιτισμικής ταυτότητας των παιδιών που ανήκουν σε μειονότητες κατά παράβαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους. Τα αποτελέσματα της μετατροπής της εκπαίδευσης σε μέσο επίθεσης κατά των αυτόχθονων παιδιών και οικογενειών συνεχίζουν να βιώνονται μέσω των συστημικών διακρίσεων και της παραμέλησης. Τα παιδιά από απομακρυσμένες αυτόχθονες και μειονοτικές κοινότητες, για παράδειγμα, συχνά αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις κοινότητές τους για να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους, ζώντας σε ξενώνες ή οικότροφεία που τους στερούν τις οικογενείες τους και την κοινοτική και πολιτισμική τους υποστήριξη.

Η οικονομική παγκοσμιοποίηση επηρεάζει όλο και περισσότερο το τι και πώς μαθαίνουν οι μαθητές. Έχει αναδιαμορφώσει τις προσδοκίες σχετικά με το τι πρέπει να γνωρίζουν τα παιδιά και οι νέοι για να εξασφαλίσουν απασχόληση στον 21ο αιώνα. Η προετοιμασία για την απασχόληση είναι ένας σημαντικός εκπαιδευτικός στόχος. Ωστόσο, υπάρχουν παγίδες όταν οι στόχοι της εκπαίδευσης καθορίζονται σε ένα πολύ στενό πλαίσιο, ιδίως με τρόπους που δεν ευθυγραμμίζονται με την πραγματικότητα της ζωής και των ευκαιριών των μαθητών και των οικογενειών. Μια ευρύτερη προσέγγιση των τρόπων γνώσης αναγνωρίζει ότι υπάρχει μεγαλύτερη ποικιλομορφία στους τρόπους με τους οποίους η γνώση μπορεί να εφαρμοστεί, να παραχθεί και να διαχυθεί σε διαφορετικά πλαίσια, πολιτισμούς και συνθήκες. Αυτοί αντλούν όχι μόνο από τις βασικές δεξιότητες στον γραμματισμό και την αριθμητική, αλλά και από την πλούσια κληρονομιά της γνώσης σε όλες τις κουλτούρες, η

οποία αναγνωρίζει το παγκόσμιο, το τοπικό, το προγονικό, το υλικό, το πολιτισμικό, το επιστημονικό και το πνευματικό.

Αυτό ισχύει ιδιαίτερα όταν πρόκειται για μαθητές αυτόχθονες, μειονοτικών γλωσσών και εθνοτικής ποικιλομορφίας, οι οποίοι μπορεί να συγκαταλέγονται ανάμεσα στους μαθητές που δεν πηγαίνουν σχολείο. Η ισότητα στην εκπαίδευση πρέπει να αγκαλιάζει τις πολλές μορφές γνώσης και έκφρασης

Η ισότητα στην εκπαίδευση πρέπει να αγκαλιάζει τις πολλές μορφές γνώσης και έκφρασης της ανθρωπότητας.

της ανθρωπότητας. Οι μαθησιακές αξιολογήσεις μεγάλης κλίμακας συχνά δεν λαμβάνουν υπόψη τις δεξιότητες στη μητρική γλώσσα, γεγονός που μπορεί να περιθωριοποιήσει περαιτέρω τους μειονοτικούς και αυτόχθονες μαθητές και να τους ωθήσει να εγκαταλείψουν πρόωρα το σχολείο. Τα αποτελέσματα της μελέτης της Διεθνούς Έρευνας Αλφαριθμητισμού (PIRLS), για παράδειγμα, έδειξαν ότι οι μαθητές της τετάρτης τάξης που δεν μιλούσαν τη γλώσσα της εξέτασης στο σπίτι είχαν λιγότερες πιθανότητες σε σχέση με άλλους μαθητές να φτάσουν στο χαμηλότερο επίπεδο επάρκειας στην ανάγνωση. Πρέπει να αγκαλιάσουμε έναν κόσμο που περιλαμβάνει πολλές βιωμένες πραγματικότητες αντί να επιβάλουμε ένα μοναδικό όραμα κοινωνικής και οικονομικής ανά-

πτυξης. Η εξασφάλιση της πλήρους άσκησης των ατομικών και συλλογικών δικαιωμάτων απαιτεί πραγματική εκτίμηση της αξίας των διαφορετικών ανθρώπινων δυνατοτήτων. Για να εξασφαλίσουμε την πλήρη άσκηση των ατομικών και συλλογικών δικαιωμάτων είναι αναγκαίο να εκτιμήσουμε την αξία των διαφορετικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Εάν τα ανθρώπινα δικαιώματα πρόκειται να καθοδηγήσουν το νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση, η αίσθηση της ταυτότητας των μαθητών –πολιτισμικής, πνευματικής, κοινωνικής και γλωσσικής– πρέπει να αναγνωριστεί και να στηριχτεί, ιδίως μεταξύ των αυτόχθονων, των θρησκευτικών, των πολιτισμικών και των έμφυλων μειονοτήτων και των συστηματικά περιθωριοποιημένων πληθυσμών. Η κατάλληλη αναγνώριση της ταυτότητας στο αναλυτικό πρόγραμμα, στην παιδαγωγική και στις θεσμικές προσεγγίσεις μπορεί να έχει άμεσο αντίκτυπο στην παραμονή των μαθητών στο σχολείο, στην ψυχική υγεία, στην αυτοεκτίμηση και στην ευημερία της κοινότητας.

Απαιτούνται διαφορετικά μέσα και μέτρα για να προσεγγιστούν εκείνοι για τους οποίους άλλες λύσεις υπήρξαν ανεπαρκείς. Εντούτοις, οι προσπάθειες αυτές γίνονται ακόμη πιο δύσκολες μπροστά στις πραγματικές και παρούσες κοινωνικές και εκπαιδευτικές ρήξεις που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή, τις παγκόσμιες πανδημίες και την ανασφάλεια. Το 2020, μόνο η πανδημία COVID-19 επηρέασε 1,6 δισεκατομμύρια παιδιά και νέους σε όλο τον κόσμο με το κλείσιμο εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Ακόμα και όταν τα σχολεία άνοιξαν ξανά, εκατομμύρια μαθητές δεν επέστρεψαν, ιδίως εκείνοι που προέρχονταν από φτωχότερες και πιο περιθωριοποιημένες κοινότητες. Η ανισότητα στις εκπαιδευτικές ευκαιρίες έχει οξυνθεί περαιτέρω.

Η διαμόρφωση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση είναι ακόμη επιτακτικότερη, δεδομένων των αναδυόμενων κοινωνικών μετασχηματισμών που βρίσκονται σε εξέλιξη και των ριζικών ανακατατάξεων που διαφαίνονται στον ορίζοντα. Το συμβόλαιο αυτό πρέπει να αντιμετωπίσει το υφιστάμενο πλέγμα ανισοτήτων οι οποίες διαιωνίζουν τους εκπαιδευτικούς και τους κοινωνικούς αποκλεισμούς, συμβάλλοντας παράλληλα στη διαμόρφωση ενός περιβαλλοντικά βιώσιμου, κοινωνικά δίκαιου και συμπεριληπτικού κοινού μέλλοντος.

Κεφάλαιο 2

Ρήξεις και αναδυόμενοι μετασχηματισμοί

Εδώ θα ήθελα να τονίσω ότι ένα από τα μεγάλα μαθήματα της ζωής μου είναι πως έπαψα να πιστεύω στη μονιμότητα του παρόντος, στη συνέχεια

της εξέλιξης και στην προβλεψιμότητα του μέλλοντος.

Αδιάκοπα, οι σύντομες, ξαφνικές εκρήξεις του απρόβλεπτου έρχονται να ταρακουνήσουν ή να μετασχηματίσουν, άλλοτε με ευτυχή και άλλοτε με δυστυχή κατάληξη, την προσωπική μας ζωή, τη ζωή μας ως πολίτες, τη ζωή του έθνους μας, τη ζωή της ανθρωπότητας.

Edgar Morin, *Leçons d'un siècle de vie*, 2021.

Καθώς οδεύουμε προς το ορόσημο των μέσων του αιώνα, το 2050, ο τύπος της εκπαίδευσης που θα χρειαστούμε εξαρτάται, σε σημαντικό βαθμό, από το πώς αναμένουμε να μοιάζει ο κόσμος, λαμβάνοντας υπόψη την πιθανότητα να υπάρξουν τεράστιες διαφορές μεταξύ οικογενειών, κοινοτήτων, χωρών και περιοχών.

Αυτό το κεφάλαιο θα στραφεί προς αυτό το μέλλον, εστιάζοντας στις αναταραχές που αναμένεται να έχουν βαθύ αντίκτυπο σε τέσσερις συχνά αλληλεπικαλυπτόμενους τομείς: στο περιβάλλον, στον τρόπο που ζούμε και αλληλεπιδρούμε με την τεχνολογία, στα συστήματα διακυβέρνησης και στον κόσμο της εργασίας.

Παρά την αβεβαιότητα του εγχειρήματος της πρόβλεψης, η προσδοκία των μετασχηματιστικών αλλαγών παρέχει μια βάση πάνω στην οποία μπορούμε να σχεδιάσουμε και να οικοδομήσουμε εναλλακτικά σενάρια σχετικά με τον τρόπο καλύτερης ευθυγράμμισης της εκπαίδευσης με τις ανάγκες της ανθρωπότητας κατά τις επόμενες δεκαετίες και πέραν αυτών.

Ένας πλανήτης σε κίνδυνο

Η επιστημονική κοινότητα συναινεί στο ότι οι δεκαετίες που οδηγούν στο 2050, και ιδίως η δεκαετία του 2020, θα είναι καθοριστικές για το μέλλον του ανθρώπου και όλων των άλλων μορφών ζωής στη Γη. Τα μέτρα που θα λάβουμε –ή δεν θα λάβουμε– για τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα θα καθορίσουν ποιο μέλλον θα είναι εφικτό στις δεκαετίες 2030 και 2040 και θα έχουν επιπτώσεις για εκατοντάδες χιλιάδες ή ακόμη και εκατομμύρια χρόνια. Η κλίμακα και η ταχύτητα των αλλαγών που επιφέρουμε στη Γη δεν έχουν ιστορικό προηγούμενο και πολύ λίγα γεωλογικά προηγούμενα. Η χημική σύσταση της ατμόσφαιρας εκτιμάται ότι αλλάζει δέκα φορές ταχύτερα από ό,τι ακόμη και κατά τις πιο ακραίες μεταβολές που παρατηρήθηκαν σε όλη τη διάρκεια της ηλικίας των θηλαστικών. Η Γη είναι τώρα πιο ζεστή από ό,τι ήταν οποιαδήποτε στιγμή από την αρχή της τελευταίας περιόδου των παγετώνων, η οποία ξεκίνησε πριν από 125.000 χρόνια. Μάλιστα δε, οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, που έχουν ήδη λάβει χώρα και έχουν ενσωματωθεί στα συστήματά μας, θα διαμορφώσουν τη ζωή στον πλανήτη για τα επόμενα τριάντα περίπου χρόνια. Πρέπει να προσαρμοστούμε στην κλιματική αλλαγή, να τη μετριάσουμε και να την αντιστρέψουμε, και η εκπαίδευση σχετικά με την κλιματική αλλαγή και με σκοπό την κλιματική αλλαγή πρέπει να ευθυγραμμιστεί με αυτούς τους τρεις στόχους.

Η υπογραφή της Συμφωνίας του Παρισιού για την Κλιματική Αλλαγή το 2015 σηματοδότησε μια ιστορική παγκόσμια δέσμευση για τη σταθεροποίηση και τη μείωση της παγκόσμιας παραγωγής αερίων του θερμοκηπίου, όπως είναι το CO₂ και το μεθάνιο, η οποία αυξάνεται από την αυγή της βιομηχανικής εποχής. Οι κυβερνήσεις του κόσμου δεσμεύτηκαν να βοηθήσουν να διασφαλιστεί ότι η θερμοκρασία του πλανήτη δεν θα αυξηθεί περισσότερο από 2 °C σε σχέση με επίπεδα της προβιομηχανικής εποχής (και κατά προτίμηση όχι περισσότερο από 1,5 °C). Ωστόσο, παρά τις δεσμεύσεις για μείωση της καύσης ορυκτών καυσίμων, οι εκπομπές συνεχίζουν να αυξάνονται. Η έκθεση του 2021 της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή καταδεικνύει ότι η ταχύτητα της υπερθέρμανσης του πλανήτη είναι μεγαλύτερη από ό,τι αναμενόταν ακόμη και πριν από λίγα χρόνια. Σε παγκόσμιο επίπεδο αποδείξαμε ότι αδυνατούμε να σταθεροποιήσουμε την παραγωγή αερί-

ων του θερμοκηπίου, πόσο μάλλον να τη μειώσουμε δραματικά. Ο αντίκτυπος αυτής της αδράνειας είναι παντού γύρω μας, και σε μεγάλο βαθμό είναι καταστροφικός, με την εξουθενωτική ζέστη, τις συχνότερες και παρατεταμένες ξηρασίες, τις πλημμύρες, τις πυρκαγιές και την επιταχυνόμενη εξαφάνιση να γίνονται ο κανόνας. Επίσης, παρά τις συνεχείς προειδοποιήσεις, πολλοί άνθρωποι εξακολουθούν να μην κατανοούν τις συνέπειες της ανθρώπινης δραστηριότητας, όπως είναι η εξόρυξη και η καύση άνθρακα για την παροχή ενέργειας στον σύγχρονο κόσμο. Οι ανθρώπινες δραστηριότητες έχουν επιφέρει κλιματικές αλλαγές που έχουν, επίσης, προκαλέσει τον θάνατο έως και των μισών τροπικών κοραλλιογενών υφάλων στον πλανήτη, την τήξη 10 τρισεκατομμυρίων τόνων πάγου και τη δραματική αύξηση της οξύτητας του ωκεανού. Ενώ κάποτε φαινόταν ότι οι μηδενικές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα θα μπορούσαν να περιμένουν μέχρι το 2050 για να αποτραπούν ορισμένες από τις χειρότερες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, πρόσφατες επιστημονικές έρευνες δείχνουν ότι η προθεσμία θα λήξει πολύ νωρίτερα. Αυτό που θα συμβεί τα επόμενα χρόνια –ένα απλό νανοδευτερόλεπτο στην εκτεταμένη ιστορία της Γης– μπορεί να μας βάλει σε μια εφιαλτική πορεία ζωής με ένα όλο και πιο ασταθές και επικίνδυνο κλίμα ή με ένα κλίμα που θα αλλάξει αλλά με μικρότερη ένταση και θα παραμείνει σχετικά φιλόξενο για τον άνθρωπο.

Το επείγον της κατάστασης αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο σε σπίτια, επιχειρήσεις, χώρους λατρείας και σχολεία σε όλο τον κόσμο. Τα παιδιά και οι νέοι, όπως είναι λογικό, έχουν ηγηθεί μερικών από τις πιο δυναμικές εκκλήσεις για δράση και έχουν επιπλήξει σκληρά εκείνους που αρνούνται να αναγνωρίσουν την επισφάλεια του παρόντος μας και να αναλάβουν ουσιαστική διορθωτική δράση. Στις διαβουλεύσεις στις οποίες στηρίχθηκε η παρούσα έκθεση, σε συμφωνία με τις ομάδες εστίασης καθώς και με τις έρευνες που διεξήχθησαν με νέους και από νέους, είναι εμφανής ένας υψηλός βαθμός ανησυχίας για την κλιματική αλλαγή και την περιβαλλοντική καταστροφή.

Υπερβαίνοντας τα όρια του πλανήτη

Η υπερθέρμανση της ατμόσφαιρας και των ωκεανών της Γης συμβαδίζει με την εκμετάλλευση των πόρων που ωθούν τον πλανήτη στο χείλος του γκρεμού. Ο ανθρώπινος παγκόσμιος πληθυσμός τριπλασιάστηκε από το 1950 έως το 2020, μεγαλώνοντας από 2,5 δισεκατομμύρια άτομα σε σχεδόν 8 δισεκατομμύρια, ως αποτέλεσμα της αύξησης των γεννήσεων και της ραγδαίας αύξησης της διάρκειας ζωής. Ο μέσος άνθρωπος στη Γη έζησε διπλάσιο χρόνο το 2020 από ό,τι το 1920 –ένα αξιοσημείωτο επίτευγμα που αντανάκλα αμέτρητα κοινωνικά και επιστημονικά επιτεύγματα. Όπως ήταν αναμενόμενο, αυτή η πληθυσμιακή έκρηξη συνοδεύτηκε από ταυτόχρονη αύξηση των αναγκών σε πόρους. Παράλληλα οι πληθυσμοί συνεχίζουν να διογκώνονται, αν και με βραδύτερο ρυθμό από ό,τι τους τελευταίους αιώνες. Σύμφωνα με τις τρέχουσες προβλέψεις, η αύξηση του πληθυσμού θα φθάσει τα 9,7 δισεκατομμύρια το 2050 και, στη συνέχεια, πιθανότατα θα σταθεροποιηθεί γύρω στα 11 δισεκατομμύρια το 2100.

Αυτή η αύξηση, σε συνδυασμό με την ταχεία επιτάχυνση της κατανάλωσης και της βιομηχανικής δραστηριότητας, έχει θέσει τεράστιες απαιτήσεις σε πόρους και συχνά οδηγεί σε περιβαλλοντική επιβάρυνση. Από το 1950, η χρήση νερού από τον άνθρωπο έχει διπλασιαστεί, η παραγωγή και η κατανάλωση τροφίμων έχουν αυξηθεί κατά 2,5 φορές και η κατανάλωση ξύλου έχει τριπλασιαστεί. Εκτιμάται ότι μέχρι το 2050, η ζήτηση για τρόφιμα θα αυξηθεί κατά ακόμα 35%, η ζήτηση για νερό κατά 20%-30% και η ζήτηση για ενέργεια κατά 50%.

Σήμερα ξεπερνάμε κατά πολύ τα όρια του πλανήτη όσον αφορά την παραγωγή υλικών, την κατανάλωση και τα απόβλητα.

Σήμερα ξεπερνάμε κατά πολύ τα όρια του πλανήτη όσον αφορά την παραγωγή υλικών, την κατανάλωση και τα απόβλητα. Σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, το σημερινό οικολογικό αποτύπωμα των ανθρώπων απαιτεί 1,6 πλανήτες Γη για να μας υποστηρίξουν και να απορροφήσουν τα από-

βλητά μας. Αυτό σημαίνει ότι, καθώς η χρήση των πόρων μας συνεχίζει να αυξάνεται, ο πλανήτης χρειάζεται έναν χρόνο και οκτώ μήνες για να αναγεννήσει όσα καταναλώνουμε σε ένα μόνο έτος. Αν δεν διορθώσουμε την πορεία μας, το 2050 θα χρησιμοποιούμε τους πόρους με τετραπλάσιο ρυθμό από αυτόν που χρειάζεται για την ανανέωσή τους και θα παραδώσουμε στις μελλοντικές γενιές έναν ανησυχητικά εξαντλημένο πλανήτη.

Η ρύπανση, υποπροϊόν της κατανάλωσης και της εκμετάλλευσης των πόρων μας, έχει γίνει γρήγορα η μεγαλύτερη περιβαλλοντική αιτία ασθενειών και θανάτων¹ εκτιμάται ότι ευθύνεται για 9 εκατομμύρια πρόωρους θανάτους ετησίως, πολύ περισσότερους

από το AIDS, την ελονοσία, τη φυματίωση και τις εχθροπραξίες μαζί. Όχι μόνο αναφέρεται συχνά ως η μεγαλύτερη κρίση δημόσιας υγείας στον πλανήτη, αλλά έχει συνδεθεί με μαθησιακές δυσκολίες και αναπηρίες. Και μόνο η μετάβαση στο σχολείο μπορεί να είναι επικίνδυνη για την ανθρώπινη υγεία λόγω των επικίνδυνων επιπέδων ατμοσφαιρικής ρύπανσης, ενώ, όταν φτάσει κανείς στο σχολείο, πολλά εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν διαθέτουν λειτουργικά φίλτρα αέρα, κατάλληλη επεξεργασία λυμάτων και καθαρό νερό. Άλλες εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις βρίσκονται σε περιοχές με επικίνδυνα επίπεδα χημικών αποβλήτων και άλλες μορφές τοξικής ρύπανσης.

Ακόμα και αν αύριο επιτυγχάνονταν μηδενικές εκπομπές και είχαμε 100% καθαρά ενεργειακά συστήματα, θα αντιμετωπίζαμε και πάλι τις επιζήμιες οικολογικές συνέπειες των μη βιώσιμων δραστηριοτήτων, όπως είναι η αποψίλωση των δασών, η υπεραλίευση, η βιομηχανική γεωργία, η εξόρυξη και τα απόβλητα – όλα αυτά επιπλέον των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής που είναι ήδη ενσωματωμένες στο σύστημά μας. Οι αλυσιδωτές συνέπειες μόλις αρχίζουν να γίνονται αντιληπτές. Η βιόσφαιρα της Γης είναι ένα ολοκληρωμένο σύστημα –ένα σύστημα που περιλαμβάνει τους ανθρώπους και που μπορεί να αντέξει σημαντικές πιέσεις– αλλά, όσο περισσότερο καταπονούμε τα οικοσυστήματα από τα οποία εξαρτιόμαστε, τόσο πλησιάζουμε σε σημεία καμ্পής που μπορεί να οδηγήσουν σε μη αναστρέψιμες απώλειες.

Οι άνθρωποι είναι υπεύθυνοι γι' αυτό – αλλά όχι όλοι οι άνθρωποι εξίσου. Οι προνομιούχες ομάδες και οι πλουσιότερες περιοχές του πλανήτη χρησιμοποιούν σημαντικά περισσότερους πόρους και καίνε περισσότερο άνθρακα σε σχέση με άλλες. Καθώς εργαζόμαστε από κοινού για να αλλάξουμε κατεύθυνση, η κοινωνική δικαιοσύνη πρέπει να περιλαμβάνει την οικολογική δικαιοσύνη, και αντίστροφα. Πρέπει να διασφαλίσουμε ότι εκείνοι που ευθύνονται λιγότερο για την πρόκληση αυτών των επιβαρύνσεων στον πλανήτη δεν θα συνεχίσουν να πληρώνουν δυσανάλογα το τίμημα για αυτές.

Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην εκπαίδευση

Επί του παρόντος, η κλιματική αλλαγή και η αποσταθεροποίηση των οικοσυστημάτων επηρεάζουν την εκπαίδευση με άμεσους και έμμεσους τρόπους. Η εντατικοποίηση των ακραίων καιρικών φαινομένων και οι συναφείς φυσικές καταστροφές εμποδίζουν την εκπαίδευση και μπορεί ακόμη και να στερήσουν την πρόσβαση σε αυτή. Τα παιδιά, οι νέοι και οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι μπορεί να μετακινούνται σε τοποθεσίες που είναι απομακρυσμένες από επαρκείς εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις. Τα σχολικά κτίρια μπορεί να καταστρέφονται ή να χρησιμοποιούνται για άλλους σκοπούς, όπως για την παροχή καταφυγίου ή για άλλες υπηρεσίες. Ακόμα και όταν τα σχολεία και τα πανεπιστήμια παραμένουν λειτουργικά, οι ελλείψεις εκπαιδευτικών λόγω εκτοπισμού αποτελούν συνήθη συνέπεια των φυσικών καταστροφών, που έχουν τις ρίζες τους στην κλιματική αλλαγή.

Η άνοδος της θερμοκρασίας εγκυμονεί ιδιαίτερους κινδύνους για την εκπαίδευση. Σημαντικές έρευνες έχουν δείξει ότι η ζέστη επηρεάζει αρνητικά τη μάθηση και τη γνωστική λειτουργία, και τα περισσότερα σχολεία και σπίτια στον κόσμο δεν διαθέτουν σήμερα κατάλληλα υλικά, αρχιτεκτονική και τεχνολογίες για την ουσιαστική μείωση της θερμοκρασίας και τη διασφάλιση του ελέγχου των κλιματικών συνθηκών. Αυτό ισχύει τόσο σε χώρες με ακραία ζέστη όσο και σε χώρες –πολλές εκ των οποίων πλούσιες– που μόνο περιοδικά βιώνουν δραματικές αυξήσεις της θερμοκρασίας. Πρόσφατες προβλέψεις έχουν υποδείξει ότι, χωρίς μια ριζική αλλαγή στην παραγωγή αερίων του θερμοκηπίου, έως και το ένα τρίτο του παγκόσμιου πληθυσμού είναι πιθανό να ζει σε περιοχές που θεωρούνται ακατάλληλες ως προς τη ζέστη για τον άνθρωπο μέχρι το 2070. Ήδη οι εκπαιδευόμενοι σε όλο τον κόσμο έχουν συνηθίσει να λαμβάνουν οδηγίες να απέχουν από το σχολείο και να μένουν στο σπίτι λόγω των επικίνδυνων επιπέδων ζέστης και άλλων ακραίων καιρικών φαινομένων, που είναι πιθανό να αυξηθούν σε κλίμακα, βαθμό και συχνότητα.

Πέρα από τις άμεσες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και της ρύπανσης στους εκπαιδευόμενους, στους εκπαιδευτικούς και στις εκπαιδευτικές κοινότητες, υπάρχουν και έμμεσες επιπτώσεις στα μέσα διαβίωσης και στην ευημερία. Η αυξημένη πιθανότητα επισιτιστικής ανασφάλειας, η εξάπλωση ασθενειών και η επιδεινούμενη οικονομική ανασφάλεια εισάγουν νέες προκλήσεις για τη διασφάλιση του δικαιώματος στην εκπαίδευση. Και σε αυτές τις περιπτώσεις, γνωρίζουμε ότι οι επιπτώσεις είναι ανομοιόμορφες.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι η κλιματική αλλαγή διευρύνει την ανισότητα των φύλων, ιδίως μεταξύ των πιο φτωχών και περιθωριοποιημένων, και εκείνων που εξαρτώνται από τη γεωργία επιβίωσης. Όπου οι πόροι είναι σπάνιοι, τείνουν να κατανέμονται άνισα. Όταν οι γυναίκες και τα κορίτσια εκτοπίζονται λόγω των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, η πιθανότητα να πέσουν στην παγίδα της φτώχειας είναι πολύ μεγαλύτερη. Οι προοπτικές τους να επιστρέψουν και να αποκαταστήσουν τη ζωή τους –μεταξύ των άλλων, μέσω της εκπαίδευσης– είναι λιγότερες σε σχέση με τους άνδρες που βρίσκονται σε αντίστοιχη θέση. Η κλιματική αλλαγή μπορεί, επίσης, να αυξήσει τη μετανάστευση των ανδρών, αυξάνοντας το βάρος της οικογενειακής επιβίωσης για τις γυναίκες. Σε ορισμένα πλαίσια, ο γάμος των κοριτσιών με προξενιό σε νεαρή ηλικία είναι μια από τις ελάχιστες επιλογές που έχουν οι οικογένειες για να συντηρηθούν, δίνοντας τέλος στις μελλοντικές εκπαιδευτικές προοπτικές των κοριτσιών. Ταυτόχρονα, οι γυναίκες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο ως φορείς αλλαγής για την κλιματική δικαιοσύνη –ως μητέρες, εκπαιδευτικοί, εργαζόμενες, υπεύθυνες για τη λήψη

αποφάσεων, καθώς και ως μέλη και ηγέτιδες της κοινότητας– και συχνά βρίσκονται στην πρώτη γραμμή των πρακτικών προσαρμογής και μετριασμού.

Αν και οι αυτόχθονες γυναίκες κατέχουν γνώσεις που συμβάλλουν στον μετριασμό και στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, όπως είναι η βιώσιμη διαχείριση των δασών, η διαχείριση των υδάτινων πόρων, η βιοποικιλότητα, η ανθεκτικότητα των καλλιεργειών, η διατήρηση και η επιλογή σπόρων, ωστόσο, η συμβολή τους συχνά αγνοείται.

Πολύ συχνά οι άνθρωποι που πλήττονται περισσότερο από την κλιματική αλλαγή υποεκπροσωπούνται στις δημόσιες συζητήσεις – σε παγκόσμιο επίπεδο και εντός των χωρών και των περιοχών τους. Πέρα από αυτό, οι μεγαλύτερες ομάδες στην εκπαίδευση, που περιλαμβάνουν εκπαιδευόμενους, εκπαιδευτικοί και οικογένειες, είναι συχνά αισθητά απύσες από τις συζητήσεις για την κλιματική αλλαγή και τις επιπτώσεις της στην εκπαίδευση. Είναι ζωτικής σημασίας οι ομάδες αυτές να διαδραματίσουν ηγετικό ρόλο στη διαμόρφωση του τρόπου με τον οποίο θα ανταποκριθεί η εκπαίδευση. Η ανάγκη για συμμετοχικές προσεγγίσεις επεκτείνεται πέρα από την εκπαιδευτική πολιτική και τον σχεδιασμό, και ισχύει, επίσης, για την έρευνα και την παραγωγή γνώσης σχετικά με τους ανθρωπογενείς μετασχηματισμούς του πλανήτη και την εκπαίδευση.

Επί του παρόντος, το επίπεδο εκπαίδευσης και η ολοκλήρωσή της συσχετίζονται με μη βιώσιμες πρακτικές. Οι πιο μορφωμένες χώρες και οι πιο μορφωμένοι άνθρωποι στον κόσμο είναι αυτοί που επιταχύνουν περισσότερο την κλιματική αλλαγή. Ενώ περιμένουμε από την εκπαίδευση να ανοίγει δρόμους προς την ειρήνη, τη δικαιοσύνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα, μόλις τώρα αρχίζουμε να αναμένουμε και πραγματικά να απαιτούμε να ανοίγει δρόμους και να οικοδομεί ικανότητες για την αειφορία. Το έργο αυτό πρέπει να ενισχυθεί. Αν το να είσαι μορφωμένος σημαίνει να ζεις μη βιώσιμα, πρέπει να επαναπροσδιορίσουμε τις αντιλήψεις μας για το τι πρέπει να κάνει η εκπαίδευση και το τι σημαίνει να είσαι μορφωμένος.

Φορέας ελπίδας

Για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, η ίδια η εκπαίδευση βασιζόταν σε ένα αναπτυξιακό πρότυπο εκσυγχρονισμού με επίκεντρο την οικονομική ανάπτυξη. Υπάρχουν, όμως, πρώιμες ενδείξεις ότι κινούμαστε προς μια νέα, οικολογικά προσανατολισμένη εκπαίδευση, η οποία έχει τις ρίζες της σε αντιλήψεις που μπορούν να αποκαταστήσουν την ισορροπία του τρόπου ζωής μας στη Γη και να αναγνωρίσουν τα αλληλοεξαρτώμενα συστήματά της και τα όριά τους. Ο ετήσιος εορτασμός της Ημέρας της Γης κάθε Απρίλιο έχει γίνει ένας από τους μεγαλύτερους κοσμικούς εορτασμούς στην ιστορία της ανθρωπότητας. Το κίνημα για το κλίμα έχει ωθήσει τα παιδιά να γίνουν ενεργοί συμμετέχοντες για να διασφαλίσουν ότι τα οράματά τους για το δικό τους μέλλον θα ακουστούν και θα εφαρμοστούν. Οι ενέργειές τους αποτελούν απόπειρες για ένα διαφορετικό μέλλον. Πέρα από αυτό, η βιώσιμη ανάπτυξη εξυψώνεται όλο και περισσότερο αφενός ως καθοδηγητικός σκοπός για την εκπαίδευση και αφετέρου ως οργανωτική αρχή για τα αναλυτικά προγράμματα.

Δεν μπορούμε να αποκλείσουμε το ενδεχόμενο στο μελλοντικό 2050 να έχει ήδη συντελεστεί ένας ριζικός μετασχηματισμός της ανθρώπινης οικολογικής συνείδησης και των τρόπων ζωής μας, σε ισορροπία με τη ζωντανή Γη.

Ενώ η σημασία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης έχει αναγνωριστεί εδώ και δεκαετίες και έχει υποστηριχθεί σε πολλές αποφάσεις κυβερνητικής πολιτικής, υπάρχει μεγάλη απόσταση μεταξύ πολιτικής και πρακτικής και ακόμη μεγαλύτερη αποσύνδεση με τα αποτελέσματα. Οι έρευνες σχετικά με την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης για την κλιματική αλλαγή διαπιστώνουν ότι ένα μεγάλο μέρος της επικεντρώνεται αποκλειστικά στην επιστημονική διδασκαλία, χωρίς να καλλιεργείται όλο το εύρος των δεξιοτήτων που απαιτούνται για την εμπλοκή των εκπαιδευόμενων σε αποτελεσματική δράση. Χρειαζόμαστε ανανεωμένες και πιο αποτελεσματικές προσεγγίσεις προκειμένου να βοηθήσουμε τους εκπαιδευόμενους να αναπτύξουν τις ικανότητες για να προσαρμοστούν στην κλιματική αλλαγή και να τη μετριάσουν. Οι στρατηγικές μας θα πρέπει να αξιοποιήσουν τις υπάρχουσες γνώσεις σχετικά με τον τρόπο προώθησης της βαθύτερης μάθησης και της ανάπτυξης της ικανότητας του πολίτη, καθώς και τις πρόσφατες έρευνες σχετικά με την ανάπτυξη δεξιοτήτων για τη ζωή και την εργασία.

Χρειαζόμαστε ανανεωμένες
και πιο αποτελεσματικές προσεγγίσεις
προκειμένου να βοηθήσουμε
τους εκπαιδευόμενους να αναπτύξουν
τις ικανότητες για να προσαρμοστούν
στην κλιματική αλλαγή
και να τη μετριάσουν.

Το ψηφιακό που συνδέει και χωρίζει

Η ιστορική μας στιγμή διακρίνεται από την επιτάχυνση του τεχνολογικού μετασχηματισμού των κοινωνιών μας, που χαρακτηρίζεται από μια συνεχιζόμενη ψηφιακή επανάσταση και εξελίξεις στις βιοτεχνολογίες και τη νευροεπιστήμη. Οι τεχνολογικές καινοτομίες έχουν αναδιαμορφώσει τους τρόπους με τους οποίους ζούμε και μαθαίνουμε και είναι βέβαιο ότι θα συνεχίσουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Οι ψηφιακές τεχνολογίες, τα εργαλεία και οι πλατφόρμες μπορούν να υποστηρίξουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, να ενισχύσουν τις ανθρώπινες ικανότητες και να διευκολύνουν τη συλλογική δράση προς την κατεύθυνση της ειρήνης, της δικαιοσύνης και της βιωσιμότητας. Δηλώνοντας το προφανές, ο ψηφιακός αλφαριθμητισμός και η πρόσβαση αποτελούν βασικό δικαίωμα στον 21ο αιώνα: χωρίς αυτά δυσχεραίνεται όλο και περισσότερο η συμμετοχή στα κοινά και στην οικονομία. Μια από τις πιο οδυνηρές διαπιστώσεις της παγκόσμιας πανδημίας είναι ότι όσοι είχαν συνδεσιμότητα και πρόσβαση στις ψηφιακές δεξιότητες ήταν σε θέση να εξακολουθούν να μαθαίνουν εξ αποστάσεως τη στιγμή που τα σχολεία έκλειναν (και να επωφελούνται από άλλες πληροφορίες ζωτικής σημασίας σε πραγματικό χρόνο), ενώ όσοι δεν είχαν τέτοιου είδους πρόσβαση και δεξιότητες στερήθηκαν τη μάθηση και τα άλλα οφέλη που προσφέρει η διά ζώσης εκπαίδευση. Αυτό το ψηφιακό χάσμα είχε ως συνέπεια οι ανισότητες στις εκπαιδευτικές ευκαιρίες και στα αποτελέσματα μεταξύ και εντός των εθνών να μεγαλώσουν. Το πρώτο μας μέλημα είναι να γεφυρωθεί αυτό το χάσμα και να θεωρηθεί ο ψηφιακός γραμματισμός, για εκπαιδευόμενους και εκπαιδευτικούς, ένας από τους βασικούς γραμματισμούς του 21ου αιώνα.

Ωστόσο, η χρήση της τεχνολογίας για την προώθηση των ανθρώπινων ικανοτήτων ώστε να καταστεί ο κόσμος πιο συμπεριληπτικός και βιώσιμος πρέπει να έχει σκοπούς και να παρέχει κίνητρα. Η

τεχνολογία έχει μακρά ιστορία υπονόμησης των δικαιωμάτων μας και περιορισμού ή και μείωσης των δυνατοτήτων μας. Η βιαστική υιοθέτηση νέων εξελίξεων ως «μαγικών λύσεων» σπάνια έχει επιτύχει. Αυτό που έχει αποφέρει καλύτερα αποτελέσματα είναι οι εξελίξεις που επιδιώκουν σταδιακές βελτιώσεις και μια κουλτούρα που ενθαρρύνει τον τεχνολογικό πειραματισμό αναγνωρίζοντας τους κινδύνους και κατανοώντας το γεγονός ότι δεν υπάρχουν απλές, καθολικές λύσεις.

Το ψηφιακό –όλα όσα έχουν μετατραπεί σε αριθμητικές ακολουθίες για μετάδοση, αποθήκευση και ανάλυση μέσω υπολογιστή– κυριαρχεί σε τεράστιες περιοχές της ανθρώπινης δραστηριότητας. Ως μια μορφή υποδομής (ένα συνδετικό στοιχείο), το ψηφιακό κάνει πολλά για να μας «συνδέει». Ωστόσο, τα «ψηφιακά χάσματα» εξακολουθούν να υφίστανται τόσο όσον αφορά την πρόσβαση στο διαδίκτυο όσο και τις δεξιότητες και ικανότητες που απαιτούνται για την αξιοποίηση της τεχνολογίας για συλλογικούς και προσωπικούς σκοπούς.

Υπάρχουν εγγενείς αντιφάσεις στην ψηφιοποίηση και τις ψηφιακές τεχνολογίες. Οι ψηφιακές τεχνολογίες έχουν πολλαπλές λογικές, κάποιες με μεγάλες χειραφετικές δυνατότητες, άλλες με σημαντικές επιπτώσεις και κινδύνους. Από αυτή την άποψη η «ψηφιακή επανάσταση» δεν διαφέρει από τις άλλες μεγάλες τεχνολογικές στιγμές αλλαγής, όπως η αγροτική και η βιομηχανική επανάσταση. Τα μεγάλα συλλογικά κέρδη συνοδεύονται από ανησυχητική διεύρυνση της ανισότητας και του αποκλεισμού. Η πρόκληση είναι να διαχειριστούμε αυτές τις μεικτές επιπτώσεις σχεδιάζοντας τεχνολογικές εξελίξεις που διασφαλίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ίσες ευκαιρίες.

Η τεχνολογία δεν είναι ουδέτερη – μπορεί να πλαισιώσει τις δράσεις και τη λήψη αποφάσεων με τρόπους που να διαχωρίζουν και να αναδιαμορφώνουν τον κόσμο καθώς και την ανθρώπινη κατανόηση και δράση.

Συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της ψηφιακής τεχνολογίας μπορούν να αποτελέσουν σημαντικές απειλές για την ποικιλομορφία της γνώσης, την πολιτισμική συμπερίληψη, τη διαφάνεια και την πνευματική ελευθερία, όπως ακριβώς και άλλα χαρακτηριστικά μπορούν να διευκολύνουν την ανταλλαγή γνώσεων και πληροφοριών. Επί του παρόντος, οι αλγοριθμικές διαδρομές, ο ιμπεριαλισμός των πλατφορμών και τα πρότυπα διακυβέρνησης των ψηφιακών υποδομών παρουσιάζουν έντονες προκλήσεις για τη διατήρηση της εκπαίδευσης ως κοινού αγαθού. Τα ζητήματα που εγείρουν έχουν καταστεί κεντρικά στις σύγχρονες συζητήσεις για την εκπαίδευση, ιδίως για την ψηφιοποίηση της εκπαίδευσης και την πιθανή εμφάνιση νέων υβριδικών ή αποκλειστικά εικονικών μοντέλων εκπαίδευσης.

Εδώ και αρκετές δεκαετίες, ο κόσμος της εκπαίδευσης έχει εμπλακεί σε ένα σύνολο ποικίλων, προσωρινών και αναδυόμενων σχέσεων με τις ψηφιακές τεχνολογίες. Οι υπολογιστές χρησιμοποιούνται σε πολλές τάξεις και σπίτια σε όλο τον κόσμο· τα κινητά τηλέφωνα χρησιμοποιούνται ολόένα και περισσότερο σε ποικίλα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα και διαδραματίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο σε φτωχότερα περιβάλλοντα και, ειδικότερα, στην υποσαχάρια Αφρική, όπου οι προσωπικοί υπολογιστές είναι λιγότερο εύκολα διαθέσιμοι. Το διαδίκτυο, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, τα δεδομένα κινητής τηλεφωνίας, η ροή βίντεο και ήχου καθώς και μια σειρά από εξελιγμένα εργαλεία συνεργασίας και μάθησης έχουν δημιουργήσει τεράστιες και συναρπαστικές εκπαιδευτικές ευκαιρίες και δυνατότητες.

Αυτοί οι συνεχιζόμενοι μετασχηματισμοί έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο δικαίωμα στην εκπαίδευση, καθώς και στα πολιτισμικά δικαιώματα που σχετίζονται με τη γλώσσα, την κληρονομιά και

τις φιλοδοξίες. Τα δικαιώματα στην πληροφόρηση, στα δεδομένα και στη γνώση και το δικαίωμα στη δημοκρατική συμμετοχή επηρεάζονται, επίσης, σε μεγάλο βαθμό. Οι βασικές αρχές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, συμπεριλαμβανομένων του δικαιώματος στην ιδιωτικότητα και του δικαιώματος να επιδιώκει κανείς τους δικούς του σκοπούς, έρχονται στο προσκήνιο όταν εξετάζουμε τους ανατρεπτικούς μετασχηματισμούς που επιφέρει η ψηφιοποίηση.

Οι εξελίξεις στην τεχνολογία της πληροφορίας και των επικοινωνιών συνεχίζουν να μετασχηματίζουν την αξία της μάθησης, τους τρόπους με τους οποίους αυτή πραγματοποιείται και τον τρόπο οργάνωσης των εκπαιδευτικών συστημάτων. Οι ψηφιακές τεχνολογίες έχουν μειώσει σημαντικά το κόστος συλλογής πληροφοριών και δράσης βάσει αυτών. Έχουν, επίσης, διευκολύνει τη συμμετοχή περισσότερων ανθρώπων σε αυτές τις διεργασίες. Τα προγράμματα που συνδέονται με την ιδιότητα του πολίτη και την επιστήμη είναι εξαιρετικά παραδείγματα του τρόπου με τον οποίο η ψηφιακή τεχνολογία μπορεί να συμβάλει στην επέκταση του όγκου των πληροφοριών που συλλέγονται και αναλύονται, καθώς και στη διεύρυνση του αριθμού και της ποικιλομορφίας των ατόμων που συμμετέχουν στο έργο αυτό. Η παραγωγή, κυκλοφορία και χρήση των δεδομένων και η γνώση ότι τα δεδομένα μπορούν να προκύψουν μέσω ψηφιακών διεργασιών έχουν αλλάξει τους τρόπους με τους οποίους η επιστήμη εξελίσσεται και η εξειδικευμένη τεχνογνωσία αναπτύσσεται – όπως και τους τρόπους με τους οποίους οι πληροφορίες και οι γνώσεις είναι ή δεν είναι διαθέσιμες στο κοινό σε όλο τον κόσμο. Ταυτόχρονα, η ευκολία της συλλογής και της ανάλυσης δεδομένων με τη βοήθεια υπολογιστών έχει επισκιάσει με μεγάλη ταχύτητα εναλλακτικές μορφές συλλογισμού και νοηματοδότησης, με συνέπεια, για παράδειγμα, την προτίμηση αριθμητικών δεδομένων έναντι άλλων τύπων δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων της προσωπικής εμπειρίας και άλλων τύπων πληροφοριών τα οποία, ενώ είναι σχετικά, μπορεί να είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθούν.

Καθώς εγκλιματιζόμαστε σε έναν κόσμο όπου περισσότερες πληροφορίες σε μορφή κειμένου και εικόνων είναι άμεσα διαθέσιμες σε ένα κινητό τηλέφωνο από ό,τι στο σύνολο των μεγαλύτερων φυσικών βιβλιοθηκών μας εδώ και χιλιετίες, η εκπαίδευση πρέπει να προχωρήσει πέρα από τη διάδοση και τη μετάδοση της γνώσης και, αντί αυτού, να διασφαλίσει ότι η γνώση ενδυναμώνει τους εκπαιδευόμενους και ότι αυτοί χρησιμοποιούν τη γνώση αυτή με υπευθυνότητα. Μια πρωταρχική εκπαιδευτική πρόκληση είναι να εξοπλίσουμε τους ανθρώπους με εργαλεία που θα τους επιτρέπουν να κατανοούν τον ωκεανό των πληροφοριών οι οποίες απέχουν μόλις μερικές κινήσεις ή χτυπήματα του πληκτρολογίου.

Η ψηφιακή γνώση και οι αποκλεισμοί της

Οι ψηφιακές τεχνολογίες αντικατοπτρίζουν ένα συγκεκριμένο και κυρίαρχο είδος γνώσης, μοναδικό στη μετα-αναγεννησιακή Δύση, το οποίο έσπρωξε μεγάλο μέρος της αυτόχθονης γνώσης στο περιθώριο. Οι γνώσεις των ψαράδων, των ναυτικών και των εξερευνητών για το κλίμα και τη ναυσιπλοΐα έχουν περιθωριοποιηθεί από τους αστρονόμους, τους κλιματολόγους και τους μετεωρολόγους, που είναι εξοπλισμένοι με την τεχνολογία και τα δεδομένα που προέρχονται από αυτήν. Ομοίως, οι γνώσεις των γεωργών, των κυνηγών, των συλλεκτών και των κτηνοτρόφων, που συχνά περνούσαν από γενιά σε γενιά επί αιώνες, έχουν περιθωριοποιηθεί από την τεχνική εξειδίκευση και την τεχνολογία που εφαρμόζουν οι γεωπόνοι, οι δασολόγοι, οι επαγγελματίες συντηρητές, οι φαρμακευτικές εταιρείες και οι διατροφολόγοι. Αυτός ο παραγκωνισμός των μη τεχνολογικών τρόπων γνώσης έχει

στερήσει από την ανθρωπότητα ένα τεράστιο και ποικίλο αρχείο γνώσεων σχετικά με την ανθρωπινή ύπαρξη, τη φύση, το περιβάλλον και την κοσμολογία. Οι εκπαιδευτές μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην αναγνώριση, στην ανάκτηση και στην αποκατάσταση αυτών των γνώσεων που αποτελούν το DNA της πολιτισμικής ποικιλομορφίας της ανθρωπότητας. Με τη σειρά της, η ίδια η επιστήμη της παιδαγωγικής έχει μετατραπεί σε μια κοινότητα ειδικών που συχνά απορρίπτει ή αντιμετωπίζει με καχυποψία άτυπες, αυτόχθονες και μη εύκολα προσβάσιμες γνώσεις.

Μια από τις πιο πολύτιμες μορφές γνώσης που απειλείται από τον θρίαμβο της ψηφιακής τεχνολογίας είναι η ίδια η κοινωνική γνώση. Παρά τους κομπασμούς της σχετικά με τον διαμοιρασμό, τη συνδεσιμότητα και τις σχέσεις, το μεγαλύτερο μέρος της προσανατολισμένης στο κέρδος ψηφιακής γνώσης βασίζεται στην απομόνωση του ατόμου – χρήστη, αγοραστή ή θεατή – και μπορεί πολύ εύκολα να προωθήσει τη μοναξιά, τον εγωισμό και τον ναρκισσισμό. Και ακριβώς επειδή ο ψηφιακός αλφαριθμητισμός, οι συσκευές, οι πλατφόρμες και το εύρος ζώνης είναι πολύ άνισα κατανομημένα τόσο μεταξύ των χωρών όσο και εντός τους, υπάρχει μια περιφρόνηση για εκείνους που εκτιμούν αυτόχθονες, χαμηλής τεχνολογίας, εφήμερες και μη εμπορευματοποιημένες μορφές γνώσης και βασίζονται σε αυτές.

Εν μέρει, το «ψηφιακό χάσμα» υπάρχει επειδή, εξ ορισμού, αγνοεί αυτούς που βρίσκονται εκτός της σφαίρας του και όλα αυτά που διαφεύγουν τις τεχνικές μέτρησης, αποθήκευσης και ανάλυσης που χρησιμοποιεί. Από αυτή την άποψη, θα μπορούσε εξίσου κατάλληλα να ονομαστεί «ιμπεριαλισμός των πλατφορμών». Η λύση δεν είναι μια απλοϊκή συμπεριληπτική ψηφιοποίηση. Πρόκειται για μια πιο σύνθετη, δημόσια ενασχόληση με τους τρόπους με τους οποίους η ψηφιακή τεχνολογία μπορεί να αξιοποιηθεί για την υποστήριξη του κοινού καλού – σε συνδυασμό με μια νέα εκτίμηση του τι παραμένει εκτός της σφαίρας της.

**Οι αριθμοί χωρίς τις περιγραφές,
η συνδεσιμότητα χωρίς
την πολιτισμική συμπερίληψη,
οι πληροφορίες χωρίς
την ενδυνάμωση και η ψηφιακή
τεχνολογία στην εκπαίδευση χωρίς
σαφείς σκοπούς δεν είναι επιθυμητά.**

Συλλογικά πρέπει όλοι να υποστηρίξουμε και να καλλιεργήσουμε την ικανότητα να αντισταθούμε στις αρνητικές πτυχές της ψηφιακότητας, οι οποίες θα μπορούσαν να εντείνονται όλο και περισσότερο μέχρι το 2050 – ιδιαίτερα με την εστίαση στους ποσοτικούς, αλγοριθμικούς και «λυσιστελείς» ορισμούς της γνώσης. Ωστόσο, η αντίσταση σε αυτές τις τάσεις δεν σημαίνει αντίσταση και στην ίδια την ψηφιοποίηση.

Στην εποχή του COVID-19 είδαμε ότι οι ψηφιακές τεχνολογίες είναι απαραίτητες για τη δημόσια

υγεία και τη δημόσια εκπαίδευση: ένα απαραίτητο εργαλείο για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, για την ιχνηλάτηση επαφών και εμβολίων, για αξιόπιστες πληροφορίες σχετικά με τον ιό και για πολλά άλλα. Παρ' όλα αυτά, οι αριθμοί χωρίς τις περιγραφές, η συνδεσιμότητα χωρίς την πολιτισμική συμπερίληψη, οι πληροφορίες χωρίς την ενδυνάμωση και η ψηφιακή τεχνολογία στην εκπαίδευση χωρίς σαφείς σκοπούς δεν αποτελούν επιθυμητά μέτρα ή βοηθήματα για την ανθρωπινή ανάπτυξη.

Παρά τον πανηγυρικό τόνο που συνοδεύει πολλά σχόλια που αφορούν την ψηφιακή επανάσταση, μπορεί επίσης να ερμηνευθεί ως αποτυχία η μη αξιοποίηση των βαθιά μετασχηματιστικών ευκαιριών

που αυτές οι τεχνολογίες παρέχουν. Οι ψηφιακές πλατφόρμες, όπως χρησιμοποιούνται σήμερα, συμμορφώνονται κυρίως με σκοπούς που προωθούν ευρύτερους επιχειρηματικούς στόχους. Οι κοινότητες σχεδιασμού τους αποκλείουν, επίσης, συστηματικά μη προνομιούχες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών και των γλωσσικών, των εθνοτικών και των φυλετικών μειονοτήτων, καθώς και των ατόμων με αναπηρία, διαιωνίζοντας προκαταλήψεις και παραπλανητικές πληροφορίες που δεν αντιπροσωπεύουν την ανθρωπότητα στο σύνολό της. Αυτό, ωστόσο, δεν θα πρέπει να είναι το πεπρωμένο των ισχυρών ψηφιακών τεχνολογιών που είναι σήμερα στη διάθεσή μας. Μπορούν να κάνουν πολύ περισσότερα για να ενδυναμώσουν και να συνδέσουν τους ανθρώπους από τα συνηθισμένα εμπορικά καλούπια που έχουμε δημιουργήσει γι' αυτές και πλέον αναμένουμε.

Η δημιουργία ενός πιο ευέλικτου ψηφιακού περιβάλλοντος θα απαιτήσει κάποια αποσύνδεση των υποκείμενων υποδομών του από τα επιχειρηματικά μοντέλα και τις αυταρχικές ρυθμιστικές παρορμήσεις που περιορίζουν σήμερα τη θετική ανάπτυξη και το δυναμικό κοινό καλό που μπορεί να δημιουργηθεί.

Χακάροντας τους εκπαιδευόμενους

Οι εξελίξεις στη βιοτεχνολογία και τη νευροεπιστήμη έχουν τη δυνατότητα να απελευθερώνουν τη γενετική μηχανική με τρόπους που ήταν προηγουμένως αδιανόητοι. Η ορθή ηθική διακυβέρνηση και η διαβούλευση στη δημόσια σφαίρα θα καθίστανται όλο και πιο επιτακτικές προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι τεχνολογικές εξελίξεις που επηρεάζουν την ανθρώπινη γενετική σύνθεση και νευροχημεία στηρίζουν ένα βιώσιμο, δίκαιο και ειρηνικό μέλλον.

Τα νέα μέσα της νευροεπιστήμης επιτρέπουν ήδη στους ερευνητές να εξετάζουν άμεσα τον τρόπο λειτουργίας του ανθρώπινου εγκεφάλου, σε αντίθεση με την εξαγωγή συμπερασμάτων από τη συμπεριφορά. Ωστόσο, οι περισσότερες σύγχρονες μέθοδοι καταγραφής του εγκεφάλου βασίζονται σε εξαιρετικά ελεγχόμενα περιβάλλοντα που απέχουν πολύ από τα εκπαιδευτικά πλαίσια και τις αλληλεπιδράσεις της πραγματικής ζωής. Μια δημοφιλής ερευνητική δραστηριότητα σήμερα είναι ο εντοπισμός των περιοχών του εγκεφάλου που ενεργοποιούνται επιλεκτικά κατά τη διάρκεια διαφόρων μαθησιακών δραστηριοτήτων (όπως η κατανόηση της γλώσσας ή οι μαθηματικοί συλλογισμοί). Ωστόσο, μέχρι στιγμής, αυτό αποκαλύπτει πολύ λίγα για τον τρόπο σχεδιασμού της διδασκαλίας και θα απαιτήσει πρόσθετη εφαρμοσμένη έρευνα.

Παρ' όλα αυτά, πολύτιμες γνώσεις συσσωρεύονται από την έρευνα που εκλαμβάνει τον εγκέφαλο ως ένα βιολογικό όργανο που μπορεί να βρίσκεται σε συνθήκες λιγότερο και περισσότερο ιδανικές για μάθηση. Η σημασία της υγείας του εγκεφάλου ως συνιστώσας της σωματικής υγείας ενισχύει τις αλληλεξαρτήσεις μεταξύ της μάθησης και της συνολικής ανθρώπινης ευημερίας – και συγκεκριμενοποιεί περαιτέρω τους δεσμούς μεταξύ του δικαιώματος στην εκπαίδευση και άλλων δικαιωμάτων, όπως είναι το δικαίωμα στην υγεία.

Υπάρχουν ολοένα και περισσότερα στοιχεία που υποδεικνύουν τη νευροπλαστικότητα του ανθρώπινου εγκεφάλου, δηλαδή ότι ο εγκέφαλος υπόκειται σε φυσικές μεταβολές κατά τη διάρκεια της ανθρώπινης ζωής. Ενώ τα πρώτα χρόνια συνιστούν μια κρίσιμη διαμορφωτική περίοδο, καταλαβαίνουμε πλέον ότι ο εγκέφαλός μας είναι ικανός για σημαντική μάθηση και «επαναπρογραμματισμό» σε όλες

τις ηλικίες και ότι ορισμένες χημικές ουσίες μπορεί να συμβάλλουν στη διευκόλυνση της επαναδιοργάνωσης του ανθρώπινου εγκεφάλου, επιτρέποντας, για παράδειγμα, σε ασθενείς να ξεπεράσουν κάποιο τραύμα. Οι γνώσεις αυτές έχουν πιθανές επιπτώσεις στην εκπαίδευση και τη μάθηση ενηλίκων.

Η νευροπλαστικότητα έχει, επίσης, σημαντικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη προσαρμογή σε περιβαλλοντικές και τεχνικές αλλαγές. Όπως υποστηρίζει η παρούσα έκθεση, οι άνθρωποι όλων των ηλικιών, όχι μόνο τα παιδιά, θα αναγκάζονται όλο και περισσότερο να μάθουν να ζουν με έναν κατεστραμμένο πλανήτη. Η νευροπλαστικότητα, επίσης, «μπαίνει στο παιχνίδι» καθώς όλο και περισσότεροι άνθρωποι σε όλο τον κόσμο ασχολούνται με την ψηφιακή ανάγνωση μέσω οθόνης. Μια σειρά από σημαντικές ανησυχίες έχουν προκύψει σχετικά με την ευκολία της απόσπασης της προσοχής, τη

δυσκολία της παρατεταμένης προσήλωσης και την άνοδο της ανάγνωσης με επιδερμικό και γρήγορο τρόπο για την απόκτηση μιας γενικής εικόνας του κειμένου. Η τρέχουσα κατανόησή μας για τους τρόπους με τους οποίους ο εγκέφαλος αναδιαμορφώνει τον εαυτό του για να βελτιώσει τις ικανότητές του να αναλαμβάνει τις εργασίες που του παρουσιάζονται είναι μια χρήσιμη υπενθύμιση ότι η γραμμική ανάγνωση που σχετίζεται με τα έντυπα είναι μια εξαιρετικά πολύπλοκη νευρολογική εργασία από μόνη της. Η πολιτισμική και βιολογική σημασία αυτού του γεγονότος για την ανθρωπότητα έχει επισημανθεί από πολλούς μελετητές που περιγρά-

Ενώ τα πρώτα χρόνια συνιστούν μια κρίσιμη διαμορφωτική περίοδο, καταλαβαίνουμε πλέον ότι ο εγκέφαλός μας είναι ικανός για σημαντική μάθηση και «επαναπρογραμματισμό» σε όλες τις ηλικίες.

φουν τη μετάβαση από τον προφορικό στον γραπτό λόγο σε πολλές ανθρώπινες κουλτούρες. Κατά μια έννοια, εμείς οι άνθρωποι «χακάρουμε» τους εαυτούς μας εδώ και αρκετό καιρό. Πολλοί προτείνουν δικαίως ότι με τον καιρό θα προσαρμοστούμε στις νέες τεχνολογίες ανάγνωσης που βρίσκονται σήμερα ενώπιόν μας. Για το μέλλον της εκπαίδευσης, η επιλογή δεν θα πρέπει να παρουσιάζεται ως μια επιλογή ψηφιακής ή έντυπης ανάγνωσης – αλλά μάλλον ως μια επιλογή, όπου σε μια προσπάθεια να παραχθούν πολλαπλοί γραμματισμοί, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι εκπαιδευόμενοι θα καταπιάνονται τόσο με τη γραμμική –εις βάθος– ανάγνωση όσο και με την επιδερμική ανάγνωση για την απόκτηση μιας γενικής εικόνας. Η έντυπη και η ψηφιακή ανάγνωση θα πρέπει να γίνονται αντιληπτές ως συμπληρωματικές και απαραίτητες μορφές κειμένου.

Ο σωστός έλεγχος αυτών των αναδυόμενων εξελίξεων στη νευροεπιστήμη και τη βιοτεχνολογία θα εξαρτηθεί από τα ανοικτά δεδομένα, την ανοικτή επιστήμη και τη διευρυμένη κατανόηση του δικαιώματος στην εκπαίδευση ώστε να περιλαμβάνει τα δικαιώματα στη συνδεσιμότητα, στα δεδομένα, στις πληροφορίες και στην προστασία της ιδιωτικότητας.

Οπισθοδρόμηση της δημοκρατίας και αυξανόμενη πόλωση

Η κριτική σκέψη, η καινοτομία και η πραγματοποίηση ατομικών και κοινών σκοπών ευδοκιμούν σε συμμετοχικά δημοκρατικά περιβάλλοντα όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα γίνονται σεβαστά. Ωστόσο, κατά την τελευταία δεκαετία, ο κόσμος έχει γίνει μάρτυρας μιας σημαντικής οπισθοδρόμησης της δημοκρατικής διακυβέρνησης και της ανόδου των λαϊκιστικών αισθημάτων αποκλεισμού που αφορούν από την ταυτότητα. Τα συναισθήματα αυτά ευδοκιμούν από τη δυσαρέσκεια όσων έμειναν πίσω από μια διεθνοποιημένη παγκόσμια τάξη – μια τάξη που είδε τα τείχη να πέφτουν, τα σύνορα να εξαφανίζονται και την κυκλοφορία ανθρώπων, αγαθών και ιδεών να επεκτείνεται με τρόπους πρωτοφανείς στη σύγχρονη ιστορία. Τροφοδοτήθηκαν περαιτέρω από τη μετανάστευση και τον εκτοπισμό πληθυσμών που προέκυψαν από συγκρούσεις, οικονομικές δυσχέρειες και πιέσεις λόγω της κλιματικής αλλαγής.

Οι οργανισμοί που ερευνούν και παρακολουθούν την κατάσταση της δημοκρατίας σε όλο τον κόσμο έχουν περιγράψει τις επιπτώσεις αυτών των αλλαγών με διάφορους τρόπους. Το ειδησεογραφικό περιοδικό *Economist* κάνει λόγο για μια μετατόπιση από τις *πλήρεις* στις *ελαττωματικές* δημοκρατίες. Ο οργανισμός Freedom House βλέπει μια μετατόπιση από *ελεύθερα* σε *μερικώς ελεύθερα* πολιτικά συστήματα, ενώ το Ινστιτούτο V.Dem περιγράφει μεταβάσεις από την *εκλογική δημοκρατία* στην *εκλογική απολυταρχία*. Ανεξάρτητα από την ονοματολογία, αυτό που είναι κοινό είναι ότι, για πολλούς, η δημοκρατία φαίνεται να είναι σήμερα πιο εύθραυστη από ό,τι ήταν στο πρόσφατο παρελθόν.

Οι παράγοντες που εμπλέκονται κυμαίνονται από την άνοδο των λαϊκιστών ηγετών και την ανάπτυξη του νατιβισμού, που εκδηλώνεται ως εθνικισμός, έως τη δύναμη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, με την ικανότητά τους να διαδίδουν σε πραγματικό χρόνο σκόπιμα παραπλανητικές «ψευδείς ειδήσεις», να χαλκεύουν τα δεδομένα και να εφαρμόζουν τη μικρο-στόχευση των μηνυμάτων για να επηρεάζουν την κοινωνική συμπεριφορά. Η ύβρις των ελίτ και η γενικότερη αυξανόμενη ανησυχία για τη θέση του καθενός στον κόσμο και για το μέλλον, που είναι όλο και πιο αβέβαιο, παίζουν επίσης ρόλο.

Ο κόσμος εμφανίζεται όλο και πιο διχασμένος και πολωμένος, με πολλούς δημοκρατικούς θεσμούς να βρίσκονται υπό πολιορκία. Αμφισβητούνται από εκείνους που αισθάνονται ότι η δημοκρατία δεν έχει εκπληρώσει τις υποσχέσεις της και από εκείνους που αισθάνονται ότι έχει ήδη προχωρήσει πιο πέρα από όσο θα έπρεπε. Τα ρατσιστικά ιδεώδη και οι σοβινισμοί αποκτούν ισχύ εις βάρος των πλουραλιστικών ταυτοτήτων, του διαλόγου και της κατανόησης. Τα δικαιώματα –πολιτικά, κοινωνικά, ανθρώπινα, περιβαλλοντικά– εκτοπίζονται ή περιορίζονται από αυταρχικές κυβερνήσεις που κυβερνούν ενεργοποιώντας φόβους, προκαταλήψεις και διακρίσεις.

Η κατάρρευση του πολιτικού λόγου και οι αυξανόμενες παραβιάσεις της ελευθερίας της έκφρασης έχουν σημαντικές συνέπειες για μια εκπαίδευση που έχει τις ρίζες της στα ανθρώπινα δικαιώματα, στην ιδιότητα του πολίτη και στη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.

Η κατάρρευση του πολιτικού
λόγου και οι αυξανόμενες
παραβιάσεις της ελευθερίας
της έκφρασης
έχουν σημαντικές συνέπειες
για την εκπαίδευση.

Ταυτόχρονα, υπάρχει μια ολοένα και πιο ενεργή κινητοποίηση και ακτιβισμός των πολιτών σε πολλούς τομείς. Αυτά τα αντίθετα κινήματα δείχνουν ανθεκτικότητα και παραπέμπουν σε ένα νέο μέλλον για τη συμμετοχική δημοκρατική πολιτική. Κυμαίνονται από οικολογικά κινήματα, συχνά υπό την ηγεσία της νεολαίας, μέχρι αγώνες πολιτών ενάντια σε καθεστώτα που στερούν από μειονότητες βασικά ανθρώπινα δικαιώματα. Περιλαμβάνουν αιτήματα σε όλο τον κόσμο για την αποκατάσταση των δημοκρατικών δικαιωμάτων και τον σεβασμό του κράτους δικαίου. Αυτή η κινητοποίηση περιλαμβάνει κινήματα κατά του ρατσισμού, όπως το Black Lives Matter, το κίνημα «#metoo» που αμφισβητεί την παρενόχληση και τη βία λόγω φύλου, καθώς και εκκλήσεις για την αποαποικιοποίηση των αναλυτικών προγραμμάτων και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Οι ανησυχίες αυτών των κινήματων πρέπει να περάσουν στα μελλοντικά αναλυτικά προγράμματα. Η εκπαίδευση πρέπει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ενθάρρυνση και στη διασφάλιση ισχυρής δημοκρατικής πολιτικής συνείδησης, χώρων διαβούλευσης, συμμετοχικών διαδικασιών, συνεργατικών πρακτικών, σχέσεων φροντίδας και κοινού μέλλοντος.

Η παγκόσμια υγειονομική κρίση που προκλήθηκε από την πανδημία COVID-19 έδωσε την ώθηση και δημιούργησε την αίσθηση του επείγοντος σε ένα μεγάλο μέρος της συμμετοχικής κίνησης των πολιτών και των ακτιβιστών αφυπνίζοντας την αλληλεγγύη, κάτι το οποίο παρατηρήθηκε σε πολλά παραδείγματα κοινοτήτων που ενώθηκαν. Πολλές κυβερνήσεις έχουν συνειδητοποιήσει ότι η δημόσια υγεία και άλλες καταστάσεις έκτακτης ανάγκης δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν χωρίς τη βοήθεια της κοινωνίας στο σύνολό της, μέσω της προσωπικής ευθύνης και της αμοιβαίας φροντίδας. Το κοινωνικό έχει ανακαλυφθεί εκ νέου.

Ταυτόχρονα, η πανδημία επιδείνωσε την οπισθοδρόμηση της δημοκρατίας. Βιώσαμε την επέκταση των εκτελεστικών εξουσιών, την αυξημένη χρήση της τεχνολογίας παρακολούθησης, τους περιορισμούς στις δημόσιες συγκεντρώσεις και στην ελευθερία μετακίνησης, την ανάπτυξη στρατιωτικών δυνάμεων σε κατοικημένες περιοχές και τις ανακατατάξεις στα εκλογικά χρονοδιαγράμματα, μεταξύ άλλων επιπτώσεων. Ανεξάρτητα από τις λογικές για τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας, αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι αυτό που συμβαίνει σε συνθήκες δημόσιας έκτακτης ανάγκης αποτελεί καθοριστική έκφραση της διακυβέρνησης.

Οι άγνωστες τροχιές αυτών των πολιτικών μετασχηματισμών θα μας απασχολήσουν τουλάχιστον για αρκετές δεκαετίες με πολλές επιπτώσεις στην εκπαίδευση, τόσο επειδή οι διαταραχές θα διαμορφώσουν εκπαιδευτικές ατζέντες, όσο και επειδή ό,τι συμβεί όσον αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευση, στα αναλυτικά προγράμματα και την παιδαγωγική θα διαμορφώσει, με τη σειρά του, πολιτικούς μετασχηματισμούς σε όλο τον κόσμο.

Ο κόσμος βρίσκεται σε ένα σημείο καμπής όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνονται τα πολιτικά κοινά, με την υπομονή να είναι σε έλλειψη, μειωμένη εν μέρει από τους ρυθμούς των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Όταν δεν είμαστε σε θέση να ακούσουμε ο ένας τον άλλον, η δημόσια ζωή περιορίζεται σημαντικά. Η φροντίδα και ο σεβασμός για τους άλλους χρειάζονται εξάσκηση και ενίσχυση –κάτι το οποίο η εκπαίδευση μπορεί κάλλιστα να υποστηρίξει–, ενώ παράλληλα αναπτύσσονται οι ικανότητες των μαθητών ώστε να γίνουν ενεργοί πολίτες και να συμμετέχουν δημοκρατικά.

Το αβέβαιο μέλλον της εργασίας

Πώς η εκπαίδευση στο μέλλον θα υποστηρίζει καλύτερα τα άτομα, τις κοινότητες και τις κοινωνίες ως προς την ουσιαστική εργασία και την οικονομική ευημερία;

Οι συστάσεις το 2019 της Παγκόσμιας Επιτροπής του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (ILO) για το Μέλλον της Εργασίας όσον αφορά τη διασφάλιση ενός μέλλοντος της εργασίας με επίκεντρο τον άνθρωπο αποτελούν πολύτιμο σημείο εκκίνησης. Η συγκεκριμένη ατζέντα τοποθετεί τους ανθρώπους και την εργασία τους στο επίκεντρο της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, καθώς και της επιχειρηματικής πρακτικής.

Σήμερα η ανεργία παραμένει σε απαράδεκτα υψηλά επίπεδα. Δισεκατομμύρια άνθρωποι εργάζονται σε επισφαλείς άτυπες θέσεις εργασίας. Πάνω από 300 εκατομμύρια εργαζόμενοι με αμειβόμενη απασχόληση εξακολουθούν να ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας. Εκατομμύρια άνδρες, γυναίκες και παιδιά είναι παγιδευμένοι σε συνθήκες σύγχρονης δουλείας. Δεν έχει ακόμη επιτευχθεί πρόοδος σχετικά με την ασφάλεια και την παρενόχληση στον χώρο εργασίας. Στα περισσότερα μέρη του κόσμου εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες ανισότητες μεταξύ των δύο φύλων όσον αφορά τη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό και τις αμοιβές ανδρών και γυναικών.

Τα ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό έχουν αρχίσει να μειώνονται αργά σε όλες σχεδόν τις περιοχές του κόσμου και σε όλες τις εισοδηματικές κατηγορίες από το 1990. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τη συμμετοχή των νέων (ηλικίας 15-24 ετών), η οποία συρρικνώθηκε από το 50% το 1990 σε λιγότερο από το 33% σήμερα. Αν και αυτό μπορεί να αποδοθεί εν μέρει στα βελτιωμένα επίπεδα της εκπαιδευτικής συμμετοχής στη δευτεροβάθμια και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση τα τελευταία τριάντα χρόνια, ένας στους πέντε νέους σήμερα βρίσκεται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης. Και ένας στους τέσσερις νέους υποαπασχολείται.

Εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές στη συμμετοχή στην αγορά εργασίας και στις ευκαιρίες με βάση το φύλο. Τις τελευταίες δεκαετίες η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας αυξάνεται σταθερά – μειώνοντας το χάσμα μεταξύ των δύο φύλων με την πάροδο του χρόνου, αλλά από ένα τόσο χαμηλό σημείο εκκίνησης ώστε οι ανισότητες να παραμένουν ανησυχητικά μεγάλες. Το 2019, η συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό ήταν κάτω από το 50% για τις γυναίκες, ενώ για τους άνδρες ήταν κοντά στο 75%. Τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών επηρεάζονται από τη μεγαλύτερη συμμετοχή στην εκπαίδευση. Το καλύτερο βιοτικό επίπεδο μπορεί να οδηγήσει τις γυναίκες να εγκαταλείψουν οικειοθελώς την αγορά εργασίας. Ωστόσο, σημαντικά στοιχεία δείχνουν ότι η ποιότητα των θέσεων εργασίας που είναι διαθέσιμες για τις γυναίκες είναι χαμηλότερη. Η απλήρωτη και η οικογενειακή εργασία αποτελούν επίμονα εμπόδια στην αύξηση των ποσοστών συμμετοχής των γυναικών στις αγορές μισθωτής εργασίας.

Ένας από τους δείκτες των τεράστιων έμφυλων ανισοτήτων που εξακολουθούν να υφίστανται είναι η διαίωνιση του επαγγελματικού διαχωρισμού μεταξύ ανδρών και γυναικών. Συνολικά, αυτό που

Η γεφύρωση του χάσματος
μεταξύ των φύλων και
η αντιστροφή των επιπτώσεων
που προκαλεί η παγκόσμια
ανισότητα έχουν υποστεί
σημαντικό πλήγμα
από την πανδημία COVID-19.

επίσημα θεωρείται «εργασία» και αυτό που μετράται ως «παραγωγικότητα» καθιστούν μεγάλο μέρος της απαραίτητης εργασίας αόρατο. Αυτό περιλαμβάνει εργασία που είναι ζωτικής σημασίας για την κοινωνία, αλλά που συχνά αποτελεί γυναικεία υπόθεση και συνήθως λαμβάνει χώρα στο σπίτι. Παραδείγματα περιλαμβάνουν τη φροντίδα και την ανατροφή των παιδιών, τη φροντίδα των ασθενών, την καθαριότητα, το μαγείρεμα και την παροχή σωματικής και συναισθηματικής υποστήριξης σε άλλους. Όταν αυτή η εργασία επισημοποιείται, αυτά τα επαγγέλματα συχνά αμείβονται χαμηλότερα και έχουν χαμηλότερο κύρος.

Η βελτίωση της ποιότητας της εργασίας και η διεύρυνση των επιλογών και της ελευθερίας των ατόμων να επιδιώκουν την οικονομική ασφάλεια με τους τρόπους που επιθυμούν τα ίδια είναι πιθανόν να παραμείνουν μια παγκόσμια πρόκληση για αρκετό καιρό ακόμη, ιδίως βραχυπρόθεσμα λόγω των διαταραχών και των οπισθοδρομήσεων που προκάλεσε η πανδημία COVID-19. Αυτή η παγκόσμια κρίση αναστάτωσε τον κόσμο της εργασίας με τρόπους που ακόμη δεν έχουν τεθεί στο επίκεντρο και αναμένεται από πολλούς να έχουν δυσμενείς μακροπρόθεσμες συνέπειες. Το κλείσιμο χώρων εργασίας και οι απώλειες ωρών εργασίας επηρέασαν εκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον κόσμο. Σύμφωνα με τις τρέχουσες εκτιμήσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ILO), έως και 150 εκατομμύρια θέσεις εργασίας ίσως να έχουν χαθεί.

Η γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των φύλων και η αντιστροφή των συνεπειών που προκαλεί η παγκόσμια ανισότητα έχουν υποστεί σημαντικό πλήγμα από την πανδημία COVID-19. Παρά την αρχική αισιοδοξία ότι η στροφή προς την εργασία από το σπίτι θα μπορούσε να είναι επωφελής για τις γυναίκες επαγγελματίες, συνέβη ακριβώς το αντίθετο. Σε όλες τις περιοχές και στις περισσότερες χώρες, οι γυναίκες, ανεξαρτήτως εισοδηματικού επιπέδου, έχουν πληγεί από την απώλεια θέσεων εργασίας σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι οι άνδρες.

Αναδύεται μια εικόνα για το μέλλον της εργασίας γεμάτη προκλήσεις. Οι τεχνολογικές εξελίξεις, όπως η τεχνητή νοημοσύνη, η αυτοματοποίηση και η ρομποτική, θα δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας, αλλά θα αντικαταστήσουν επίσης πολλές, και εκείνοι που θα χάσουν τη δουλειά τους στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας μπορεί να είναι οι λιγότερο προετοιμασμένοι να εκμεταλλευτούν τις νέες ευκαιρίες.

Ο οικολογικός προσανατολισμός των οικονομιών μας θα δημιουργήσει εκατομμύρια θέσεις εργασίας καθώς θα υιοθετήσουμε βιώσιμες πρακτικές και καθαρές τεχνολογίες, αλλά άλλες θέσεις εργασίας θα χαθούν καθώς οι χώρες θα περιορίσουν τις βιομηχανίες τους που έχουν υψηλές απαιτήσεις σε άνθρακα και πόρους. Η οικονομία της πλατφόρμας θα μπορούσε να αναδημιουργήσει εργασιακές πρακτικές του 19ου αιώνα και μελλοντικές γενιές «ψηφιακών μεροκαματιάρηδων». Οι δεξιότητες που αναπτύσσονται στο σήμερα είναι απίθανο να ευθυγραμμιστούν με αυτές που απαιτούν οι θέσεις εργασίας του αύριο και πολλές θα καταστούν απαρχαιωμένες. Αυτές οι μεταβολές θα θέσουν πρόσθετες απαιτήσεις στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης προκειμένου να αυξηθεί η διαθέσιμη υποστήριξη σε όσους βιώνουν άμεσα μεταβάσεις στην αγορά εργασίας.

Εκπαίδευση, ανάπτυξη δεξιοτήτων και η μετάβαση από το σχολείο στην εργασία

Αυτές οι επαναλαμβανόμενες προκλήσεις και οι πρόσφατες παλινωδίες έχουν επιπτώσεις στον κόσμο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Τα σχολεία και τα άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα έχουν να διαδραματίσουν έναν σημαντικό ρόλο στην προετοιμασία και την υποστήριξη των ατόμων ώστε

αυτά να επιδιώκουν την οικονομική ευημερία σε συνθήκες ελευθερίας και αξιοπρέπειας. Ανεξαρτήτως του αν αυτό οδηγεί σε επιτυχία και ικανοποίηση στο πλαίσιο της επίσημης οικονομίας, της άτυπης οικονομίας ή, για παράδειγμα, της οικιακής εργασίας, της παροχής υπηρεσιών φροντίδας και άλλων μορφών εργασίας, δικαίως αναμένουμε ότι η εκπαίδευση θα διαδραματίσει έναν ρόλο στο να δοθούν στους ανθρώπους ίσες οικονομικές ευκαιρίες και στο να τους επιτραπεί να ακολουθήσουν επαγγέλματα και εργασίες με νόημα.

Ταυτόχρονα, η εκπαίδευση δεν μπορεί να αντισταθμίσει τις ανεπάρκειες σε άλλους τομείς χάραξης πολιτικής που προκάλεσαν –και συνεχίζουν να προκαλούν– πτώση στην ποιότητα της εργασίας καθώς και εκτεταμένη ανεργία. Η εκπαίδευση είναι ένα μέρος του μείγματος, αλλά η μακροοικονομική, βιομηχανική και εργασιακή πολιτική είναι συνήθως πιο αποτελεσματικοί μοχλοί για τη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας, ιδίως βραχυπρόθεσμα. Το μορφωτικό επίπεδο και η ανεργία των νέων αυξάνονται μερικές φορές παράλληλα. Η υποαπασχόληση, η αδυναμία εύρεσης μιας εργασίας που να ανταποκρίνεται στις φιλοδοξίες, τις δεξιότητες και τις ικανότητες του ατόμου είναι ένα επίμονο και αυξανόμενο παγκόσμιο πρόβλημα, ακόμη και μεταξύ των αποφοίτων πανεπιστημίου σε πολλές από τις πλουσιότερες χώρες του κόσμου. Αυτή η αναντιστοιχία είναι εκρηκτική: οι κοινωνικοί επιστήμονες έχουν δείξει ότι, όταν ένας εξαιρετικά μορφωμένος πληθυσμός δεν μπορεί να εφαρμόσει τις δεξιότητες και τις ικανότητές του σε μια αξιοπρεπή εργασία, δημιουργούνται δυσανεμία, ανασταχά και κάποια στιγμή πυροδοτούνται πολιτικές και εμφύλιες συγκρούσεις.

Κατά τη μετάβαση από το σχολείο στην εργασία, οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων δεν μπορούν να αγνοηθούν. Η μάθηση πρέπει να είναι σχετική με τον κόσμο της εργασίας. Οι νέοι χρειάζονται ισχυρή υποστήριξη μετά την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης για να ενταχθούν στις αγορές εργασίας και να συμβάλουν στις κοινότητες και τις κοινωνίες τους σύμφωνα με τις δυνατότητές τους. Οι ηγέτες της βιομηχανίας και των

κοινοτήτων πρέπει να συμμετάσχουν περισσότερο στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι εκπαιδευόμενοι έχουν επαφή με τον κόσμο της εργασίας και με ένα ευρύ φάσμα επαγγελμάτων. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν πρέπει να παρέχουν μόνο συμβουλές σταδιοδρομίας, αλλά πρέπει να προσφέρουν υποστήριξη στους εκπαιδευτές μέσω ευκαιριών διά βίου μάθησης, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι εκπαιδευτές συμβαδίζουν με τις αλλαγές στο επάγγελμά τους και στον κόσμο της εργασίας. Η Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (ΤΕΕΚ), είτε μέσω της δευτεροβάθμιας είτε μέσω της μεταδευτεροβάθμιας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, θα πρέπει να ενσωματώνει ευκαιρίες για μάθηση με βάση την εργασία. Αυτό όχι μόνο παρέχει στους εκπαιδευόμενους εμπειρίες από τον πραγματικό κόσμο, αλλά μπορεί, ακόμα, να βελτιώσει την ποιότητα και τη συνάφεια της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Είναι, επίσης, σημαντικό τα μονοπάτια της μάθησης να παρέχουν πρόσβαση σε επιλογές επαγγελματικών αντικειμένων χωρίς να περιορίζουν τις μελλοντικές ευκαιρίες μάθησης.

Η εκπαίδευση από μόνη της δεν παράγει ζήτηση εργασίας. Ούτε μπορεί να λύσει τα προβλήματα της διαρθρωτικής ανεργίας. Η πληθώρα των μεταρρυθμίσεων «από την πλευρά της προσφοράς»

Η εκπαίδευση πρέπει να προσανατολίζεται στο να παρέχει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να δημιουργούν μακροπρόθεσμη κοινωνική και οικονομική ευημερία για τους ίδιους, τις οικογένειες και τις κοινότητές τους.

που επηρέασε την ΤΕΕΚ και την ανάπτυξη δεξιοτήτων τα τελευταία χρόνια δεν θα δημιουργήσει, από μόνη της, θέσεις εργασίας ή αύξηση της απασχόλησης.

Όμως, η εκπαίδευση μπορεί να διαμορφώσει τους ανθρώπους ώστε να καινοτομούν, να εφαρμόζουν τις γνώσεις τους, να επιλύουν προβλήματα και να εκτελούν σύνθετες εργασίες. Ιδιαίτερα στα ανώτερα επίπεδα, η εκπαίδευση δημιουργεί ανθρώπους με εκλεπτυσμένες γνώσεις και γνωστικές δεξιότητες, καθώς και την προσδοκία ότι θα έχουν την ευκαιρία να αξιοποιήσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους. Η αποκλειστική εστίαση στην εκπαίδευση για θέσεις εργασίας ή στην εκπαίδευση για την ανάπτυξη επιχειρηματικών δεξιοτήτων είναι άστοχη. Η εκπαίδευση πρέπει να προσανατολίζεται στο να παρέχει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να δημιουργούν μακροπρόθεσμη κοινωνική και οικονομική ευημερία για τους ίδιους, τις οικογένειες και τις κοινότητές τους.

Το να μαθαίνει κάποιος να συνυπάρχει αρμονικά με την τεχνολογία είναι εξαιρετικά σημαντικό για το μέλλον της εργασίας. Μια από τις καλύτερες στρατηγικές για να προετοιμαστούν οι πράσινες οικονομίες και ένα μέλλον χωρίς εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα είναι να διασφαλιστεί ότι τα προσόντα, τα προγράμματα και τα αναλυτικά προγράμματα παρέχουν «πράσινες δεξιότητες», είτε για νεοεμφανιζόμενα επαγγέλματα και τομείς είτε για τους τομείς που υφίστανται μετασχηματισμό σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Ένα άλλο σημαντικό βήμα θα είναι η πλήρης οικολογικοποίηση των μαθησιακών μας περιβαλλόντων. Η ενδυνάμωση των μαθητών για να πρωτοστατήσουν στη δημιουργία εκπαιδευτικών συστημάτων με ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα είναι μια πολλά υποσχόμενη στρατηγική προκειμένου να προετοιμαστούν για ουσιαστική εργασία στις πράσινες οικονομίες.

Το μεταβαλλόμενο μέλλον των πιστοποιήσεων

Οι πιστοποιήσεις βρίσκονται στο σημείο τομής της εκπαίδευσης και των αγορών εργασίας. Ένας ρόλος-κλειδί των σχολείων, των πανεπιστημίων και των προγραμμάτων ΤΕΕΚ είναι να πιστοποιούν την κατάρτιση δεξιοτήτων, ικανοτήτων και γνώσεων. Υπάρχει αυξανόμενη συνειδητοποίηση ότι τα άτομα έχουν βασικό δικαίωμα να αναγνωρίζεται και να επικυρώνεται η μάθησή τους, ακόμη και σε μη τυπικά και άτυπα εκπαιδευτικά πλαίσια.

Η αποκλειστική εστίαση στην ίδια την πιστοποίηση είναι ανεπαρκής. Ενώ είναι σημαντικό να σκεφτόμαστε τα αποτελέσματα, δεν πρέπει να παραβλέπουμε τις κοινωνικές διαδικασίες και αλληλεπιδράσεις που βρίσκονται στον πυρήνα της εκπαίδευσης. Οι πιστοποιήσεις λειτουργούν πάντα αντιπροσωπευτικά για το τι μπορεί να κάνει κάποιος και έχουν αποτέλεσμα κυρίως λόγω της κοινωνικής εμπιστοσύνης, ως μια απόδειξη της αξίας της εμπιστοσύνης σε εκπαιδευτικούς σκοπούς και δραστηριότητες.

Καθώς οι αλλαγές στη σταδιοδρομία και στην απασχόληση γίνονται πιο συχνές και ρευστές, περισσότερη έρευνα χρειάζεται για το πώς μπορούμε να δώσουμε στους ανθρώπους τη δυνατότητα να μετακινούνται καλύτερα μεταξύ συναφών επαγγελμάτων. Οι κυβερνήσεις, οι εκπαιδευτικοί, οι εργοδότες και το ευρύ κοινό θα πρέπει όλο και περισσότερο να συνεργάζονται για να προσδιορίσουν τα είδη επαγγελμάτων και εργασίας που οι κοινωνίες τους θα καλλιεργήσουν και θα αναπτύξουν. Τα συστήματα που παρακολουθούν και αναλύουν τις αλλαγές στην αγορά εργασίας και τις μεταβαλλόμενες ανάγκες των επαγγελμάτων και των θέσεων εργασίας σε δεξιότητες γίνονται όλο

και πιο εξελιγμένα, και τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να αξιοποιούν καλύτερα αυτές τις πληροφορίες για να προσαρμόζουν τα προγράμματά τους και να προσφέρουν σχετικές μαθησιακές επιλογές για τον κόσμο της εργασίας. Τα ιδρύματα πρέπει να είναι πιο εξωστρεφή και προοδευτικά στην προσέγγισή τους όσον αφορά τις πιστοποιήσεις, το αναλυτικό πρόγραμμα και τον προγραμματισμό.

Διαρθρωτικός μετασχηματισμός των αγορών εργασίας

Παράλληλα με τις τεχνολογικές και τις περιβαλλοντικές αλλαγές, ένα ευρύ σύνολο διαρθρωτικών οικονομικών παραγόντων αναδιαμορφώνει τις αγορές εργασίας. Βλέπουμε την άνοδο της περιστασιακής οικονομίας (gig economy), της οικονομίας των ελεύθερων επαγγελματιών και της εργολαβικής οικονομίας, καθώς και ένα μέλλον που είναι πολύ πιθανό να ενισχύσει τη σημασία της άτυπης οικονομίας για δισεκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον κόσμο. Τέτοια νέα μοντέλα απασχόλησης θα προσθέσουν περαιτέρω πίεση στην αυξανόμενη ανάγκη για επανεκπαίδευση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων των υφιστάμενων εργαζομένων. Τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης θα πρέπει να συνεχίσουν να προσφέρουν πιο ευέλικτες επιλογές μάθησης, έτσι ώστε τα ιδρύματα και τα προγράμματα να είναι προσβάσιμα σε μια ευρύτερη ομάδα εκπαιδευόμενων που είναι σε θέση να μάθουν οτιδήποτε, οπουδήποτε και οποτεδήποτε τους χρειάζεται.

Η δημογραφική αλλαγή είναι, επίσης, ένας παράγοντας καθοριστικής σημασίας για το μέλλον της εργασίας και είναι πιθανό να έχει σημαντικό αντίκτυπο μέχρι το 2050. Ένας ταχέως αυξανόμενος νεανικός πληθυσμός σε ορισμένες περιοχές πρόκειται να επιδεινώσει την ανεργία των νέων και τις μεταναστευτικές πιέσεις. Άλλες περιοχές θα αντιμετωπίσουν τη γήρανση του πληθυσμού και πρόσθετη πίεση στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και σε άλλα συστήματα πρόνοιας.

Επί του παρόντος, η διεθνής κοινότητα χρησιμοποιεί υπολογισμούς του «δείκτη εξάρτησης» που συγκρίνουν τον συνολικό πληθυσμό με τους ανθρώπους της ηλικιακής ομάδας 15-64 ετών, οι οποίοι θεωρείται ότι είναι οικονομικά παραγωγικοί και, ως εκ τούτου, παρέχουν τα μέσα για τη στήριξη των νέων και των ηλικιωμένων. Μέχρι το 2050, οι δείκτες εξάρτησης αναμένεται να αυξηθούν απότομα στην Ευρώπη, τη Βόρεια Αμερική και πιο συγκρατημένα στην Ασία, τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική – κάτι που σημαίνει ότι μικρότερες ομάδες εργαζομένων θα στηρίζουν οικονομικά μεγαλύτερες ομάδες μη εργαζομένων (κυρίως συνταξιούχων). Εν τω μεταξύ, ο συνολικός δείκτης εξάρτησης για την Αφρική αναμένεται να μειωθεί, καθώς ο μισός πληθυσμός της περιοχής θα είναι κάτω των 25 ετών.

Αυτές οι δημογραφικές αλλαγές, όπου παρατηρείται αύξηση του ποσοστού των νεότερων ατόμων και αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων, έχουν αξιοσημείωτες επιπτώσεις στον κόσμο της εργασίας και στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Συνδεδεμένες με αυτές είναι οι τάσεις για διεύρυνση των ευκαιριών για την ΤΕΕΚ και την εκπαίδευση ενηλίκων και για αναζωογόνηση της διά βίου μάθησης. Η ανθρώπινη ζωή μπορεί, επίσης, να επιμηκυνθεί και ίσως μαζί της, τουλάχιστον για ορισμένους, επιμηκυνθεί η διάρκεια του εργασιακού βίου. Εάν οι ηλικιωμένοι μπορούν να παραμείνουν ενεργοί και απασχολούμενοι, θα εμπλουτίσουν την κοινωνία και την οικονομία μέσω των δεξιοτήτων και της εμπειρίας τους. Η ενδυνάμωση των νέων ώστε να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους και να αποκτήσουν πρόσβαση στις αναδυόμενες ευκαιρίες θα τους καταστήσει αυριανούς φορείς

της αλλαγής. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να επενδύσουμε στις ικανότητες των ανθρώπων, να τους δώσουμε τη δυνατότητα να αποκτήσουν δεξιότητες, να επανεκπαιδευτούν και να αναβαθμίσουν τις δεξιότητές τους και να τους υποστηρίξουμε στις διάφορες μεταβάσεις που θα αντιμετωπίσουν κατά τη διάρκεια της ζωής τους.

Καθώς αυτοί οι μετασχηματισμοί θα εξελίσσονται, θα υπάρχουν μεταβαλλόμενες απαιτήσεις για την εκπαίδευση, από τις οποίες άλλες θα μπορούν να μοντελοποιηθούν (όπως η ανάγκη επέκτασης των σχολικών τάξεων του δημοτικού σχολείου και πρόσληψης περισσότερων εκπαιδευτικών σε ορισμένες περιοχές), και άλλες δεν θα μπορούν λόγω της πολυπλοκότητας των αλληλένδετων παραγόντων και της άγνωστης πορείας των πιθανών μετασχηματισμών. Εξαιτίας αυτού, τα ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να συσφίξουν τους δεσμούς με τις τοπικές κοινότητές τους και να καθιερωθούν ως τοπικά ενταγμένα ιδρύματα. Η στενή συνεργασία με άλλα τοπικά ιδρύματα θα επιτρέψει στα σχολεία και τα ινστιτούτα να κατανοήσουν και να καλύψουν καλύτερα τις μαθησιακές ανάγκες των κοινοτήτων τους.

Ποια εργασία θα εκτιμάται στο μέλλον;

Καθώς οδεύουμε προς το 2050, αναδύεται ένα πιθανό σενάριο το οποίο θα ενσάρκωνε μια άνευ προηγουμένου ρήξη με την ανθρώπινη ιστορία: ο κόσμος θα μπορούσε, ανεξάρτητα από το εύρος των δεξιοτήτων των εργαζομένων, απλώς να ξεμείνει από θέσεις εργασίας στην επίσημη οικονομία λόγω των πρωτοποριακών εξελίξεων. Πώς θα λειτουργούσε η εκπαίδευση σε μια κοινωνία όπου μόνο μια μικρή μειονότητα ανθρώπων θα είχε τυπική απασχόληση; Ποια νέα εκπαίδευση θα χρειαζόνταν οι άνθρωποι για να ζήσουν χωρίς τυπική εργασία;

Οι ανθρώπινες κοινωνίες έχουν εξελιχθεί ώστε να εκτιμούν την ατομική εργασία. Το όνειρο για μια χρυσή εποχή ελευθερίας από τον μόχθο υπάρχει εδώ και χιλιετίες. Ωστόσο, σήμερα το πρόβλημα δεν είναι τόσο η διαχείριση του άνευ προηγουμένου ελεύθερου χρόνου. Το φάντασμα της μαζικής ανεργίας απειλεί πλέον τις πλούσιες χώρες όπως και τις φτωχές εδώ και δεκαετίες. Πολλά θα πρέπει να επανεξεταστούν. Πώς οι παραγωγικές και δημιουργικές παρορμήσεις των ανθρώπων θα μπορούσαν να διοχετευθούν καλύτερα σε άλλες κατευθύνσεις, κοινωνικά και προσωπικά χρήσιμες;

**Ποια νέα εκπαίδευση
θα χρειάζονταν οι άνθρωποι
για να ζήσουν χωρίς
την τυπική εργασία;**

Ευτυχώς, ορισμένες από τις καλύτερες προτάσεις για ένα τέτοιο ενδεχόμενο εξυπηρετούν εξίσου τις υφιστάμενες προσπάθειες της εκπαίδευσης για τη δημιουργία αξιοπρεπούς εργασίας. Τα πολλαπλά επίπεδα αβεβαιότητας σχετικά με το μέλλον της εργασίας και του πλανήτη υποδηλώνουν ότι πρέπει να δώσουμε προτεραιότητα στην ικανότητα των εκπαιδευόμενων να δημιουργούν νόημα.

Στην πραγματικότητα, ίσως χρειαστεί να επανεξετάσουμε σε βάθος τι σημαίνει να παράγουμε αξία εξαρχής. Όταν σκεφτόμαστε για το μέλλον της εργασίας και της εκπαίδευσης ερχόμαστε αντιμέτωποι με μια επιλογή: να επιμένουμε στον ευρέως διαδεδομένο αντιφατικό τρόπο σκέψης που αναμένει τόσο πολλά όσο και πολύ λίγα από την εκπαίδευση ή να επικεντρωθούμε σε αυτό που η εκπαίδευση μπορεί να κάνει καλά.

Στην πραγματικότητα, ίσως χρειαστεί να επανεξετάσουμε σε βάθος τι σημαίνει να παράγουμε αξία εξαρχής. Όταν σκεφτόμαστε για το μέλλον της εργασίας και της εκπαίδευσης ερχόμαστε αντιμέτωποι με μια επιλογή: να επιμένουμε στον ευρέως διαδεδομένο αντιφατικό τρόπο σκέψης που αναμένει τόσο πολλά όσο και πολύ λίγα από την εκπαίδευση ή να επικεντρωθούμε σε αυτό που η εκπαίδευση μπορεί να κάνει καλά.

Στο μέλλον, το πώς και το τι εκτιμούμε μπορούν να αλλάξουν με τρόπους που είναι πολύ διαφορετικοί από οτιδήποτε έχει γνωρίσει η ανθρωπότητα στις βιοποριστικές, γεωργικές, βιομηχανικές και μεταβιομηχανικές οικονομίες μας.

Η οικονομική ασφάλεια δεν προκύπτει μόνο από την ενασχόληση με την επίσημη οικονομία. Πρέπει, επίσης, να λάβουμε υπόψη μας την εργασία στον τομέα της φροντίδας που πραγματοποιείται στο πλαίσιο των νοικοκυριών, την παροχή κοινόχρηστων πόρων και την ενεργοποίηση των απαραίτητων υποδομών (υλικών και ρυθμιστικών) που προσφέρονται από τις κυβερνήσεις. Παρόλο που πολλές από τις παραδοσιακές μας κατακερματισμένες προσεγγίσεις και τα παγιωμένα συμφέροντά μας το εμποδίζουν, οι ευρύτερες προσεγγίσεις για την κατανόηση του τι προάγει την οικονομική ασφάλεια θα μπορούσαν να γίνουν κοινός τόπος το 2050.

Η εκπαίδευση υποστηρίζει τη δημιουργία μακροπρόθεσμης οικονομικής ευημερίας για τα άτομα, τις οικογένειες και τις κοινότητές τους όταν υιοθετεί μια ευρεία θεώρηση που ασχολείται με τον κόσμο της επίσημης, μισθωτής εργασίας και πηγαίνει πολύ παραπέρα. Η ευελιξία απέναντι στο αβέβαιο μέλλον της απασχόλησης πρέπει να ενσωματωθεί στο νέο κοινωνικό συμβόλαιο για το μέλλον της εκπαίδευσης.

Μέρος II

Ανανεώνοντας την εκπαίδευση

Το 1921, εκπαιδευτικοί από όλο τον κόσμο συγκεντρώθηκαν στο Καλαί της Γαλλίας για το πρώτο συνέδριο της New Education Fellowship, μιας ομάδας της οποίας το έργο αναπτύχθηκε τις επόμενες δύο δεκαετίες και συνέβαλε στη διαμόρφωση της ίδρυσης της UNESCO και της εκπαιδευτικής της εξουσιοδότησης. Στην πρώτη τους συνάντηση ανακοίνωσαν την ανάδυση «μιας νέας εκπαίδευσης για μια νέα εποχή».

Ο στόχος της παρούσας έκθεσης δεν είναι λιγότερο φιλόδοξος. Ωστόσο, δεν αποτελεί απλώς ένα ακόμη κάλεσμα για μια νέα αρχή. Χρειαζόμαστε νέες παιδαγωγικές μεθόδους, νέες προσεγγίσεις στο αναλυτικό πρόγραμμα, μια εκ νέου δέσμευση προς τους εκπαιδευτικούς ένα νέο όραμα για το σχολείο και μια νέα εκτίμηση των χρόνων και των χώρων της εκπαίδευσης. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι θα ξεφορτωθούμε αυτά που ήδη έχουμε. Αντίθετα, πρέπει να εξετάσουμε τις καλύτερες παιδαγωγικές και εκπαιδευτικές παραδόσεις, να ανανεώσουμε αυτή την κληρονομιά και να προσθέσουμε νέα ελπιδοφόρα στοιχεία που θα μας βοηθήσουν να διαμορφώσουμε το αλληλένδετο μέλλον της ανθρωπότητας και του ζωντανού πλανήτη.

Κατά τη διάρκεια του περασμένου αιώνα και όχι μόνο, οι κοινωνίες και οι οικογένειες εναπόθεσαν τις ελπίδες τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση για να εκπληρώσουν την υπόσχεση να παρέχουν εκπαίδευση στα παιδιά τους. Συνάμα, τα σχολεία οργανώθηκαν με εντυπωσιακά παρόμοιους τρόπους σε παγκόσμιο επίπεδο. Αν και τα χαρακτηριστικά αυτά έχουν διαφορετική δομή στις διάφορες περιοχές και κουλτούρες, έχουν εξαπλωθεί και επικρατήσει σε όλο τον κόσμο, ισοπεδώνοντας την ποικιλομορφία των εκπαιδευτικών εμπειριών που χαρακτήριζε τις προηγούμενες εποχές. Το κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση που καθιερώθηκε τον 19ο και τον 20ό αιώνα οδήγησε στις ακόλουθες αρχές σχετικά με την οργάνωση της μάθησης: Πρώτον, η εκπαίδευση έγινε αντιληπτή ως ένα παιδαγωγικό σχέδιο που είχε τις ρίζες του στα μαθήματα που παρέδιδαν οι δάσκαλοι στο πλαίσιο της δομής των τάξεων και των αιθουσών διδασκαλίας, το οποίο, παρά το κοινό περιβάλλον μάθησης, έδινε προτεραιότητα στα ατομικά επιτεύγματα. Δεύτερον, η εκπαίδευση μεταδιδόταν μέσω ενός αναλυτικού προγράμματος που ήταν οργανωμένο ως ένα πλέγμα γνωστικών αντικειμένων. Τρίτον,

η διδασκαλία εκλαμβάνονταν ως μια μοναχική πρακτική η οποία βασιζόταν στην επαγγελματική επάρκεια ενός μεμονωμένου δασκάλου να οργανώσει αποτελεσματικά τη μάθηση, συνήθως εντός ενός γνωστικού αντικειμένου. Τέταρτον, τα σχολεία ήταν οργανωμένα σύμφωνα με ένα μοντέλο το οποίο είχε σημαντικές αρχιτεκτονικές, οργανωσιακές και διαδικαστικές ομοιότητες ανεξάρτητα από το συγκεκριμένο. Και, πέμπτον, η εκπαίδευση ήταν οργανωμένη για να διδάξει ομάδες μαθητών παρόμοιας ηλικίας σε εξειδικευμένα ιδρύματα που λειτουργούσαν σε σχετική απόσταση από τις οικογένειες και τις κοινότητές τους, και ολοκληρωνόταν όταν τα παιδιά και οι νέοι θεωρούνταν έτοιμοι για τη μελλοντική τους ζωή ως ενήλικοι.

Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση πρέπει να ενισχύσει την εκπαίδευση ως δημόσια προσπάθεια, ως κοινή κοινωνική δέσμευση, ως ένα από τα σημαντικότερα ανθρώπινα δικαιώματα και ως μία από τις σημαντικότερες ευθύνες των κρατών και των πολιτών. Ένας από τους βασικούς ρόλους της εκπαίδευσης, με τη σειρά της, είναι να εκπαιδεύει πολίτες που προάγουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτό συνεπάγεται την οικοδόμηση των ικανοτήτων που καθιστούν τους εκπαιδευόμενους αυτόνομους και ηθικούς στοχαστές και δράστες. Σημαίνει την απόκτηση εφοδίων ώστε να συνεργάζονται με άλλους και να αναπτύσσουν την ικανότητα δράσης, την υπευθυνότητα, την ενσυναίσθηση, την κριτική και δημιουργική σκέψη, παράλληλα με ένα πλήρες φάσμα κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων. Προκειμένου να ευθυγραμμιστεί η εκπαίδευση με αυτό το φιλόδοξο όραμα είναι απαραίτητο να καθιερωθούν νέοι τρόποι οργάνωσης της μάθησης. Η εκπαίδευση μπορεί να θεωρηθεί ως ένα από τα κεντρικά στοιχεία που θα βοηθήσει την ανθρωπότητα να επιτύχει την ειρήνη ανάμεσα στους ανθρώπους και με τη Γη. Το Μέρος II της συγκεκριμένης έκθεσης προτείνει τρόπους για την υλοποίηση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου το οποίο προάγει το δικαίωμα στην εκπαίδευση και ενισχύει την εκπαίδευση ως κοινό αγαθό και συλλογική προσπάθεια που αυξάνει την ανθρώπινη ικανότητά μας να νοιαζόμαστε και να συνεργαζόμαστε.

Οι κατευθυντήριες αρχές για τον διάλογο και τη δράση που προτείνονται σε αυτά τα πέντε κεφάλαια προκύπτουν από τις παγκόσμιες διαβουλεύσεις στις οποίες συμμετείχε η Επιτροπή τα τελευταία δύο χρόνια και οι οποίες έδωσαν ιδιαίτερη προσοχή στη συμβολή των νέων. Ωστόσο, οι κατευθυντήριες αυτές αρχές απορρέουν, επίσης, από μια εδραιωμένη επιστημονική βάση γνώσεων στον τομέα της εκπαίδευσης που έχει οικοδομηθεί μέσα από δεκαετίες έρευνας και προβληματισμού, τόσο στην ακαδημαϊκή όσο και στην επαγγελματική κοινότητα.

Η μετατροπή αυτών των κατευθυντήριων αρχών σε πολιτική και πρακτική βρίσκεται στα χέρια όλων αυτών που διαβάζουν αυτή την έκθεση. Κάθε εκπαιδευόμενος, πολίτης, εκπαιδευτής και γονέας έχει την ευκαιρία και τη δυνατότητα να εργαστεί τοπικά και να συνδεθεί με άλλους κοντά και μακριά, για να μετασχηματίσουν τις καθημερινές εκπαιδευτικές πρακτικές, τα ιδρύματα και τα συστήματα. Αυτές οι πολλές μικρές και μεγάλες πράξεις συνεργασίας και σύμπραξης είναι αυτές που τελικά θα μετασχηματίσουν το μέλλον. Ο στόχος της Επιτροπής εκπονώντας τη συγκεκριμένη έκθεση είναι να διευρύνει τη συζήτηση για αυτόν τον μετασχηματισμό με ιδέες και αρχές. Η σύνταξη της έκθεσης ήταν μια συνεργατική προσπάθεια. Η υλοποίηση των ιδεών της θα είναι ακόμα μία.

Κεφάλαιο 3

Παιδαγωγικές της συνεργασίας και της αλληλεγγύης

Η γνήσια εκπαίδευση πρέπει να συμπεριλαμβάνει τους σκοπούς και τις ενέργειες αυτών που εκπαιδεύονται. Για να εξασφαλιστεί αυτή

η δέσμευση, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να οικοδομήσουν σχέσεις φροντίδας και εμπιστοσύνης, και μέσα σε αυτές τις σχέσεις, εκπαιδευόμενοι και εκπαιδευτικοί να οικοδομούν εκπαιδευτικούς στόχους συνεργατικά.

Nel Noddings, *Philosophy of Education*.

Σε ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση, η παιδαγωγική θα πρέπει να έχει τις ρίζες της στη συνεργασία και την αλληλεγγύη, αναπτύσσοντας τις ικανότητες των εκπαιδευόμενων και των εκπαιδευτικών ώστε να συνεργάζονται με εμπιστοσύνη για να μετασχηματίσουν τον κόσμο.

Το να οραματιστούμε και πάλι το μέλλον μας μαζί απαιτεί παιδαγωγικές μεθόδους που προωθούν τη συνεργασία και την αλληλεγγύη. Το *πώς* μαθαίνουμε πρέπει να καθορίζεται από το *γιατί* και *τι* μαθαίνουμε. Η θεμελιώδης δέσμευση στη διδασκαλία και στην προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σημαίνει ότι πρέπει να σεβόμαστε τα δικαιώματα του εκπαιδευόμενου. Πρέπει να δημιουργούμε ευκαιρίες για να μαθαίνουν οι άνθρωποι ο ένας από τον άλλον και να εκτιμούν ο ένας τον άλλον πέρα από όλες τις διαχωριστικές γραμμές, ανεξαρτήτως από το φύλο, τη θρησκεία, τη φυλή, τη σεξουαλική ταυτότητα, την κοινωνική τάξη, την αναπηρία, την εθνικότητα κ.ά. Ο σεβασμός της αξιοπρέπειας των ανθρώπων σημαίνει να τους διδάσκουμε να σκέφτονται από μόνοι τους και όχι τι ή πώς να σκέφτονται. Αυτό σημαίνει να δημιουργούμε ευκαιρίες για να ανακαλύψουν οι εκπαιδευόμενοι πώς αισθάνονται οι ίδιοι τον σκοπό τους και να καθορίσουν οι ίδιοι ποια θα είναι η ιδανική ζωή για αυτούς. Ταυτόχρονα, πρέπει συλλογικά να οικοδομήσουμε έναν κόσμο όπου τέτοιες ζωές να μπορούν να πραγματοποιηθούν και αυτό συνεπάγεται συνεργασία για τη δημιουργία ικανοτήτων ώστε ο κόσμος να βελτιωθεί.

Οι παιδαγωγικές της συνεργασίας και της αλληλεγγύης θα πρέπει να βασίζονται στις κοινές αρχές της αμεροληψίας, του σεβασμού της διαφορετικότητας και της επανορθωτικής δικαιοσύνης, και να πλαισιώνονται από μια ηθική φροντίδας και αμοιβαιότητας. Αναπόφευκτα, απαιτούν συμμετοχική, συνεργατική, προβληματίζουσα, διεπιστημονική, διαγενεακή και διαπολιτισμική μάθηση. Τέτοιες παιδαγωγικές προσεγγίσεις καλλιεργούνται από την κοινή μας γνώση –και συμβάλλουν σε αυτή–, και συνεχίζουν σε όλη τη διάρκεια της ζωής, αναγνωρίζοντας τις μοναδικές ευκαιρίες κάθε ηλικίας και επιπέδου εκπαίδευσης.

Η ενεργητική μάθηση αναγνωρίζει τη σημασία της βαθιάς γνώσης των εννοιών και των διαδικασιών. Αναγνωρίζει την ανάγκη της γνωστικής και της συναισθηματικής εμπλοκής για την καλλιέργεια της γνώσης, την ικανότητα να μεταφράζεται η γνώση σε δράση και την προδιάθεση για δράση. Οι παιδαγωγικές πρακτικές βασίζονται σε γενιές εμπειριών, στοχασμού και μελέτης, οι οποίες πρέπει να αναδιατυπώνονται συνεχώς υπό το φως των αναγκών του παρόντος και του μέλλοντος. Ισχυρά κίνητρα της μάθησης είναι η αυθεντικότητα (κατανόηση της σχέσης αυτού που μαθαίνουμε με τον κόσμο στον οποίο ζούμε) και η συνάφεια (κατανόηση της σχέσης αυτού που μαθαίνουμε με τις αξίες μας). Η μάθηση με βάση τα σχέδια συνεργατικής έρευνας (project) και την επίλυση προβλημάτων παρέχει πολλές ευκαιρίες για αυθεντική, συναφή μάθηση αξιοποιώντας το εγγενές ενδιαφέρον μας για γνώση και κατανόηση.

Το πρώτο μισό αυτού του κεφαλαίου αναδεικνύει πιθανές προσεγγίσεις της παιδαγωγικής που βασίζονται στη συνεργασία και την αλληλεγγύη, συμπεριλαμβανομένης της παιδαγωγικής που είναι συνεργατική, διεπιστημονική και προβληματίζουσα, που εκτιμά και υποστηρίζει την ποικιλομορφία, που καλεί τους εκπαιδευόμενους να απομάθουν τις προκαταλήψεις και τους διαχωρισμούς, που επουλώνει τις πληγές της αδικίας και που χρησιμοποιεί την ουσιαστική αξιολόγηση προς παιδαγωγικό όφελος. Οι προσεγγίσεις αυτές αφορούν την εκπαίδευση σε όλα τα περιβάλλοντα, συμπεριλαμβανομένων των άτυπων και μη τυπικών πλαισίων, όπως είναι τα μουσεία, οι βιβλιοθήκες, οι θερινές

κατασκηνώσεις και τα κοινοτικά κέντρα, μεταξύ άλλων. Στη συνέχεια, το κεφάλαιο εξετάζει την εφαρμογή αυτών των παιδαγωγικών προτεραιοτήτων στις μοναδικές ανάγκες και ευκαιρίες της τυπικής εκπαίδευσης σε κάθε στάδιο της ζωής: στην υποστήριξη των θεμελίων της προσχολικής ηλικίας και της συνεργασίας σε όλη την παιδική ηλικία, στην απελευθέρωση των μοναδικών ικανοτήτων των εφήβων και των νέων και στην ανανέωση της αποστολής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με τις κατευθυντήριες αρχές του 2050 για διάλογο και δράση, που ενδιαφέρουν, ιδίως, τους εκπαιδευτές καθώς και τους διαχειριστές και σχεδιαστές των εκπαιδευτικών συστημάτων, οι οποίες περιλαμβάνουν: τη διαμόρφωση βαθύτερων δεσμών με τον ευρύτερο κόσμο, την προώθηση της συνεργασίας, την οικοδόμηση ηθικών βάσεων, την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης και τη χρήση της αξιολόγησης για την υποστήριξη της μάθησης.

Επανασχεδιάζοντας τις παιδαγωγικές προσεγγίσεις

Η παιδαγωγική είναι σχεσιακή. Τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι εκπαιδευόμενοι μετασχηματίζονται μέσω της παιδαγωγικής συνάντησης, καθώς μαθαίνουν ο ένας από τον άλλο. Η παραγωγική ένταση μεταξύ του ταυτόχρονου ατομικού και συλλογικού μετασχηματισμού καθορίζει τις παιδαγωγικές συναντήσεις. Η εσωτερική μας ζωή επηρεάζει τα περιβάλλοντά μας και ταυτόχρονα επηρεάζεται βαθιά από αυτά.

Οι εκπαιδευόμενοι, οι εκπαιδευτικοί και η γνώση αποτελούν το κλασικό παιδαγωγικό τρίγωνο. Η διδασκαλία και η μάθηση τόσο καλλιεργούνται από την κοινή μας γνώση όσο και συμβάλλουν σε αυτή. Μέσω των παιδαγωγικών συναντήσεων, η εκπαίδευση μας συνδέει, επίσης, με την κοινή κληρονομιά της συσσωρευμένης ανθρώπινης γνώσης και παρέχει ευκαιρίες για τον εμπλουτισμό της.

Σήμερα πρέπει να οραματιστούμε αυτό το τρίγωνο εντός του ευρύτερου κόσμου. Χρειαζόμαστε παιδαγωγικές μεθόδους που μας βοηθούν να μαθαίνουμε *μέσα στον* και *μαζί με* τον κόσμο και να τον βελτιώνουμε. Τέτοιες παιδαγωγικές μας καλούν να συνεχίσουμε να μαθαίνουμε για την αξιοπρέπεια κάθε ανθρώπου και για το μεγάλο επίτευγμα που αντιπροσωπεύει το δικαίωμα στη συνείδηση και την ελευθερία της σκέψης – αλλά και να απομάθουμε τον ανθρώπινο εξαιρετισμό και τον κτητικό ατομικισμό. Θα πρέπει να βασίζονται στην ηθική της αμοιβαιότητας και της φροντίδας και να αναγνωρίζουν τις αλληλεξαρτήσεις μεταξύ ατόμων, ομάδων και ειδών. Θα πρέπει να μας ενθαρρύνουν να κατανοήσουμε τη σημασία των κοινών μας στοιχείων και των συστημικών αλληλεξαρτήσεων που μας συνδέουν τόσο μεταξύ μας όσο και με τον πλανήτη.

Από κοινού, οι εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να σχηματίσουν μια κοινότητα αναζητητών και δημιουργών γνώσης που θα τρέφεται από την κοινή γνώση της ανθρωπότητας και θα συνεισφέρει σε αυτή. Αυτό συνεπάγεται να σκεφτούμε τι υπάρχει και τι μπορεί να δημιουργηθεί, και

Από κοινού, οι εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να σχηματίσουν μια κοινότητα αναζητητών και δημιουργών γνώσης.

να αναγνωρίσουμε ότι όλοι, εκπαιδευτικοί και εκπαιδευόμενοι, έχουν το δικαίωμα να θεωρούν τον εαυτό τους ικανό να παράγει γνώση μαζί με άλλους.

Πίσω από κάθε παιδαγωγική πρόθεση κρύβονται ζητήματα νοήματος και σκοπού. Τι προτείνουν οι εκπαιδευτικοί στους εκπαιδευόμενους ως δράσεις και αλληλεπιδράσεις και για ποιον σκοπό; Τι νόημα προσδίδουν οι εκπαιδευόμενοι στις δικές τους μαθησιακές προσπάθειες;

Οι μετασχηματιστικές παιδαγωγικές συναντήσεις επιτρέπουν τον διάλογο με τους συμμαθητές, τους συνομηλίκους και τα μέλη της κοινότητας. Η τέχνη, η επιστήμη και η δεξιότητα της διδασκαλίας ασκούνται αποτελεσματικά από εκπαιδευτικούς που δίνουν στους εκπαιδευόμενους ευκαιρίες να εξερευνήσουν, να δημιουργήσουν και να αλληλεπιδράσουν με το γνωστό και το άγνωστο, καλλιεργώντας την περιέργεια και το ενδιαφέρον. Στις επόμενες ενότητες παρουσιάζονται ελπιδοφόρες στρατηγικές για τη μετουσίωση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση σε παιδαγωγικές συναντήσεις.

Διεπιστημονική συνεργατική μάθηση προσανατολισμένη στην επίλυση προβλημάτων

Το μέλλον θα παρουσιάσει στους εκπαιδευόμενους νέα προβλήματα και ευκαιρίες. Η συνειδητοποίηση ότι ο κόσμος θα συνεχίσει να αλλάζει μπορεί να ενσωματωθεί στα αναλυτικά προγράμματα και στην παιδαγωγική, καλλιεργώντας σκόπιμα τις ικανότητες των εκπαιδευόμενων για αναγνώριση και επίλυση προβλημάτων. Η προβληματίζουσα εκπαίδευση εμπλέκει τους εκπαιδευόμενους σε σχέδια συνεργατικής έρευνας (project), πρωτοβουλίες και δραστηριότητες που απαιτούν ανακάλυψη και συνεργασία. Οι εκπαιδευόμενοι, αντιμέτωποι με σαφείς στόχους και σκοπούς, πρέπει να υπερβούν τα όρια των επιστημονικών κλάδων για να βρουν βιώσιμες και δημιουργικές λύσεις. Η εστίαση στα προβλήματα και τα σχέδια συνεργατικής έρευνας (project), στο πλαίσιο της μάθησης, μπορεί να στηρίξει τους εκπαιδευόμενους στην προσωπική τους εμπειρία, να τους βοηθήσει να δουν τον κόσμο ως επιδεκτικό αλλαγής και όχι σταθερό και αμετάβλητο, να οικοδομήσουν τη γνώση και την ευθυκρισία, καθώς και να αναπτύξει τις ικανότητες των εκπαιδευόμενων στον γραμματισμό και στην ουσιαστική έκφραση.

Η Ατζέντα του 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη αναγνωρίζει τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων να εξετάσουν ένα ευρύ φάσμα συγκλινουσών προσεγγίσεων των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν. Ειδικότερα, ο στόχος 4.7 των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) αναγνωρίζει τους εκπαιδευόμενους ως παγκόσμιους πολίτες που χρειάζονται τις γνώσεις και τις ικανότητες για να οικοδομήσουν ένα βιώσιμο μέλλον σε έναν όλο και πιο αλληλεξαρτώμενο κόσμο. Κοιτάζοντας προς το 2050 και μετά, η καλλιέργεια αυτών των ικανοτήτων αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία. Οι ίδιοι οι ΣΒΑ προσφέρουν ένα πλαίσιο γύρω από το οποίο μπορεί να δομηθεί η διεπιστημονική μάθηση με βάση τα προβλήματα και τα σχέδια συνεργατικής έρευνας, η οποία βοηθά τους εκπαιδευόμενους να αναπτύξουν τις ικανότητες για την προώθηση του συνόλου των στόχων.

Η εστίαση σε κοινά προβλήματα και έργα σημαίνει ότι δίνεται προτεραιότητα στη μελέτη, την έρευνα και την από κοινού δόμηση. Οι γνώσεις και οι ικανότητες των ατόμων επεκτείνονται σε σχέση με τους άλλους, αναδεικνύοντας τον τρόπο με τον οποίο μοιράζεται η αυτενέργεια, καθώς και οι ποι- κίλες και δικτυωμένες διαστάσεις της ίδιας της γνώσης. Οι προσεγγίσεις που βασίζονται σε σχέδια

συνεργατικής έρευνας και προβλήματα δεν μειώνουν την ανάγκη για γνώση, αλλά τοποθετούν τη γνώση σε ένα ζωντανό σύνολο δυναμικών και εφαρμογών.

Πολλές από τις πιο αποδοτικές μορφές εκπαίδευσης λαμβάνουν χώρα σε περιβάλλοντα που εμπλουτίζονται από μια συνεχή ροή ιδεών, πέρα από τα τυπικά όρια των γνωστικών αντικειμένων. Οι παιδαγωγικές προσεγγίσεις πρέπει να αντανakλούν τη διεπιστημονικότητα, όπως ακριβώς τα προβλήματα και οι γρίφοι του πλανήτη δεν περιορίζονται στα πλαίσια των επιστημονικών ορίων. Ωστόσο, καθώς υπάρχουν πολλές πιθανές λύσεις σε ένα δεδομένο πρόβλημα, πρέπει να επιλέγονται παιδαγωγικές προσεγγίσεις που επίσης καλλιεργούν τις αξίες και τις αρχές της αλληλεξάρτησης και της αλληλεγγύης. Η μάθηση μέσω της κοινωνικής προσφοράς (service-learning) και η δέσμευση στην κοινότητα απαλύνουν τις διαχωριστικές γραμμές μεταξύ τάξης και κοινότητας, προκαλούν τις παραδοχές των εκπαιδευόμενων και τους συνδέουν με ευρύτερα συστήματα, διαδικασίες και εμπειρίες πέρα από τις δικές τους εμπειρίες. Είναι ζωτικής σημασίας να προσεγγίζουν οι εκπαιδευόμενοι την κοινωνική προσφορά με πνεύμα ταπεινότητας, απαλλαγμένο από πατερναλισμό, ιδίως σε σχέση με εκείνους που μπορεί να αντιμετωπίζουν διαφορετικές υλικές προκλήσεις. Η μάθηση μέσω της κοινωνικής προσφοράς δεν πρέπει να είναι μια επιδίωξη που να περιορίζεται στους πιο προνομιούχους: όλοι οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να συμβάλουν σε μια διαλογική διαδικασία προώθησης της ευημερίας στις κοινότητές τους. Η μάθηση μέσω της κοινωνικής προσφοράς έχει τη δυνατότητα να επιστρατεύει την αλληλεγγύη ως μια κεντρική αρχή των παιδαγωγικών μεθόδων επίλυσης προβλημάτων, αντί να ευνοεί τις λύσεις που είναι απλώς οι πιο βολικές ή ιδιοτελείς.

Αποθησαυρίζοντας και διατηρώντας την ποικιλομορφία και τον πλουραλισμό

Ο επανασχεδιασμός του μέλλοντος από κοινού σημαίνει να οραματιστούμε μια κοινωνία όπου η ποικιλομορφία και ο πλουραλισμός ενισχύονται και εμπλουτίζουν την κοινή μας ανθρώπινη υπόσταση. Χρειαζόμαστε μια εκπαίδευση η οποία να μας επιτρέπει να υπερβούμε τον χώρο όπου ήδη κατοικούμε και η οποία θα μας συνοδεύει στην πορεία προς το άγνωστο.

Μια παιδαγωγική της αλληλεγγύης πρέπει να βασίζεται σε μια εκπαίδευση συμπεριληπτική και διαπολιτισμική – μια εκπαίδευση που λαμβάνει υπόψη όλες τις μορφές διακρίσεων και διαχωρισμού στην πρόσβαση, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών και των νέων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, και εκείνων που έρχονται αντιμέτωποι με τη μισαλλοδοξία με βάση τη φυλή, την ταυτότητα φύλου, την τάξη, την αναπηρία, τη θρησκεία ή την εθνικότητα. Το δικαίωμα στη συμπερίληψη, με βάση τις διαφορετικές πραγματικότητες του κάθε ατόμου, είναι ένα από τα πιο κρίσιμα από όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η παιδαγωγική θα πρέπει να καλωσορίζει τους εκπαιδευόμενους στην εκπαιδευτική κοινότητα και να τους βοηθά να αναπτύξουν τις δεξιότητες της συμπερίληψης και της εκτίμησης της αξιοπρέπειας όλων των άλλων. Η παιδαγωγική χωρίς συμπερίληψη αποδυναμώνει την εκπαίδευση ως κοινό αγαθό και υπονομεύει τη δυνατότητα ενός κόσμου στον οποίο υποστηρίζονται η αξιοπρέπεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα όλων.

Από την άλλη, η ίδια η μάθηση πρέπει να αποδίδει αξία στην ποικιλομορφία, τη διαφορετικότητα και τον πλουραλισμό ως αφετηρία και να δίνει τη δυνατότητα στους εκπαιδευόμενους να αντιμετωπίζουν άμεσα τη μισαλλοδοξία και τις διακρίσεις. Κανένας μεμονωμένος άνθρωπος ή οπτική δεν μπορεί να κατέχει όλες τις λύσεις για τις σύνθετες, πολύπλευρες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο

πλανήτη. Οι παιδαγωγικές της αλληλεγγύης πρέπει, επίσης, να αναγνωρίζουν και να αποκαθιστούν τους συστηματικούς αποκλεισμούς και τις ακυρώσεις που επιβάλλουν ο ρατσισμός, ο σεξισμός, η αποικιοκρατία και τα απολυταρχικά καθεστώτα σε όλο τον κόσμο. Αν δεν εκτιμώνται οι διαφορετικοί πολιτισμοί και επιστημολογίες, οι διαφορετικοί τρόποι ζωής και θέασης του κόσμου, είναι αδύ-

νατο να οικοδομηθεί μια παιδαγωγική της αλληλεγγύης. Μια παιδαγωγική της αλληλεγγύης ενεργοποιεί αυτές τις διαφορές σε πραγματικό χρόνο.

Οι παιδαγωγικές της αλληλεγγύης πρέπει, επίσης, να αναγνωρίζουν και να αποκαθιστούν τους συστηματικούς αποκλεισμούς και τις ακυρώσεις που επιβάλλουν ο ρατσισμός, ο σεξισμός, η αποικιοκρατία και τα απολυταρχικά καθεστώτα σε όλο τον κόσμο.

Η αυξανόμενη κινητικότητα των ανθρώπων σε όλο τον κόσμο, είτε από επιλογή είτε από αναγκαστικούς εκτοπισμούς, έχει δημιουργήσει νέες παιδαγωγικές πραγματικότητες που φέρνουν την πολιτισμική και τη φυλετική ποικιλομορφία του κόσμου απευθείας στις τάξεις και στα εκπαιδευτικά πλαίσια. Οι εκπαιδευτικοί εργάζονται σε νέα περιβάλλοντα με εκπαιδευόμενους που έχουν διαφορετικές εκπαιδευτικές ιστορίες, γλώσσες και κουλτούρες. Οι

παιδαγωγικές του σεβασμού, της συμπερίληψης, του ανήκειν, της οικοδόμησης της ειρήνης και του μετασχηματισμού των συγκρούσεων υπερβαίνουν την απλή αναγνώριση ή ανοχή της διαφορετικότητας. Πρέπει να ενισχύουν τους εκπαιδευόμενους να κάθονται ο ένας δίπλα στον άλλο και να εργάζονται μαζί. Η εκπαίδευση που επιτρέπει στους νέους να κατανοούν και να συνδέουν το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον τους, να αναλύουν τις ανισότητες που διαμορφώνουν τις εμπειρίες τους, να αντιστέκονται στον αποκλεισμό και στην περιθωριοποίηση είναι μια από τις καλύτερες προετοιμασίες για το άγνωστο μέλλον.

Ο κόσμος είναι πλούσιος σε πολυπολιτισμικές και πολυεθνικές κοινωνίες, και η εκπαίδευση πρέπει να προάγει τη διαπολιτισμική ιδιότητα του πολίτη. Η εκπαίδευση, πέρα από την εκμάθηση της αξίας της διαφορετικότητας, θα πρέπει να προάγει τις δεξιότητες, τις αξίες και τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για έναν οριζόντιο, δημοκρατικό διάλογο με ποικίλες ομάδες, συστήματα γνώσης και πρακτικές. Η βάση για τη διαπολιτισμική ιδιότητα του πολίτη είναι η επιβεβαίωση της πολιτισμικής ταυτότητας του ατόμου. Το να ξέρεις ποιος είσαι είναι η αφετηρία για να σέβεσαι τους άλλους. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση δεν πρέπει να χρησιμοποιείται ως εργαλείο για την αφομοίωση των πολιτισμικών μειονοτήτων, των αυτόχthonων πληθυσμών ή άλλων περιθωριοποιημένων ομάδων στην κυρίαρχη κοινωνία, αλλά αντιθέτως για την προώθηση πιο ισορροπημένων και δημοκρατικών σχέσεων εξουσίας μέσα στις κοινωνίες μας. Χρειαζόμαστε παιδαγωγικές μεθόδους οι οποίες να δημιουργούν αμοιβαία εμπλουτιστικές ανταλλαγές γνώσεων, πρακτικών και λύσεων, βασισμένες στη συμπληρωματικότητα, την αμοιβαιότητα και τον σεβασμό.

Μέσα από τις διαφορές μας εκπαιδεύουμε ο ένας τον άλλον και μέσα από τα κοινά μας πλαίσια αποκτούν νόημα όσα μαθαίνουμε. Είναι σημαντικό να διακρίνουμε την «παιδαγωγική διαφοροποίηση», η οποία εστιάζει στις διαφορές μέσα σε έναν κοινό χώρο, από την υπερ-προσωποποιημένη μάθηση που ορίζεται από την τεχνητή νοημοσύνη, η οποία αποσυγκειμενοποιεί και απομακρύνει τους εκπαιδευόμενους από δημόσιους και συλλογικούς χώρους και σχέσεις. Οι διαφορές μας πρέπει να συντεθούν σε μια μεγαλύτερη αμοιβαία κατανόηση.

Η παιδαγωγική υπάρχει πάντα σε έναν χωρόχρονο αναδυόμενο, εγγενώς ετερογενή και διαρκώς υπό κατασκευή. Μπορεί να υπάρχουν δύο πανομοιότυπα αντίτυπα του ίδιου βιβλίου, αλλά δεν υπάρχουν δύο πανομοιότυποι τρόποι ανάγνωσής του. Μπορεί να υπάρχουν δύο πανομοιότυπα σχέδια μαθήματος ή ενότητες του αναλυτικού προγράμματος, αλλά δεν υπάρχουν δύο πανομοιότυποι τρόποι διδασκαλίας. Αυτή η ιδέα εφιστά την προσοχή σε σχέση με ορισμένες από τις τάσεις της τεχνολογίας της εκπαίδευσης που κυριαρχούν στην «παγκόσμια εκπαιδευτική βιομηχανία». Χρειαζόμαστε ένα ανθρώπινο συμπλήρωμα και αντίβαρο στην αυξανόμενη παρουσία παντού αυτοματοποιημένων συστημάτων που χρησιμοποιούν την τεχνητή νοημοσύνη και υπόσχονται να παρέχουν έτοιμα μονοπάτια για τη διδασκαλία, τη μάθηση ή την αξιολόγηση. Όπου χρησιμοποιούνται, θα πρέπει πάντα να λαμβάνονται υπόψη οι περιορισμοί αυτών των τεχνικών, καθώς και οι κίνδυνοι ενίσχυσης των υφιστάμενων δομών εξουσίας και των προβληματικών παραδοχών που τείνουν να περιθωριοποιούν αυτούς που «επιτελούν» τη μάθηση διαφορετικά από άλλους. Οι ενέργειές μας πρέπει να επικεντρωθούν στις ριψοκίνδυνες πρακτικές της ενσυναίσθησης, της ηθικής, της αλληλεγγύης, της συνδιαμόρφωσης και της δικαιοσύνης, οι οποίες πρέπει να διδάσκονται και να μαθαίνονται υπομονετικά και για τις οποίες δεν υπάρχουν τεχνολογικές παρακάμψεις. Είναι βαθιά ανθρώπινες πράξεις που πραγματώνονται καλύτερα από ανθρώπους.

Μαθαίνοντας να απομαθαίνουμε τον διχασμό

Οι παιδαγωγικές της συνεργασίας και της αλληλεγγύης απαιτούν κάτι περισσότερο από το να αγκαλιάζουν την ποικιλομορφία και να δεσμεύονται για τη διατήρησή της. Απαιτούν την απομάθηση της μεροληψίας, της προκατάληψης και του διχασμού. Πράγματι, η γνώση δεν είναι ένα «τελικό προϊόν» συσκευασμένο για μετάδοση. Η παιδαγωγική μπορεί να φωτίσει το πώς η γνώση έχει ιστορικά συκροτηθεί και διαλογικά κατασκευαστεί, αντί να προωθεί απλώς τη μετάδοσή της.

Οι πολιτισμικοί πόροι αποτελούν βασικό μέρος των σχέσεών μας με τη γνώση. Η εκπαιδευτική πολιτική στοχεύει ολοένα και περισσότερο στην αντιμετώπιση των ανισοτήτων που σχετίζονται με το φύλο, τη φυλή, την εθνικότητα, τη θρησκεία, την κατοικία, την εθνικότητα, το καθεστώς των συνοδευτικών εγγράφων, την αναπηρία, τη σεξουαλική ταυτότητα ή την κοινωνική τάξη προέλευσης. Ωστόσο, λιγότερη προσοχή δίνεται στην αποσιώπηση και στον αποκλεισμό των συλλογικών αναμνήσεων, των φιλοδοξιών, των πολιτισμικών παραδόσεων και των γηγενών γνώσεων στην εκπαίδευση και στην κοινή μας γνώση. Το να μαθαίνουμε να εξετάζουμε κριτικά την καθιερωμένη κυρίαρχη γνώση έχει κεντρικό ρόλο στην παιδαγωγική της αλληλεγγύης. Πρέπει να μάθουμε να απομαθαίνουμε.

Το να συναντηθούμε, να εξερευνήσουμε την άγνωστη πραγματικότητα του άλλου και να ασχοληθούμε κριτικά με την κυρίαρχη γνώση μπορεί να είναι δύσκολο, ακόμη και επικίνδυνο. Όλα τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα θα πρέπει να είναι χώροι ασφάλειας, ακόμη και καταφυγίου, όπου οι εκπαιδευόμενοι ενθαρρύνονται να πειραματιστούν, να τολμήσουν, να αποτύχουν και να δημιουργήσουν. Η παιδαγωγική θα πρέπει να διεγείρει τη φαντασία και τη δημιουργική σκέψη και να προωθεί την πνευματική ελευθερία, η οποία περιλαμβάνει το δικαίωμα των εκπαιδευόμενων να κάνουν λάθη και να μαθαίνουν από αυτά. Τα περιβάλλοντα που επιτρέπουν και καθιστούν δυνατή αυτή την –ενίοτε ακατάστατη– μαθησιακή διεργασία

**Οι πολιτισμικοί
πόροι αποτελούν
βασικό μέρος
των σχέσεών μας
με τη γνώση.**

είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη αληθινής κατανόησης, ενσυναίσθησης, ηθικών πλαισίων και εκτίμησης των διαφορετικών αντιλήψεων και απόψεων. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να εργαστούν ώστε να δημιουργήσουν περιβάλλοντα που επιτρέπουν στους εκπαιδευόμενους να είναι ανοικτοί και απαλλαγμένοι από τον φόβο της κρίσης όταν καταπιάνονται με νέες ιδέες και δύσκολες γνώσεις.

Μαθαίνοντας να θεραπεύουμε τις πληγές της αδικίας

Η γνώση είναι στενά συνδεδεμένη με το συναίσθημα. Η ανθρώπινη νοημοσύνη είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη συνείδηση και το θυμικό. Αναγνωρίζοντας αυτή τη διασύνδεση, ανοίγεται ένα τεράστιο πεδίο εκπαιδευτικών δυνατοτήτων. Μπορούμε να αντιταχούμε σε ένα οποιοδήποτε ενιαίο, μονοπολιτισμικό όραμα και να δώσουμε αξία σε ένα σύνολο άλλων τρόπων γνώσης και αίσθησης, διαφορετικών τρόπων ζωής, διαφορετικών επιστημολογιών. Η αποαποικιοποίηση της παιδαγωγικής μπορεί να επιτευχθεί μέσω εποικοδομητικών, οριζόντιων σχέσεων μεταξύ επιστημολογικών παραδοχών και προοπτικών.

Προβλέπουμε, επίσης, τη σημασία της εκπαίδευσης για την επανορθωτική δικαιοσύνη και την αλληλεγγύη. Η αλληλεγγύη ήταν πάντοτε ζωτικής σημασίας για την οικοδόμηση μιας συνεκτικής κοινωνίας και πρόσφατα έγινε σημαντικός παιδαγωγικός στόχος τόσο στην τυπική όσο και στη λιγότερο τυπική μάθηση. Οι παιδαγωγικές της αλληλεγγύης έχουν βοηθήσει να ανατραπούν καταπιεστικά καθεστώτα με την οικοδόμηση της συνειδητοποίησης της ανάγκης για συλλογική ευαισθητοποίηση και δράση. Το εκπαιδευτικό έργο μπορεί να επικεντρωθεί σε μια διάχυτη αλληλεγγύη μέσω της κατανόησης, της ενσυναίσθησης και της συμπόνιας, ώστε να δημιουργηθούν δυνατότητες για θεραπεία. Η ενσυναίσθηση, ως η ικανότητα να δίνεις προσοχή και να νιώθεις τον άλλον, μαζί με την ηθική, είναι αναπόσπαστο μέρος της δικαιοσύνης. Το να μάθουμε να αποκαθιστούμε τις αδικίες του παρελθόντος πρέπει να αποτελεί κυρίαρχο συστατικό στοιχείο των παιδαγωγικών της συνεργασίας και της αλληλεγγύης.

Ενισχύοντας την ουσιαστική αξιολόγηση

Στο πιο θεμελιώδες επίπεδό της, η αξιολόγηση είναι μια φυσική διαδικασία συστηματικών εμπειρικών παρατηρήσεων σχετικά με την πρόοδο και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευόμενοι στη μάθησή τους. Όταν κωδικοποιείται, τυποποιείται και χρησιμοποιείται για την ταξινόμηση και τον καθορισμό της πορείας των εκπαιδευόμενων, η αξιολόγηση πρέπει να διεξάγεται με προσοχή. Όλες οι αποφάσεις αξιολόγησης βασίζονται σε ένα σύνολο παραδοχών, και αυτές πρέπει να βρίσκονται σε αρμονία με τις παραδοχές του αναλυτικού προγράμματος και της παιδαγωγικής που ακολουθούν.

Υπό το πρίσμα της παιδαγωγικής της συνεργασίας και της αλληλεγγύης, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να προσδιορίζουν με σαφήνεια τους παιδαγωγικούς στόχους που προσφέρονται για μετρήσεις και εκείνους που δεν προσφέρονται. Μεγάλο μέρος της σημαντικής μάθησης δεν μπορεί να μετρηθεί ή να υπολογιστεί. Ωστόσο, λέγοντας ότι κάτι δεν μπορεί να ποσοτικοποιηθεί, δεν σημαίνει ότι η ουσιαστική πρόοδος δεν μπορεί ποτέ να παρατηρηθεί. Ο στόχος της συνεργασίας, για παράδειγμα, μπορεί να παρατηρηθεί εμπειρικά όταν μια ομάδα εκπαιδευόμενων ελίσσεται μέσα από διεργασίες διαπραγμάτευσης, επίλυσης συγκρούσεων και πειραματισμού, και, καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της

διεργασίας, αυξάνει τις ικανότητές της να ακούει διαφορετικές απόψεις, να ασκεί και να δέχεται εποικοδομητική κριτική και να παρέχει άφθονες ευκαιρίες ώστε να συνεισφέρουν όλοι.

Οι θεωρίες αξιολόγησης αφθονούν και θα συνεχίσουν να αποτελούν αντικείμενο συζήτησης τις επόμενες δεκαετίες. Οι εκπαιδευτές και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να έχουν κατά νου ότι κάθε τεστ, αξιολόγηση και κλίμακα αφήνουν ένα παιδαγωγικό ίχνος. Πρέπει να αντισταθούμε στις πιέσεις που ασκούνται για την προώθηση συστημάτων δοκιμασιών με υψηλές απαιτήσεις σε ολοένα και νεαρότερους μαθητές, καθώς περιορίζουν τις παιδαγωγικές επιλογές των σχολείων και των δασκάλων, ενθαρρύνουν τον ανταγωνισμό και μειώνουν τις ευκαιρίες για συνεργασία και από κοινού δόμηση. Είναι αλήθεια ότι κάποιο στοιχείο ανταγωνισμού μπορεί να ενθαρρύνει τους μαθητές να επιτύχουν υψηλότερους βαθμούς αριστείας, τόσο ατομικά όσο και συλλογικά. Ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να έχουν το περιθώριο να καθορίζουν πότε οι ανταγωνιστικές δραστηριότητες μπορούν να αξιοποιηθούν για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων παιδαγωγικών στόχων, και όχι να ανταποκρίνονται σε εξωτερικές πιέσεις που σχετίζονται με δείκτες αναφοράς που συχνά είναι μακρινοί και άγνωστοι.

Η μέτρηση και η αξιολόγηση είναι σημαντικές για την κατανόηση των αποτελεσμάτων της εκπαίδευσης, αλλά οι δείκτες πρέπει να είναι κατάλληλοι, ουσιαστικοί και προσεκτικά μελετημένοι. Η παγκόσμια εξαπλώση των ιδιαίτερων μαθημάτων, που συχνά αναφέρεται ως «σκιώδης εκπαίδευση» (παραπαιδεία), είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του πώς η στενή εστίαση σε περιορισμένες μετρήσεις των εκπαιδευτικών επιτευγμάτων (που συχνά δίνουν έμφαση στη βραχυπρόθεσμη ανάκληση και στις γνωστικές δεξιότητες χαμηλής τάξης) περιορίζει το αναλυτικό πρόγραμμα, που είναι απαραίτητο για την προετοιμασία των εκπαιδευόμενων ώστε να επιτύχουν πολυτιμότερους σκοπούς, ατομικά και κοινωνικά. Κοιτάζοντας προς το μέλλον, είναι σαφές ότι υπάρχει ανάγκη να αντιστραφούν οι αρνητικές επιπτώσεις του αυξανόμενου ανταγωνισμού στην εκπαίδευση και της στενής εστίασης στη διδασκαλία, που έχουν προκαλέσει οι εξετάσεις και τα τεστ υψηλών απαιτήσεων.

Παιδαγωγικές διαδρομές σε κάθε ηλικία και στάδιο

Οι συμμετοχικές και συνεργατικές παιδαγωγικές μέθοδοι αφορούν όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης, καθώς και όλα τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, τόσο τα τυπικά όσο και τα άτυπα. Αυτές οι παιδαγωγικές μπορούν να εμφανιστούν σε οποιοδήποτε στάδιο της ζωής, αν και οι ευκαιρίες για συνεργασία και παιδαγωγική συνδιαμόρφωση ποικίλλουν ανάλογα με τα διάφορα στάδια της ανθρώπινης ανάπτυξης και εξέλιξης. Παγκοσμίως, τα εκπαιδευτικά επίπεδα ταξινομούνται συχνά ως προσχολική, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση. Καθώς υπάρχουν πολλαπλές ανθρώπινες νοημοσύνες και μεγάλη ποικιλομορφία στα ανθρώπινα ενδιαφέροντα και στους τρόπους μάθησης, και οι άνθρωποι δεν αναπτύσσονται γραμμικά, υπάρχουν αναπτυξιακά κατάλληλοι τρόποι για την υποστήριξη της μάθησης, καθώς και υγιείς τρόποι για να σεβαστούμε τις διαφορές μεταξύ των εκπαιδευόμενων και να εξατομικεύσουμε τη μάθηση. Η κοινή αντίληψη ότι η εκπαίδευση διέρχεται από διαφορετικές φάσεις κάνει λόγο για ένα ταξίδι πλήρες σκοπού, που πρέπει να γίνει διαθέσιμο σε όλους. Το υπόλοιπο του παρόντος κεφαλαίου εξετάζει προσεκτικότερα τα παιδαγωγικά διλήμματα και τις

δυνατότητες που αναδύονται σε κάθε επίπεδο και στάδιο του κύκλου ζωής, με έμφαση στον τρόπο με τον οποίο μπορούν να χρησιμοποιηθούν συμμετοχικές και συνεργατικές παιδαγωγικές μέθοδοι.

Υποστηρίζοντας τα θεμέλια της προσχολικής ηλικίας

Τα μικρά παιδιά μπορούν να έχουν την ικανότητα να αντιλαμβάνονται τον κόσμο με τρόπους που τον ανανεώνουν. Λίγοι μπορούν να δουν τα πράγματα από την αρχή με τον τρόπο που μπορεί ένα παιδί. Η προσοχή των παιδιών στις εμπειρίες των άλλων και η περιέργεια που επιδεικνύουν απέναντι σε έναν κόσμο άγνωστο και γεμάτο δυνατότητες αποτελούν παράδειγμα για τους ανθρώπους όλων των ηλικιών. Η δέσμευση στις δυνατότητες αυτής της περιόδου ανάπτυξης θα πρέπει να χαρακτηρίζει την προσχολική εκπαίδευση και, στην πραγματικότητα, όλα τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα.

Η ποιοτική προσχολική εκπαίδευση πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα για κάθε κοινωνία. Τα πρώτα χρόνια της ανθρώπινης ζωής είναι μια περίοδος σημαντικής πλαστικότητας και ανάπτυξης του εγκεφάλου, κατά την οποία λαμβάνει χώρα ένα σημαντικό μέρος της ουσιαστικής σωματικής, γνωστικής, κοινωνικής και συναισθηματικής ανάπτυξης. Ένα σημαντικό σύνολο εκπαιδευτικών ερευνών επισημαίνει τη σημασία της προσχολικής εκπαίδευσης ως ένα βασικό θεμέλιο για κάθε μελλοντική μάθηση και ανάπτυξη.

Ένας παιδαγωγικός προσανατολισμός προς τη συνεργασία και την αλληλεξάρτηση είναι αυτονόητος σε μεγάλο μέρος της προσχολικής εκπαίδευσης. Σε αυτό το στάδιο θα πρέπει να δίνεται έμφαση στις στενές ανθρώπινες σχέσεις, στην εξερεύνηση και στο παιχνίδι. Είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι πρώιμες αναπτυξιακές ενδείξεις δεν είναι απαραίτητα ταυτόσημες με τις ικανότητες και τις κλίσεις που αναπτύσσονται αργότερα. Για παράδειγμα, το έντονο ενδιαφέρον για τα έντομα μπορεί να οδηγήσει σε ορισμένες από τις καλύτερες επιστημονικές αναζητήσεις. Το δημιουργικό παιχνίδι ρόλων μπορεί να αποτελέσει μια ισχυρή βάση για εξελιγμένο γραμματισμό. Όπως μας λένε οι παιδαγωγοί της προσχολικής ηλικίας, αυτό που μοιάζει με επιπόλαιο παιχνίδι είναι συχνά το πολύ σοβαρό εγχείρημα της κατανόησης του εαυτού μας και του κόσμου.

Οι περιβαλλοντικές προκλήσεις και η κλιματική αλλαγή που αντιμετωπίζει σήμερα ο πλανήτης έχουν σημαντικές προεκτάσεις για την προσχολική εκπαίδευση. Ενώ σε πολλά περιβάλλοντα κυριαρχούν παιδαγωγικές προσεγγίσεις με επίκεντρο το παιδί, οι συγκεκριμένες προσεγγίσεις χρειάζονται αναθεώρηση ώστε να αντικατοπτρίζουν ότι, όπως όλοι οι άνθρωποι, τα παιδιά είναι μέρος ενός κόσμου που δεν ανήκει μόνο στον άνθρωπο. Η προσχολική εκπαίδευση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των σχέσεων των παιδιών με τον τόπο και τα άλλα έμβια όντα. Για να υποστηρίξουμε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα παιδιά ώστε να ζήσουν καλά στους μελλοντικούς κόσμους, πρέπει να υποστηρίξουμε παιδαγωγικές μεθόδους για την πρώιμη παιδική ηλικία που προσανατολίζονται στην κριτική, την αμφισβήτηση και τη δημιουργία νέων δυνατοτήτων.

Οι δεσμοί μεταξύ σπιτιού και σχολείου είναι συχνά ισχυρότεροι σε αυτό το επίπεδο. Οι οικογένειες παίζουν καθοριστικό ρόλο και πρέπει να υποστηριχθούν για να βοηθήσουν τα παιδιά να ευδοκιμήσουν και να ενισχύσουν τη σωματική, την κοινωνικοσυναισθηματική και τη γνωστική τους ανάπτυξη. Γνωρίζουμε ότι η ανθρώπινη μάθηση συντελείται σε συνεχή αλληλεπίδραση με το περιβάλλον. Τα βέλτιστα μαθησιακά περιβάλλοντα παρέχουν στα βρέφη και τα μικρά παιδιά άφθονα ερεθίσματα στη

γλώσσα (ή στις γλώσσες) του σπιτιού τους. Η από κοινού ανάγνωση βιβλίων και η χρήση πλούσιου λεξιλογίου στις καθημερινές αλληλεπιδράσεις βοηθούν στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων γραμματισμού, που αποτελούν θεμελιώδεις συστατικό της εκπαίδευσης. Το να είναι τα παιδιά συνδεδεμένα με τηλεοράσεις, τάμπλετ ή άλλες ηλεκτρονικές συσκευές αποτελεί ένα φτωχό υποκατάστατο των ποιοτικών διαδραστικών κοινωνικών εμπειριών που χρειάζονται. Οι κυβερνήσεις και οι επιχειρήσεις πρέπει να ενισχύσουν τις πολιτικές για τη γονική άδεια. Για τους γονείς και τις οικογένειες, μια υποστηριζόμενη και πρώιμη παιδική εκπαίδευση προωθείται σημαντικά όταν οι παιδικοί σταθμοί, οι βιβλιοθήκες, τα μουσεία, τα κοινοτικά κέντρα και τα πάρκα χρηματοδοτούνται επαρκώς και αντιμετωπίζονται ως βασικές δημόσιες υπηρεσίες. Η παροιμία «χρειάζονται πολλά χέρια για να μεγαλώσει ένα παιδί» έχει καταντήσει κοινοτοπία από την υπερβολική χρήση, αλλά αυτό οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι η κεντρική ιδέα βρίσκει τόση απήχηση σε τόσο πολλούς: η προσχολική εκπαίδευση είναι κάτι που επιτυγχάνουμε μαζί.

Δυστυχώς, σε πολλές κοινωνίες η προσχολική εκπαίδευση δεν αναγνωρίζεται ως ευθύνη του κράτους με τον ίδιο τρόπο που αναγνωρίζεται η πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Δεν υπάρχουν αρκετά ή επαρκή κέντρα προσχολικής αγωγής. Οι παιδαγωγοί σε αυτό το επίπεδο συχνά αμείβονται ανεπαρκώς, σαν η μόνη διάσταση που έχει σημασία να είναι η παροχή φυσικής φροντίδας. Ως αποτέλεσμα, μερικές από τις πιο σημαντικές ανισότητες αναπτύσσονται στην προσχολική ηλικία, καθώς οι οικογένειες με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο και περισσότερους πόρους παρέχουν στα παιδιά τους εκπαιδευτικές εμπειρίες υψηλής ποιότητας, οι οποίες συχνά δεν είναι διαθέσιμες σε εκείνους που βασίζονται σε ανεπαρκή δημόσια κέντρα που υποχρηματοδοτούνται και έχουν κακοπληρωμένους και λιγότερο καλά προετοιμασμένους παιδαγωγούς. Οι κυβερνήσεις πρέπει να εξασφαλίζουν επαρκή και διαρκή δημόσια χρηματοδότηση για μια ποιοτική προσχολική εκπαίδευση ώστε να διασφαλίζεται η μάθηση, η ανάπτυξη και η εξέλιξη όλων των παιδιών από τη γέννησή τους.

Οι βαθιά ριζωμένες ανισότητες και προκαταλήψεις που διχάζουν τις κοινωνίες μας μαθαίνονται νωρίς και πιο συχνά μέσω της παρατήρησης παρά από την άμεση διδασκαλία. Για παράδειγμα, αν οι άνδρες εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν, κατά μέσο όρο, λιγότερο από το 2% των παιδαγωγών της προσχολικής ηλικίας, τα αγόρια μαθαίνουν σιωπηρά ότι δεν χρειάζεται να επιδιώκουν να φροντίζουν τους νέους και τους ευάλωτους. Αν τα παιδιά δεν εμβαπτίζονται στη γλώσσα του σπιτιού και των προγόνων τους στα πρώτα χρόνια, κινδυνεύουν να χάσουν αυτόν τον πολύτιμο δεσμό με τα μέλη της οικογένειας και τους πολιτισμικούς τρόπους γνώσης και επικοινωνίας που τα συνδέουν με την κληρονομιά τους πέρα από τον χρόνο και τον χώρο. Σε πολλές κοινωνίες, όπου τα σχολεία έχουν χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο αφομοίωσης και καταστολής, είναι αναγκαία μια εκκαθάριση για την αποκατάσταση και το κλείσιμο καταπιεστικών ιδρυμάτων. Πρέπει να ληφθούν μέτρα για να διασφαλιστεί ότι οι μελλοντικές πρωτοβουλίες για την προσχολική εκπαίδευση θα αποφεύγουν τη διαιώνιση της πολιτισμικής αποξένωσης και της προκατάληψης. Οι παιδαγωγικές της προσχολικής ηλικίας πρέπει να επιβεβαιώνουν και να ενισχύουν τις ατομικές και συλλογικές πολιτισμικές ταυτότητες, και να προωθούν τον διαπολιτισμικό διάλογο που βασίζεται στην αναγνώριση της διαφορετικότητας.

Συνεργατική εκπαίδευση για όλα τα παιδιά

Παρά τη μαζική διεύρυνση της πρόσβασης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε όλο τον κόσμο μεταξύ 1990 και 2020, απομένουν πολλά να γίνουν για την ενίσχυση της ποιότητας σε κάθε τομέα της μάθησης, με πλήρη αξιοποίηση των συμμετοχικών και συνεργατικών παιδαγωγικών μεθόδων.

Δυστυχώς, σε πάρα πολλά σχολεία και κοινωνίες, η φυσική περιέργεια και η ροπή των παιδιών της προσχολικής ηλικίας προς την αναζήτηση ενθαρρύνονται όλο και λιγότερο, καθώς τα παιδιά προχωρούν σε υψηλότερες τάξεις και έχουν λιγότερες ευκαιρίες να παίξουν, να εξερευνήσουν, να συνεργαστούν και να σχετιστούν μεταξύ τους. Η αξία της ατομικής εξάσκησης των νεοαποκτηθεισών αντιλήψεων και δεξιοτήτων σε όλες τις τέχνες και τις επιστήμες δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Αλλά αναμφισβήτητο, ο πολύς χρόνος που αφιερώνεται στην απομονωμένη ατομική εργασία στο πρωτοβάθμιο επίπεδο περιορίζει βασικές ευκαιρίες για συν-δημιουργία, συνεργασία και επίλυση προβλημάτων.

Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν ολοένα και περισσότερα παραδείγματα συμμετοχικών και συνεργατικών παιδαγωγικών πρωτοβουλιών, τόσο εντός όσο και εκτός σχολείων και επίσημων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Σε ορισμένες περιοχές, τα κοινοτικά σχολεία αντιπροσωπεύουν δημιουργικούς χειρισμούς των τοπικών κοινοτήτων ώστε να οραματίζονται νέες εκπαιδευτικές δυνατότητες και να ανταποκρίνονται στις τοπικές ανάγκες, αξιοποιώντας παράλληλα βαθιά πολιτισμικά αποθέματα. Σε άλλα πλαίσια, τα εκπαιδευτικά προγράμματα –που μερικές φορές αναγνωρίζονται ως «μη τυπικά»– συνεργάζονται με τα σχολεία, ενισχύουν τις ευκαιρίες για συνεργατική εκπαίδευση και πολιτισμική κατανόηση, μέσα από τη σύνδεσή τους με την τρίτη ηλικία, τους ηγέτες της κοινότητας και τους θεματοφύλακες της γνώσης.

Πρωθώντας τις δυνατότητες των εφήβων και των νέων

Οι νέοι αντιμετωπίζουν πολλές διαφορετικές πραγματικότητες σε όλο τον κόσμο σήμερα. Σε αυτές περιλαμβάνονται οι διαφορετικοί κίνδυνοι όσον αφορά την πρόσβαση στα δικαιώματά τους στην εκπαίδευση, την προστασία από τη βία, τον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων και τον πρόωπο γάμο, καθώς και τα αυξανόμενα βάρη που συνεπάγεται η συμβολή στην εξασφάλιση του βιοπορισμού της οικογένειας. Άλλοι αντιμετωπίζουν την αυξανόμενη κοινωνική απομόνωση, τις προκλήσεις της ψυχικής υγείας και τις κρίσεις ταυτότητας και σκοπού. Σε διάφορους βαθμούς, η εκπαίδευση τις τελευταίες δεκαετίες έχει συμβάλει στον μετριασμό των προκλήσεων σε αυτό το στάδιο της ζωής, πρωθώντας την υγιή κοινωνική αλληλεπίδραση, τις σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων και την αίσθηση του σκοπού στις παρούσες και σε μελλοντικές προσπάθειες. Σε άλλες περιπτώσεις, ωστόσο, η εκπαίδευση έχει χειροτερεύσει τις προκλήσεις μέσω της αυξανόμενης πίεσης για ακαδημαϊκές επιδόσεις και της κοινωνικής αποξένωσης.

Η περίοδος της νεότητας είναι συγκρίσιμη μόνο με την προσχολική ηλικία όσον αφορά τις σημαντικές νευρολογικές και σωματικές αλλαγές σε σύντομο χρονικό διάστημα λίγων ετών ή μηνών. Στους νέους ανθρώπους οι διανοητικές τους δυνάμεις πραγματοποιούν σημαντικά άλματα, αλλά οι πολιτισμικές προσδοκίες και φιλοσοφίες μπορεί να διαφέρουν ως προς το εάν και πότε είναι έτοιμοι να αναλάβουν τις πλήρεις ευθύνες της ενηλικιότητας ή να επικεντρωθούν στην προετοιμασία για το μέλλον. Η εκ-

παίδευση μπορεί να προσφέρει την ευκαιρία να κάνουν και τα δύο ταυτόχρονα – να τους προκαλεί, παρέχοντας ταυτόχρονα επαρκείς ευκαιρίες για να ασχοληθούν με τον κόσμο με ουσιαστικό τρόπο.

Είναι συχνά σε αυτό το στάδιο της ζωής που οι νέοι άνθρωποι ξεκαθαρίζουν τα ενδιαφέροντά τους, αναζητούν τα ταλέντα τους και εντοπίζουν τα επαγγέλματα μέσω των οποίων μπορούν να αναζητήσουν καλύτερα τον προσρισμό τους. Η γεφύρωση του χάσματος μεταξύ θεωρίας και πράξης, μεταξύ της φαινομενικά ατελείωτης προετοιμασίας και της ουσιαστικής εμπειρίας και η εμπέδωση μιας ισχυρής αίσθησης του σκοπού αποτελούν σημαντικούς παιδαγωγικούς στόχους σε αυτό το στάδιο. Οι νέοι, καθώς συχνά χαρακτηρίζονται από έντονο αίσθημα δικαιοσύνης, αποκτούν πλήρη συναίσθηση της υποκρισίας των ενήλικων. Υπό αυτό το πρίσμα, οι ελλειμματικές αφηγήσεις που χαρακτηρίζουν τους νέους ως εγγενώς προβληματικούς, επαναστάτες ή επικίνδυνους για το κοινωνικό καλό είναι ιδιαίτερα επιβλαβείς και περιορίζουν τις ευκαιρίες για διαγενεακή συνεργασία και υποστήριξη αυτής της σημαντικής αλλά μερικές φορές δύσκολης μετάβασης. Αν το δούμε από την οπτική των δυνατοτήτων, είναι σαφές ότι ελάχιστα δευτεροβάθμια εκπαιδευτικά μοντέλα απελευθερώνουν επαρκώς το απίστευτο δυναμικό των νέων.

Ωστόσο, υπάρχει ήδη σε εξέλιξη ένας πολλά υποσχόμενος επανασχεδιασμός του μέλλοντος. Τα κινήματα και οι οργανώσεις υπό την ηγεσία της νεολαίας ολοένα και περισσότερο προσεγγίζουν τα προβλήματα με διαφορετικό τρόπο. Οι Fridays For The Future, το Sunrise Movement και χιλιάδες παρόμοιες προσπάθειες σε όλο τον κόσμο αποτελούν προετοιμασία για ένα διαφορετικό μέλλον. Σε ορισμένες χώρες της Λατινικής Αμερικής και της νότιας Ασίας, τα εκπαιδευτικά συστήματα και οι παιδαγωγικές μέθοδοι, που έχουν ως αφετηρία την περιθωριοποιημένη αγροτική νεολαία –αντί να επεκτείνουν ένα αστικοκεντρικό μοντέλο–, επαναφέρουν στους νέους και τους εφήβους το αίσθημα υπερηφάνειας για τις αυτόχθονες και προγονικές πρακτικές. Αυτά και πολλά άλλα παραδείγματα συνιστούν μια πρακτική έκφραση της ικανότητας της εκπαίδευσης να υποστηρίζει τους νέους στη δημιουργία ενός μέλλοντος που χαρακτηρίζεται από ευρύτητα, ευημερία και δικαιοσύνη.

Τα κινήματα και
οι οργανώσεις
υπό την ηγεσία
της νεολαίας ολοένα
και περισσότερο
προσεγγίζουν
τα προβλήματα
με διαφορετικό τρόπο.

Ανανεώνοντας την αποστολή της ανώτατης εκπαίδευσης

Η εκπαίδευση, εκτός από την παραγωγή νέας γνώσης και τη σύνδεση με την κοινωνία, αποτελεί μέρος της κεντρικής αποστολής ενός πανεπιστημίου· παρ' όλα αυτά, σε πολλά μέρη έχει παραμεινθεί τις τελευταίες δεκαετίες εξαιτίας των τρόπων με τους οποίους οργανώνεται, πιστοποιείται και χρηματοδοτείται η ανώτατη εκπαίδευση. Σε ορισμένα περιβάλλοντα, οι καθηγητές αξιολογούνται αποκλειστικά με βάση τις ατομικές τους επιδόσεις, γεγονός που αποτελεί σύμπτωμα της απόδοσης μεγαλύτερης αξίας στην αντιληπτή παραγωγικότητα συγκριτικά με την ποιότητα, τη συνάφεια και την αξία της συμβολής τους στη διδασκαλία, την καθοδήγηση, την ανάπτυξη ικανοτήτων και την προώθηση σχέσεων συνεργασίας με τις κοινότητες προς όφελος των οποίων λειτουργούν.

Η παιδαγωγική έχει περάσει σε δεύτερη μοίρα σε πολλά πανεπιστήμια. Είναι πιθανόν τα μελλοντικά πανεπιστήμια να ακολουθήσουν αυτή την πορεία αναθέτοντας τα διδακτικά καθήκοντα σε άλλα ιδρύματα ή σε ειδικά κέντρα εξοπλισμένα με εξελιγμένες τεχνολογίες, βασισμένες στην τεχνητή νοημοσύνη. Είναι, επίσης, πιθανό να φανταστούμε ένα μέλλον ανανέωσης των πανεπιστημίων, όπου η διαγενεακή εκπαιδευτική αποστολή βρίσκεται στο επίκεντρο και τίθεται πάντα σε σχέση με τη γνώση και την έρευνα. Τα τεχνικά και επαγγελματικά ιδρύματα αντιμετωπίζουν μερικές φορές την άλλη πλευρά αυτού του εκκρεμούς – η διδασκαλία περιορίζεται συχνά στην κατάρτιση και την τεχνική, και τα βαθύτερα κοινωνικά, ηθικά και εννοιολογικά ζητήματα μένουν εκτός της αρμοδιότητάς τους. Η ανάπτυξη και η εφαρμογή παραγωγικών ικανοτήτων, τόσο ζωτικής σημασίας για το ατομικό και συλλογικό μας μέλλον, θα πρέπει να θεωρείται ως ένα πλούσιο παιδαγωγικό πεδίο για την ανάπτυξη βαθιάς κατανόησης, ικανών δεξιοτήτων και αναστοχαστικών στάσεων.

Για να ανανεωθεί η εκπαιδευτική αποστολή της ανώτατης εκπαίδευσης είναι απαραίτητο να υπάρχουν ισχυροί δεσμοί με την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, και να υιοθετηθούν παιδαγωγικές στρατηγικές πέρα από την παραδοσιακή διάλεξη και το μοντέλο μετάδοσης που αυτή συνεπάγεται. Η συνεργατική εργασία μεταξύ των φοιτητών, η ανάπτυξη συνεργατικών ερευνητικών σχεδίων, η επίλυση προβλημάτων, η ατομική μελέτη, ο διάλογος σε σεμινάρια, η μελέτη πεδίου, η συγγραφή, η έρευνα-δράση, τα προγράμματα με την κοινότητα, όλα αυτά καθώς και πολλές άλλες παιδαγωγικές μορφές πρέπει να διαποτίσουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για να επανέλθει η παιδαγωγική στο προσκήνιο, είναι απαραίτητο να δοθεί μεγαλύτερη αξία στο διδακτικό έργο των καθηγητών και να υποστηριχθούν η εκπαίδευση και η επαγγελματική τους ανάπτυξη σε σχέση με τη διδασκαλία.

Αξίες όπως ο σεβασμός, η ενσυναίσθηση, η ισότητα και η αλληλεγγύη πρέπει να αποτελούν τον πυρήνα της αποστολής των πανεπιστημίων, των κολεγίων και των τεχνολογικών ινστιτούτων στο μέλλον. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να προάγει την ηθική και να υποστηρίζει τους φοιτητές ώστε να γίνουν καλύτεροι και ικανότεροι πολίτες, με μεγαλύτερη επίγνωση των πολιτικών και περιβαλλοντικών τους ευθυνών. Η ανώτατη εκπαίδευση πρέπει, επίσης, να είναι κοινωνικοπολιτισμικά συναφής. Η εκτίμηση της πολιτισμικής ποικιλομορφίας, η δέσμευση για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η μη ανοχή στον ρατσισμό, τον σεξισμό, τις διακρίσεις με βάση την κοινωνική τάξη, τον εθνοκεντρισμό και τις διακρίσεις σε όλες τις μορφές τους πρέπει να αποτελούν βασικούς εκπαιδευτικούς στόχους. Η ανώτατη εκπαίδευση που προάγει αυτές τις αξίες και αρχές υπερβαίνει τα όρια των αμφιθεάτρων και των εικονικών χώρων. Το περιεχόμενό της εξελίσσεται διαρκώς καθώς ενδυναμώνει τα άτομα να γίνουν οι καλύτερες εκδοχές του εαυτού τους, να προωθήσουν ισχυρά συστήματα αξιών και να μετασχηματίσουν τα περιβάλλοντά τους.

Αρχές για διάλογο και δράση

Το κεφάλαιο αυτό προτείνει ότι, σε ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση, η παιδαγωγική θα πρέπει να οργανωθεί γύρω από τις αρχές της συνεργασίας και της αλληλεγγύης, αναπτύσσοντας τις ικανότητες των εκπαιδευόμενων να εργάζονται από κοινού για να μετασχηματίσουν τον κόσμο. Καθώς κοιτάμε προς το 2050, υπάρχουν τέσσερις αρχές που θα καθοδηγήσουν τον διάλογο και τη δράση που απαιτούνται για την προώθηση αυτής της σύστασης:

- Η διασυνδεσιμότητα και οι αλληλεξαρτήσεις πρέπει να πλαισιώνουν την παιδαγωγική.** Οι σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ των εκπαιδευτικών, των εκπαιδευόμενων και της γνώσης εντοπίζονται σε έναν ευρύτερο κόσμο. Όλοι οι εκπαιδευόμενοι συνδέονται με τον κόσμο και όλη η μάθηση λαμβάνει χώρα μέσα στον κόσμο και με τον κόσμο. Οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να μάθουν πώς οι πράξεις των άλλων τους επηρεάζουν και πώς οι δικές τους πράξεις επηρεάζουν τους άλλους και, για τον λόγο αυτό, οι τάξεις και τα σχολεία πρέπει να φέρνουν τους εκπαιδευόμενους σε επαφή με άλλους που είναι διαφορετικοί από αυτούς.
- Η συμμετοχή και η συνεργασία πρέπει να διδάσκονται και να εφαρμόζονται με κατάλληλους τρόπους σε διάφορα επίπεδα και ηλικίες.** Η εκπαίδευση οικοδομεί τις ικανότητες των ατόμων να συνεργάζονται για να μετασχηματίσουν τον εαυτό τους και τον κόσμο όταν η συμμετοχή και η συνεργασία αποτελούν καθοριστικά χαρακτηριστικά των κοινοτήτων μάθησης. Αυτό μπορεί να ισχύει τόσο για την εκπαίδευση και τη μάθηση των ενηλίκων όσο και για την προσχολική εκπαίδευση.
- Η αλληλεγγύη, η συμπόνια, η ηθική και η ενσυναίσθηση θα πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του τρόπου με τον οποίο μαθαίνουμε.** Θα πρέπει να καλωσορίσουμε την πλήρη ποικιλομορφία των πολιτισμικών πόρων της ανθρωπότητας στην εκπαίδευση και να επεκταθούμε από την εκτίμηση της ποικιλομορφίας και του πλουραλισμού στην υποστήριξη και τη διατήρησή τους. Η διδασκαλία θα πρέπει να εστιάζει στην απομάθηση της μεροληψίας, της προκατάληψης και του διχασμού. Η ενσυναίσθηση –η ικανότητα να νιώθεις και να υποστηρίζεις τον άλλον– είναι απαραίτητη για την οικοδόμηση παιδαγωγικών της αλληλεγγύης.
- Η αξιολόγηση πρέπει να ευθυγραμμίζεται με αυτούς τους στόχους και να έχει νόημα για την ανάπτυξη και τη μάθηση των εκπαιδευόμενων.** Οι εξετάσεις, τα τεστ και άλλα μέσα αξιολόγησης θα πρέπει να εναρμονίζονται με τους εκπαιδευτικούς σκοπούς και τις προθέσεις. Ένα μεγάλο μέρος της σημαντικής μάθησης δεν μπορεί εύκολα να μετρηθεί ή να υπολογισθεί. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις διαμορφωτικές αξιολογήσεις που καθοδηγούνται από τους εκπαιδευτικούς και προωθούν τη μάθηση των εκπαιδευόμενων. Πρέπει να μειώσουμε τη σημασία της ανταγωνιστικής, τυποποιημένης αξιολόγησης υψηλών απαιτήσεων.

Σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο πρέπει να συνεργαστούμε όλοι μαζί για να καταστήσουμε τις παιδαγωγικές της συνεργασίας και της αλληλεγγύης κτήμα όλων έως το 2050.

Κεφάλαιο 4

Τα αναλυτικά προγράμματα και η εξελισσόμενη κοινή μας γνώση

Η πραγματική δυσκολία είναι ότι οι άνθρωποι δεν έχουν ιδέα για το τι είναι πραγματικά η εκπαίδευση. Αποτιμούμε την αξία

της εκπαίδευσης με τον ίδιο τρόπο που αξιολογούμε την αξία της γης ή των μετοχών στη χρηματιστηριακή αγορά. Θέλουμε να παρέχουμε μόνο μια εκπαίδευση που θα επιτρέπει στον εκπαιδευόμενο να κερδίσει περισσότερα χρήματα. Δεν σκεφτόμαστε σχεδόν καθόλου τη βελτίωση του χαρακτήρα των εκπαιδευόμενων. Τα κορίτσια, λέμε, δεν χρειάζεται να κερδίζουν χρήματα· γιατί, λοιπόν, να μορφώνονται; Όσο τέτοιες ιδέες επιμένουν, δεν υπάρχει ελπίδα να μάθουμε ποτέ την πραγματική αξία της εκπαίδευσης.

Mahatma Gandhi, «*True National Education*», 1907.

Σε ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση, τα αναλυτικά προγράμματα θα πρέπει να προκύπτουν από τον πλούτο της κοινής μας γνώσης και να αγκαλιάζουν την οικολογική, τη διαπολιτισμική και τη διεπιστημονική μάθηση που βοηθά τους εκπαιδευόμενους να έχουν πρόσβαση και να παράγουν γνώση ενώ παράλληλα αναπτύσσουν την ικανότητά τους να την αξιολογούν και να την εφαρμόζουν.

Πρέπει να δημιουργηθεί μια νέα σχέση μεταξύ της εκπαίδευσης και της γνώσης, των ικανοτήτων και των αξιών που καλλιεργεί. Αυτό ξεκινά με την εξέταση των δυνατοτήτων και των γνώσεων που επιτρέπουν στους εκπαιδευόμενους να οικοδομήσουν έναν ειρηνικό, δίκαιο και βιώσιμο κόσμο, και χαρτογραφείται προς τα πίσω μέσα από τα μονοπάτια των αναλυτικών προγραμμάτων που τους βοηθούν να αναπτύξουν αυτές τις ικανότητες. Για να φτιάξουμε μαζί ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση, πρέπει να σκεφτούμε τα αναλυτικά προγράμματα ως κάτι πολύ περισσότερο από ένα πλέγμα σχολικών μαθημάτων. Τα ερωτήματα σχετικά με το αναλυτικό πρόγραμμα πρέπει να πλαισιωθούν σε σχέση με την οικοδόμηση ικανοτήτων και δύο ζωτικής σημασίας διεργασιών που

είναι πάντα παρούσες στην εκπαίδευση: την απόκτηση γνώσης ως μέρος της κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας και τη συλλογική δημιουργία νέας γνώσης και νέων κόσμων.

**Τι πρέπει να μάθουν
και τι πρέπει
να απομάθουν
οι εκπαιδευόμενοι;**

Οι τάσεις και οι θεωρίες αφθονούν σχετικά με το τι και το πώς να διδάσκουμε και να μαθαίνουμε. Οι μαθησιακοί σχεδιασμοί μπορούν να διαμορφωθούν ως παιδοκεντρικοί ή θεματοκεντρικοί, μαθητοκεντρικοί ή δασκαλοκεντρικοί. Η γνώση μπορεί να κατηγοριοποιείται ως ακαδημαϊκή

ή εφαρμοσμένη, επιστημονική ή ανθρωπιστική, γενική ή εξειδικευμένη. Ενώ κάθε προσέγγιση έχει κάτι να προσφέρει, χρειάζονται νέα παραδείγματα και οπτικές για να αντικατοπτρίσουν την αυξημένη πολυπλοκότητα των αλληλεπιδράσεων της γνώσης με τον κόσμο. Οι εκπαιδευτές πρέπει να προσεγγίζουν την απόκτηση γνώσεων ρωτώντας ταυτόχρονα: τι πρέπει να μάθουν και τι πρέπει να απομάθουν οι εκπαιδευόμενοι; Αυτό είναι ένα ιδιαίτερα σημαντικό ερώτημα σε αυτήν την κρίσιμη συγκυρία, κατά την οποία το κυρίαρχο παράδειγμα ανάπτυξης και οικονομικής μεγέθυνσης πρέπει να επανεξεταστεί υπό το πρίσμα της οικολογικής κρίσης.

Αυτό το κεφάλαιο εξετάζει αυτά τα ερωτήματα ξεκινώντας με μια σύντομη συζήτηση για την κοινή μας γνώση, υποστηρίζοντας ότι πρέπει να επαναπροσδιοριστεί ως η κληρονομιά όλης της ανθρωπότητας και να διευρυνθεί ώστε να περιλαμβάνει διάφορους τρόπους γνώσης και κατανόησης. Η έμφαση που δίνεται εδώ στη γνώση δεν σημαίνει ότι το περιεχόμενο πρέπει να κυριαρχεί. Η γνώση εξελίσσεται συνεχώς όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο δημιουργείται, εφαρμόζεται και επανεξετάζεται. Σε αυτό το κεφάλαιο απευθύνεται μια ανοιχτή έκκληση για εντατικοποίηση των συλλογικών προσπαθειών μας προκειμένου να οικοδομηθούν ευρέως διαδομένες ικανότητες για περαιτέρω παραγωγή γνώσης και εφαρμογή της στα περίπλοκα ζητήματα και στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα.

Η εκπαίδευση μπορεί απρόσκοπτα να περικλείει τόσο τη γνώση του *τι* όσο και τη γνώση του *πώς*. Η άρτια γνώση του περιεχομένου δεν χρειάζεται να ανταγωνίζεται την εφαρμογή, τις δεξιότητες ή την ανάπτυξη ικανοτήτων. Αντίθετα, οι βασικές γνώσεις και οι δεξιότητες μπορούν να αλληλεπιδρούν και να αλληλοσυμπληρώνονται. Εδώ και μερικές δεκαετίες, οι συζητήσεις για τα αναλυτικά προγράμματα ταλαντεύονται μεταξύ της γνώσης του περιεχομένου και των ικανοτήτων. Είναι η κατάλληλη στιγμή

για να διαμορφωθεί μια νέα δυναμική που να υποστηρίζει μια ισχυρή προσέγγιση γνώσης –χωρίς να αποκηρύσσει ότι έχει αποκτηθεί από τις προσεγγίσεις που βασίζονται σε σχέδια συνεργατικής έρευνας (project) και σε επίλυση προβλημάτων–, για παράδειγμα, όσον αφορά τον διαρκή διάλογο με τα σύγχρονα προβλήματα, και ταυτόχρονα να δημιουργεί αναλυτικά προγράμματα που προωθούν τη μάθηση με την οποία οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να συσχετιστούν.

Το κεφάλαιο εξετάζει τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ της κοινής μας γνώσης και των αναλυτικών προγραμμάτων, υποστηρίζοντας ότι είναι απαραίτητο να κατανοήσουμε την εγγενή διασύνδεση της γνώσης σχετικά με τέτοιες ικανότητες, όπως ο γλωσσικός και ο αριθμητικός γραμματισμός, η επιστημονική έρευνα, οι τέχνες και η ιδιότητα του πολίτη. Ολοκληρώνεται με τις κατευθυντήριες αρχές του 2050 για διάλογο και δράση, που παρουσιάζουν ενδιαφέρον τόσο για τους δασκάλους και τους εκπαιδευτές όσο και για τους δημιουργούς των αναλυτικών προγραμμάτων και οι οποίες περιλαμβάνουν την ενίσχυση της πρόσβασης στην κοινή γνώση και την προτεραιοποίηση της εκπαίδευσης για την κλιματική αλλαγή, την επιστημονική έρευνα και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Συμμετοχή στην κοινή μας γνώση

Τα αναλυτικά προγράμματα πρέπει να προσεγγίζουν τη γνώση ως ένα μεγάλο ανθρώπινο επίτευγμα που ανήκει σε όλους. Ταυτόχρονα, πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το γεγονός ότι η κοινή μας γνώση εξακολουθεί να εμπεριέχει σημαντικούς αποκλεισμούς και αντιλήψεις που καθιστούν αναγκαία την αποκατάστασή τους υπό το πρίσμα της δικαιοσύνης. Η γνώση δεν είναι ποτέ πλήρης και οι εκπαιδευτές θα πρέπει να προσκαλούν τους εκπαιδευόμενους και να τους επιτρέπουν να συμμετέχουν στην περαιτέρω συν-δημιουργία της. Σε πάρα πολλές μορφές εκπαίδευσης, η μετάδοση γνώσης σχετίζεται περισσότερο με τη δημιουργία φραγμών και την αναπαραγωγή ανισοτήτων παρά με τον εμπλουτισμό ολόκληρης της ανθρωπότητας και της κοινής συλλογικής μας ευημερίας. Η εκπαίδευση που δίνει προτεραιότητα στη σκόπιμη, στοχαστική ενασχόληση βοηθά, με τη γνώση, στην οικοδόμηση επιστημολογικής, γνωστικής και επανορθωτικής δικαιοσύνης.

Θα πρέπει να αντισταθούμε στις ηγεμονίες της γνώσης και να προωθήσουμε δυνατότητες δημιουργικότητας, υπέρβασης των συνόρων και πειραματισμού, οι οποίες μπορούν να προκύψουν μόνο μέσω της πλήρους συμπερίληψης των διαφορετικών επιστημολογικών προοπτικών της ανθρωπότητας. Οι κληρονομημένες προκαταλήψεις, οι αυθαίρετες ιεραρχίες και οι αντιλήψεις εκμετάλλευσης πρέπει να απορριφθούν. Η εκπαίδευση μπορεί να ενισχύσει τις ικανότητες των ανθρώπων να αξιοποιούν την κοινή μας γνώση, με κάθε γενιά να συνεισφέρει τις δικές της επανεφευρέσεις του κόσμου. Τα αναλυτικά προγράμματα πρέπει να αναπτύξουν και να βελτιώσουν τις ικανότητές μας να αλληλεπιδρούμε και να εμπλεκόμαστε με τη γνώση. Ο γλωσσικός και αριθμητικός γραμματισμός καθώς και η επιστημονική έρευνα, για παράδειγμα, είναι ζωτικής σημασίας για να μπορέσουν οι άνθρωποι να κατανοήσουν τον κόσμο τους και να συνεισφέρουν σε αυτόν, και πρέπει να διευρυνθούν και να ενισχυθούν παντού.

Ένα μέρος του σχεδιασμού αναλυτικών προγραμμάτων που να είναι ανοιχτά και κοινά είναι η αντίσταση στις πιέσεις που δημιουργούν οι περιορισμοί των γνωστικών αντικειμένων και μαθημάτων ως σταθερά ή απαραίτητα όρια. Αντίθετα, οι σχετικές ενέργειες είναι πιο αποδοτικές αν λάβουμε

υπόψη την πολυπλοκότητα του κόσμου και την ιστορική ποιότητα των συστημάτων γνώσης. Η εισαγωγή αυτής της προοπτικής για την πολλαπλότητα και την εγκάρσιότητα στα εκπαιδευτικά αναλυτικά προγράμματα μάς βοηθά να οικοδομήσουμε επάνω σε γερά θεμέλια γνώσης προς νέες και παραγωγικές κατευθύνσεις.

Σε όλους αυτούς τους βασικούς τομείς εργασίας, πρέπει να θυμόμαστε ότι ένα αναλυτικό πρόγραμμα δεν οργανώνεται ποτέ με βάση μια «ολοκληρωμένη γνώση», αλλά βασίζεται στη γνώση που συνδέει διαφορετικές γενιές, μεταβιβάζει την πολιτισμική κληρονομιά και αφήνει χώρο για αναθεώρηση και επικαιροποίηση. Αυτή η επίγνωση θα πρέπει να μας οδηγήσει να διδάσκουμε όλα τα γνωστικά αντικείμενα από ένα ιστορικό πλαίσιο και ως μέρος μιας διαγενεακής συνομιλίας – μιας συζήτησης την οποία οι εκπαιδευόμενοι θα εμπλακίσουν και στην οποία θα δίνουν νέο νόημα μέσω της μάθησής τους.

Προτεραιότητες των αναλυτικών προγραμμάτων για το μέλλον της εκπαίδευσης

Πρέπει να περάσουμε από μια στενή θεώρηση της εκπαίδευσης σε μια συστηματική ενασχόληση με τους μείζονες σκοπούς της. Οι προσεγγίσεις του αναλυτικού προγράμματος θα πρέπει να συνδέουν τον γνωστικό τομέα με τις δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, την καινοτομία και τη δημιουργικότητα και, επίσης, να ενσωματώνουν την ανάπτυξη της κοινωνικής και συναισθηματικής μάθησης και της μάθησης για τον εαυτό. Οι τύποι εμπλοκής με τα εκπαιδευτικά αναλυτικά προγράμματα που παρουσιάζονται εδώ στοχεύουν να ενώσουν και να απελευθερώσουν. Οι παρακάτω προτεραιότητες των αναλυτικών προγραμμάτων έχουν σκοπό να υποστηρίξουν τη συμπερίληψη, την ισότητα των φύλων, την εξάλειψη των αδικιών και τον γενικότερο αγώνα ενάντια στις ανισότητες, τα οποία απαιτούνται για να οραματιστούμε και πάλι το μέλλον μας μαζί.

Αναλυτικά προγράμματα για έναν τραυματισμένο πλανήτη

Πώς ζούμε καλά όλοι μαζί σε έναν πλανήτη που βρίσκεται υπό αυξανόμενη πίεση; Η εκπαίδευση πρέπει να ανταποκρίνεται στην κλιματική αλλαγή και την καταστροφή του περιβάλλοντος προετοιμάζοντας τους εκπαιδευόμενους να προσαρμοστούν, να μετριάσουν και να αντιστρέψουν την κλιματική αλλαγή. Πρέπει να επανεξετάσουμε και να οραματιστούμε και πάλι τα αναλυτικά προγράμματα για να εμφυσήσουμε έναν θεμελιωδώς νέο τρόπο θέασης της θέσης του ανθρώπου ως ένα μέρος του πλανήτη. Σε όλους τους τομείς οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να αντιμετωπίσουν τον επείγοντα χαρακτήρα της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας – να ζουν μέσα στα όρια του πλανήτη και να μην θέτουν σε κίνδυνο τις μελλοντικές γενιές ή τα φυσικά οικοσυστήματα των οποίων αποτελούμε όλοι μέρος. Η τέχνη του να ζεις με σεβασμό και υπευθυνότητα σε έναν πλανήτη που έχει υποστεί ζημιά από την ανθρώπινη δραστηριότητα μπορεί να διαποτίσει όλα τα θεματικά πεδία. Δεν μπορούμε πλέον να διακηρύττουμε τον ανθρώπινο εξαιρετισμό ή να προβάλλουμε τον κόσμο ως κάτι «εκεί έξω», ως ένα εξωτερικό αντικείμενο για το οποίο πρέπει να μάθουμε. Αντίθετα, πρέπει να ενθαρρύνουμε την αυτενέργεια και τη δράση που είναι σχεσιακή και συλλογικά κατανεμημένη. Αυτό σημαίνει να αναγνωρίσουμε ότι ζούμε και μαθαίνουμε με τον φυσικό κόσμο.

Η αλλαγή του τρόπου με τον οποίο συζητάμε για τον ζωντανό κόσμο στα εκπαιδευτικά αναλυτικά προγράμματα είναι μια σημαντική στρατηγική για την εξισορρόπηση των σχέσεών μας με αυτόν.

Ωστόσο, τα αναλυτικά προγράμματα που διδάσκουν στους εκπαιδευόμενους μόνο να είναι προστάτες της φύσης δεν επαρκούν. Αυτές οι προσεγγίσεις εξακολουθούν να προϋποθέτουν μια διαίρεση μεταξύ των ανθρώπων και του περιβάλλοντός τους.

Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην εκπαίδευση για την κλιματική αλλαγή. Η αποτελεσματική και συναφής εκπαίδευση για την κλιματική αλλαγή συνεκτιμά τη διάσταση του φύλου, υιοθετεί μια δασταυρούμενη προσέγγιση με κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες διαχρονικά και γεωγραφικά, και προωθεί την κριτική σκέψη και την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στα κοινά. Αναγνωρίζει ότι τα σημερινά παγκόσμια επίπεδα παραγωγής και κατανάλωσης δεν είναι βιώσιμα και ότι οι πλούσιες χώρες διαδραματίζουν δυσανάλογο ρόλο στη συμμετοχή στην κλιματική αλλαγή, και είναι σε μεγάλο βαθμό οι φτωχότερες χώρες που φέρουν το μεγαλύτερο βάρος των συνεπειών της. Αναγνωρίζει, επίσης, αποικιακές και βιομηχανικές κληρονομίες που έχουν διαταράξει τις αρμονικές σχέσεις μεταξύ του ανθρώπινου και του-περισσότερο-από-ανθρώπινου κόσμου σε αναρίθμητες αυτόχθονες κοινότητες. Η εκπαίδευση για την κλιματική αλλαγή θα πρέπει να δίνει τη δυνατότητα στους εκπαιδευόμενους να εξετάσουν δίκαιες και βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις και να αλλάξουν δράση στις τοπικές τους κοινότητες καθώς και, με αλληλεγγύη, πέρα από αυτές.

Τα αναλυτικά προγράμματα πρέπει να επιτρέπουν την εκ νέου μάθηση του τρόπου διασύνδεσής μας με έναν ζωντανό, τραυματισμένο πλανήτη και την απομάθηση της ανθρώπινης αλαζονείας που είχε ως αποτέλεσμα τη μαζική απώλεια της βιοποικιλότητας, την καταστροφή ολόκληρων οικοσυστημάτων και τη μη αναστρέψιμη κλιματική αλλαγή. Μπορούμε να εξετάσουμε το ενδεχόμενο «αποκατάστασης» των αναλυτικών προγραμμάτων αναπτύσσοντας βαθιά συνδεσιμότητα με τον φυσικό κόσμο και αγκαλιάζοντας τη βιόσφαιρα ως έναν εκπαιδευτικό χώρο. Μπορούμε να οραματιστούμε και πάλι τα αναλυτικά προγράμματα ώστε να περιλαμβάνουν διαγενεακές συνομιλίες γύρω από πρακτικές γνώσης που σχετίζονται με τη ζωή με τον πλανήτη, όπως αυτές που λαμβάνουν χώρα σε πολυάριθμα κινήματα υπό την ηγεσία της νεολαίας και της κοινότητας.

Οι φεμινιστικές οπτικές και οι φωνές των ιθαγενών έχουν πολλά να συμβάλουν στην καθοδήγηση και υπόδειξη της ενδεδειγμένης πορείας αυτή την κρίσιμη στιγμή. Τα συστήματα γνώσης των αυτόχθονων αυξάνουν την επίγνωση των εκπαιδευόμενων ότι αποτελούν μέρος της φυσικής κοινότητας και μπορούν να αντλήσουν από τις αξίες, τις πρακτικές και την πνευματική συνείδηση που επέτρεψαν στην ανθρωπότητα να ζήσει σε αρμονία με τον πλανήτη για χιλιετίες. Κάθε ζωντανό ον έχει έναν ρόλο σε ένα βιώσιμο οικοσύστημα, και η ικανότητα της αρμονικής συμβίωσης –λαμβάνοντας ούτε περισσότερο ούτε λιγότερο από αυτό που χρειάζεται για την αμοιβαία ύπαρξη και ευημερία– μπορεί να μαθευτεί μέσω της εκπαίδευσης. Οι φεμινιστικές οπτικές αντιτάσσονται στις ανταγωνιστικές λογικές που αποτελούν τη βάση μεγάλου μέρους της καταχρηστικής και εκμεταλλευτικής σχέσης της ανθρωπότητας με τη φύση. Οικονομικά μοντέλα που βασίζονται στη διαρκώς διευρυνόμενη κατανάλωση και κυριαρχία στη Γη δεικνύουν μια απερίσκεπτη μυθοπλασία. Υπάρχουν όρια οικονομικής απόδοσης, εντός των οποίων πρέπει να μάθουμε να ζούμε, για να επιτύχουμε τη λεπτή ισορροπία ανάμεσα στην κοινωνική ευημερία και στην οικολογική βιωσιμότητα.

**Τα αναλυτικά προγράμματα
πρέπει να επιτρέπουν
την εκ νέου μάθηση
του τρόπου διασύνδεσής
μας με έναν ζωντανό,
τραυματισμένο πλανήτη.**

Η κοινωνική δικαιοσύνη είναι αδιαχώριστη από την οικολογική δικαιοσύνη. Δεν μπορούμε να μάθουμε να φροντίζουμε τον ζωντανό πλανήτη χωρίς να μάθουμε, επίσης, να νοιαζόμαστε ο ένας για τον άλλον. Η φροντίδα δεν σχετίζεται μόνο με τη στοργή ή τις στάσεις, αλλά έχει ένα κεντρικό γνωστικό συστατικό. Το αναλυτικό πρόγραμμα θα πρέπει να περιλαμβάνει μια βαθιά γνώση του τρόπου με τον οποίο παράγονται επιστημονικές και τεχνικές προσεγγίσεις για το πλανητικό, του πώς τεκμηριώνονται, οπτικοποιούνται και κατανοούνται η Γη και το σύμπαν, και του πώς οι πρακτικές γνώσης είναι συνυφασμένες με τις πρακτικές της ζωής σε αυτόν τον κλονισμένο πλανήτη. Η συζήτηση σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τους περιορισμούς των εργαλείων πληροφόρησης και των ατομικών και συλλογικών εγχειρημάτων είναι σημαντική για την προώθηση συναφών αναλυτικών προγραμμάτων, τα οποία αυξάνουν τη συλλογική ευαισθητοποίηση και την κινητοποίηση για την υπεράσπιση της δυνατότητας ύπαρξης περίπλοκων μορφών ζωής στον πλανήτη.

Μια ηθική της φροντίδας μάς δίνει τη δυνατότητα να κατανοήσουμε τους εαυτούς μας ως αλληλοεξαρτώμενα άτομα που είναι ταυτόχρονα ικανά και ευάλωτα. Μας αναγκάζει να σκεφτούμε πώς επηρεάζουμε και επηρεαζόμαστε από τους άλλους και τον κόσμο. Είναι σημαντικό τα αναλυτικά προγράμματα να καλλιεργούν μια ηθική της φροντίδας για όλους, ανεξάρτητα από την έκφραση φύλου, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι παραδοσιακά έμφυλες ανισορροπίες της φροντίδας στην οικιακή και δημόσια ζωή. Η αναπαραγωγική γνώση της ανατροφής των παιδιών, της φροντίδας των ασθενών και των ηλικιωμένων, της συντήρησης ενός σπιτιού και της ανταπόκρισης στις σωματικές και ψυχολογικές ανάγκες των οικογενειών, τόσο ζωτικής σημασίας για την κοινωνία, ανήκει επίσης στην κοινή μας γνώση της ανθρωπότητας και φυσικά επεκτείνεται στους τρόπους με τους οποίους αντιμετωπίζουμε και φροντίζουμε τον κατεστραμμένο και ευάλωτο πλανήτη μας. Η μέριμνα, η φροντίδα, η παροχή και η λήψη φροντίδας πρέπει να περιλαμβάνονται στα αναλυτικά προγράμματα, τα οποία μας επιτρέπουν να οραματιστούμε και πάλι το αλληλεξαρτώμενο μέλλον μας μαζί.

Ενσωματώνοντας τη γνώση και το συναίσθημα

Τα αναλυτικά προγράμματα πρέπει να αντιμετωπίζουν τους εκπαιδευόμενους, μικρούς και μεγάλους, ως ολοκληρωμένα ανθρώπινα όντα τα οποία φέρνουν την περιέργεια και τη δίψα για μάθηση στα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Φέρνουν, επίσης, συναισθήματα, φόβους, ανασφάλειες, αυτοπεποίθηση και πάθος. Τα αναλυτικά προγράμματα τα οποία διδάσκουν τους ανθρώπους αντιμετωπίζοντάς τους ως ολοκληρωμένα ανθρώπινα όντα υποστηρίζουν τις κοινωνικές και συναισθηματικές τους αλληλεπιδράσεις με τον κόσμο και τους καθιστούν πιο ικανούς να συνεργάζονται με άλλους για να τον βελτιώσουν.

Η νευροεπιστήμη δείχνει ότι η γνώση και το συναίσθημα είναι μέρος των ίδιων γνωστικών διαδικασιών που διαδραματίζονται, όχι σε απομόνωση, αλλά σε άμεσες εκτεταμένες σχέσεις με τους άλλους. Ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία, έχει επιτελεστεί τεράστιο εκπαιδευτικό έργο προκειμένου να ενταχθεί η κοινωνική και συναισθηματική μάθηση στο κυρίαρχο ρεύμα της εκπαιδευτικής πρακτικής σε ορισμένα μέρη του κόσμου. Οι βέλτιστες προσεγγίσεις της κοινωνικής και συναισθηματικής μάθησης στα αναλυτικά προγράμματα περιλαμβάνουν κοινωνικές, συναισθηματικές, γνωστικές και ηθικές πτυχές της ταυτότητας των εκπαιδευόμενων. Συνδέουν τις αναπτυξιακές τροχιές των ατόμων με τις επιπτώσεις τους στην ευρύτερη κοινωνική συνοχή. Η εκμάθηση της ενσυναίσθησης, της συνεργασίας, της αντι-

μετώπισης των προκαταλήψεων και της μεροληψίας καθώς και της διαχείρισης των συγκρούσεων είναι πολύτιμη σε κάθε κοινωνία, ιδιαίτερα σε εκείνες που αντιμετωπίζουν μακροχρόνιες διαιρέσεις.

Οι κοινωνικές και οι συναισθηματικές πρακτικές μάθησης είναι ετερογενείς και χρειάζονται κατάλληλη εμπλοκή. Απαιτούν συνειδητά σχεδιασμένες μαθησιακές εμπειρίες, δέσιμο με τους εκπαιδευτικούς θετικές εμπειρίες με συνομηλίκους, διαγενεακή κατανόηση και συμμετοχή της κοινότητας. Η ενσυνειδητότητα, η συμπόνια και η κριτική διερεύνηση υποστηρίζουν την ισχυρή κοινωνική και συναισθηματική μάθηση. Ωστόσο, πρέπει να αναγνωριστεί ότι μια μάθηση τέτοιου είδους έχει επιπρόσθετες απαιτήσεις από τους εκπαιδευτικούς και πρέπει αυτοί να υποστηριχθούν για να επιτελέσουν το συγκεκριμένο έργο. Καθώς προσβλέπουμε στο 2050, δεν έχουμε την πολυτέλεια να κάνουμε μικρές αλλαγές στην κοινωνική και στη συναισθηματική μάθηση – είναι θεμελιώδεις για την ανθρώπινη δημιουργικότητα, την ηθική, την κρίση και τη δράση να αντιμετωπίσουμε τις μελλοντικές προκλήσεις.

Η αντιμετώπιση των εκπαιδευόμενων ως ολοκληρωμένων ανθρώπων όντων αναγνωρίζει τις ανάγκες και τις δυνατότητες του σώματός τους σε όλα τα στάδια της ζωής. Το υγιές μέλλον απαιτεί ποιοτική φυσική αγωγή που προωθεί τις θεμελιώδεις κινητικές δεξιότητες, συμπεριλαμβάνοντας όλους τους τύπους ικανοτήτων, φύλων και υποβάθρων. Η ποιοτική φυσική αγωγή μπορεί να ενισχύσει τη σιγουριά και την αυτοπεποίθηση, τον συντονισμό και τον έλεγχο, την ομαδική εργασία, την ανταπόκριση στις απαιτήσεις του φυσικού περιβάλλοντος και τη βελτιωμένη λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία. Η φυσική αγωγή δεν πρέπει να θεωρείται ως αποκλειστική επιδίωξη των πιο ικανών σωματικά και η υπερβολική εξάρτηση από τον ανταγωνισμό και τη σύγκριση μπορεί να αποκλείσει την ευρύτερη συμμετοχή. Θα πρέπει να βασίζεται στην αξία ότι κάθε εκπαιδευόμενος μπορεί να απολαμβάνει έναν υγιεινό και δραστήριο τρόπο ζωής και ότι η ανάπτυξη ενσυναίσθησης και σχέσεων σεβασμού, μέσω της κοινής δραστηριότητας, μπορεί να συμβάλει στο να μάθουν να αλληλεπιδρούν σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

Ομοίως, η υιοθέτηση μιας ολιστικής εκπαιδευτικής προσέγγισης για την ανθρώπινη σεξουαλικότητα που είναι ηλικιακά κατάλληλη και πολιτισμικά προσαρμοσμένη αναγνωρίζει τη σημασία του κοινωνικού και συναισθηματικού γραμματισμού, προωθεί συζητήσεις για τον σεβασμό και τη συναίνεση, οικοδομεί την κατανόηση των σωματικών και συναισθηματικών διαδικασιών κατά τη διάρκεια της σωματικής ωριμότητας, και προωθεί σχέσεις σεβασμού και την ισότητα. Ένα μέλλον στο οποίο τα κορίτσια σε πολλά μέρη του κόσμου συνεχίζουν να αισθάνονται αποκλεισμένα λόγω της πιθανότητας σωματικής ή σεξουαλικής βλάβης – μια πραγματικότητα που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα τα έφηβα κορίτσια σε πολλά περιβάλλοντα, εμποδίζοντας τη συνέχιση της φοίτησής τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση – είναι ακατανόητο. Η υγεία μητέρας και παιδιού, η θνησιμότητα και η ευεξία συνδέονται, επίσης, στενά με την ολοκληρωμένη σεξουαλική εκπαίδευση. Παράλληλα με τις ευρύτερες μορφές υγείας και ευεξίας, η εκπαίδευση που βασίζεται στις αξίες της ισότητας, του σεβασμού και της αυτοπεποίθησης μεταφράζεται σε ενισχυμένη ικανότητα για δίκαιες και ισότιμες ανθρώπινες σχέσεις σε όλες τις κοινωνίες.

**Η εκμάθηση
της ενσυναίσθησης,
της συνεργασίας,
της αντιμετώπισης
των προκαταλήψεων και
της μεροληψίας καθώς
και της διαχείρισης
των συγκρούσεων είναι
πολύτιμη
σε κάθε κοινωνία.**

Διεύρυνση των γραμματισμών και δημιουργία ενός πολυγλωσσικού μέλλοντος

Η γλωσσική μας ικανότητα και η σχέση μας με τη γλώσσα είναι κεντρικής σημασίας για την ανθρώπινη ταυτότητα, τη γνώση και την ύπαρξη στον κόσμο, δίνοντάς μας τη δυνατότητα να επικοινωνήσουμε και να χτίσουμε πάνω σε αυτά που έμαθαν οι άλλοι προκειμένου να φτάσουμε σε υψηλότερα επίπεδα κατανόησης. Η γλώσσα είναι θεμελιώδης για την ύπαρξη της ίδιας της κοινής μας γνώσης. Τις τελευταίες δεκαετίες, η εκπαίδευση έδωσε τη δυνατότητα σε κάθε γενιά να είναι πιο ικανή στην ανάγνωση και τη γραφή από την προηγούμενη. Ωστόσο, για να διευρυνθεί η συμμετοχή και η συμπερίληψη, το μέλλον του γραμματισμού πρέπει να υπερβεί την ανάγνωση και τη γραφή για να ενισχύσει τις ικανότητες της κατανόησης και της έκφρασης σε όλες τις μορφές τους – προφορικά, κειμενικά και μέσω μιας διευρυνόμενης ποικιλίας μέσων, συμπεριλαμβανομένης της αφήγησης και των τεχνών.

Η γραφή και η ομιλία δεν είναι, σίγουρα, οι μόνοι τρόποι με τους οποίους οι άνθρωποι καταγράφουν τις εμπειρίες τους και τις μεταδίδουν στις νεότερες γενιές, και οι εικόνες και η σωματική γνώση πρέπει να συμπεριληφθούν στο αναλυτικό πρόγραμμα με πολύ πιο αποφασιστικούς τρόπους. Η προφορική και γραπτή γνώση, εντούτοις, έχουν παίξει έναν αναμφισβήτητο ρόλο στην ανθρώπινη ιστορία. Συγκεκριμένα, η γραφή ως τεχνολογία της ανθρώπινης γνώσης έδωσε τη δυνατότητα στις επιγραφές να κυκλοφορήσουν και να ταξιδέψουν, διευρύνοντας τις δυνατότητες συσσώρευσης και κωδικοποίησης της ανθρώπινης εμπειρίας σε πολλές διαφορετικές κουλτούρες. Αυτή η γνώση δεν πρέπει να χαθεί για τις μελλοντικές γενιές.

Ο γλωσσικός γραμματισμός συνδέεται άμεσα με τις δυνατότητες μελλοντικής μάθησης και κοινωνικής συμμετοχής. Ωστόσο, δεν λειτουργεί ως ένας διακόπτης που ανοίγει και κλείνει, και οι ικανότητές μας να επικοινωνούμε και να κατανοούμε μέσω της γλώσσας μπορούν να ενισχύονται συνεχώς σε όλη τη διάρκεια της ζωής. Το μέλλον της εκπαίδευσης στον γλωσσικό γραμματισμό μπορεί να αναπτύξει τις ικανότητες για βαθιά, ευρεία και κριτική ανάγνωση, για καθαρή και αποτελεσματική επικοινωνία με προφορικό και γραπτό λόγο, καθώς και για ακρόαση με προσοχή, ενσυναίσθηση και ευθυκρισία. Για παράδειγμα, η καλλιέργεια των ικανοτήτων και των κλίσεων των εκπαιδευόμενων να μελετούν αυτόνομα και να αναζητούν πολύπλοκα κείμενα σε όλους τους κλάδους ανοίγει τις πόρτες ενός πιθανού μέλλοντος πολύ ευρύτερου μέσω πιο δίκαιων αλληλεπιδράσεων με την κοινή μας γνώση. Η εκπαίδευση στον γλωσσικό γραμματισμό μπορεί να υπερβεί τις αίσουσες και τα σχολεία ώστε να γίνει μια δέσμευση σε ολόκληρη την κοινωνία. Για παράδειγμα, οι πρόσφατες προσπάθειες σε ορισμένα από τα δίκτυα μέσων ενημέρωσης της Ινδίας να καταστήσουν τον υποτιτλισμό στην ίδια γλώσσα μια τυπική πρακτική έχει αποδειχθεί ότι ενισχύουν τις δεξιότητες ανάγνωσης ευρύτερα, ειδικά μεταξύ εκείνων που μπορεί να έχουν μάθει βασικές δεξιότητες ανάγνωσης και γραφής στο σχολείο αλλά χρειάζονται περαιτέρω εξάσκηση και αυτοπεποίθηση.

Τα αναλυτικά προγράμματα δείχνουν μια στροφή από την εθνική μονογλωσσία προς την πολυγλωσσία, μέσω της διδασκαλίας ξένων, αυτόχthonων και νοηματικών γλωσσών, μεταξύ άλλων. Αυτή είναι μια στροφή που πρέπει να διατηρηθεί και να επεκταθεί. Είναι, επίσης, σημαντικό τα παιδιά, οι νέοι και οι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι να έχουν πρόσβαση σε εκπαιδευτικές επιλογές ύψιστης ποιότητας στις μητρικές και προγονικές τους γλώσσες. Αυτό είναι εύλογο για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας και της μάθησης, αλλά είναι, επίσης, σημαντικό όσον αφορά τον στοιχειώδη σεβασμό και τον προσανατολισμό των εκπαιδευτικών συστημάτων σε όλο τον κόσμο προς την εκτίμηση και τη διατήρηση της διαφορετικότητας. Σε πολλά περιβάλλοντα, οι δίγλωσσες και πολυγλωσσες

εκπαιδευτικές πολιτικές είναι απαραίτητες προκειμένου να υποστηριχθεί η πολιτισμική ταυτότητα των εκπαιδευόμενων και να επιτραπεί η πλήρης συμμετοχή τους στην κοινωνία. Αυτό συνεπάγεται υποστήριξη των μειονοτικών αυτόχθονων γλωσσών, καθώς και τη δημιουργία μιας βάσης ώστε οι εκπαιδευόμενοι να αποκτήσουν γλωσσική επάρκεια στην κυρίαρχη ή περισσότερο διαδεδομένη γλώσσα.

Η πολυγλωσσική εκπαίδευση δημιουργεί περαιτέρω ευκαιρίες για συμμετοχή σε παγκόσμιες συνομιλίες, εργασία και κουλτούρες. Σε έναν κόσμο που γίνεται ολοένα και πιο αλληλεξαρτώμενος, η εκμάθηση διαφορετικών γλωσσών έχει μια προφανή αξία, και τα ατομικά και συλλογικά οφέλη τους δεν περιορίζονται στην επικοινωνία. Η πολυγλωσσία μάς υποχρεώνει όλους να γίνουμε ενεργοί μεταφραστές ανάμεσα σε διαφορετικά συστήματα σημασιοδότησης και να αναπτύξουμε μεγαλύτερη αυτονομία και κριτική ικανότητα απέναντι στα καθιερωμένα μοτίβα νοήματος. Η γλώσσα είναι κάτι περισσότερο από ένα μέσο επικοινωνίας. Οι γλώσσες εμπεριέχουν οπτικές για τον κόσμο και μοναδικούς τρόπους κατανόησης. Η γλωσσική ποικιλομορφία είναι ένα βασικό χαρακτηριστικό της κοινής γνώσης της ανθρωπότητας· η εκπαίδευση έχει να διαδραματίσει έναν καθοριστικό ρόλο στη διατήρησή της.

Η γλωσσική
ποικιλομορφία
είναι ένα βασικό
χαρακτηριστικό
της κοινής γνώσης
της ανθρωπότητας.

Εμπλουτίζοντας τον αριθμητικό γραμματισμό

Ο αριθμητικός γραμματισμός είναι εξίσου σημαντικός για το μέλλον της εκπαίδευσης, καθώς οι άνθρωποι καλούνται όλο και περισσότερο να εφαρμόσουν τις μαθηματικές γνώσεις και δεξιότητές τους σε ένα ευρύ φάσμα καταστάσεων. Ο αριθμητικός γραμματισμός είναι καρπός της ανθρώπινης ικανότητας να παρατηρεί πρότυπα, να ταξινομεί και να οργανώνει σύνολα, να υπολογίζει και να μετράει, να συγκρίνει ποσότητες και να αναγνωρίζει τις μεταξύ τους σχέσεις. Αριθμητικά συστήματα όπως το δεκαδικό σύστημα και το δυαδικό σύστημα είναι θεμελιώδη για τις σύγχρονες επικοινωνίες, τις συναλλαγές, την πληροφορική και τους υπολογισμούς. Εκτός από τη γνώση των βασικών πράξεων της πρόσθεσης, της αφαίρεσης, του πολλαπλασιασμού και της διαίρεσης, ο αριθμητικός γραμματισμός απαιτεί την εφαρμογή τους σε ποικίλα πλαίσια και προβλήματα. Τα παραδείγματα είναι απεριόριστα, όπως, για παράδειγμα, είναι η διασφάλιση της οικονομικής ευρωστίας και του προγραμματισμού, οι κίνδυνοι για την υγεία και τα κρούσματα ασθενειών, οι γεωργικές αποδόσεις και οι εισροές, τα όρια για τη ρύπανση και την ποιότητα του περιβάλλοντος, οι τοπικές επιχειρήσεις και οι τραπεζικές υπηρεσίες της κοινότητας κ.ά. Ο αριθμητικός γραμματισμός, όταν ερμηνεύεται πλαισιοθετημένα, ξεκλειδώνει δυναμικά τις ανθρώπινες ικανότητές μας να καταλαβαίνουμε τις αλλαγές με την πάροδο του χρόνου, να κάνουμε προγνώσεις και σχέδια για το μέλλον, να κατανοούμε τις σχέσεις και να διαμορφώνουμε τις τάσεις υπό μια ουσιαστική οπτική.

Ο αριθμητικός γραμματισμός ανήκει σε όλους τους λαούς, και τα αναλυτικά προγράμματα που τον αφορούν και διακρίνονται από πολιτισμική ευαισθησία μπορούν να δημιουργήσουν σημαντικές κοινωνικές και συναισθηματικές γέφυρες στην τυπική εκπαίδευση. Για παράδειγμα, η παραδοσιακή διαδικασία πλεξίματος των αυτόχθονων της αρκτικής Νορβηγίας έχει χρησιμοποιηθεί από τους εκπαιδευόμενους για τη μετάβαση από την κατανόηση διακριτών μοτίβων ακεραίων σε πιο σύνθετες πράξεις, όπως είναι ο πολλαπλασιασμός και οι αλγεβρικές μεταβλητές. Ομοίως, οι σχολικές

επιτροπές στον Καναδά έχουν βασιστεί σε αυτόχθονες καλλιτέχνες και εκπαιδευτές για να διδάξουν μορφές τέχνης που βασίζονται στις συνδέσεις –όπως το στόλισμα με χάντρες, η κατασκευή καλαθιών και μοκασινιών– με μαθηματικές έννοιες οι οποίες περιλαμβάνουν αλγεβρικό, αναλογικό και χωρικό συλλογισμό. Η σύνδεση της μαθηματικής γνώσης με την πολιτισμική γνώση των εκπαιδευόμενων βοηθά στην εμπλοκή των κοινωνικο-συναισθηματικών διαστάσεων που απαιτούνται για να ξεπεραστούν οι αναντιστοιχίες μεταξύ του οικιακού και του σχολικού περιβάλλοντος. Αμφισβητεί, επίσης, την εσφαλμένη αντίληψη ότι τα μαθηματικά είναι «δυτικά» και μας υπενθυμίζει την ευρεία και μακροχρόνια ύπαρξη εθνομαθηματικών συστημάτων, όπως είναι τα μαθηματικά των Ινουίτ, τα μαθηματικά των Μαορί κ.ά.

Αντλώντας από τις ανθρωπιστικές επιστήμες

Η γνώση και η μελέτη της ανθρώπινης κοινωνίας και κουλτούρας είναι απαραίτητες για να βοηθηθούν οι εκπαιδευόμενοι να μάθουν ένα ευρύ φάσμα προσεγγίσεων για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Η ανθρωπιστική παράδοση, με τις διάφορες εκφάνσεις της, έχει συνεισφέρει σημαντικά στη συλλογική κοινή γνώση του κόσμου όσον αφορά ζωτικές πτυχές της συλλογικής οικοδόμησής του. Ταυτόχρονα, πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι αυτό που γνωρίζουμε είναι μερικό και στρεβλό. Η επαναπλαισίωση του τι σημαίνει να είσαι άνθρωπος απαιτεί την εξισορρόπηση των μεταξύ μας σχέσεων, με τον ζωντανό πλανήτη και με την τεχνολογία. Οι ανθρωπιστικές επιστήμες πρέπει να προσαρμοστούν και, ως συστηματικό πεδίο σπουδών, μπορούν με τη σειρά τους να βοηθήσουν εμάς να προσαρμοστούμε.

Η ιστορία, για παράδειγμα, όταν διδάσκεται αποτελεσματικά, μπορεί να αναπτύξει μια ανεκτίμητη οπτική για την κοινωνική αλλαγή και τα κοινωνικά συστήματα, συμπεριλαμβανομένων των διακρίσεων και των προνομίων. Η κατανόηση του ιστορικού ενδεχόμενου, ότι δηλαδή τα πράγματα θα μπορούσαν να είναι διαφορετικά από αυτά που είναι, είναι πολύτιμη για την πρόγνωση μελλοντικών πιθανοτήτων. Ωστόσο, για να απελευθερωθεί αυτό το δυναμικό, η ιστορία πρέπει να προχωρήσει πολύ πέρα από το πάθος για τις χρονολογίες και να αφοσιωθεί σε συζητήσεις για το τι αποτελεί απόδειξη και πώς πρέπει να κατανοήσουμε εξ αρχής τις ανθρώπινες και μη ανθρώπινες εμπειρίες.

Η εύρεση νέων τρόπων σύνδεσης και επανασύνδεσης της εκπαίδευσης με τις ανθρωπιστικές επιστήμες είναι, επίσης, εξαιρετικά σημαντική για το μέλλον της δημοκρατίας. Η φιλοσοφία, η ιστορία, η λογοτεχνία και οι τέχνες μπορούν να μας συνδέσουν με τον σκοπό, την εκτίμηση της κριτικής έρευνας, την ενσυναίσθηση, την ηθική και τη φαντασία. Όλες αυτές οι ανθρωπιστικές προσεγγίσεις είναι, επίσης, ζωτικής σημασίας για την ενίσχυση του «μελλοντικού γραμματισμού» των εκπαιδευόμενων – την ικανότητά τους να κατανοούν τον ρόλο που διαδραματίζει το μέλλον σε αυτό που βλέπουν και κάνουν. Το να γίνεσαι «εγγράμματος για το μέλλον» σημαίνει να αποκτάς τη δύναμη να χρησιμοποιείς το μέλλον πιο αποτελεσματικά και αποδοτικά, όπως και να σου είναι πιο εύκολο να προετοιμάζεσαι, να ανακάμπτεις και να επινοείς καθώς συμβαίνουν αλλαγές. Αυτό θα υποστηριχθεί με την ενίσχυση των ανθρωπιστικών επιστημών σε δημόσιους χώρους, τόσο εντός όσο και εκτός της τυπικής εκπαίδευσης. Η συλλογική επανασύνδεση της εκπαίδευσης με τις ανθρωπιστικές επιστήμες από την οπτική της κοινής μας ανθρώπινης φύσης, του κοινού μας πλανήτη και της συλλογικής προσδοκίας για δικαιοσύνη είναι ένα εγχείρημα ζωτικής σημασίας.

Επιστημονική έρευνα και κατανόηση

Η επιθυμία να κατανοήσουμε το φυσικό σύμπαν αντανακλά την ανθρώπινη ικανότητά μας να ερευνούμε και να μαθαίνουμε. Η φύση της επιστημονικής έρευνας –η παρατήρηση, η διερεύνηση, η πρόβλεψη, η δοκιμή, η θεωρητικοποίηση, η αμφισβήτηση και η βελτίωση της κατανόησης– εκπορεύεται από το ανθρώπινο πνεύμα. Οι ρίζες της σύγχρονης επιστήμης ανάγονται στα πρώτα στάδια της καταγεγραμμένης ιστορίας σε κάθε κουλτούρα και κοινωνία. Τους καρπούς της τους απολαμβάνουμε σε κάθε μέρος της φυσικής και υλικής μας ζωής, από την ιατρική μέχρι την τεχνολογία. Μέσα σε ένα ευρύ αναλυτικό πρόγραμμα το οποίο έχει ισχυρές ανθρωπιστικές αξίες και αγκαλιάζει ολόκληρο το άτομο, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στον επιστημονικό γραμματισμό και στη διερεύνηση.

Στην ανθρώπινη ιστορία, η επιστήμη ήταν μια σημαντική πρακτική γνώσης που συνεπαγόταν ένα θεμελιώδες όφελος: την αντίληψη ότι η αλήθεια είναι το αποτέλεσμα διαδικασιών και συμφωνιών που παράγονται μέσα από μια συλλογική προσπάθεια. Ωστόσο, εξελίχθηκε και έγινε ένα εξειδικευμένο πεδίο το οποίο, σε ορισμένες περιπτώσεις, φαίνεται να τοποθετείται υπεράνω ηθικών ζητημάτων, όπως, για παράδειγμα, σχετικά με τις επιπτώσεις επιστημονικών ανακαλύψεων ή πειραμάτων. Αυτό προκάλεσε αντιπαραθέσεις και ερωτήματα που υπονόμισαν την εμπιστοσύνη που απολάμβανε η επιστήμη για μερικούς αιώνες. Τα αναλυτικά προγράμματα θα πρέπει να θεωρούν τις μεθόδους, τα ευρήματα και την ηθική της επιστήμης ως αλληλένδετα.

Η εξάπλωση του ακραίου σχετικισμού και η ευρεία διασπορά ανακριβειών σε διαφορετικά μέσα απαιτούν έναν ισχυρό και εξαιρετικά αναστοχαστικό επιστημονικό γραμματισμό. Η σημασία του επιστημονικού γραμματισμού έχει έρθει έντονα στο επίκεντρο με τη διάδοση της παραπληροφόρησης και των ψευδών ειδήσεων, που εντείνονται σε περιόδους μεγάλων κρίσεων, όπως είναι η πανδημία του κορονοϊού και η υπερθέρμανση του πλανήτη. Η άρνηση της επιστημονικής γνώσης και η στρεβλή παρουσίαση «γεγονότων» είχαν άμεσες επιπτώσεις στον πραγματικό κόσμο, τροφοδοτώντας τον με υποψίες, δυσπιστία, φόβο και μίσος. Τα αναλυτικά προγράμματα πρέπει να ενθαρρύνουν τη δέσμευση στην υποστήριξη της επιστημονικής αλήθειας και στην οικοδόμηση των ικανοτήτων για ευθυκρισία και ειλικρινή διερεύνηση της αλήθειας, που είναι περίπλοκη και πολυδιάστατη.

Τα αναλυτικά προγράμματα
πρέπει να ενθαρρύνουν
τις ικανότητες για
ευθυκρισία και ειλικρινή
διερεύνηση της αλήθειας,
που είναι περίπλοκη
και πολυδιάστατη.

Η παγκόσμια κοινή γνώση απαιτεί όλοι να έχουν δικαίωμα στην ορθή γνώση που συμβάλλει στην ανθρώπινη ευημερία. Αυτή η αρχή είναι ιδιαίτερα σημαντική στα αναλυτικά προγράμματα, όπου τα μηνύματα και οι έννοιες έχουν μεγάλη επίδραση στον αναπτυσσόμενο νου των μαθητών. Για παράδειγμα, σε ορισμένες περιοχές ή χώρες με μεγάλες βιομηχανίες εξόρυξης και πετρελαίου, ασκείται σημαντική πίεση στις κυβερνήσεις να υποβαθμίσουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εξόρυξης πόρων στα επίσημα αναλυτικά προγράμματα των επιστημών. Είναι σημαντικό να καταπολεμηθεί αυτή η παραπληροφόρηση με όλα τα δυνατά εκπαιδευτικά μέσα. Απαιτούνται νέες προσπάθειες για την προώθηση του παγκόσμιου επιστημονικού γραμματισμού, ειδικά σε πληθυσμούς που δεν έχουν πολιτική αντιπροσώπευση και περιθωριοποιούνται. Πρωτόγνωρες ποσότητες πληροφοριών κυκλοφορούν στον σημερινό κόσμο. Ο επιστημονικός γραμματισμός, η μεθοδικότητα, η σχολα-

στικότητα, η αξιοποίηση της εμπειρίας και η ηθική συνιστούν τόσο σημαντικά όσο και επείγοντα ζητήματα των αναλυτικών προγραμμάτων.

Δεξιότητες για έναν ψηφιακό κόσμο

Οι συνδεδεμένες τεχνολογίες υποστηρίζουν τη συμμετοχή σε διαρκώς διευρυνόμενους τομείς της ζωής, της μάθησης και της εργασίας. Πέρα από την υποστήριξη της καθολικής πρόσβασης στην τεχνολογία, τα εκπαιδευτικά συστήματα δικαιολογημένα προσπαθούν να αναπτύξουν τις ψηφιακές δεξιότητες και ικανότητες που χρειάζονται οι εκπαιδευόμενοι για να κάνουν ουσιαστική χρήση της τεχνολογίας. Δεν υπάρχει τίποτα «εγγενές» ή «φυσικό» σε αυτές τις ικανότητες. Οικοδομούνται και τελειοποιούνται με την πάροδο του χρόνου μέσω σκόπιμων εκπαιδευτικών παρεμβάσεων, παράλληλα με διάφορες μορφές άτυπης και αυτοκατευθυνόμενης μάθησης.

Ενώ η ψηφιακή εκπαίδευση ασχολείται συνήθως με λειτουργικές δεξιότητες και τεχνική εμπειρογνωμοσύνη, πρέπει, επίσης, να περιλαμβάνει τον «κριτικό ψηφιακό γραμματισμό» – ένα σύνολο κατανοήσεων και προδιαθέσεων προς την πολιτική διάσταση της ψηφιακής κοινωνίας και της ψηφιακής οικονομίας. Αυτή η εκπαίδευση εστιάζει στην ικανότητα

των εκπαιδευόμενων να αναλύουν τα πολιτικά χαρακτηριστικά της ψηφιακής τεχνολογίας και να τα χειρίζονται για να επιτύχουν συγκεκριμένα αποτελέσματα. Οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να αναγνωρίζουν τα κίνητρα των φορέων στους ψηφιακούς χώρους και να κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους αυτοί, ως άτομα και ως μέλη ομάδων, αποτελούν μέρος μεγαλύτερων ψηφιακών οικοσυστημάτων. Σήμερα, οι συνδεδεμένες τεχνολογίες μπορεί να ασκούν βαθιά επιρροή ακόμη και σε ανθρώπους που δεν τις χρησιμοποιούν ή δεν τις βλέπουν ποτέ.

Η εκπαίδευση για την τεχνολογία εξαρτάται, επίσης, αναγκαστικά από την ίδια την τεχνολογία. Οι δεξιότητες και η κριτική στάση που απαιτούνται για την κατανόηση της τεχνολογίας και την αξιοποίησή της για καλό σκοπό θα βρίσκονται σε διαρκή εξέλιξη, ακολουθώντας τον ρυθμό της τεχνολογικής ανάπτυξης. Ωστόσο, η διαρκής προσαρμογή στις τελευταίες εξελίξεις δεν πρέπει να συνιστά μονόδρομο για την εκπαίδευση. Η εκπαίδευση

πρέπει επιπλέον να διαδραματίζει ρόλο στην καθοδήγηση της τεχνολογικής καινοτομίας και του ψηφιακού μετασχηματισμού των κοινωνιών. Τα αναλυτικά προγράμματα θα πρέπει να υποστηρίζουν τους εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευόμενους να ενεργούν από κοινού σχετικά με την τεχνολογία, και να συμβάλλουν στον προσδιορισμό του τρόπου χρήσης της και των σκοπών της.

Τα αναλυτικά προγράμματα θα πρέπει να υποστηρίζουν τους εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευόμενους να ενεργούν από κοινού σχετικά με την τεχνολογία και να συμβάλλουν στον προσδιορισμό του τρόπου χρήσης της και των σκοπών της.

Αναπτύσσοντας τη φαντασία, την κρίση και τις δυνατότητες μέσα από την καλλιτεχνική εκπαίδευση

Η εκπαίδευση στις τέχνες –μουσική, δράμα, χορός, σχέδιο, εικαστικές τέχνες, λογοτεχνία, ποίηση κ.α.– μπορεί να διευρύνει σημαντικά τις ικανότητες των εκπαιδευόμενων να κατακτήσουν σύνθετες δεξιότητες και μπορεί να υποστηρίξει την κοινωνική και συναισθηματική μάθηση στο σύνολο του αναλυτικού προγράμματος. Μπορεί να ενισχύσει τις ανθρώπινες ικανότητές μας για πρόσβαση στην εμπειρία των άλλων, είτε μέσω της ενσυναίσθησης είτε μέσω της ανάγνωσης μη λεκτικών ενδείξεων.

Οι τέχνες καθιστούν, επίσης, ορατές ορισμένες αλήθειες που μερικές φορές συγκαλύπτονται, και παρέχουν χειροπιαστούς τρόπους για να τιμήσουμε τις πολλαπλές οπτικές και ερμηνείες του κόσμου. Πολλές μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης εκδηλώνονται μέσα από τις λεπτομέρειες και παλεύουν με τις ασάφειες της ζωής· οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να μάθουν ότι οι μικρές διαφοροποιήσεις μπορεί να έχουν σημαντικές επιπτώσεις. Η καλλιτεχνική εμπειρία απαιτεί συχνά μια προθυμία να παραδοθούμε στο άγνωστο. Οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να μάθουν ότι όλα αλλάζουν ανάλογα με τις περιστάσεις και τις ευκαιρίες. Οι τέχνες μάς βοηθούν, επίσης, να μάθουμε να λέμε, να δείχνουμε και να νιώθουμε ό,τι πρέπει να ειπωθεί, να αναδειχθεί και να βιωθεί, βοηθώντας να προωθήσουμε τους ορίζοντες της γνώσης, της ύπαρξης και της επικοινωνίας μέσα και πέρα από τις τέχνες.

Τα αναλυτικά προγράμματα που ενθαρρύνουν τη δημιουργική έκφραση μέσω των τεχνών έχουν τεράστιες δυνατότητες διαμόρφωσης του μέλλοντος. Η τέχνη παρέχει νέες γλώσσες και τρόπους μέσω των οποίων μπορούμε να κατανοήσουμε τον κόσμο, να ασκήσουμε πολιτισμική κριτική και να αναλάβουμε πολιτική δράση. Τα αναλυτικά προγράμματα μπορούν, επίσης, να καλλιεργήσουν την κριτική κατανόηση και την ενασχόληση με την πολιτισμική κληρονομιά καθώς και με τα ισχυρά σύμβολα, τις παρακαταθήκες και τις αναφορές των συλλογικών μας ταυτοτήτων.

Εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ενεργή ιδιότητα του πολίτη και τη δημοκρατική συμμετοχή

Στο πλήρες δυναμικό της, η εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορεί να είναι μετασχηματιστική, δεδομένου ότι προσφέρει μια κοινή γλώσσα και ένα σημείο εισόδου σε ένα ηθικό σύμπαν που είναι αφοσιωμένο στην αναγνώριση και την ανάπτυξη όλων. Η εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορεί να υποστηρίξει την αυτενέργεια των εκπαιδευόμενων. Η ανάπτυξη δεξιοτήτων για την ανάλυση των ανισοτήτων και την καλλιέργεια της κριτικής συνείδησης είναι ένας τρόπος υποστήριξης της συμμετοχικής δέσμευσης και, από αυτή την άποψη, η εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα υποστηρίζει σθεναρά την εκπαίδευση για την ιδιότητα του πολίτη.

Η εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορεί, επίσης, να βελτιώσει τη συνολική αποτελεσματικότητα των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων και, με τη σειρά της, να υποστηρίξει τη βιώσιμη και δίκαιη οικονομική, κοινωνική και πολιτική ανάπτυξη. Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης σχετικά με τα βασικά δικαιώματα και την αξιοπρέπεια και την ελευθερία όλων των ανθρώπων, η ίδια η εκπαίδευση πρέπει να αποτελέσει τον χώρο για την εκπλήρωση της υπόσχεσης για ισότητα. Τα ανθρώπινα δικαιώματα και η εκπαίδευση για την ιδιότητα του πολίτη συνδέονται βαθιά με την εκπαίδευση για την ειρήνη. Σε πολλά συγκείμενα η βία είναι ο κύριος τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι σχετίζονται μεταξύ τους.

Ολόκληρες πληθυσμιακές ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών και των παιδιών, υπόκεινται σε διακρίσεις, λεκτική και σωματική κακοποίηση, και βλέπουν ότι οι δυνατότητές τους να ζήσουν και να ευδοκιμήσουν είναι σημαντικά περιορισμένες. Μαζί με τους προστατευτικούς νόμους και τις υπηρεσίες πρόνοιας, η εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορεί να βοηθήσει στην οικοδόμηση ειρηνικών κοινωνιών στις οποίες οι διαφωνίες μπορούν να επιλύονται μέσω διαπραγματεύσεων και διπλωματίας.

Η εκπαίδευση αναπτύσσει τις δυνατότητες των πολιτών για βιώσιμη κοινωνική και πολιτική δράση διδάσκοντας τους ανθρώπους να αναλογίζονται και να αναλύουν τη συλλογική τους δουλειά σε ένα κοινό πλαίσιο. Η σχεσιακή και η συλλογική δράση υποστηρίζονται σθεναρά όταν τα αναλυτικά προγράμματα επικεντρώνονται στη δημιουργία συνασπισμών και στη δημιουργία συνδέσεων με μεγαλύτερες ιστορίες και τροχιές ακτιβισμού και αλληλεγγύης. Η εκπαίδευση υποστηρίζει τη στρατηγική και μετασχηματιστική δράση όταν προσανατολίζεται προς την καλλιέργεια της μακροπρόθεσμης σκέψης, του διαλόγου και της διαβούλευσης που διαδραματίζονται σε έναν δημόσιο χώρο. Η εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα θα πρέπει, επίσης, να προωθεί λεκτικές αντιπαραθέσεις (debate) και διλήμματα σχετικά με το τι σημαίνει να είσαι άνθρωπος, και θα πρέπει να διερευνά ηθικά ζητήματα σχετικά με τη διατήρηση των διαφορετικών μορφών ζωής στον πλανήτη.

Θα πρέπει, επίσης, να στοχεύει στην παροχή δεξιοτήτων και ικανοτήτων που απαιτούνται για την κριτική και δημιουργική πολιτική σκέψη και υπεράσπιση, τον έλεγχο της αδικίας και των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και την αμφισβήτηση, την αποκάλυψη και την αντιμετώπιση των δομών και των σχέσεων εξουσίας που κάνουν διακρίσεις σε βάρος ομάδων λόγω φύλου, φυλής, ταυτότητας, γλώσσας, θρησκείας, ηλικίας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού ή καθεστώτος ιθαγένειας. Επομένως, ο διάλογος μεταξύ εκπαιδευτικών συστημάτων και κοινωνικών κινημάτων είναι θεμελιώδης.

Τα αναλυτικά προγράμματα μπορούν, επίσης, να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση της ανισότητας των φύλων. Οι διάχυτες επιπτώσεις της πατριαρχίας –του ιδεολογικού συστήματος μέσω του οποίου παρέχεται στους άνδρες η πλειονότητα των κοινωνικών δικαιωμάτων και της εξουσίας– συνεχίζουν να διαμορφώνουν μηνύματα και μοτίβα σκέψης που μεταφέρονται στα παιδιά και στους νέους μέσα στην κοινωνία και στα σχολεία. Οι καταπιεστικοί ρόλοι των φύλων και οι διακρίσεις λόγω φύλου είναι επιβλαβείς για όλους στην κοινωνία. Οι βασικές αρχές της ισότητας πρέπει να διδαχθούν σε νεαρή ηλικία. Τα αγόρια πρέπει να μάθουν όσο το δυνατόν νωρίτερα να είναι υποστηρικτές της ισότητας των φύλων και να μη διστάζουν άνισα οικιακά ή κοινωνικά συστήματα που θα μπορούσαν να τους προσφέρουν συγκαλυμμένα πλεονεκτήματα σε σχέση με τις αδελφές ή τις συνομήλικές τους. Οι προσδοκίες ότι οι κόρες και οι αδελφές εκτελούν μεγαλύτερο μερίδιο των οικιακών ευθυνών και αγγαρειών έχουν αρνητικό αντίκτυπο στη συμμετοχή στο σχολείο, καθώς και στη μετάδοση σιωπηρών μηνυμάτων σχετικά με την αξία τους, ως υποδεέστερες σε σχέση με άλλους. Οι αρχές της ισότητας των φύλων πρέπει να είναι συνεπείς σε όλα τα περιβάλλοντα όπου τα παιδιά κοινωνικοποιούνται και μαθαίνουν, στο σπίτι, στην τάξη, στην αυλή του σχολείου και στην κοινότητα. Η προώθηση της ισότητας είναι μια συλλογική προσπάθεια που απαιτεί την υποστήριξη όλων.

Στο ίδιο πνεύμα, τα αναλυτικά προγράμματα πρέπει να αντιμετωπίζουν τον ρατσισμό και να στοχεύουν στην αμφισβήτηση των στερεοτυπικών και μεροληπτικών αναπαραστάσεων και αφηγήσεων σχετικά με ομάδες που προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά και γλωσσικά υπόβαθρα και συνυπάρχουν στις κοινωνίες μας, όπως είναι οι αυτόχθονες πληθυσμοί, οι κοινότητες αφρικανικής καταγωγής και οι εθνοτικές μειονότητες.

Ο ενδυναμωτικός ρόλος της ανώτατης εκπαίδευσης

Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση θα απαιτήσει τον επανασχεδιασμό των τρόπων με τους οποίους η εκπαίδευση όχι μόνο αντλεί από την κοινή μας γνώση αλλά υποστηρίζει την περαιτέρω ανάπτυξή της και τη μεγαλύτερη ενσωμάτωση. Πουθενά αυτό δεν είναι πιο εμφανές όσο στην ανώτατη εκπαίδευση, η οποία έχει να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην ενίσχυση της κοινής γνώσης. Η ανώτατη εκπαίδευση βιώνει επί του παρόντος μια από τις μεγαλύτερες περιόδους αβεβαιότητας στη μακρά ιστορία της. Τα πανεπιστήμια φιλοξενούν μεγάλο μέρος του παγκόσμιου δυναμικού για παραγωγή γνώσης και έρευνας. Η ανοιχτή επιστήμη και η ανοιχτή πρόσβαση βρίσκουν έναν έτοιμο σύμμαχο στα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, τα οποία είναι αφιερωμένα στην πρόοδο της έρευνας, της καινοτομίας και της διερεύνησης παράλληλα με την εκπαίδευση των μελλοντικών γενεών ερευνητών και επαγγελματιών.

Πανεπιστημιακή έρευνα για την ανοικτή κοινή γνώση

Οι γνώσεις –στον πληθυντικό– θα πρέπει να αναγνωρίζονται ως πόροι που πρέπει να αναπτυχθούν και να χρησιμοποιηθούν για την κοινή ευημερία όλων. Η τρέχουσα ομογενοποίηση και η άνιση κατανομή των γνώσεων μεταξύ των περιοχών πρέπει να αμφισβητηθούν. Αντί να δημιουργούμε γνώσεις εγκλωβισμένες στα οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά πρότυπα του παρόντος μας, η πανεπιστημιακή έρευνα θα πρέπει να δώσει προτεραιότητα στις νέες δυνατότητες. Αυτό ξεκινά με την αναγνώριση ότι υπάρχουν πολλαπλές μορφές γνώσης και με τη μεγαλύτερη χρήση διαφορετικών γλωσσών. Με αυτόν τον τρόπο τα πανεπιστήμια μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στη διεύρυνση της κοινής γνώσης και στη διασφάλιση της συμπεριληψιμότητας και της ποικιλομορφίας της.

Η διαπανεπιστημιακή συνεργασία και οι προσπάθειες διεθνοποίησης είναι παραδείγματα ανοιχτότητας πολύ ελπιδοφόρα για την προώθηση της κοινής μας παγκόσμιας ευημερίας. Όλες οι προβλέψεις δείχνουν μια συνεχή αύξηση των εγγραφών στην ανώτατη εκπαίδευση τις επόμενες δεκαετίες. Πολλά πανεπιστήμια έχουν μια ευγενή παράδοση να υποστηρίζουν τον δημόσιο χαρακτήρα της εκπαίδευσης με τον τρόπο που δημιουργούν δημόσιους χώρους για μάθηση, ανταποκρίνονται και λογοδοτούν δημόσια για τη διακυβέρνησή τους, και προωθούν τα δημόσια συμφέροντα. Ωστόσο, τα πανεπιστήμια είναι, επίσης, τόποι όπου επικρατούν συνθήκες εσωστρέφειας, ιδίως τις τελευταίες δεκαετίες, μέσω οικονομικών εμποδίων και αξιώσεων πνευματικής ιδιοκτησίας. Παρά τις πολλές προσπάθειες για το αντίθετο, τα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παραμένουν τόποι που αποκλείουν και περιθωριοποιούν. Αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί επείγοντως.

Η ανώτατη εκπαίδευση
πρέπει να είναι
ένθερμος υποστηρικτής
της δωρεάν και ανοιχτής
πρόσβασης στη γνώση
και την επιστήμη.

Η ανώτατη εκπαίδευση πρέπει να είναι ένθερμος υποστηρικτής της δωρεάν και ανοιχτής πρόσβασης στη γνώση και την επιστήμη όσον αφορά τις ακαδημαϊκές υποτροφίες, το εκπαιδευτικό υλικό, το λογισμικό και την ψηφιακή συνδεσιμότητα, μεταξύ άλλων. Είναι σημαντικό

ότι ο όρος «ανοιχτή» δεν αφορά μόνο τη διαθεσιμότητα και την ευκολία πρόσβασης, αλλά υπονοεί, επίσης, ότι τα άτομα είναι σε θέση να τροποποιούν και να χειρίζονται πληροφορίες και γνώσεις.

Τεχνική και επαγγελματική ανώτατη εκπαίδευση και κοινή γνώση

Τα μεταδευτεροβάθμια τεχνικά και επαγγελματικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων των κοινοτικών κολεγίων και των ανώτατων τεχνολογικών σχολών, θα πρέπει, επίσης, να γίνονται αντιληπτά όχι μόνο ως ιδρύματα κατάρτισης αλλά και ως χώροι εφαρμοσμένης έρευνας. Θα πρέπει να δίνουν έμφαση στη σημασία των παραγωγικών ικανοτήτων στην ατομική και συλλογική μας ζωή, στην αποτελεσματική λειτουργία των κοινωνιών μάθησης, στις πολυάριθμες διόδους για ουσιαστική εργασία και στη δυνατότητα ενοποίησης, συμπράξεων και συνεργασίας μεταξύ διαφόρων τομέων και κοινοτήτων. Ο τοπικός χαρακτήρας πολλών επαγγελματικών ιδρυμάτων που συνδέονται στενά με την κοινότητα παρέχει την ευκαιρία να καλλιεργηθούν ακμάζουσες τοπικές κουλτούρες μάθησης. Οι τοπικές κοινωνίες έχουν διακριτές διασυνδέσεις με την κοινή μας γνώση, και τα ιδρύματα τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη επίγνωσης σχετικά με την εφαρμογή της με διαφορετικούς αλλά σχετικούς με το πλαίσιο τρόπους.

Ανώτατη εκπαίδευση για την υποστήριξη διαφορετικών προσεγγίσεων στη γνώση

Η σχέση μεταξύ της ανώτατης εκπαίδευσης και της διαπολιτισμικής και επιστημολογικής ποικιλομορφίας είναι συχνά διφορούμενη. Από τη μια πλευρά, η ανώτατη εκπαίδευση υπερηφανεύεται ότι εισάγει τους φοιτητές σε νέες κοσμοθεωρίες και ιδέες. Όμως, από την άλλη πλευρά, την ίδια στιγμή, η ανώτατη εκπαίδευση έχει αναπτύξει διακριτούς τρόπους οργάνωσης, επικύρωσης και νομιμοποίησης ορισμένων μορφών παραγωγής γνώσης.

Οι μεθοδολογίες των φυσικών επιστημών και οι έννοιες της κοινωνικής έρευνας, όπως «σχολαστικότητα», «αξιοπιστία» και «εγκυρότητα», δεν είναι πολιτισμικά ουδέτερες. Οι κοινωνικές διεργασίες, η διασφάλιση της ποιότητας και τα οικονομικά των επιστημονικών εκδόσεων δεν ανταμείβουν συνήθως τη διαπολιτισμική και επιστημολογική ποικιλομορφία. Οι αυτόχθονες γνώσεις και οι τρόποι παραγωγής και διαμοιρασμού γνώσεων γίνονται γενικά αντιληπτά ως αντικείμενο και όχι ως μορφή έρευνας.

Καθώς η πολυφωνία στους τρόπους που γνωρίζουμε και πράττουμε γίνεται πιο διαδεδομένη, τα οικοσυστήματα γνώσης που αντλούν από τον πλούτο που έχουν οι κουλτούρες και οι εμπειρίες θα πρέπει να αποκτούν μεγαλύτερη αξία. Οι συνεργασίες μεταξύ των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης και των κοινοτήτων σε όλα τα μέρη του κόσμου θα πρέπει να γίνουν πραγματικά αμοιβαίες. Η εκτίμηση των πολλαπλών τρόπων γνώσης και πράξης ως πηγής δύναμης και βιωσιμότητας θα συμβάλει στη μείωση ορισμένων από τις ασυμμετρίες στον ίδιο τον τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης.

Η ποικιλομορφία μπορεί, επίσης, να υποστηριχθεί με την κατάλληλη εκτίμηση της θεσμικής ποικιλίας στο τοπίο της ανώτατης εκπαίδευσης. Εάν η πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση συνεχίζει να διευρύνεται, όπως θα έπρεπε, θα χρειαστούμε μια ποικιλία διαφορετικών ιδρυμάτων. Η ανοιχτότητα της κοινής μας γνώσης απαιτεί, επίσης, ευέλικτες δομές ανώτατης εκπαίδευσης που επιτρέπουν την πρόσβαση σε όσο το δυνατόν περισσότερα άτομα.

Αρχές για διάλογο και δράση

Αυτό το κεφάλαιο προτείνει ότι, σε ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση, τα αναλυτικά προγράμματα θα πρέπει να δίνουν έμφαση στην οικολογική, διαπολιτισμική και διεπιστημονική μάθηση που βοηθά τους εκπαιδευόμενους να παράγουν και να προσπελάζουν τη γνώση ενώ αναπτύσσουν την ικανότητά τους να την αξιολογούν και να την εφαρμόζουν. Καθώς στρέφουμε το βλέμμα μας προς το 2050, υπάρχουν τέσσερις αρχές που μπορούν να βοηθήσουν στην καθοδήγηση του διαλόγου και της δράσης που απαιτούνται για την προώθηση αυτής της σύστασης.

- **Τα αναλυτικά προγράμματα θα πρέπει να ενισχύουν τις ικανότητες των εκπαιδευόμενων προκειμένου να έχουν πρόσβαση και να συμβάλλουν στην κοινή μας γνώση.** Οι πόροι της συλλογικής γνώσης της ανθρωπότητας που συσσωρεύονται από γενιά σε γενιά θα πρέπει να αποτελούν τη ραχοκοκαλιά των εκπαιδευτικών αναλυτικών προγραμμάτων. Η κοινή μας γνώση θα πρέπει να είναι ευρέως προσβάσιμη από όλους, και για να αντλούν από αυτή και για να προσθέτουν σε αυτή. Θα πρέπει να διδάξουμε τους εκπαιδευόμενους (όλων των ηλικιών) να καταπιάνονται με τη γνώση δημιουργικά και κριτικά, αμφισβητώντας τις παραδοχές και τα συμφέροντα που ενδεχομένως εξυπηρετεί. Η εκπαίδευση θα πρέπει να ενδυναμώνει τους ανθρώπους ώστε να διορθώνουν τις παραλείψεις και τους αποκλεισμούς που υπάρχουν στην κοινή μας γνώση, καθώς και να διασφαλίζει ότι η κοινή μας γνώση είναι μια διαρκής, ανοιχτή πηγή που αντικατοπτρίζει την ποικιλομορφία των τρόπων γνώσης και ύπαρξης στον κόσμο.
- **Η οικολογική κρίση απαιτεί αναλυτικά προγράμματα που επαναπροσανατολίζουν θεμελιωδώς τη θέση των ανθρώπων στον κόσμο.** Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην εκπαίδευση που είναι αποτελεσματική και σχετική με την κλιματική αλλαγή. Στο αναλυτικό πρόγραμμα πρέπει να διδάξουμε την τέχνη του να ζούμε με σεβασμό και υπευθυνότητα σε έναν πλανήτη που έχει πληγεί από την ανθρώπινη δραστηριότητα.
- **Η εξάπλωση της παραπληροφόρησης πρέπει να αντιμετωπιστεί μέσω του επιστημονικού, ψηφιακού και ανθρωπιστικού γραμματισμού.** Τα αναλυτικά προγράμματα θα πρέπει να δίνουν έμφαση στην επιστημονική έρευνα και στην ικανότητα διάκρισης μεταξύ αυστηρής έρευνας και ανακρίβειών. Θα πρέπει να αναπτύξουμε ψηφιακές δεξιότητες που δίνουν τη δυνατότητα στους εκπαιδευόμενους να κάνουν ουσιαστική χρήση της τεχνολογίας. Τα αναλυτικά προγράμματα θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι εκπαιδευόμενοι αποκτούν, επίσης, την ικανότητα να «επενεργούν» στην επιστήμη και την τεχνολογία συμμετέχοντας στον καθορισμό τόσο του τρόπου με τον οποίο αυτές χρησιμοποιούνται όσο και των σκοπών τους.
- **Τα ανθρώπινα δικαιώματα και η δημοκρατική συμμετοχή πρέπει να αποτελούν βασικά δομικά στοιχεία για τη μάθηση που μετασχηματίζει τους ανθρώπους και τον κόσμο.** Θα πρέπει να δώσουμε προτεραιότητα στην εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα που υποστηρίζει την αυτενέργεια των εκπαιδευόμενων και προσφέρει ένα σημείο εισόδου σε ένα ηθικό σύμπαν που είναι προσηλωμένο στην αναγνώριση και την ευημερία όλων. Η ισότητα των φύλων θα πρέπει να τεθεί επί τάπητος σε όλα τα αναλυτικά προγράμματα και να εξαλειφθούν τα καταπιεστικά έμφυλα στερεότυπα. Οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει, επίσης, να μάθουν πώς να αντιμετωπίζουν άμεσα τον ρατσισμό και όλες τις μορφές διακρίσεων.

Αυτές οι τέσσερις κατευθυντήριες αρχές μπορούν να χρησιμεύσουν για να εμπνεύσουν τη μετουσίωση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση σε εκπαιδευτική πράξη.

Κεφάλαιο 5

Το μετασχηματιστικό έργο των εκπαιδευτικών

Ο δάσκαλος δεν έχει απαραίτητα
προνομιακή πρόσβαση στη σοφή αλήθεια.

Όπως και οι μαθητές του, βρίσκεται
στη διεργασία τού να γίνει αυτό που θα έπρεπε να είναι.

Wei-ming Tu, *Humanity and Self-Cultivation*, 1996.

Σε ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο και το επάγγελμά τους να επαναξιολογηθεί και να επανασχεδιαστεί ως μια συλλογική προσπάθεια που πυροδοτεί νέες γνώσεις για να επιφέρει εκπαιδευτικό και κοινωνικό μετασχηματισμό.

Οι εκπαιδευτικοί έχουν να διαδραματίσουν έναν μοναδικό ρόλο στην οικοδόμηση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση. Η διδασκαλία είναι ένα περίπλοκο, σύνθετο και απαιτητικό επάγγελμα που μοχθεί για να ισορροπήσει τις εντάσεις μεταξύ του συλλογικού και του ατομικού. Οι εκπαιδευτικοί εργάζονται συλλογικά για να συμπεριλαμβάνεται η κοινή μας γνώση σε διάλογο με τις νεότερες γενιές που θα κληρονομήσουν και θα οικοδομήσουν από κοινού το μέλλον. Η διδασκαλία περιλαμβάνει ομαδική εργασία, ενώ ταυτόχρονα καταπιάνεται με τις μοναδικές ανάγκες και ικανότητες κάθε μαθητή. Αυτές οι εντάσεις και τα παράδοξα χαρακτηρίζουν το αναντικατάστατο έργο των εκπαιδευτικών.

Η διδασκαλία απαιτεί κατανόηση, ικανότητα, γνώση και ηθική αποφασιστικότητα. Σοφές και μορφωμένες προσωπικότητες έχουν αναγνωριστεί σε κουλτούρες σε όλο τον κόσμο, και με βάση αυτή την παράδοση ο «δάσκαλος» στέκεται ως ένας εξειδικευμένος ηθοποιός στο πλαίσιο ενός σχολείου. Οι εκπαιδευτικοί είναι σημαντικά πρόσωπα στα οποία στηρίζονται οι δυνατότητες μετασχηματισμού. Αυτοί, με τη σειρά τους, πρέπει να αναγνωρίσουν την ικανότητα των μαθητών τους να συμμετέχουν, να συνεργάζονται και να μαθαίνουν μέσα από τις κοινές τους παιδαγωγικές συναντήσεις. Οι εκπαιδευτικοί, για να πραγματοποιήσουν αυτό το πολύπλοκο έργο, χρειάζονται πλούσιες συνεργατικές διδακτικές κοινότητες, που να χαρακτηρίζονται από επαρκή μέτρα ελευθερίας και υποστήριξης. Η υποστήριξη της αυτονομίας, της ανάπτυξης και της συνεργασίας των εκπαιδευτικών είναι μια σημαντική έκφραση της δημόσιας αλληλεγγύης για το μέλλον της εκπαίδευσης.

Αυτό το κεφάλαιο ξεκινά με την αναδιατύπωση του μέλλοντος της διδασκαλίας ως «συνεργατικού επαγγέλματος», το οποίο ευδοκιμεί, εξελίσσεται και λειτουργεί μέσω ομαδικής εργασίας και ειδικών που ενισχύουν το πολύπλευρο έργο της εκπαίδευσης για διαφορετικούς εκπαιδευόμενους. Όταν οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζονται ως αναστοχαστικοί επαγγελματίες και παραγωγοί γνώσης, συνεισφέρουν σε εξελισσόμενα σώματα γνώσης που απαιτούνται για να μετασχηματίσουν τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, τις πολιτικές, την έρευνα και την πρακτική, εντός και εκτός του επαγγέλματός τους.

Στη συνέχεια, εξετάζονται οι επιπτώσεις του νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση σε όλα τα στάδια της επαγγελματικής ανάπτυξης ενός εκπαιδευτικού –από τον νεοπροσληφθέντα, στον αρχάριο και στον έμπειρο επαγγελματία–, ως ένα ταξίδι που πραγματοποιείται μεμονωμένα και παρέα με άλλους σε ένα πλούσιο συνεχές σε διαφορετικούς χρόνους και χώρους.

Στο πλαίσιο αυτού του κεφαλαίου, καλούνται τα σχολεία, οι κοινότητες, οι οικογένειες, οι διοικητικοί, τα διευθυντικά στελέχη, η ανώτατη εκπαίδευση και οι πολιτικοί φορείς να συσπειρωθούν με αλληλεγγύη γύρω από τους εκπαιδευτικούς, να αναγνωρίσουν τη σπουδαιότητα της εργασίας τους και να δημιουργήσουν τις συνθήκες που επιτρέπουν την επιτυχία τους. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με τις κατευθυντήριες αρχές του 2050 για διάλογο και δράση, που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους εκπαιδευτικούς, τους διευθυντές σχολείων και τις κυβερνήσεις, και οι οποίες περιλαμβάνουν: υποστήριξη της συνεργασίας των εκπαιδευτικών, ιεράρχηση της παραγωγής γνώσης, υποστήριξη της αυτονομίας των εκπαιδευτικών και της συμμετοχής στον δημόσιο διάλογο για την εκπαίδευση.

Αναδιαμορφώνοντας τη διδασκαλία ως συνεργατικό επάγγελμα

Σε διαφορετικούς χρόνους και τόπους, οι εκπαιδευτικοί έχουν μια σειρά από κοινωνικούς ρόλους και λειτουργίες. Οι απόψεις για τους ρόλους των εκπαιδευτικών ποικίλλουν πολιτισμικά, για παράδειγμα, μπορεί να είναι δημόσιοι υπάλληλοι και δημόσιοι διανοούμενοι, επαγγελματίες και καλλιτέχνες, ηγέτες κοινοτήτων και δημιουργοί αλλαγών, κάτοχοι ηθικής εξουσίας και φροντιστές μιας μελλοντικής εμπιστοσύνης. Πολλές από τις μεγαλύτερες ιστορικές προσωπικότητες της ανθρωπότητας περιγράφονται ως δάσκαλοι: από τους πνευματικούς ηγέτες και τους επιστήμονες έως τους αρχαίους φιλοσόφους και τους μαθηματικούς, εκ των οποίων όλοι έχουν ανυψώσει την κληρονομημένη γνώση της ανθρωπότητας σε νέα υψηλότερα επίπεδα, εκπαιδεύοντας τους γύρω τους.

Ιστορικά, οι εκπαιδευτικοί έπαιξαν ζωτικό ρόλο στην οικοδόμηση του κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση του 19ου και του 20ού αιώνα. Έπαιξαν βασικό ρόλο στην καθιέρωση της μαζικής, υποχρεωτικής εκπαίδευσης, τόσο στη σχέση τους με την κοινωνία όσο και στην οργάνωση της σχολικής εκπαίδευσης. Από νωρίς, οι εκπαιδευτικοί συχνά πρωτοπορούσαν, τόσο ως εκπαιδευτές όσο και ως εμπνευστές των πρώτων δημόσιων σχολείων. Ο αρχικός προσδιορισμός των σχολείων που λειτουργούσαν για την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών ως «κανονικών σχολείων» (normal schools) δείχνει τι αναμενόταν από αυτούς: η κανονικοποίηση της τυπικής σχολικής δομής, του αναλυτικού προγράμματος, της παιδαγωγικής και της καθημερινής εργασίας. Η τυποποίηση και η μοντελοποίηση είχαν στόχο να θεσπίσουν κανόνες και πρότυπα που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως αναφορές για άλλα σχολεία. Το έργο του περασμένου αιώνα είναι ορατό στην παγκόσμια ομογενοποίηση των ιδρυμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτικών – από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής έως την Κίνα, από τη Βραζιλία έως την Ινδία.

Καθώς η σχολική εκπαίδευση έχει αναπτυχθεί, οι μεμονωμένοι εκπαιδευτικοί έχουν γίνει βασικοί παράγοντες όσον αφορά το έργο, τους ρόλους και τα προσόντα τους. Ομοίως, η αυξημένη ζήτηση για εκπαίδευση οδήγησε στην κλιμάκωση του μοντέλου της «μίας αίθουσας» ώστε να δημιουργηθούν σχολεία χωρισμένα σε ηλικιακές ομάδες οι οποίες κατανέμονται σε διαφορετικές τάξεις. Ωστόσο, αυτό το διευρυμένο «κυψελωτό» μοντέλο σχολικής εκπαίδευσης δεν οραματίστηκε και πάλι τον ρόλο των εκπαιδευτικών, που παρέμεναν ατομικά υπεύθυνοι για τα δικά τους σχέδια μαθημάτων και το υλικό τους, και που σπάνια αλληλεπιδρούσαν. Αυτό το μοντέλο ασκεί αφόρητες πιέσεις στους εκπαιδευτικούς.

Τα ατομικά ταλέντα και οι ικανότητες των εκπαιδευτικών πρέπει να ενισχυθούν με τη συνεργασία και την υποστήριξη. Οι εκπαιδευτικοί έχουν –και πρέπει να συνεχίσουν να έχουν– κεντρικό ρόλο στην αναδιαμόρφωση του κοινωνικού συμβολαίου σχετικά με την εκπαίδευση για το κοινό μας μέλλον. Οι ικανότητές τους για να το επιτύχουν επηρεάζονται άμεσα από τον βαθμό στον οποίο η συνεργασία και η σύμπραξη είναι συνυφασμένες με τις συνθήκες απασχόλησής τους.

Τα ατομικά ταλέντα
και οι ικανότητες
των εκπαιδευτικών
πρέπει να ενισχυθούν
με τη συνεργασία
και την υποστήριξη.

Εκπαιδευτικοί σε συμπεριληπτικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα

Για να υποστηρίξουν τους μαθητές, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να συνεργαστούν με συναδέλφους και άλλους ειδικούς στα σχολεία τους για να παρέχουν σε κάθε μαθητή την υποστήριξη που χρειάζεται για να μάθει. Η αντίληψη ότι η εκπαίδευση είναι η ατομική εργασία ενός εκπαιδευτικού θέτει απαιτήσεις που δεν μπορούν να ικανοποιηθούν από ένα μόνο άτομο και μπορεί να οδηγήσει πολλούς να εγκαταλείψουν το επάγγελμα. Ταυτόχρονα, οι σωματικές, κοινωνικές και συναισθηματικές ανάγκες των μαθητών είναι ζωτικής σημασίας όσον αφορά την ικανότητά τους να μαθαίνουν. Οι μαθητές πρέπει να υποστηρίζονται από ένα σύστημα που ενισχύει την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών με άλλα ουσιώδη στηρίγματα. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν την υποστήριξη της υγείας και της διατροφής, τις κοινωνικές υπηρεσίες, την ψυχική υγεία και τις ειδικές μαθησιακές ανάγκες. Περιλαμβάνουν ειδικά την αποτελεσματική εμπλοκή των οικογενειών στην υποστήριξη της εκπαίδευσης των παιδιών τους.

Πολλά υποσχόμενες πρωτοβουλίες αναδύονται για να εργαστούν οι εκπαιδευτικοί σε ομάδες. Για παράδειγμα, ορισμένα σχολεία δημιουργούν κοινές ομάδες προγραμματισμού με τους εκπαιδευτικούς της τάξης, με ειδικούς στον γραμματισμό και με εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής προκειμένου να διασφαλίσουν ότι όλοι μοιράζονται τις γνώσεις, τις ιδέες και τις παρατηρήσεις τους σχετικά με το πώς να υποστηρίξουν ένα ευρύ φάσμα μαθητών στη μελέτη γλωσσών. Σε τέτοιες συνεργασίες συνδιδασκαλίας, οι εκπαιδευτικοί συνεργάζονται για να καλύψουν τις συγκεκριμένες ανάγκες των μεμονωμένων μαθητών, ενώ ταυτόχρονα προωθούν τη συλλογική κατεύθυνση της τάξης. Σε άλλα παραδείγματα, οι δημόσιες υπηρεσίες και οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί εργάζονται μαζί με τα σχολεία σε τομείς προτεραιότητας για να συνδεθούν με μαθητές και οικογένειες έξω από την τάξη με τρόπους που υποστηρίζουν τη συνολική μάθηση, την υγεία και την ευημερία τους. Υπάρχουν αμέτρητες ελπιδοφόρες προσεγγίσεις για να παρέχεται σε κάθε μαθητή το πλήρες φάσμα υποστήριξης που χρειάζεται, από μέντορες, συμβούλους, ειδικούς και συν-διδασκάλους.

Υπό το πρίσμα τέτοιων συνεργατικών δυνατοτήτων, μπορεί να κατανοηθεί καλύτερα ο διαμεσολαβητικός ρόλος που διαδραματίζουν οι εκπαιδευτικοί στην κατασκευή νέων εκπαιδευτικών τοπίων με πλήθος τοποθεσιών και παρουσιών. Αυτά τα νέα περιβάλλοντα δεν είναι αποτέλεσμα της τύχης, αλλά της συστηματικής και σκόπιμης εργασίας που πραγματοποιείται σε κάθε κοινότητα. Οι τοπικοί ηγέτες, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία, οι αρχές, οι κοινότητες και οι οικογένειες έχουν όλοι ρόλους ζωτικής σημασίας. Οι κοινωνικοί λειτουργοί, οι σύμβουλοι καθοδήγησης, οι πηγές ειδικής εκπαίδευσης, οι βιβλιοθηκονόμοι και οι ειδικοί στον γραμματισμό μπορούν να ενισχύσουν περαιτέρω τη μοναδική δυναμική που φέρνουν οι μαθητές στα μαθησιακά περιβάλλοντα που συγκροτούν οι εκπαιδευτικοί.

Τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα γύρω από τα σχολεία θα πρέπει να περιλαμβάνουν ένα δίκτυο χώρων μάθησης. Οι διαχωρισμοί μεταξύ της μάθησης στην τάξη και της μάθησης εκτός του ωρολογίου προγράμματος, εντός ή εκτός των σχολείων, είναι καλύτερα να μειώνονται ή να εξαλείφονται. Οι εκπαιδευτικοί κατέχουν έναν ρόλο ζωτικής σημασίας για τον σχεδιασμό και την οικοδόμηση των συνδέσεων που συντηρούν αυτά τα δίκτυα, αλλά, για να γίνει αυτό αποτελεσματικά, πρέπει να υπάρξει μια αλλαγή στην κουλτούρα, στις ταυτότητες και στις ταυτίσεις τους. Με αυτόν τον κοινωνικό και θεσμικό ρόλο ως διοργανωτές νέων εκπαιδευτικών οικοσυστημάτων και δικτύων χώρων μάθησης, οι εκπαιδευτικοί και οι ομάδες συναδέλφων τους αναδεικνύονται σε καθοριστικούς παράγοντες στη διαμόρφωση του μέλλοντος της εκπαίδευσης.

Η διδασκαλία δεν αφορά ένα άτομο που καθοδηγεί έναν μαθητή μέσα από δραστηριότητες ή μαθήματα πίσω από την κλειστή πόρτα μιας τάξης. Αντίθετα, πρέπει να αντιληφθούμε τη διδασκαλία ως την εργασία που συμβαίνει σε ένα σχολείο και μαζί με άλλους εκπαιδευτικούς. Η μετάβαση από την εστίαση στην τάξη προς την εστίαση στο σχολείο ως οργανισμό μάθησης δεν είναι πάντα εύκολη. Πράγματι, η ακαμψία της σχολικής εκπαίδευσης μπορεί να δυσκολέψει τις συνεργατικές διεργασίες εντός του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού. Η ιδέα της συνεργασίας δεν μειώνει τις υποχρεώσεις ή τη σημασία των ατόμων. Αντίθετα, εισάγει νέες ευθύνες για συλλογική δράση σε όλο τον σχολικό χώρο και ανάληψη ενισχυμένων ατομικών ρόλων στη διαχείριση και διεύθυνση των σχολείων. Ωστόσο, οι προσπάθειες να επιβληθεί η συνεργασία είναι μάταιες και αντιπαραγωγικές. Πρέπει να γίνουν αλλαγές στην οργάνωση του αναλυτικού προγράμματος και στην παιδαγωγική, έτσι ώστε να ενισχυθεί η συνεργασία αβίαστα. Αν όλη η εκπαίδευση οργανώνεται με τους εκπαιδευτικούς να δίνουν διαλέξεις σε μια τάξη, τότε η συνεργασία είναι άχρηστη. Εάν όμως η μάθηση οργανώνεται σε διαφορετικούς χώρους και χρόνους, με βάση την επίλυση προβλημάτων και τα σχέδια συνεργατικής έρευνας (project), η συνεργασία καθίσταται απαραίτητη.

Η διδασκαλία δεν αφορά
ένα άτομο που καθοδηγεί
έναν μαθητή μέσα από
δραστηριότητες ή μαθήματα
πίσω από την κλειστή πόρτα
μιας τάξης.

Οραματισμός και θέσπιση του αναλυτικού προγράμματος και της παιδαγωγικής

Τα αναλυτικά προγράμματα δεν είναι μόνο αυτό που σχεδιάζεται και προδιαγράφεται, αλλά αυτό που θεσπίζεται και εφαρμόζεται. Ο οραματισμός και η εφαρμογή νέων μορφών αναλυτικών προγραμμάτων, βασισμένων στην ανοιχτή και κοινή μας γνώση, εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το έργο των εκπαιδευτικών. Ενώ η ψηφιακή τεχνολογία προσφέρει έναν κόσμο δυνατοτήτων, οι καινοτομίες είναι περισσότερο πιθανό να πετύχουν όταν σχεδιάζονται για να ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες και στα χαρακτηριστικά των μαθητών σε συγκεκριμένα πλαίσια. Οι εκπαιδευτικοί έχουν σημαντικό ρόλο να διαδραματίσουν στην εξατομίκευση της μάθησης ώστε να είναι αυθεντική και ουσιαστική. Χρειάζονται ελευθερία, επαρκή προετοιμασία, εκπαιδευτικούς πόρους και υποστήριξη για να προσαρμόσουν, να οικοδομήσουν, να σχεδιάσουν και να δημιουργήσουν τις καλύτερες ευκαιρίες μάθησης για τους μαθητές τους. Τα αναλυτικά προγράμματα του μέλλοντος πρέπει να παρέχουν στους εκπαιδευτικούς ένα ευρύ περιθώριο αυτονομίας που θα συμπληρώνεται από ισχυρά στηρίγματα, περιλαμβάνοντας αυτά που προσφέρει η τεχνολογία, και τα οποία προέρχονται από την καρποφόρα συνεργασία με συναδέλφους και από συνεργασίες με ειδικούς στο αντικείμενο, όπως καθηγητές πανεπιστημίου και επιστήμονες.

Οι παιδαγωγικές που βασίζονται σε συμμετοχικές και συνεργατικές προσεγγίσεις εκδιπλώνονται όχι μόνο μέσω της συνεργατικής μάθησης που λαμβάνει χώρα εντός της τάξης αλλά και μέσω της συνεργατικής μάθησης μεταξύ των τάξεων και των συλλογικών κοινοτήτων μάθησης. Ορισμένες από τις περίπλοκες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί δεν μπορούν να επιλυθούν σε ατομική βάση, αλλά μπορούν να αντιμετωπιστούν από δίκτυα σχολείων, συνεργασίες με πανεπιστήμια ή επαγγελματικές κοινότητες που υποστηρίζονται από εξειδικευμένους εκπαιδευτικούς οργανισμούς. Όσον αφορά τον σχεδιασμό μαθησιακών εμπειριών υψηλής ποιότητας, υπάρχει πληθώρα

τρόπων με τους οποίους οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συνεργαστούν με άλλους, όπως ομάδες μελών, συμβούλια καθηγητών, παιδαγωγικές ομάδες, καθοδήγηση μέσα από μεντορική σχέση με συναδέλφους, συμβουλευτική, παρατηρήσεις και επιτόπιες επισκέψεις.

Δεν μπορεί να υπάρξει επαναπροσδιορισμός των αναλυτικών προγραμμάτων και της παιδαγωγικής χωρίς την παρουσία των εκπαιδευτικών.

Η επαγγελματική γνώση για τη διδασκαλία βασίζεται σε έναν διάλογο μεταξύ θεωρίας και πράξης και αναπτύσσεται μέσω ατομικού και συλλογικού προβληματισμού σε ένα αυξανόμενο ρεπερτόριο εμπειριών. Ποτέ δεν υπάρχουν δύο πανομοιότυπες παιδαγωγικές καταστάσεις, κάτι που, μεταξύ άλλων, καθιστά τη σχεσιακή εργασία των εκπαιδευτικών αναντικατάστατη, ακόμη και από τα πιο εξελιγμένα μηχανήματα. Η παιδαγωγική είναι αυτό που επιτρέπει σε κάθε μαθητή να είναι μέρος μιας ανθρώπινης σχέσης με τη γνώση, να προσεγγίζει τον κόσμο με διαύγεια, δημιουργικότητα και ευαισθησία. Δεν μπορεί να υπάρξει επαναπροσδιορισμός των αναλυτικών προγραμμάτων και της παιδαγωγικής χωρίς την παρουσία των εκπαιδευτικών.

Εκπαιδευτικοί και εκπαιδευτική έρευνα

Μία από τις πιο κρίσιμες πτυχές πάνω στην οποία πρέπει να αναστοχαστούν οι εκπαιδευτικοί είναι η σχέση τους με τη γνώση. Για κάποιους, η άριστη γνώση των γνωστικών αντικειμένων είναι ύψιστης σημασίας. Για άλλους, προηγούνται η διδακτική και η παιδαγωγική γνώση. Ένα τρίτο είδος γνώσης είναι η επαγγελματική διδακτική γνώση για τη διδασκαλία. Σε οποιοδήποτε επάγγελμα, οι επαγγελματίες συμβάλλουν στη δημιουργία και στη δημοσιοποίηση της εξειδικευμένης γνώσης, συχνά ως αποτέλεσμα συστηματικού πειραματισμού, αξιολόγησης της εμπειρίας και της πρακτικής.

Η γνώση που βασίζεται στην πρακτική είναι ζωτικής σημασίας για τη διαμόρφωση ενός επαγγέλματος στο οποίο οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζονται ως αναστοχαζόμενοι επαγγελματίες. Σε προσωπικό επίπεδο, η επαγγελματική διδακτική γνώση έχει διαστάσεις που είναι διαισθητικές, πρακτικές και σχεσιακές. Το συλλογικό διδακτικό έργο ενσωματώνει, φυσικά, μια διάσταση προβληματισμού και ανταλλαγής μεταξύ ομότιμων. Όλο και περισσότερο, αυτή η έρευνα μπορεί να αποτυπωθεί γραπτώς, με τους εκπαιδευτικούς να αναλαμβάνουν τη συγγραφή. Ένα επάγγελμα δεν χρειάζεται μόνο να καταγράφει την κληρονομιά του, τις εμπειρίες του και τις πρακτικές του. Πρέπει, επίσης, να εντοπίζει νέους ορίζοντες για έρευνα και καινοτομία, να καθορίζει ερευνητικά ερωτήματα και να επιχειρεί να τα απαντήσει. Όταν οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζονται ως αναστοχαζόμενοι επαγγελματίες και παραγωγοί γνώσης, συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της γνώσης που απαιτείται για να μετασχηματίσουν τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, τις πολιτικές, την έρευνα και την πρακτική, εντός και εκτός του επαγγέλματός τους.

Το συνυφασμένο με τη ζωή ταξίδι της ανάπτυξης των εκπαιδευτικών

Σήμερα υπάρχει στον κόσμο ένα ευρύ φάσμα συστημάτων και θεσμών που προετοιμάζουν τους εκπαιδευτικούς να αναλάβουν τους ρόλους τους. Αυτό που πρέπει να αναγνωριστεί είναι ότι, ανεξάρτητα από την πιστοποίηση ή τις εμπειρίες, η πορεία των εκπαιδευτικών ως προς την επαγγελματική τους ταυτότητα, τις ικανότητες ή την επαγγελματική τους εξέλιξη παραμένει πάντα ανολοκλήρωτη. Η ανάπτυξη των εκπαιδευτικών συνιστά ένα πλούσιο και δυναμικό συνεχές μάθησης και εμπειριών που διαρκεί σε όλη τους τη ζωή και είναι συνυφασμένο με αυτή.

Οι προσωπικές και πολιτισμικές διαστάσεις των εκπαιδευτικών πρέπει, επίσης, να αναγνωρίζονται και να εκτιμώνται. Το να είσαι εκπαιδευτικός απαιτεί τη διεύρυνση της γκάμας των προσωπικών εμπειριών και την ενασχόληση με τους κόσμους της γνώσης και των ιδεών. Οι εκπαιδευτικοί που δεν είναι ενθουσιώδεις αναγνώστες δεν μπορούν να προωθήσουν την ανάγνωση μεταξύ των μαθητών. Ομοίως, είναι αδύνατο να διδάσουμε αποτελεσματικά τις επιστήμες χωρίς περιέργεια και ενδιαφέρον για αυτές. Οι μαθητές μαθαίνουν τόσο από το ζωντανό παράδειγμα των εκπαιδευτικών όσο και από τα λόγια τους.

Η «βιβλιοθήκη ζωής» κάθε εκπαιδευτικού είναι θεμελιώδης για τη δουλειά του. Σε αυτή τη χαρά της μάθησης και του πολιτισμικού εμπλουτισμού οι εκπαιδευτικοί είναι φορείς μιας εκπαίδευσης συνυφασμένης με τη ζωή, και μέσω αυτής μπορούν να συμβάλουν σε νέες μορφές συντροφικότητας και αλληλεγγύης με τους άλλους και με τον ζωντανό πλανήτη.

Πρόσληψη εκπαιδευτικών

Για κάποιους, το ταξίδι του να γίνουν εκπαιδευτικοί ξεκινά από νωρίς εντός της δικής τους εκπαίδευσης. Άλλοι θα συναντήσουν ευκαιρίες αργότερα στη ζωή τους, μετακινούμενοι ίσως από άλλα μονοπάτια σταδιοδρομίας, για πολλούς λόγους. Η μαζική επέκταση της σχολικής εκπαίδευσης τα τελευταία τριάντα χρόνια αύξησε σημαντικά τον αριθμό των υποψήφιων για πρόσληψη εκπαιδευτικών. Αυτό είχε θετικά οφέλη, όπως την αύξηση του ποσοστού των γυναικών στο επάγγελμα σε ορισμένα μέρη, και αρνητικές επιπτώσεις σε ορισμένα πλαίσια, όπως τη μείωση του ποσοστού των επαγγελματικά έτοιμων εκπαιδευτικών, τη μείωση των αμοιβών και της κοινωνικής θέσης και την υπέρβαση των δυνατοτήτων των συστημάτων υποστήριξης.

Σε πολλά μέρη, οι απαιτήσεις για τους εκπαιδευτικούς έχουν επίσης αυξηθεί, επηρεάζοντας την πρόσληψη ταλαντούχων υποψηφίων. Όλο και περισσότερο, οι πιέσεις, οι κίνδυνοι και οι δυσκολίες της διδασκαλίας υπερτερούν των ενδιαφερόντων και των κλίσεων όσων επιθυμούν να διδάξουν, με αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση όσων εισέρχονται στο επάγγελμα. Ταυτόχρονα, η ζήτηση συνεχίζει να αυξάνεται: περίπου 70 εκατομμύρια νέοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να προσληφθούν παγκοσμίως έως το 2030 για να επιτευχθούν οι στόχοι του Στόχου Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) 4. Η κατάσταση επιδεινώθηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 και θα χρειαστούν πολλά περισσότερα για να καλυφθούν τα κενά που δημιουργούνται

από όσους εγκαταλείπουν το επάγγελμα. Θα είναι δύσκολο, χωρίς σημαντικές αλλαγές, να προσελκύσουμε έναν μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών που να έχει κίνητρα και ο οποίος είναι απαραίτητος προκειμένου να καλυφθεί η συγκεκριμένη έλλειψη. Αυτό θα είναι ένα επείγον θέμα για τις δημόσιες πολιτικές και για την κοινωνία γενικότερα.

Η συγκεκριμένη κατάσταση παρουσιάζει ιδιαίτερες ανισότητες μεταξύ χωρών και περιφερειών. Οι μεγαλύτερες ελλείψεις εκπαιδευτικών παρατηρούνται στην υποσαχάρια Αφρική, μια περιοχή με τον ταχύτερα αυξανόμενο πληθυσμό σχολικής ηλικίας. Θα χρειαστεί επείγουσα δράση για την ενίσχυση της διδακτικής ικανότητας στους περιορισμένους κύκλους των υποψήφιων εκπαιδευτικών. Ενώ υπάρχουν τεράστιες ικανότητες, τα εμπόδια από την πλευρά της προσφοράς συχνά θέτουν περιορισμούς αναφορικά με το ποιος μπορεί να έχει πρόσβαση σε πιστοποιήσεις και τίτλους σε πολλές περιοχές, ειδικά σε εκείνες τις χώρες με περιορισμένες ευκαιρίες για ανώτατη εκπαίδευση. Θα πρέπει να εξεταστούν δημιουργικές προσεγγίσεις για την πρόσληψη και την ανάπτυξη εκπαιδευτικών, για την ενίσχυση της τοπικής ικανότητας όπου είναι δυνατόν, αξιοποιώντας το πλούσιο δυναμικό συνεργασίας των τοπικών κοινοτήτων.

Ελλείψεις καταρτισμένων εκπαιδευτικών εντοπίζονται, επίσης, σε εθνικό επίπεδο, κυρίως λόγω των ανισοτήτων. Πριν από την πανδημία, οι καλά εκπαιδευμένοι και έμπειροι εκπαιδευτικοί ήταν ήδη άνισα κατανεμημένοι, με έντονες διαφορές να υπάρχουν μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών και μεταξύ σχολείων που εξυπηρετούσαν παιδιά από διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά στρώματα.

Παραδόξως, τα περιβάλλοντα που απαιτούν τους καλύτερους και πιο έμπειρους εκπαιδευτικούς συνήθως εξυπηρετούνται από αρχάριους, εθελοντές ή ελλιπώς καταρτισμένους εκπαιδευτικούς, με υψηλούς δείκτες κινητικότητας και αντικατάστασης προσωπικού. Παράλληλα με τις πολιτικές για την προσέλκυση των νέων γενιών στο επάγγελμα, απαιτούνται επείγοντα μέτρα για τη διατήρηση των πιο καταρτισμένων εκπαιδευτικών.

Απαιτούνται επείγοντα μέτρα για τη διατήρηση των πιο καταρτισμένων εκπαιδευτικών.

Η πρόσληψη αυτόχthonων, τοπικών αλλά και εκπαιδευτικών της διαποράς στα σχολεία –σε ορισμένες περιπτώσεις, για να αντικατο-

πτρίζουν καλύτερα την πολιτισμική κληρονομιά των μαθητών τους– μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην εκτίμηση της διαφορετικότητας και στην ενίσχυση της μάθησης των μαθητών. Πράγματι, οι επαγγελματίες από αυτές τις ομάδες έχουν εμπειρίες ζωής και διατηρούν σχέσεις με κοινότητες που τους επιτρέπουν να κατανοούν τις ανάγκες, τις φιλοδοξίες και τα πολιτισμικά πρότυπα που είναι τεράστιας αξίας για τη δημιουργία ενός δίκαιου και ισότιμου μέλλοντος για την εκπαίδευση.

Εκπαίδευση εκπαιδευτικών

Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών πρέπει να επανεξεταστεί ώστε να ευθυγραμμιστεί με τις εκπαιδευτικές προτεραιότητες και να προσανατολιστεί καλύτερα στις μελλοντικές προκλήσεις και προοπτικές. Τα περιορισμένα προσόντα πολλών εκπαιδευτικών σε διάφορες περιοχές του κόσμου, ιδιαίτερα στην υποσαχάρια Αφρική, απαιτούν επείγοντα μέτρα. Δεν υπάρχει ένα μοντέλο που να ταιριάζει σε όλους για αυτήν την αλλαγή. Η συνεργασία των διάφορων παραγόντων που συνδέονται με την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών –για παράδειγμα, δημόσιες αρχές, ερευνητές, ενώσεις εκπαιδευτικών, ηγέτες κοινοτήτων κ.ά.– προσφέρει δυνατότητες δημιουργίας νέων χώρων μάθησης και καινοτομίας.

Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών δεν μπορεί να αγνοεί τη συνάφεια της ψηφιακής κουλτούρας με τον τρόπο παραγωγής και κυκλοφορίας της γνώσης, καθώς και με τις αλλαγές που επιφέρει στην ανθρώπινη ζωή και στον πλανήτη. Χωρίς να χρησιμοποιούμε την τεχνολογία ως πανάκεια, τα ψηφιακά μέσα πρέπει να συμπεριληφθούν όχι μόνο ως μέσο για μεικτή και εξ αποστάσεως επαγγελματική εξέλιξη αλλά κυρίως ως θέμα μελέτης. Επιπλέον, απαιτείται έρευνα σχετικά με τις δυνατότητες, τα παιδαγωγικά αποτελέσματα, τα επιστημολογικά και ηθικά ενδεχόμενα, καθώς και με τα τυφλά σημεία και τις ελλείψεις των ψηφιακών μέσων και πλατφορμών.

Η αποτελεσματική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών πρέπει να αντιμετωπίζει τους παράγοντες που συμβάλλουν στην αποχώρησή τους. Η υποστήριξη του επαγγέλματος απαιτεί κάτι περισσότερο από την προσέλκυση επαρκώς πιστοποιημένων υποψηφίων, απαιτεί τον επανασχεδιασμό του ρόλου των εκπαιδευτικών έτσι ώστε η συνεργασία μεταξύ των ομάδων, υποστηριζόμενη σωστά από την απαραίτητη τεχνογνωσία, τους πόρους και τις υποδομές, να επιτρέπει την επαγγελματική επιτυχία. Για παράδειγμα, σε μεγάλο μέρος του κόσμου κατά τη διάρκεια της πανδημίας, οι εκπαιδευτικοί βίωσαν άγχος και εξάντληση ως αποτέλεσμα ανεπαρκών τεχνολογικών πλατφορμών και επαγγελματικής ανάπτυξης για την αποτελεσματική υποστήριξη της εξ αποστάσεως μάθησης και, στη συνέχεια, κάποιοι εγκατέλειψαν το επάγγελμα.

Αρχάριοι εκπαιδευτικοί

Σε κάθε επάγγελμα, δεν υπάρχει τίποτα πιο σημαντικό από το πώς καλωσορίζονται και κοινωνικοποιούνται οι νέες γενιές. Τα εισαγωγικά προγράμματα θα πρέπει να υποστηρίζουν τους αρχάριους εκπαιδευτικούς καθ' όλη τη διάρκεια των κρίσιμων πρώτων ετών τους, με συνεργατικές δομές, για να προγραμματίζουν μαθήματα και να καθοδηγούνται από πιο έμπειρους συναδέλφους. Αυτή η μεταβατική φάση μεταξύ προετοιμασίας και επαγγελματικής πρακτικής είναι η πιο καθοριστική στην επαγγελματική ζωή των εκπαιδευτικών. Ωστόσο, συχνά παραμελείται, τόσο από τις πολιτικές όσο και από το ίδιο το επάγγελμα, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται τα υψηλότερα ποσοστά αποχώρησης.

Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού, όπως και άλλα, συνδέεται με μια βάση γνώσεων. Η εφαρμοσμένη γνώση της διδασκαλίας απαιτεί διαδικασίες ένταξης και κοινωνικοποίησης που περιλαμβάνουν θεσμούς για την αρχική προετοιμασία των εκπαιδευτικών, σχολεία και έμπειρους εκπαιδευτικούς. Αυτή η σύνδεση είναι ακόμα πιο σημαντική εάν λάβουμε υπόψη τις μεταβαλλόμενες συνθήκες, τα πλαίσια, τα περιβάλλοντα μάθησης καθώς και την ποικιλομορφία των εκπαιδευόμενων στην εκπαίδευση του 21ου αιώνα. Οι νέες προκλήσεις απαιτούν συνεργασία μεταξύ των γενεών των εκπαιδευτικών. Τίποτα δεν μπορεί να βοηθήσει στην αντιμετώπιση των προκλήσεων του μέλλοντος περισσότερο από αυτή την ικανότητα των εκπαιδευτικών να υποστηρίζουν ο ένας τον άλλον ως μια κοινότητα έμπιστων συναδέλφων.

Οι εκπαιδευτικοί καθοδηγούν τη δημιουργία γνώσης όταν εμπλέκονται με τους εκπαιδευόμενους σε έρευνα-δράση, στην επίλυση προβλημάτων και στην εργασία με σχέδια συνεργατικής έρευνας (project) ή στον πειραματισμό με νέες τεχνικές. Αυτές οι διεργασίες θα πρέπει να αποτελούν τη βάση για προγράμματα εισαγωγής και για την ενσωμάτωση αρχάριων εκπαιδευτικών στο επάγγελμα μαζί με μια συνεργατική κοινότητα συναδέλφων.

Συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη

Οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται ευκαιρίες επαγγελματικής ανάπτυξης, εκπαίδευσης και υποστήριξης για να εργαστούν με διαφορετικές ομάδες πληθυσμού που είναι εθνοτικά, πολιτισμικά και γλωσσικά διαφορετικές, καθώς και για να συμπεριλάβουν και να υποστηρίξουν επαρκώς τους μαθητές με ειδικές ανάγκες και να εξατομικεύσουν τη μάθηση. Πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι εκπαιδευόμενοι από ιστορικά αποκλεισμένες και περιθωριοποιημένες ομάδες υποστηρίζονται επαρκώς. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για περιοχές όπου η σύνθεση της τάξης μπορεί να αλλάζει ριζικά λόγω της αυξημένης μετανάστευσης και του εκτοπισμού στο εσωτερικό της χώρας που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή, την κοινωνική και πολιτική βία και τις ένοπλες συγκρούσεις – συνθήκες που αναμένεται να επιδεινωθούν τα επόμενα χρόνια.

Η επαγγελματική ανάπτυξη πρέπει να αποτελεί μέρος ενός συνεχούς που ξεκινά με την αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και τις εποπτευόμενες εμπειρίες στο πεδίο. Συνεχίζεται από την κατάρτιση, την καθοδήγηση και τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη σε τακτική βάση. Η αποτελεσματική εξέλιξη κατά τη διάρκεια μιας επαγγελματικής πορείας πρέπει να συνδέεται με την ουσιαστική, συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη που είναι εστιασμένη στις καθημερινές δραστηριότητες των εκπαιδευτικών και συνδέεται με αυτές, και είναι εύκολο να ενσωματωθεί στην επαγγελματική πρακτική.

Τα αποτελεσματικά προγράμματα επαγγελματικής ανάπτυξης συχνά εστιάζουν ξεκάθαρα στο τι πρέπει να μαθαίνουν οι εκπαιδευόμενοι και στο τι μπορούν να κάνουν οι εκπαιδευτικοί για να υποστηρίξουν μια τέτοια μάθηση και να αξιολογήσουν την πρόοδό τους. Τα πιο αποτελεσματικά προγράμματα εκτείνονται σε σχετικά μεγάλες χρονικές περιόδους, πραγματοποιούνται τουλάχιστον εν μέρει στο πλαίσιο του σχολείου, ενσωματώνονται στην εμπειρία και παρέχουν επαναλαμβανόμενες ευκαιρίες για εφαρμογή αυτού που μαθαίνεται και ανάπτυξη της παιδαγωγικής και εννοιολογικής γνώσης.

Η δημόσια αλληλεγγύη για τον μετασχηματισμό της διδασκαλίας

Για να μπορέσουν οι εκπαιδευτικοί να συνεισφέρουν σε ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση, πρέπει να γίνουν σημαντικές αλλαγές στις πολιτικές που διέπουν την επιλογή, την προετοιμασία και τις επαγγελματικές τους πορείες, καθώς και στην οργάνωση του ίδιου του επαγγέλματος. Η συνεργασία δεν θα πρέπει απλώς να επιβαρύνει τους εκπαιδευτικούς με μεγαλύτερες ευθύνες, αλλά θα πρέπει να υποστηρίζεται και να χρηματοδοτείται για να επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να εμπλακούν με ένα ευρύ φάσμα εκπαιδευτικών φορέων, ιδιαίτερα με οικογένειες και κοινότητες, την ανώτατη εκπαίδευση και με μια ποικιλία κοινωνικών θεσμών.

Οι συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών

Παρά τις μελέτες που καταδεικνύουν ότι η ποιοτική διδασκαλία είναι ο μοναδικός πιο σημαντικός καθοριστικός παράγοντας για την επίδοση των μαθητών εντός του σχολείου, οι εκπαιδευτικοί πα-

ραμένουν υποαναγνωρισμένοι, υποτιμημένοι, κακοπληρωμένοι και ανεπαρκώς υποστηριζόμενοι. Ζητήματα που σχετίζονται με τη δομή της σταδιοδρομίας των εκπαιδευτικών, τη διαχείρισή της, τα κίνητρα των εκπαιδευτικών και την ικανοποίηση από την εργασία τους έχουν αποδειχθεί δύσκολο να επιλυθούν παγκοσμίως χωρίς την απαραίτητη δημόσια επένδυση και δημόσια βούληση. Η υπερβολική εξάρτηση από περιστασιακούς ή ανεπαρκώς καταρτισμένους εκπαιδευτικούς μπορεί να υπονομεύσει το επάγγελμα και τη δημόσια εκπαίδευση.

Οι κακές συνθήκες εργασίας και οι αμοιβές μπορούν να απωθήσουν τους υποψήφιους εκπαιδευτικούς. Η έμφυλη φύση της εργασίας των εκπαιδευτικών θα πρέπει, επίσης, να παραμείνει ορατή στην ανάλυση αυτών των εντάσεων και των αξιώσεων, καθώς η αύξηση των γυναικών εκπαιδευτικών σε ορισμένες χώρες έχει παράσχει μια δικαιολογία για μείωση των αμοιβών ή διεύρυνση των χασμάτων στην ισότητα των αμοιβών. Είναι απαραίτητο να βελτιωθούν οι συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών, όχι μόνο μέσω της χρηματικής αποζημίωσης, αλλά και μέσω της μείωσης του μεγέθους των τάξεων, της βελτίωσης της ασφάλειας του σχολείου, της ενίσχυσης της επαγγελματικής αναγνώρισης και αξιοπιστίας, της αύξησης της θεσμικής υποστήριξης και της καλλιέργειας μιας κουλτούρας συνεργασίας.

Συνολικά, η σταδιοδρομία των εκπαιδευτικών πρέπει να επανασχεδιαστεί. Η πρόοδος θα πρέπει να βασίζεται στην ικανότητα, την επαγγελματική ανάπτυξη και την εμπλοκή με τα σχολικά προγράμματα, και να περιλαμβάνει καθοδήγηση για αρχάριους εκπαιδευτικούς, κοινό προγραμματισμό με συναδέλφους, οργάνωση θεματικών ενοτήτων ή κύκλων σπουδών, οργάνωση υπηρεσιών υποστήριξης όπως είναι οι καθοδηγητές ή οι σύμβουλοι, εκπαιδευτικές άδειες για έρευνα και περαιτέρω επαγγελματική ανάπτυξη, μεταξύ άλλων. Εν μέσω αυξανόμενων πιέσεων, οι εκπαιδευτικοί απαιτούν μια πιο ισορροπημένη σχέση μεταξύ γραφειοκρατικών και παιδαγωγικών απαιτήσεων, καθώς και τη συνεκτίμηση του αφανούς έργου που συνεπάγεται η διδασκαλία, για παράδειγμα, σε περιβάλλοντα όπου οι εκπαιδευτικοί εμπλέκονται ενεργά με τις κοινότητές τους.

Απαιτείται μια διεξοδική και ευαίσθητη ως προς το φύλο αναθεώρηση των εργασιακών συνθηκών, των κανόνων και του φόρτου εργασίας των εκπαιδευτικών για να διασφαλιστεί ότι ευθυγραμμίζονται με τις νέες εκπαιδευτικές προτεραιότητες. Επιπλέον, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε την εμφάνιση νέων μορφών ελέγχου, μέσω απαιτήσεων και τεχνολογιών λογοδοσίας, που συχνά μειώνουν την αυτονομία των εκπαιδευτικών. Η άνοδος των τεστ μεγάλης κλίμακας, η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, η επιθεώρηση του σχολείου, τα πρότυπα διδασκαλίας δεν είναι παρά μερικά παραδείγματα των έντονων πιέσεων που επιβάλλονται στους εκπαιδευτικούς, συχνά χωρίς ανάλογο βαθμό υποστήριξης.

Ορισμένα εκπαιδευτικά συστήματα έχουν καλωσορίσει τις τεχνολογίες τεχνητής νοημοσύνης ως έναν τρόπο ενίσχυσης της εσωτερικής διακυβέρνησης, της αποτελεσματικότητας και της δημόσιας λογοδοσίας. Ενώ υπάρχουν οφέλη όσον αφορά τη γνώση και την προβολή των εκπαιδευτικών διεργασιών, η ανάπτυξη των τεχνολογιών μηχανικής μάθησης διακινδυνεύει να κατακερματίσει τις εκπαιδευτικές διεργασίες σε «σύνολα δεδομένων» και να επιταχύνει τις τάσεις προς τον διοικητισμό, την επιτήρηση και την απο-επαγγελματοποίηση των εκπαιδευτικών. Ειδικότερα, η χρήση λογισμικού αναγνώρισης προσώπου και τεχνητής νοημοσύνης για την παρακολούθηση μαθητών και εκπαιδευτικών από κράτη που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τέτοιους πόρους για πολιτική παρακολούθηση είναι αντίθετη προς το άρθρο 26 της Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, το οποίο διατυπώνει τον στόχο της εκπαίδευσης ως την προαγωγή των θεμελιωδών ελευθεριών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το έργο των εκπαιδευτικών συνεπάγεται τεράστια ευθύνη και, ως εκ τούτου, πρέπει να υπάρχει λογοδοσία στην κοινωνία και, κυρίως, στο μέλλον. Για τον λόγο αυτό, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αισθάνονται ασφαλείς να εργάζονται σε ένα περιβάλλον ανοιχτότητας και εμπιστοσύνης, και να αισθάνονται ελεύθεροι να προωθούν νέους τρόπους σκέψης και ένταξης στον κόσμο, κάτι που έρχεται σε αντίθεση με ορισμένες πρόσφατες μορφές λογοδοσίας που βασίζονται στον υπερβολικό διοικητισμό και στον κορπορατισμό, που υπονομεύουν παρά υποστηρίζουν το έργο τους.

Οι διαρκείς σχέσεις των πανεπιστημίων με τους εκπαιδευτικούς

Υπάρχει ένας στενός δεσμός μεταξύ της ανώτατης εκπαίδευσης και του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού, και οι νέες θεσμικές διαμορφώσεις θα πρέπει να ενσαρκώνουν αυτή τη σύνδεση. Η ιδέα να οραματιστούμε και πάλι το μέλλον μας μαζί θα πρέπει να μεταφραστεί σε μια δέσμευση για συνεργασία και σύμπραξη μεταξύ σχολείων, εκπαιδευτικών και πανεπιστημίων αναφορικά με την αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και τη συνεχή επαγγελματική τους ανάπτυξη. Η ανώτατη εκπαίδευση είναι ικανή να αμφισβητήσει και να διαμορφώσει τη νοοτροπία και τις παιδαγωγικές μεθόδους της επόμενης γενιάς εκπαιδευτικών. Με τη σειρά τους, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να βοηθήσουν τα πανεπιστήμια να μετασχηματιστούν, να ανανεώσουν τη δημόσια αποστολή τους και να κατανοήσουν καλύτερα τον ρόλο που διαδραματίζουν μέσα σε ευρύτερα εκπαιδευτικά οικοσυστήματα.

Μεταξύ των γενικότερων διασυνδέσεων τους, η σταθερή δέσμευση των πανεπιστημίων στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών πρέπει να ενθαρρυνθεί. Ιστορικά, αυτός ήταν ένας από τους κύριους δεσμούς μεταξύ της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και των πανεπιστημίων. Ωστόσο, στα περισσότερα μέρη, υπάρχει ανάγκη για θεμελιώδεις αλλαγές στα προγράμματα και στις στρατηγικές εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών.

Η πιο σημαντική από αυτές τις δεσμεύσεις είναι η ανάγκη για μια προσέγγιση βασισμένη στις σχέσεις κατά τη διαμόρφωση και την εφαρμογή των προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτικών, ιδιαίτερα κατά την αρχική προετοιμασία τους. Ούτε τα πανεπιστήμια ούτε τα σχολεία είναι σε θέση

Ούτε τα πανεπιστήμια
ούτε τα σχολεία είναι
σε θέση να αναλάβουν
την αρχική προετοιμασία
των εκπαιδευτικών
από μόνα τους.

να αναλάβουν την αρχική προετοιμασία των εκπαιδευτικών από μόνα τους. Ορισμένα προγράμματα γεφυρώνουν αυτό το χάσμα εστιάζοντας στην οικοδόμηση νέων χώρων και πλαισίων, όπου πολλοί φορείς της εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων αρχών, των ενώσεων διδασκόντων και των μη κυβερνητικών πρωτοβουλιών, μπορούν να συνεργαστούν σε ένα εξειδικευμένο κοινό εγχείρημα. Άλλα προγράμματα ενσωματώνονται στα σχολεία, υιοθετώντας μια προσέγγιση στη μάθηση και τη δράση που είναι προσανατολισμένη στην έρευνα. Αυτά δεν χρειάζεται να περιορίζονται στις παιδαγωγικές σχολές, αλλά μπορούν να συνδέσουν την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια μάθηση με το πλήρες φάσμα

της κοινής μας γνώσης που προωθείται και διαδίδεται από τα πανεπιστήμια. Όπως ακριβώς τα πανεπιστήμια σε πολλά μέρη έχουν δημιουργήσει επιστημονικά και βιομηχανικά «πάρκα», χρειαζόμαστε παρόμοιους χώρους επικεντρωμένους στην εκπαίδευση που να συγκεντρώνουν κάθε είδους

ενδιαφερόμενους φορείς που θα εργαστούν για τον από κοινού σχεδιασμό της μάθησης και την προετοιμασία των εκπαιδευτικών.

Μια σχετική δέσμευση περιλαμβάνει την ενίσχυση των προγραμμάτων επαγγελματικής ένταξης για εκπαιδευτικούς. Τα καλύτερα από αυτά δίνουν προτεραιότητα στην καθοδήγηση και διασφαλίζουν την κοινωνικοποίηση των νέων εκπαιδευτικών, παρέχοντας μια επαρκή μετάβαση μεταξύ περιόδων επαγγελματικής εξέλιξης και επαγγελματικής πρακτικής – όλα αυτά απαιτούν ισχυρή συνεργασία από την πλευρά των πανεπιστημίων και των παιδαγωγικών σχολών. Η συνεχής επαφή μεταξύ εκπαιδευτικών και πανεπιστημίων μπορεί να συμβάλει σημαντικά ώστε να βελτιωθούν τα σχολεία και οι διεργασίες εκπαιδευτικού μετασχηματισμού. Τα προγράμματα και οι σχολές πρέπει να διατηρήσουν την επαφή με τους εκπαιδευτικούς σε όλη την επαγγελματική τους σταδιοδρομία, ενθαρρύνοντας μια διαλεκτική σχέση στο πλαίσιο της οποίας οι εκπαιδευτές μεταφέρουν γνώσεις από τον χώρο εργασίας τους στις σχολές και τα πανεπιστήμια τους.

Τέλος, η παιδαγωγική ανάπτυξη της διδασκαλίας στην ανώτατη εκπαίδευση, το διδακτικό προσωπικό, έχει επίσης ανάγκη μετασχηματισμού. Οι καθηγητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν πολλά να κερδίσουν δεσμευόμενοι για συνεργατικό σχεδιασμό, διδασκαλία και υποστήριξη της μάθησης των φοιτητών. Οι παιδαγωγικές αλληλεγγύης και συνεργασίας δεν είναι λιγότερο κρίσιμες στην ανώτατη εκπαίδευση από ό,τι για τα παιδιά και τους εφήβους – στην πραγματικότητα, αποκτούν ακόμη μεγαλύτερη σημασία για τις αναδυόμενες γενιές επαγγελματιών, ηγετών και ερευνητών, τις οποίες τα πανεπιστήμια στοχεύουν να δημιουργήσουν.

Οι εκπαιδευτικοί στη λήψη εκπαιδευτικών αποφάσεων και στη δημόσια σφαίρα

Στις μέρες μας, η σημασία μιας δημόσιας σφαίρας όπου τα εκπαιδευτικά ζητήματα αποτελούν αντικείμενο συζήτησης και διαβούλευσης είναι αδιαμφισβήτητη. Δεν είναι απλώς θέμα συζήτησης ή διαβούλευσης αλλά οικοδόμησης μηχανισμών λήψης αποφάσεων με τη συμμετοχή δημόσιων αρχών, γονέων, κοινοτήτων, δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, συλλόγων και κινήματων νεολαίας, καθώς και των εκπαιδευτικών και των οργανώσεών τους.

Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού δεν τελειώνει στον επαγγελματικό χώρο, συνεχίζεται μέσα από τον δημόσιο χώρο, την κοινωνική ζωή και την οικοδόμηση του κοινού καλού. Υπό αυτή την έννοια, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να συμμετέχουν οι εκπαιδευτικοί στον καθορισμό των δημόσιων πολιτικών. Σε πολλά πλαίσια αυτό δεν συμβαίνει, με τους εκπαιδευτικούς να είναι αποδυναμωμένοι έχοντας λίγα περιθώρια δράσης και αποκλεισμένοι από τις συζητήσεις και τις διαβουλεύσεις για τις εκπαιδευτικές πολιτικές.

Το να είναι κανείς εκπαιδευτικός σημαίνει να αποκτά μια θέση στο επάγγελμα, καθώς και να παίρνει δημόσια θέση σε μείζονα εκπαιδευτικά ζητήματα και στη διαμόρφωση δημόσιων πολιτικών. Αυτή η συμμετοχή δεν αποσκοπεί πρωτίστως στην υπεράσπιση των συμφερόντων τους αλλά στην προβολή της φωνής και της γνώσης τους σε μια ευρύτερη κοινωνική και πολιτική σφαίρα.

Κοιτάζοντας προς το μέλλον, είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι το έργο των εκπαιδευτικών δεν περιορίζεται στον χώρο της τάξης αλλά θα πρέπει να επεκτείνεται σε όλη την οργάνωση και δράση

του σχολείου. Οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη δυνατότητα των σχολείων να γίνουν οργανισμοί μάθησης, εντός των οποίων διαμορφώνουν και μοιράζονται ένα όραμα εστιασμένο στη μάθηση όλων των μαθητών και όπου υπάρχουν συνεχείς ευκαιρίες μάθησης για όλο το προσωπικό. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να πρωτοστατήσουν στις προσπάθειες συνεργασίας και κοινής μάθησης σε μια κουλτούρα έρευνας, καινοτομίας και εξερεύνησης, και να προωθήσουν ολοκληρωμένα συστήματα για την οργάνωση και το μοίρασμα της μάθησης.

Αρχές για διάλογο και δράση

Σε αυτό το κεφάλαιο προτείνεται ότι, σε ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση, η διδασκαλία θα πρέπει να επαγγελματοποιηθεί περαιτέρω ως μια συλλογική προσπάθεια, όπου οι εκπαιδευτικοί να αναγνωρίζονται για το έργο τους ως παραγωγοί γνώσης και σημαντικοί παράγοντες για τον εκπαιδευτικό και κοινωνικό μετασχηματισμό. Καθώς στρέφουμε το βλέμμα μας προς το 2050, υπάρχουν τέσσερις αρχές που μπορούν να βοηθήσουν στην καθοδήγηση του διαλόγου και της δράσης που απαιτούνται για την προώθηση αυτής της σύστασης:

- **Η συνεργασία και η ομαδική εργασία πρέπει να χαρακτηρίζουν το έργο των εκπαιδευτικών.** Πρέπει να ενθαρρύνουμε τους εκπαιδευτικούς να εργάζονται από κοινού ως κύριοι διοργανωτές των εκπαιδευτικών περιβαλλόντων, των σχέσεων, των χώρων και των χρόνων. Η ποιοτική διδασκαλία παράγεται από ομάδες και περιβάλλοντα που διασφαλίζουν ότι καλύπτονται οι φυσικές, κοινωνικές και συναισθηματικές ανάγκες των μαθητών.
- **Η παραγωγή γνώσης, στοχασμού και έρευνας θα πρέπει να γίνει αναπόσπαστο κομμάτι της διδασκαλίας.** Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να υποστηρίζονται και να αναγνωρίζονται και οι ίδιοι ως νοητικά εμπλεκόμενοι μαθητές που εντοπίζουν νέους τομείς έρευνας και καινοτομίας, ορίζουν ερευνητικά ερωτήματα και δημιουργούν νέες παιδαγωγικές πρακτικές.
- **Πρέπει να υποστηριχθεί η αυτονομία και η ελευθερία των εκπαιδευτικών.** Θα πρέπει να υποστηριχθεί μια ισχυρή επαγγελματική ταυτότητα για τους εκπαιδευτικούς. Αυτό περιλαμβάνει τη σωστή ένταξη και τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη, τα οποία διασφαλίζουν ότι οι εκπαιδευτικοί είναι σε θέση να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά την κρίση και την τεχνογνωσία τους στον σχεδιασμό και στην καθοδήγηση της μάθησης των εκπαιδευόμενων.
- **Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να συμμετέχουν σε δημόσιες συζητήσεις και στον διάλογο για το μέλλον της εκπαίδευσης.** Πρέπει να διασφαλίσουμε την παρουσία των εκπαιδευτικών στους κοινωνικούς διαλόγους και στους συμμετοχικούς μηχανισμούς λήψης αποφάσεων που απαιτούνται για τον συλλογικό επαναπροσδιορισμό της εκπαίδευσης.

Κατά τη σύναψη ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση, θα πρέπει να αντλούμε έμπνευση από αυτές τις τέσσερις κατευθυντήριες αρχές που σχετίζονται με το μετασχηματιστικό έργο των εκπαιδευτικών. Ο κοινός διάλογος για τη διδασκαλία και τους εκπαιδευτικούς αποτελεί ουσιαστικό μέρος της ανανέωσης της εκπαίδευσης.

Κεφάλαιο 6

Διαφυλάσσοντας και μετασχηματίζοντας τα σχολεία

Το σπίτι ήταν το μέρος όπου αναγκάστηκα να συμμορφωθώ με την εικόνα που είχε κάποιος άλλος για το ποια και τι πρέπει να είμαι.

Το σχολείο ήταν το μέρος όπου μπορούσα να ξεχάσω εκείνον τον εαυτό και, μέσα από ιδέες, να επανεφεύρω τον εαυτό μου... Η τάξη, με όλους τους περιορισμούς της, παραμένει ένας τόπος δυνατοτήτων. Σε αυτό το πεδίο δυνατοτήτων, έχουμε την ευκαιρία να μοχθήσουμε για την ελευθερία, να απαιτήσουμε από τον εαυτό μας και τους συντρόφους μας μια ευρύτητα του νου και της καρδιάς, που μας επιτρέπει να αντιμετωπίσουμε την πραγματικότητα, ακόμη και όταν συλλογικά φανταζόμαστε τρόπους για να ξεπεράσουμε τα όρια, να κάνουμε την υπέρβαση.

bell hooks, *Teaching to transgress: Education as the practice of freedom*, 1994.

Τα σχολεία θα πρέπει να είναι προστατευμένοι εκπαιδευτικοί χώροι λόγω της συμπερίληψης, της ισότητας και της ατομικής και συλλογικής ευημερίας που υποστηρίζουν – και, επίσης, να επανασχεδιαστούν για να προωθήσουν καλύτερα τον μετασχηματισμό του κόσμου προς ένα πιο δίκαιο, ισότιμο και βιώσιμο μέλλον.

Για να διευκολυνθούν οι παιδαγωγικές της συνεργασίας και της αλληλεγγύης και να ενισχυθούν οι σχέσεις με την κοινή μας γνώση, είναι σημαντικό να υπάρχουν χρόνοι και χώροι αφιερωμένοι σε αυτούς τους σκοπούς. Τα σχολεία, με όλες τις δυνατότητες και τις προοπτικές τους, τα ελαττώματα και τους περιορισμούς τους, παραμένουν από τα πιο βασικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα και αντιπροσωπεύουν τη δέσμευση των κοινωνιών στην εκπαίδευση ως δημόσια ανθρώπινη δραστηριότητα. Ωστόσο, ο τρόπος με τον οποίο σχεδιάζονται δεν είναι ουδέτερος και αντανακλά παραδοχές σχετικά με τη μάθηση, την επιτυχία, τα επιτεύγματα και τις σχέσεις.

Το δομημένο περιβάλλον και τα χρονοδιαγράμματα που υπάρχουν στα σχολεία αποκρυσταλλώνουν τι είναι δυνατό, τι απαγορεύεται, ποιος είναι ευπρόσδεκτος και ποιος αποκλείεται. Οι εκπαιδευτικοί, ως κύριοι διοργανωτές των εκπαιδευτικών συναντήσεων, πρέπει να αφιερώνουν πολύ χρόνο δουλεύοντας με αυτά τα οργανωτικά περιγράμματα και τα είδη αλληλεπιδράσεων και μάθησης που επιτρέπουν. Θα είναι ένα σχολικό περιβάλλον πρόσφορο για συνεργασία, εξερεύνηση και πειραματισμό; Θα είναι άκρως επικριτικό ή ενθαρρυντικό για μάθηση και στοχασμό μέσω δοκιμής και λάθους; Θα διευκολύνει μια σειρά από συναντήσεις, όχι μόνο εντός μιας τάξης ή ηλικιακής ομάδας αλλά και μεταξύ ηλικιών και σταδίων ζωής; Και τι είδους καθοδήγηση, φιλίες και νοοτροπίες θα δημιουργήσουν αυτές οι συναντήσεις; Θα επικεντρώνεται ένα σχολικό περιβάλλον πρωτίστως στα ατομικά επιτεύγματα ή θα θεωρεί την ατομική ανάπτυξη και την ανάπτυξη των συνομηλίκων ως αμοιβαία υποστηρικτικές;

Αυτό το κεφάλαιο ξεκινά με μια σύντομη εξέταση της ανάδυσης των σχολείων ως ζωτικών κοινωνικών θεσμών που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σχεδόν σε κάθε κουλτούρα και παράδοση. Δεν αντιπροσωπεύουν μόνο μοναδικούς χρόνους και χώρους για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά πολλά έχουν, επίσης, γίνει κέντρα της κοινωνίας αυτά καθαυτά, συγκεντρώνοντας μια ποικιλία κοινωνικών αγαθών και υπηρεσιών τα οποία υποστηρίζουν την ευημερία ατόμων, οικογενειών και κοινοτήτων. Ωστόσο, τα σχολεία έχουν περιοριστεί στα επιτεύγματά τους, εν μέρει, λόγω των στενών ορισμών των χωρικών και χρονικών δομών της μάθησης. Στη συνέχεια, το κεφάλαιο συζητά πιθανούς μετασχηματισμούς. Η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της μάθησης πέρα από την τάξη· η επανεξέταση του χρόνου και των δομών των μαθημάτων για τη διευκόλυνση βαθύτερων δεσμεύσεων· και ο στοχασμός σχετικά με τις δυνατότητες της ψηφιακής τεχνολογίας να υποστηρίξει ό,τι συμβαίνει μέσα στα σχολεία είναι όλα στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη όταν η σύναψη ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση μεταφράζεται σε μετασχηματισμό του σχολείου.

Ένα ισχυρό σχολείο είναι ζωτικής σημασίας εάν η εκπαίδευση θέλει να μας βοηθήσει να χτίσουμε ένα βιώσιμο συλλογικό μέλλον που μπορεί να προσαρμοστεί στις κρίσεις, στο άγνωστο και στο αβέβαιο.

Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με τις κατευθυντήριες αρχές του 2050 για διάλογο και δράση, που ενδιαφέρουν τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευτές, τις κυβερνήσεις και τους εταίρους της κοινωνίας των πολιτών, οι οποίες περιλαμβάνουν: την προστασία και τον επανασχεδιασμό των σχολείων ως συνεργατικών χώρων, την αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών με θετικό τρόπο και την πραγμάτωση της βιωσιμότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ο αναντικατάστατος ρόλος των σχολείων

Αν δεν υπήρχε το σχολείο, θα έπρεπε να το εφεύρουμε. Τα σχολεία αποτελούν ένα κεντρικό συστατικό των μεγαλύτερων εκπαιδευτικών οικοσυστημάτων. Η ζωτικότητα τους αποτελεί έκφραση της δέσμευσης μιας κοινωνίας προς την εκπαίδευση ως κοινό αγαθό. Τα σχολεία παρέχουν στα παιδιά και στους νέους μοναδικά περιβάλλοντα για να συμμετέχουν στην κοινή μας γνώση. Είναι τόποι όπου αναλαμβάνουν ρίσκα, αντιμετωπίζουν προκλήσεις και πειραματίζονται με τις δυνατότητες. Τα σχολεία διασφαλίζουν ότι όλοι έχουν στη διάθεσή τους τις εμπειρίες, τις ικανότητες, τις γνώσεις, την ηθική και τις αξίες που θα υποστηρίξουν το κοινό μας μέλλον. Κοιτάζοντας προς το 2050, τα σχολεία θα χρειαστεί να καλλιεργήσουν μια ηθική αλληλεγγύης και αμοιβαιότητας μέσω διαγενεακών, διαπολιτισμικών και πολυραλιστικών συναντήσεων.

Αν δεν υπήρχε
το σχολείο,
θα έπρεπε
να το εφεύρουμε.

Το ουσιαστικό εκπαιδευτικό έργο πραγματοποιείται σε πολλούς χρόνους και χώρους, αλλά ο δημόσιος χρόνος και χώρος του σχολείου είναι μοναδικός. Ο χώρος του σχολείου ευνοεί τις κοινωνικές σχέσεις. Η εκπαίδευση και η μάθηση διεγείρουν τις ανθρώπινες αλληλεπιδράσεις, τον διάλογο και τις συζητήσεις, και τα σχολεία θα πρέπει να είναι ειδικά σχεδιασμένα για να καλλιεργήσουν τα παραπάνω. Τα σχολεία είναι μορφές συλλογικής διαβίωσης που φέρνουν κοντά τους ανθρώπους για να μάθουν από άλλους και με άλλους που βρίσκονται σε διαφορετικές ηλικίες και στάδια ζωής. Η εξ αποστάσεως μάθηση μπορεί να υποστηρίξει το έργο των σχολείων, αλλά δεν μπορεί να αντικαταστήσει πλήρως τον σχεσιακό τους χαρακτήρα.

Οι αυξανόμενες αναταραχές –όπως η παγκόσμια πανδημία COVID-19 και οι επιδημίες Έμπολα στη δυτική Αφρική, οι βίαιες συγκρούσεις και οι έκτακτες κλιματικές ανάγκες– έχουν κάνει ακόμη πιο εμφανή τον μοναδικό ρόλο των σχολείων. Αυτές οι περιπτώσεις μάς υπενθύμισαν τη σημασία των σχολείων για τη μάθηση, αλλά και τη σημασία τους ως κέντρων κοινωνικής ευημερίας. Τα σχολεία είναι ένας από τους λίγους θεσμούς που προορίζονται να προστατεύουν και να παρέχουν ευκαιρίες στους φτωχότερους και πιο ευάλωτους. Ως κέντρα κοινοτικής ζωής, τα σχολεία μπορούν να προσφέρουν ισχυρή υποστήριξη για την αυτονομία και την καλλιέργεια βιώσιμων σχέσεων εντός των τοπικών κοινοτήτων και με τον φυσικό κόσμο. Για παράδειγμα, ενόψει του ξαφνικού και άνευ προηγουμένου κλεισίματος σχολείων σε ευρεία κλίμακα το 2020 και το 2021, εκατομμύρια παιδιά και έφηβοι σε όλο τον κόσμο στερήθηκαν την πρόσβαση στα σχολεία, τους συμμαθητές και τους εκπαιδευτικούς τους. Αυτή η συνεχής έλλειψη της διά ζώσης εκπαίδευσης είχε βαθιές επιπτώσεις στην κοινωνική, την πνευματική και την ψυχική ευημερία εκατομμυρίων παιδιών και εφήβων, οι οποίες θα γίνουν αισθητές καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

Όποια και αν είναι η ηλικία των μαθητών τους, τα σχολεία πρέπει να καλλιεργούν την περιέργεια και την επιθυμία για γνώση. Οι μαθητές θα πρέπει να εκτίθενται σε ιδέες και εμπειρίες που δεν θα συναντούσαν συνήθως στο σπίτι ή στις κοντινές κοινότητές τους. Οι σκόπιμες παιδαγωγικές συναντήσεις κάνουν τα σχολεία αναντικατάστατα. Τα σχολεία –μοναδικά ανάμεσα σε πλήθος άλλων εκπαιδευτικών χώρων– είναι τόποι μάθησης και διδασκαλίας. Τα ανθρώπινα όντα μαθαίνουν και είναι, επίσης, ικανά να διδάσκουν και να διδάσκονται. Αυτή η όμορφη δυναμική μάς συνδέει με την κοινή μας γνώση στον χώρο και στον χρόνο, μεταξύ γενεών, τρόπων γνώσης και μεταξύ μας. Δεν υπάρχουν σχολεία χωρίς

εκπαιδευτικούς. Οι εκπαιδευτικοί προωθούν την παιδαγωγική αποστολή της διάθεσης της γνώσης σε όλους, της οικοδόμησης συλλογικών σκοπών και ικανοτήτων και της προώθησης χειραφετικών διανοητικών επιδιώξεων. Ομοίως, οι εκπαιδευτικοί εξαρτώνται από την υγιή λειτουργία του χώρου και του χρόνου των σχολείων για να ενισχύσουν και να υποστηρίξουν το έργο τους.

Κοινές ιστορικές δεσμεύσεις

Χώροι και χρόνοι αφιερωμένοι στην ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτήτων, αξιών και κατανόησης υπάρχουν στις περισσότερες κουλτούρες, των οποίων οι πρακτικές γνώσης πέτυχαν ένα επίπεδο πολυπλοκότητας που δεν θα μπορούσε να αποκτηθεί απλώς μέσω της παρατήρησης, της μίμησης ή της αφήγησης. Σε πολλές περιπτώσεις η πρώιμη σχολική εκπαίδευση προέκυψε με την ανάπτυξη της γραφής. Είναι ενδιαφέρον ότι η αγγλική λέξη «school» προέρχεται από την ελληνική λέξη «σχολή», που σημαίνει «ελεύθερος χρόνος ή χρόνος αναψυχής». Και μολονότι ο ελληνικός θεσμός αποτέλεσε κεντρικό μοντέλο για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης στην Ευρώπη, πολλές κουλτούρες έχουν αναπτύξει θεσμούς σχολικής εκπαίδευσης, για παράδειγμα, η γεσίβα (εβραϊκή θρησκευτική σχολή), ο μεντρεσές (ιεροδιδασκαλείο μουσουλμάνων) και το καλμέκακ (σχολείο για τους γιους των ευγενών των Αζτέκων). Καθώς τα σχολεία αναπτύχθηκαν και εξαπλώθηκαν παγκοσμίως τους τελευταίους δύο αιώνες, έχουν αναλάβει έναν ρόλο ως μια από τις κεντρικές δημόσιες υποδομές για την οργάνωση διαγενεακών συνομιλιών αναφορικά με τον τρόπο ζωής στον κόσμο, τη δημιουργία κόσμων και τη φροντίδα τους. Τα σχολεία μάς δίνουν τη δυνατότητα να εξοικειωθούμε με την πολιτισμική κληρονομιά, να την αναδημιουργήσουμε και να την επεκτείνουμε.

Τα σχολεία έχουν γίνει ένας από τους βασικούς χωροχρόνους για την οργάνωση σχεδιασμένων συναντήσεων με την κοινή μας γνώση. Τα σχολεία είχαν τη δύναμη να προωθήσουν επιστημολογικές πρακτικές μυντας τους μαθητές στις πλούσιες παραδόσεις της συλλογιστικής, της μελέτης, της έρευνας και της διερεύνησης. Οι σχολικές δραστηριότητες και ασκήσεις μπορούν να χρησιμεύσουν για να προωθήσουν μια συγκεκριμένη νοοτροπία και σχέση με τη γνώση. Ιστορικά, έχει δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στη μετάδοση των καθιερωμένων ισχυρισμών αλήθειας (ένας ισχυρισμός τον οποίο το σύστημα πεποιθήσεων θεωρεί ορθό). Ωστόσο, σημαντικές αλλαγές τις τελευταίες δεκαετίες έχουν αμφισβητήσει τις μεθόδους άμεσης διδασκαλίας που συναντώνται σε πολλά σχολεία. Μέσα από περισσότερο συμμετοχικές εκπαιδευτικές πρακτικές και κουλτούρες, παρατηρείται ολόένα και μεγαλύτερη εστίαση στην καλλιέργεια της κατανόησης της δημιουργίας και των συνεπειών των ισχυρισμών αλήθειας. Τα διλήμματα και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε αυτή τη στιγμή μπορούν να αντιμετωπιστούν παραγωγικά διασφαλίζοντας ότι μια σειρά επιστημολογικών πρακτικών θα ανθίσει στα σχολεία και ότι θα σχηματίσουμε εποικοδομητικές, ευρύτερες συμμαχίες μεταξύ επιστημολογιών και οικολογιών γνώσης.

Σε όλη αυτή τη μετατόπιση από τους χώρους μετάδοσης της γνώσης προς τη μεγαλύτερη συμμετοχή και εξερεύνηση στα σχολεία, η σχολική μάθηση παραμένει απαραίτητη. Ωστόσο, για να αποφευχθεί η ακαμψία και για να συνεχίσουμε να ανταποκρινόμαστε στις προκλήσεις του κόσμου, απαιτείται μια κατανόηση των πολλαπλών τρόπων γνώσης που μπορούν να κωδικοποιηθούν σε χρόνους και χώρους μάθησης, προκειμένου να ενισχύσουμε και να εμπλουτίσουμε παρά να αποδυναμώσουμε τις ανθρώπινες εμπειρίες. Μένουν ακόμα να γίνουν πολλά για τη δημιουργία χώρων και χρόνων σχολικής εκπαίδευσης που θα μπορούν να διευκολύνουν τη δημόσια δραστηριότητα της διαγενεακής μάθησης.

Ο απαραίτητος μετασχηματισμός των σχολείων

Τα σχολεία πρέπει να γίνουν μέρη όπου ο καθένας να μπορεί να διαμορφώσει και να πραγματοποιήσει τις φιλοδοξίες του για μετασχηματισμό, αλλαγή και ευημερία. Πάνω από όλα, τα σχολεία πρέπει να μας επιτρέπουν, ατομικά και συλλογικά, να συνειδητοποιούμε τις απρόβλεπτες δυνατότητες. Σε πολλά μέρη του κόσμου, η αυξημένη πρόσβαση στο σχολείο έχει προσφέρει ευκαιρίες μετασχηματισμού σε άτομα και ολόκληρες κοινότητες για να ενισχύσουν τη συνειδητοποίηση, να αναπτύξουν νέες δεξιότητες και κατανόηση, και να οραματιστούν νέες τροχιές μάθησης και ανάπτυξης. Πολύ συχνά, ωστόσο, τα σημερινά σχολεία συμβάλλουν στην παγίωση και τη διεύρυνση των ανισοτήτων, τις οποίες πρέπει να απομάθουμε και να διορθώσουμε.

Οι αρχές οργάνωσης του μελλοντικού σχολείου, για να επιφέρουν βαθιά αλλαγή, θα πρέπει να επικεντρώνονται στη συμπεριλήψη και στη συνεργασία. Η αριστεία, η επιτυχία, η ποιότητα, οι βαθμολογίες και η πρόοδος είναι, επίσης, πολύτιμες δεσμεύσεις που μπορούν να αναπροσαρμοστούν με τρόπους που να συμπεριλαμβάνουν αντί να περιθωριοποιούν.

Μπορούμε να φανταστούμε αυτά τα νέα σχολικά περιβάλλοντα ως μια μεγάλη βιβλιοθήκη όπου κάποιοι μαθητές μελετούν μόνοι τους, συνδεδεμένοι στο διαδίκτυο ή όχι, και άλλοι παρουσιάζουν τη δουλειά τους σε συμμαθητές και εκπαιδευτικούς. Άλλοι βρίσκονται έξω από τη βιβλιοθήκη σε επαφή με ανθρώπους και κόσμους έξω από το σχολείο, πιθανώς σε μακρινά μέρη. Η βιβλιοθήκη υποστηρίζει μια τεράστια ποικιλία καταστάσεων και χωροχρόνων. Είναι ένα νέο περιβάλλον, αρκετά διαφορετικό από τη συνηθισμένη δομή του σχολείου και της τάξης. Αυτή η βιβλιοθήκη μπορεί να γίνει αντιληπτή μεταφορικά και κυριολεκτικά. Μας υπενθυμίζει ότι οι σχολικοί χρόνοι και χώροι πρέπει να λειτουργούν ως πύλες που συνδέουν τους μαθητές με την κοινή μας γνώση.

Τα σχολεία πρέπει να μας επιτρέπουν, ατομικά και συλλογικά, να συνειδητοποιούμε τις απρόβλεπτες δυνατότητες.

Τα σχολεία ως πλατφόρμες συνεργασίας, μέριμνας και αλλαγής

Τα σχολεία, για να γίνουν συμπεριληπτικά και συνεργατικά περιβάλλοντα μάθησης, πρέπει, επίσης, να είναι ασφαλείς χώροι, απαλλαγμένοι από βία και εκφοβισμό, που καλωσορίζουν τους μαθητές με τις διαφορές και τη διαφορετικότητά τους. Η συλλογική και συνεργατική μάθηση δεν συνεπάγεται ομοιομορφία. Η αποτελεσματική συνεργατική μάθηση αξιοποιεί τις διαφορές (δυνατότητας, ικανότητας, γνώσης, ενδιαφέροντος και έφεσης) μαθητών και εκπαιδευτικών. Από μια σκοπιά, η μάθηση είναι ένα ατομικό ταξίδι, που ανήκει στον καθένα μας. Η συνεργατική μάθηση πρέπει να είναι συμπεριληπτική και δίκαιη, χωρίς να διακυβεύεται η ατομικότητα των μαθητών της. Ωστόσο, από μια άλλη σκοπιά, εξίσου έγκυρη, η μάθηση είναι ένα συλλογικό ταξίδι, που διαμορφώνεται και στις σχέσεις με τους άλλους.

Η αυτομόρφωση είναι σημαντική ως μέρος μιας πολύ μεγαλύτερης εικόνας, καθώς οι ατομικές και συλλογικές λειτουργίες της εκπαίδευσης προωθούν και ενισχύουν η μία την άλλη. Ενώ δεν μπορούμε να μάθουμε για κάποιον άλλο, μπορούμε όλοι να μάθουμε περισσότερα μαζί. Αυτό που ξέρουμε εξαρτάται αμοιβαία από αυτό που ξέρουν οι άλλοι. Είναι στις σχέσεις και τις αλληλεξαρτήσεις

όπου λαμβάνει χώρα η εκπαίδευση. Η αποτελεσματική συλλογική μάθηση συμβαίνει ήδη σε πολλά εμπνευσμένα σχολεία σε όλο τον κόσμο. Ωστόσο, τα σχολεία παντού πρέπει να προσανατολιστούν καλύτερα αναφορικά με αυτές τις σχέσεις και τις αλληλεξαρτήσεις.

Σχολεία και εκπαιδευτικοί, υποστηρίζοντας τους μαθητές, επιτελούν μια αναντικατάστατη εργασία. Πολλοί άνθρωποι μπορούν να αναφερθούν σε έναν εκπαιδευτικό ή σε μια σχολική εμπειρία που άλλαξε θετικά τη ζωή τους. Ταυτόχρονα, τα σχολεία πολύ συχνά αποκλείουν, περιθωριοποιούν και αναπαράγουν την ανισότητα. Περίπου οι μισοί από τους μαθητές σε όλον τον κόσμο ολοκληρώνουν τις σπουδές τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση χωρίς να φτάνουν ούτε στα ελάχιστα επίπεδα επάρκειας στους βασικούς γραμματισμούς – ένα απαράδεκτο αποτέλεσμα και μια αποτυχία των σχολείων για τους μαθητές και τις κοινωνίες τους. Η δυναμική αλλαγή των σχολείων που είναι προσαρμοστική και μετασχηματιστική πρέπει να ενεργοποιηθεί και είναι απολύτως δυνατή, όπως μας δείχνουν αμέτρητα παραδείγματα από όλο τον κόσμο.

Το σχολείο έχει να κερδίσει πολλά από μια πιο στενή σύνδεση με άλλους εκπαιδευτικούς χώρους. Υπάρχει μια σαφής συναίνεση μεταξύ των εκατομμυρίων ανθρώπων που έχουν συμμετάσχει στην πρωτοβουλία Το Μέλλον της Εκπαίδευσης ότι ο σχεδιασμός των σχολείων (όσον αφορά τον κατασκευαστικό σχεδιασμό, τα αναλυτικά προγράμματα, την οργάνωση της τάξης και τις δραστηριότητες μάθησης) πρέπει να αλλάξει. Έργα τέχνης, εμπνευσμένα από τα οράματα για την εκπαίδευση του 2050, προβλέπουν ότι οι σειρές εδράνων και οι γραμμές θρανίων θα είναι πια παρελθόν. Αρκετά πάνελ με εκπροσώπους της εκπαιδευτικής καινοτομίας εξέτασαν τρόπους με τους οποίους τα σχολεία μπορούν να μετασχηματιστούν όταν αναγνωρίσουμε δεόντως τους τρόπους με τους οποίους η μάθηση συμβαίνει σε πολλαπλούς χρόνους και χώρους, ελαττώνοντας, για παράδειγμα, τους τοίχους μεταξύ των τάξεων και του εξωτερικού κόσμου και επαναπροσδιορίζοντας τα μαθήματα ως ταξίδια. Εν ολίγοις, τα σχολεία πρέπει να φαίνονται διαφορετικά και να δίνουν μια διαφορετική αίσθηση στις μελλοντικές γενιές με το να γίνουν πιο συμπεριληπτικά, πιο ελκυστικά, πιο συναρπαστικά και ουσιαστικά.

Πρέπει να γίνουν μέρη όπου οι μαθητές μαθαίνουν να ζουν βιώσιμα και να μεταφέρουν αυτά τα μηνύματα στα σπίτια και τις κοινότητές τους. Υπάρχουν τεράστιες δυνατότητες στο να αποκτήσουν τα σχολεία οικολογικό χαρακτήρα και να φέρουν την εκπαίδευση σε ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα. Οι μαθητές μπορούν να πρωτοστατήσουν σε αυτό το εγχείρημα, αναπτύσσοντας γνώσεις και δεξιότητες που θα τους βοηθήσουν να οικοδομήσουν τις πράσινες οικονομίες που χρειάζεται απεγνωσμένα ο πλανήτης μας.

Για να επιτύχουν αυτό που χρειαζόμαστε να επιτύχουν, τα σχολεία πρέπει να έρθουν σε ρήξη με τα άκαμπτα, ομοιόμορφα οργανωτικά μοντέλα που έχουν χαρακτηρίσει ένα μεγάλο μέρος της ιστορίας τους τους τελευταίους δύο αιώνες. Η ανανέωση είναι ζωτικής σημασίας. Οι εντυπωσιακές προσπάθειες του 19ου και του 20ού αιώνα που διαμόρφωσαν τα συμβατικά σχολικά μοντέλα που γνωρίζουμε σήμερα αποτελούν πηγή διορατικότητας για το μέλλον. Τα τελευταία εκατόν πενήντα χρόνια, αρχιτέκτονες, ειδικοί στη δημόσια υγεία, φιλόσοφοι, δημόσιοι υπάλληλοι, εκπαιδευτικοί, κοινότητες και οικογένειες έχουν βασιστεί σε εκπαιδευτικές γνώσεις από τη μακρά ιστορία της ανθρωπότητας για να επεκτείνουν τις δυνατότητες για εκπαίδευση. Με την πάροδο του χρόνου, αυτό έδωσε υλική υπόσταση –για παράδειγμα, μέσω των σχολικών κτιρίων και των τάξεων– στους εξαιρετικούς κοινωνικούς θεσμούς της μαζικής δημόσιας εκπαίδευσης. Η ίδια φαντασία, αποφασιστικότητα και συνεργασία χρειάζονται σήμερα για να δοθεί υλική υπόσταση σε νέα σχολεία, προσανατολισμένα σε ένα πιο δίκαιο και ισότιμο κοινό μέλλον.

Από τις αίθουσες διδασκαλίας στις κοινότητες των εκπαιδευόμενων

Σε όλο τον κόσμο, οι αίθουσες διδασκαλίας έχουν γίνει οι κύριοι εκπαιδευτικοί χώροι διδασκαλίας και μάθησης. Όταν φαντάζεστε νέους χώρους για συμπερίληψη και συνεργασία, είναι πιθανόν η «αίθουσα» συχνά να θεωρείται παρελθόν. Ωστόσο, η αξία τού να είσαι μέρος μιας αφοσιωμένης και ποικιλόμορφης κοινότητας συνεκπαιδευόμενων δεν πρέπει να εγκαταλειφθεί.

Τα συμβατικά σχολικά μοντέλα έχουν αφιερώσει μεγάλη ενέργεια στην ταξινόμηση των μαθητών ανάλογα με την ηλικία, την πρόοδο, τις ικανότητες ή το φύλο. Αντίθετα, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να έχουν ευελιξία ώστε να αναπτύσσουν τις ομάδες μαθητών που εμφανίζονται μέσα στα σχολεία, να πειραματίζονται με αυτές και να τις προσαρμόζουν. Άλλες φορές είναι καλύτερα να είναι μικρότερες ομάδες μαθητών, άλλες φορές μεγαλύτερες. Η αξία όμως του να είσαι μέρος μιας κοινότητας μαθητών είναι ένα χαρακτηριστικό του σχολείου που πρέπει να ενισχυθεί. Οι μαθητές μπορεί να μην περιορίζονται πλέον σε συμβατικές τάξεις στα μελλοντικά σχολεία, αλλά θα συνεχίσουν να χρειάζονται συνεχή αλληλεπίδραση με τους συμμαθητές, με όλες τις χαρές και τα δάκρυα που προκαλούνται όταν μοιραζόμαστε τη μάθηση.

Οι προσδοκίες από την αίθουσα σχετικά με τη μάθηση χρειάζονται, επίσης, επανεξέταση. Σε πάρα πολλά μέρη σε όλο τον κόσμο, τα παιδιά και οι νέοι περνούν όλη την ημέρα απορροφώντας παθητικά μεγάλο όγκο πληροφοριών. Αυτός ο κανόνας είναι εμπεδωμένος στην αρχιτεκτονική του σχολείου, στον σχεδιασμό των επίπλων και στα αντικείμενα και τα υλικά που υπάρχουν στις τάξεις. Ο σιωπηλός, υπάκουος μαθητής έχει γίνει συνώνυμο της συγκέντρωσης και της παραγωγικότητας. Πολύ συχνά, η επιδέξια διδασκαλία ταυτίζεται με τη διατήρηση της τάξης και την εξάλειψη του «περιττού» θορύβου ή της κίνησης. Όταν η ακινησία θεωρείται ως προϋπόθεση για μάθηση, το σχολείο και οι τάξεις του γίνονται κουραστικά και δυσάρεστα μέρη. Η βαθιά, εμπυθιστική, καθηλωτική προσοχή μπορεί να έχει τεράστια εκπαιδευτική αξία. Πρέπει όμως να αναρωτηθούμε εάν οι σημερινές διαρρυθμίσεις της τάξης και του σχολείου τη διευκολύνουν με τους σωστούς τρόπους.

Όσο κι αν πρέπει να προστατεύσουμε τον κοινωνικό χώρο του σχολείου, αυτός δεν χρειάζεται να περικλείεται σε τέσσερις τοίχους. Μπορεί να είναι ανοιχτός και ευέλικτος, αντλώντας από ένα ευρύ σύνολο κοινωνικών, πολιτισμικών και περιβαλλοντικών πόρων. Ο περιορισμός της εκπαίδευσης σε καθολικά ομοιογενείς αίθουσες διδασκαλίας περιορίζει τη μάθηση και το εύρος των δυνατοτήτων και των ευκαιριών που πρέπει να δημιουργούν τα σχολεία.

Δομές για την υποστήριξη διαφοροποιημένων παιδαγωγικών

Τα μαθήματα και τα χρονοδιαγράμματα χρειάζονται αναδιτύπωση. Το μάθημα επιτελεί τη σημαντική λειτουργία της εστίασης ενός συνόλου μαθητών σε μια κοινή προσπάθεια και είναι ένας σημαντικός μηχανισμός για τη δόμηση των εκπαιδευτικών συναντήσεων και την προώθηση μιας διαγενεακής συνομιλίας. Ωστόσο, τα συμβατικά σχέδια μαθημάτων έχουν, επίσης, σημαντικούς περιορισμούς,

Οι μαθητές μπορεί να μην περιορίζονται πλέον σε συμβατικές τάξεις στα μελλοντικά σχολεία, αλλά θα συνεχίσουν να χρειάζονται συνεχή αλληλεπίδραση με τους συμμαθητές τους.

ειδικά όταν ορίζονται αποκλειστικά ως ένα σταθερό χρονικό διάστημα που επαναλαμβάνεται καθημερινά ή εβδομαδιαία.

Το μάθημα πρέπει να δώσει τη θέση του σε παιδαγωγικές που αποδίδουν αξία σε μια ποικιλία μεθόδων και τρόπων μελέτης και μάθησης. Υπάρχουν πολλοί άλλοι τρόποι για να φέρετε τους ανθρώπους κοντά σε κοινές προσπάθειες χρησιμοποιώντας διαφορετικούς τρόπους μελέτης και μάθησης, οι οποίοι αξιοποιούν τη διαγενεακή και διαπολιτισμική ανταλλαγή και τις υψηλού επιπέδου ικανότητες και γνώσεις των εκπαιδευτικών. Για παράδειγμα, οι εκπαιδευτικές προσεγγίσεις που βασίζονται στην επίλυση προβλημάτων και σε συνεργατικά σχέδια έρευνας (project) μπορούν να είναι πιο συμμετοχικές και συνεργατικές από αυτές που προσφέρουν τα συμβατικά μαθήματα. Οι παιδαγωγικές που βασίζονται στην έρευνα και την έρευνα-δράση μπορούν να εμπλέξουν τους μαθητές στην ταυτόχρονη απόκτηση, εφαρμογή και δημιουργία γνώσης. Οι παιδαγωγικές που διασυνδέονται με την κοινότητα και η μάθηση μέσω της κοινωνικής προσφοράς μπορούν να εμποτίσουν τη μάθηση με μια ισχυρή αίσθηση σκοπού όταν γίνονται με ταπεινότητα. Είναι απαραίτητη μια σημαντική αναμόρφωση της οργάνωσης της σχολικής εκπαίδευσης για να δοθεί η πλήρης δυνατότητα σε παιδαγωγικές σαν αυτές να προωθήσουν τις ικανότητες των μαθητών ώστε αυτοί να αναλαμβάνουν κοινή εργασία και να διευρύνουν τις ικανότητές μας για συλλογικό προβληματισμό και δράση σε πνεύμα αλληλεγγύης.

Η ψηφιακότητα στην υπηρεσία του σχολείου

Όταν οι τεχνολογίες ψηφιακής επικοινωνίας επιτρέπουν στους μαθητές να συνδέονται με άλλους με παρόμοια ενδιαφέροντα και ερωτήματα, υποστηρίζουν το έργο των εκπαιδευτικών και των σχολείων. Η ψηφιακή συνδεσιμότητα ενισχύει σημαντικά τις δυνατότητες πρόσβασης εκπαιδευτικών και μαθητών σε πληροφορίες, κείμενα και μορφές τέχνης από όλο τον κόσμο. Οι συλλογές των μεγαλύτερων βιβλιοθηκών και μουσείων του κόσμου μπορούν πλέον να είναι διαθέσιμες σε όλα τα μέρη ανά πάσα στιγμή. Τα ψηφιακά εργαλεία επιτρέπουν, επίσης, στους μαθητές να παράγουν βίντεο, να κάνουν παρουσιάσεις πολλαπλών μέσων και να κωδικοποιούν παιχνίδια και εφαρμογές που μεταφέρουν τις δημιουργικές τους ιδέες στον κόσμο.

Υπάρχει η πρωτοποριακή δυνατότητα να υποστηριχθεί η καινοτόμα διδασκαλία και μάθηση στα σχολεία από τις ψηφιακές συσκευές. Τα ψηφιακά εργαλεία αποτελούν, επίσης, πλέον χρήσιμους τρόπους ώστε να προωθηθεί η αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ γονέων, εκπαιδευτικών και μαθητών, βοηθώντας με τη σειρά τους τους γονείς να υποστηρίξουν τη μάθηση των παιδιών τους στο σχολείο.

Η πανδημία έχει αποδείξει ότι το σχολείο δεν μπορεί να μετατοπιστεί πλήρως σε εικονικούς χώρους.

Η πανδημία έχει αποδείξει ότι το σχολείο δεν μπορεί να μετατοπιστεί πλήρως σε εικονικούς χώρους. Ακόμη και σε περιοχές υψηλής συνδεσιμότητας στο διαδίκτυο και σχετικά δίκαιης

πρόσβασης σε συσκευές, το ολικό ή μερικό κλείσιμο των σχολικών κτιρίων σε περιόδους αναστάτωσης έριξε νέο φως στη σημασία της κοινής φυσικής και κοινωνικής παρουσίας στα σχολεία. Οι προσβάσιμες-από-το-σπίτι εικονικές αίθουσες διδασκαλίας είναι ανεπαρκή υποκατάστατα για ό,τι μπορούν να προσφέρουν οι χώροι του φυσικού σχολείου.

Οι αυτοσχεδιασμοί και τα πειράματα σε περιόδους προκλήσεων και διαταράξεων –από την πανδημία COVID-19 έως την εκπαίδευση σε περιόδους άλλων έκτακτων περιστατικών– έχουν αναδείξει την αποφασιστικότητα, τη δέσμευση και την επινοητικότητα των εκπαιδευτικών και των μαθητών. Για παράδειγμα, καθώς πολλά σχολικά συστήματα συνειδητοποίησαν ότι οι προσωπικές ανάγκες και η κοινωνική ευημερία έπρεπε να αποτελούν πρώτιστο μέλημα, οι εξετάσεις αναβλήθηκαν, οι απαιτήσεις κάλυψης περιεχομένου των αναλυτικών προγραμμάτων ανεστάλησαν και οι αλληλεπιδράσεις στην τάξη επικεντρώθηκαν στην αυθεντική μάθηση και την ευημερία. Κατά τη διάρκεια του COVID, η εργασία των εκπαιδευτικών έγινε περισσότερο δημόσια ορατή, ειδικά στους γονείς. Τα υψηλά επίπεδα ειδικών γνώσεων και παιδαγωγικής δέσμευσης που απαιτούνταν από τους εκπαιδευτικούς εκτιμήθηκαν και ταυτόχρονα διερευνήθηκαν από πολλούς. Μερικοί μαθητές ένιωσαν άνεση με τη διαδικτυακή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, και οι θετικές τους εμπειρίες μας υπενθυμίζουν ότι τα μελλοντικά σχολεία πρέπει να είναι μαθητοκεντρικά με τρόπους οι οποίοι να υποστηρίζουν την κοινωνική, συναισθηματική, γνωστική και ηθική ανάπτυξη ολόκληρου του ατόμου.

Η καλλιέργεια της κοινωνικής διάστασης της μάθησης συνεπάγεται, επίσης, τη διατήρηση της εκπαίδευσης για την ιδιότητα του πολίτη σε έναν ολόενα και πιο διασυνδεδεμένο κόσμο, που επιτρέπει στα άτομα να νοιάζονται το ένα για το άλλο, να αγκαλιάζουν άλλες οπτικές και εμπειρίες και να συμμετέχουν σε υπεύθυνες πρακτικές απέναντι στο περιβάλλον και στους κοινούς φυσικούς μας πόρους. Τα ψηφιακά μέσα από μόνα τους δεν μπορούν να επιτύχουν αυτούς τους σκοπούς. Η συμμετοχική και ενεργητική μάθηση στους σχολικούς χώρους και πέρα από αυτούς είναι απαραίτητη.

Τα σχολεία πρέπει να είναι μέρη όπου οι μαθητές είναι πιο στενά συνδεδεμένοι με τις δυνατότητες του μέλλοντός τους παρά με τους περιορισμούς του παρελθόντος τους. Η αρχή των ίσων ευκαιριών στοχεύει στο να επιτρέπει στους μαθητές, ανεξάρτητα από το υπόβαθρό τους, να χειραφετηθούν από τον περιορισμό των προσδοκιών των άλλων, έτσι ώστε η κοινωνική καταγωγή να μη γίνεται κοινωνικό πεπρωμένο και το μέλλον να είναι καλύτερο από το παρελθόν, τόσο για τα άτομα όσο και για τις κοινωνίες.

Το βασικό πρόβλημα του μεγαλύτερου μέρους της μηχανικής μάθησης είναι ότι μπορεί να δημιουργήσει το μέλλον μόνο κοιτάζοντας το παρελθόν. Οι έρευνες δείχνουν ότι τα ίδια στερεότυπα, η προκατάληψη για το φύλο και ο ρατσισμός, που είναι παρόντα κατά τη λήψη αποφάσεων από τον άνθρωπο, παγιώνονται περαιτέρω στις ψηφιακές πλατφόρμες, για τον απλό λόγο ότι οι μηχανές «εκπαιδεύονται» σε σύνολα δεδομένων που περιέχουν τις ίδιες προκαταλήψεις που υπάρχουν στη σημερινή κοινωνία. Αυτό ισχύει και για τους αλγόριθμους που αποτελούν τη βάση των περισσότερων τεχνολογικών εξατομικευμένων προγραμμάτων εκμάθησης. Ο μαθητής που ακολουθεί μια τέτοια πορεία σπουδών γίνεται αντιληπτός και ορίζεται μόνο σε σχέση με τις προηγούμενες επιδόσεις του: πόσα προβλήματα ήταν λανθασμένα την τελευταία φορά, τα σημεία αδυναμίας που παρουσιάστηκαν. Αυτό αφήνει λίγα περιθώρια για επανεφεύρεση, αυτογνωσία και επίγνωση των δυνατοτήτων που πρέπει να καλλιεργήσουν τα σχολεία.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να γίνουν σχεδιαστές εξατομικευμένης μάθησης με βάση ένα διαφορετικό σύνολο παραδοχών, προσανατολισμένων όχι σε προσωπικές αποτυχίες του παρελθόντος αλλά στις δυνατότητες της δέσμευσης και του αισθήματος της αποδοχής. Τα ψηφιακά μέσα μπορούν να υποστηρίξουν τη διδασκαλία και τη μάθηση ποικιλοτρόπως. Ωστόσο, είναι οι διαπροσωπικές μας συναντήσεις και οι ισχυρές σχέσεις μας (μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών, αλλά και μεταξύ μαθητών και

μεταξύ εκπαιδευτικών) που επιτρέπουν την κοινή εργασία που φέρνει τους μαθητές σε επαφή με τον πλούτο και την ποικιλομορφία της κληρονομιάς της κοινής γνώσης της ανθρωπότητας, υποστηρίζει την πνευματική χειραφέτηση και επιτρέπει τη συνδημιουργία ενός δίκαιου και βιώσιμου μέλλοντος.

Τα σχολεία είναι, επίσης, μέρη όπου μπορούμε να διδάξουμε στους μαθητές να βλέπουν τους ψηφιακούς χώρους και τα περιβάλλοντα ως εύπλαστα και ατελή ανθρώπινα δημιουργήματα. Η κωδικοποίηση και η υπολογιστική σκέψη έχουν αναδειχθεί ως βασικά θέματα σε πολλά εκπαιδευτικά συστήματα: είναι χρήσιμα για τη διασαφήνιση των τρόπων κατασκευής των ψηφιακών μας οικοδομημάτων και για την παροχή εργαλείων τόσο πρακτικών όσο και θεωρητικών για την αναδιαμόρφωσή τους. Η απλή κατανάλωση ψηφιακών μέσων, ακόμη και εκπαιδευτικών μέσων, σπάνια προσφέρει στους μαθητές τη δέουσα απόσταση που είναι απαραίτητη για να εξετάσουν νέες δυνατότητες για την ψηφιακότητα. Διαφορετικές διευθετήσεις, κίνητρα, κατευθύνσεις, λογικές και λειτουργίες είναι δυνατά για την τεχνολογία και τα δίκτυα που μας συνδέουν και ενημερώνουν τόσο πολύ τη σκέψη μας. Για αυτούς τους λόγους, η εκπαίδευση πρέπει να αντιμετωπίζει τις ψηφιακές αλληλεπιδράσεις ως αντικείμενο έρευνας και μελέτης, και όχι μόνο ως μέσο για την επιδίωξη των στόχων του αναλυτικού προγράμματος. Οι συζητήσεις σχετικά με τα ψηφιακά δικαιώματα, την επιτήρηση, την ιδιοκτησία, το απόρρητο, την εξουσία, τον έλεγχο και την ασφάλεια πρέπει να αποτελούν μέρος της επίσημης εκπαίδευσης. Λέγεται συχνά ότι μπορεί μια μέρα να ζούμε σε εικονικούς κόσμους, αλλά αυτό, σε κάποιον βαθμό και σε ορισμένα μέρη, είναι ήδη αλήθεια. Σε ορισμένες χώρες δεν είναι ασυνήθιστο για έναν μέσο άνθρωπο να περνάει περισσότερες από δέκα ώρες την ημέρα στο διαδίκτυο και να είναι βυθισμένος στην ψηφιακή τεχνολογία. Τα σχολεία πρέπει να βοηθούν τους μαθητές να μάθουν να ευδοκιμούν σε αυτά τα περιβάλλοντα και να τα χρησιμοποιούν για να δημιουργούν, να αντιμετωπίζουν προκλήσεις και να αναπτύσσονται. Τα σχολεία θα πρέπει να διαδίδουν μια ηθική του ανθρώπινου ελέγχου, τόσο συλλογικού όσο και ατομικού, πάνω στην τεχνολογία.

Οικοδομώντας κουλτούρες συνεργασίας

Τα σχολεία έχουν όλες τις δυνατότητες να προάγουν τη συνεργασία, τη συλλογική ηγεσία, τη συλλογική μάθηση και τη συνεχή ανάπτυξη προς ένα μέλλον που να χαρακτηρίζεται από περισσότερη δικαιοσύνη και ισότητα. Ωστόσο, η τυποποίηση αυτού ως κεντρικού στόχου της σχολικής εκπαίδευσης θα απαιτήσει την ανάπτυξη νέων ικανοτήτων μεταξύ των εκπαιδευτικών, των διοικητικών υπαλλήλων και του σχολικού προσωπικού. Η λογοδοσία του σχολείου πρέπει να εξελιχθεί από μια λειτουργία συμμόρφωσης σε μια διεργασία κοινού καθορισμού στόχων και αξιολόγησης. Η διεύθυνση του σχολείου πρέπει να προάγει την επαγγελματική συναδελφικότητα, την αυτονομία και την αλληλοβοήθεια σχετικά με τη διοίκηση και τον έλεγχο. Τα σχολεία που προωθούν τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών πρέπει, επίσης, να προωθούν και τη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών τους. Αυτό υποστηρίζεται από σχολικές κουλτούρες που προάγουν τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, των διοικητικών υπαλλήλων και του προσωπικού. Η πλαισίωση, η καθοδήγηση, η ατομική και ομαδική μελέτη, η έρευνα-δράση και οι ερευνητικές συνεργασίες με άλλα σχολεία και με πανεπιστήμια βοηθούν στον επαναπροσδιορισμό του σχολείου ως οργανισμού μάθησης.

Σε όλο τον κόσμο, εκατοντάδες χιλιάδες εκπαιδευτικοί και αμέτρητα σχολεία έχουν ήδη προχωρήσει προς αυτές τις κατευθύνσεις. Για παράδειγμα, σε διάφορα τοπικά περιβάλλοντα, τα σχολεία επανα-σχεδιάζονται γύρω από τη μάθηση και την αλληλεπίδραση διαπολιτισμικά και με τον περισσότε-

ρο-από-ανθρώπινο κόσμο, αντλώντας από τις διαγενεακές και προγονικές γνώσεις, τη γλώσσα και τις ερευνητικές πρακτικές. Σε άλλες περιπτώσεις, τα σχολεία οργανώνονται σύμφωνα με ερευνητικές κατευθύνσεις που περιλαμβάνουν την εποικοδομητική συμμετοχή της κοινότητας και τις δημιουργικές συλλογικές προσπάθειες. Οι εξελίξεις στην τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση γεφυρώνουν, επίσης, το τεχνητό χάσμα μεταξύ θεωρίας και πράξης μέσω επανασχεδιασμένων μορφών μαθητείας, ουσιαστικών μαθημάτων και αποτελεσματικής κατάρτισης.

Χρειαζόμαστε σχολεία τα οποία ταυτίζονται με την παγκόσμια αλληλεγγύη, δεσμεύονται στην ανταλλαγή γνώσεων με άλλα σχολεία και μεταξύ των εθνών, και αφιερώνονται στο να ανανεωθούν και να ανασυγκροτηθούν ως δημόσιοι χώροι και περιβάλλοντα συνεργασίας. Τα σχολεία έχουν να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο στη συνολική ενίσχυση της εκπαίδευσης ως κοινού αγαθού.

Μεταβάσεις από το σχολείο στην ανώτατη εκπαίδευση

Ιστορικά, εκτός από τις παιδαγωγικές σχολές, τα πανεπιστήμια και τα κολέγια έχουν δώσει ελάχιστη προσοχή στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, τις τελευταίες δεκαετίες σημειώθηκε η ευαισθητοποίηση του κοινού για το ότι πολλά από τα προβλήματα των πανεπιστημίων και των κολεγίων που σχετίζονται με τις επιδόσεις των φοιτητών πρέπει να αντιμετωπιστούν πριν από την έναρξη της ανώτατης εκπαίδευσης. Από τα μαθηματικά στις επιστήμες, από τη λογοτεχνία στη φιλοσοφία, έχει αναπτυχθεί μια ολόκληρη σειρά μεταβατικών προγραμμάτων και προγραμμάτων εμπλουτισμού για να ενισχυθούν οι δεσμοί ανάμεσα στην ανώτατη εκπαίδευση και στα σχολεία, συχνά με γνώμονα τη διασφάλιση της συμμετοχής ιστορικά υποεκπροσωπούμενων ομάδων. Ταυτόχρονα, οι πανεπιστημιακοί ερευνητές έχουν αυξήσει την παρουσία τους στις γενικές συζητήσεις για την εκπαίδευση.

Κάθε ανάλυση σχετικά με τους ρόλους της ανώτατης εκπαίδευσης δεν μπορεί να παραβλέψει τις αναπόφευκτες συνδέσεις με την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς και με την εκπαίδευση ενηλίκων και τη μη τυπική εκπαίδευση. Για να μπορέσουν οι εκπαιδευόμενοι να ανθίσουν εντός και πέρα από την ανώτατη εκπαίδευση το 2050, οι αξίες και η οργάνωση όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης θα πρέπει να συνδέονται. Οι μελλοντικές πολιτικές ατζέντες για την ανώτατη εκπαίδευση θα πρέπει να περιλαμβάνουν όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και να συνεκτιμούν ορθότερα τις μη παραδοσιακές εκπαιδευτικές τροχιές και διαδρομές. Η αναγνώριση της διασυνδεσιμότητας των διαφορετικών επιπέδων και τύπων εκπαίδευσης αποδεικνύει την ανάγκη για μια ευρύτερη προσέγγιση που θα προάγει τη διά βίου μάθηση και θα εφαρμόζεται για τη μελλοντική ανάπτυξη της ανώτατης εκπαίδευσης.

Οι συμπράξεις μεταξύ σχολικών συστημάτων και πανεπιστημίων μπορούν να συμβάλουν στον επανασχεδιασμό και την ενίσχυση της εκπαίδευσης. Οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες και οι ερευνητικές

Οι μελλοντικές πολιτικές ατζέντες για την ανώτατη εκπαίδευση θα πρέπει να περιλαμβάνουν όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και να συνεκτιμούν ορθότερα τις μη παραδοσιακές εκπαιδευτικές τροχιές και διαδρομές.

εγκαταστάσεις μπορούν να υποστηρίξουν τους μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η τεχνογνωσία των καθηγητών θα πρέπει να είναι άμεσα διαθέσιμη για να εξυπηρετήσει τις τοπικές σχολικές μονάδες. Τέτοιες συνεργασίες ενισχύουν τη θεσμική ικανότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων να επινοούν λύσεις και να τις εφαρμόζουν. Αποτελούν, επίσης, μια ευκαιρία για να σταθμίσουν τα πανεπιστήμια πιο μελετημένα την ενσωμάτωση των τριών βασικών τους λειτουργιών – της έρευνας, της διδασκαλίας και της κοινωνικής δραστηριότητας– στην υπηρεσία της δημόσιας δράσης αναφορικά με μερικά από τα πιο σημαντικά ζητήματα της εποχής μας.

Αρχές για διάλογο και δράση

Σε αυτό το κεφάλαιο προτείνεται ότι σε ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση τα σχολεία θα πρέπει να είναι προστατευμένοι εκπαιδευτικοί χώροι λόγω της συμπεριληψής, της ισότητας και της ατομικής και συλλογικής ευημερίας που υποστηρίζουν – και ταυτόχρονα θα πρέπει να επανασχεδιαστούν για να προωθήσουν καλύτερα τον μετασχηματισμό του κόσμου προς ένα πιο δίκαιο, ισότιμο και βιώσιμο μέλλον. Καθώς στρέφουμε το βλέμμα στο 2050, υπάρχουν τέσσερις αρχές που μπορούν να καθοδηγήσουν τον διάλογο και τη δράση που απαιτούνται για την προώθηση αυτής της σύστασης:

- **Τα σχολεία θα πρέπει να προστατεύονται ως χώροι όπου οι μαθητές αντιμετωπίζουν προκλήσεις και δυνατότητες που δεν τους είναι διαθέσιμες αλλού.** Αν δεν υπήρχαν τα σχολεία, θα έπρεπε να τα εφεύρουμε. Θα πρέπει να διασφαλίσουμε ότι τα σχολεία συνδέουν διαφορετικές ομάδες ανθρώπων για να μάθουν τόσο ο ένας από τον άλλο όσο και ο ένας με τον άλλον.
- **Η οικοδόμηση συλλογικών ικανοτήτων θα πρέπει να καθοδηγεί τον επανασχεδιασμό των σχολείων.** Η αρχιτεκτονική των σχολείων, οι χώροι, οι ώρες/τα χρονοδιαγράμματα και οι ομαδοποιήσεις των μαθητών θα πρέπει να σχεδιάζονται για να οικοδομούν τις ικανότητες των ατόμων να συνεργάζονται. Οι κουλτούρες συνεργασίας πρέπει να διαπερνούν τη διοίκηση και τη διαχείριση των σχολείων, καθώς και τις σχέσεις μεταξύ των σχολείων.
- **Οι ψηφιακές τεχνολογίες θα πρέπει να στοχεύουν στην υποστήριξη –και όχι στην αντικατάσταση– των σχολείων.** Θα πρέπει να αξιοποιήσουμε ψηφιακά εργαλεία για να ενισχύσουμε τη δημιουργικότητα και την επικοινωνία των μαθητών. Όταν η τεχνητή νοημοσύνη και οι ψηφιακοί αλγόριθμοι εισάγονται στα σχολεία, πρέπει να διασφαλίσουμε ότι δεν αναπαράγουν απλώς υπάρχοντα στερεότυπα και συστήματα αποκλεισμού.
- **Τα σχολεία θα πρέπει να λειτουργούν ως υποδείγματα του μέλλοντος στο οποίο προβλέπουμε, διασφαλίζοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα και λειτουργώντας ως πρότυπα βιωσιμότητας και ουδετερότητας άνθρακα.** Θα πρέπει να εμπιστευόμαστε τους μαθητές και να τους αναθέσουμε να πρωτοστατήσουν στην οικολογικοποίηση του τομέα της εκπαίδευσης. Πρέπει να διασφαλίσουμε ότι όλες οι εκπαιδευτικές πολιτικές υποστηρίζουν και προάγουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Κατά τη σύναψη ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση, θα πρέπει όλοι παντού να μπορούν να εμπνεόνται από αυτές τις τέσσερις κατευθυντήριες αρχές που σχετίζονται με την προστασία και τον μετασχηματισμό του σχολείου – ενός από τους πιο ουσιαστικούς και ισχυρούς εκπαιδευτικούς θεσμούς της ανθρωπότητας.

Κεφάλαιο 7

Η εκπαίδευση σε διαφορετικούς χρόνους και χώρους

Η Πόλη γίνεται εκπαιδευτική μέσα από την ανάγκη εκπαίδευσης, μάθησης, διδασκαλίας, γνώσης, δημιουργίας, ονειροπόλησης και οραματισμού

ότι όλοι εμείς —άντρες και γυναίκες— που ζούμε στα χωράφια, στα βουνά, στις κοιλάδες, στα ποτάμια, στους δρόμους, στις πλατείες, στα σιντριβάνια, στα σπίτια, στα κτίριά της αφήνουμε σε όλα τη σφραγίδα μιας συγκεκριμένης περιόδου και στίλ, τη γεύση μιας συγκεκριμένης εποχής...

Η Πόλη είμαστε εμείς και εμείς είμαστε η Πόλη.

Paulo Freire, *Politics and Education*, 1993.

Σε ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση, θα πρέπει να απολαμβάνουμε και να διευρύνουμε τις εμπλουτιστικές εκπαιδευτικές ευκαιρίες που λαμβάνουν χώρα καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής και σε διαφορετικούς πολιτισμικούς και κοινωνικούς χώρους.

Πολλοί άνθρωποι σήμερα πιστεύουν ότι η εκπαίδευση απευθύνεται κυρίως σε παιδιά και νέους ανθρώπους με στόχο να τους προετοιμάσει για τη ζωή τους ως ενηλίκων. Μεγάλο μέρος του δημόσιου διαλόγου υποθέτει ότι η «εκπαίδευση» είναι συνώνυμη με εκείνα τα εξειδικευμένα ιδρύματα που λειτουργούν σε σχετική απόσταση από τις οικογένειες των μαθητών και από την κοινωνία. Οι εξειδικευμένες διευθετήσεις έχουν αποδειχθεί χρήσιμες για τη διαφύλαξη των χρόνων και των χώρων που προορίζονται για συλλογική διδασκαλία και μάθηση. Η εκπαίδευση στα σχολεία έχει γίνει ένας σημαντικός χωρόχρονος της ανθρώπινης εμπειρίας με τα δικά του ξεχωριστά χαρακτηριστικά. Η προτεραιοποίηση των παιδιών και των νέων ήταν απαραίτητη για την προώθηση της ισότητας και της πρόσβασης στις ευκαιρίες.

Ωστόσο, μια συζήτηση για την εκπαίδευση που περιορίζεται μόνο στα τυπικά ιδρύματα δεν περιλαμβάνει τις πλούσιες εκπαιδευτικές δυνατότητες που υπάρχουν μέσα και εγκάρσια στην κοινωνία ως όλον. Μια θεμελιώδης αρχή του κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση που προτείνεται στην παρούσα έκθεση είναι το δικαίωμα στην εκπαίδευση για όλους καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής. Αυτή η αρχή αναγνωρίζει το γεγονός ότι, όπως η μάθηση δεν ολοκληρώνεται ποτέ, έτσι και η εκπαίδευση πρέπει να επεκταθεί και να εμπλουτιστεί περαιτέρω σε όλους τους χρόνους και τους χώρους. Αυτή η αρχή έχει πάρα πολύ σημαντικές επιπτώσεις για όλα τα επίπεδα της κοινωνίας και τη συλλογική μας ζωή – για τις κοινότητές μας, τις πόλεις, τα χωριά και τις κωμοπόλεις μας, για την εθνική μας νοοτροπία και τα πολιτισμικά μας συστήματα και για τις τοπικές και διεθνείς κοινότητές μας. Η εργασία, η φροντίδα, η αναψυχή, οι καλλιτεχνικές αναζητήσεις, οι πολιτισμικές πρακτικές, ο αθλητισμός, ο δημόσιος βίος και η ζωή της κοινότητας, η κοινωνική δράση, οι υποδομές, η ενασχόληση με τα ψηφιακά εργαλεία και τα μέσα, όλα αυτά συνιστούν, μεταξύ αναριθμητών άλλων, δυναμικά εκπαιδευτικές, παιδαγωγικές και ουσιαστικές ευκαιρίες μάθησης για το κοινό μας μέλλον. Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση πρέπει να κατανοεί την ανάγκη και την αξία που έχουν οι δυναμικές κουλτούρες μάθησης σε όλους τους χρόνους και τους χώρους.

Ένα από τα κύρια καθήκοντά μας είναι να διευρύνουμε τη σκέψη μας σχετικά με το πού και πότε λαμβάνει χώρα η εκπαίδευση. Αυτή η πρόσφατη επείγουσα πρόκληση τέθηκε πριν από πενήντα χρόνια στην έκθεση της Επιτροπής Faure, η οποία καθόριζε ένα όραμα για την *Πόλη που Μαθαίνει*, σε μια προσπάθεια επανεξέτασης των εκπαιδευτικών συστημάτων. Μεταφρασμένη με διάφορους τρόπους σε άλλες γλώσσες (για παράδειγμα, στα αγγλικά ως η «μανθάνουσα κοινωνία»), η «πόλη» εδώ είναι μεταφορά για έναν χώρο που περιλαμβάνει όλες τις δυνατότητες και τις προοπτικές, ειδικά αφού είναι αλληλένδετες. Βασίζεται στην ιδέα ότι πρέπει να σκεφτούμε ολιστικά τον πλούτο και την ποικιλομορφία των χώρων και των κοινωνικών εγχειρημάτων που υποστηρίζουν την εκπαίδευση, καθώς και το ποιος εμπλέκεται.

Τα σημερινά καθιερωμένα πρότυπα εξακολουθούν να αντιλαμβάνονται γενικά την εκπαίδευση ως κάτι που ξεκινά από την ηλικία των πέντε ή έξι ετών και φτάνει σε ένα τελικό σημείο περίπου μια δεκαετία αργότερα. Αυτό το εύρος έχει μεγαλώσει με τα χρόνια και έχουν γίνει πολλές προσπάθειες για να επεκταθούν οι εκπαιδευτικές προσπάθειες στην προσχολική ηλικία, με την προσοχή να στρέφεται ακόμη και στα νεογέννητα και τα βρέφη, καθώς και στους ενηλίκους καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής. Στην πρώτη περίπτωση, η προσχολική εκπαίδευση θεωρείται ως μια ουσιαστική εκπαιδευτική

περίοδος από μόνη της, αν και εξακολουθεί συχνά να παρουσιάζεται ως προετοιμασία για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στη δεύτερη περίπτωση, συχνά από την οπτική των «δεύτερων ευκαιριών» ή της επανεκπαίδευσης στον χώρο εργασίας και της τεχνικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, η εκπαίδευση ενηλίκων έχει καταστεί σημαντική στις εκπαιδευτικές πολιτικές και στρατηγικές στις περισσότερες χώρες σε όλο τον κόσμο, αν και εξακολουθεί συχνά να παρουσιάζεται ως επέκταση του σχολείου.

Αυτό που εννοούμε είναι ότι τα εκπαιδευτικά μοντέλα που ακολουθούσαν τη λογική της δομής του σχολείου συχνά κατέληγαν να επικρατούν στον τρόπο εκπαίδευσης μικρότερων παιδιών και ενηλίκων, μειώνοντας την πιθανότητα διαφορετικών και διακριτών μορφών εκπαίδευσης. Είναι αλήθεια ότι υπάρχει μακρά παράδοση αντίστασης σε αυτή την επέκταση της «σχολικής δομής» σε ομάδες συγκεκριμένων ηλικιών και χαρακτηριστικών, οι οποίες, γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, πρέπει να έχουν διαφορετικές εκπαιδευτικές διεργασίες και πλαίσια.

Στην περίπτωση της προσχολικής εκπαίδευσης, αυτή η παράδοση είναι παγιωμένη με την υιοθέτηση διαφορετικών εκπαιδευτικών στρατηγικών, εστιασμένων ιδιαίτερα στην αξία του πειραματισμού και της ευημερίας των παιδιών, καθώς και στις συναισθηματικές, αισθητηριακές και σχεσιακές διαστάσεις. Πολλοί μάλιστα πιστεύουν ότι ο μετασχηματισμός του σχολείου, από τη σκοπιά μιας νέας οργάνωσης χώρων και χρόνων, θα πρέπει να εμπνέεται από τα πιο ανοιχτά και ευέλικτα μοντέλα της προσχολικής εκπαίδευσης.

Στην περίπτωση της εκπαίδευσης ενηλίκων, αυτή η παράδοση είναι ακόμη πιο εμφανής, με αμέτρητες προτάσεις επί δεκαετίες για «αποσχολειοποίηση» της εκπαίδευσης ενηλίκων, δηλαδή για υιοθέτηση μορφών και διεργασιών που σέβονται την αυτονομία των ενηλίκων, τις εμπειρίες τους από τη ζωή, την εργασία και τη μάθηση που λαμβάνει χώρα εκτός των επίσημων σχολικών πλαισίων. Πρόκειται για χειραφετικές εκπαιδευτικές προτάσεις που μάχονται τα συστήματα απανθρωποποίησης, καταπίεσης ή αποικιοποίησης και που επιδιώκουν να ενδυναμώσουν τους ενηλίκους στη σχέση τους με την εκπαίδευση.

Ωστόσο, παρά αυτές τις μορφές αντίστασης, είναι αδύνατο να αρνηθούμε το γεγονός ότι η «δομή του σχολείου» έχει επεκταθεί στην προσχολική εκπαίδευση και στην εκπαίδευση ενηλίκων, και συγκεκριμένα με την ηγεμονία των τάσεων της διά βίου μάθησης. Για να σκεφτούμε σχετικά με την εκπαίδευση προς το 2050, πρέπει να κατανοήσουμε τη σημασία όλων των χώρων, όλων των περιόδων και όλων των μορφών εκπαίδευσης. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι μετασχηματίζουμε τον κόσμο σε μια τεράστια τάξη. Η θεμελιώδης αλλαγή που πρέπει να επιφέρουμε στον τρόπο σκέψης είναι η κατανόηση ότι οι σημερινές κοινωνίες έχουν αμέτρητες εκπαιδευτικές ευκαιρίες μέσω της κουλτούρας, της εργασίας, των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και της ψηφιακής τεχνολογίας, οι οποίες πρέπει να εκτιμηθούν με τους δικούς τους όρους και να οικοδομηθούν ως σημαντικές εκπαιδευτικές ευκαιρίες. Μέσα στα επόμενα τριάντα χρόνια, μια από τις κεντρικές πτυχές του νέου κοινωνικού συμβολαίου θα είναι η κατανόηση της κεντρικής σημασίας του πώς η εκπαίδευση είναι συνυφασμένη με τη ζωή. Συνεπώς, ενώ υπερασπιζόμαστε τα σχολεία ως μοναδικό χώρο-χρόνο για την εκπαίδευση, πρέπει, επίσης, να επεκτείνουμε το όραμά μας σε όλους τους χώρους και τις περιόδους της ζωής.

Ενώ υπερασπιζόμαστε
τα σχολεία ως μοναδικό
χώρο-χρόνο για την
εκπαίδευση, πρέπει, επίσης,
να επεκτείνουμε το όραμά
μας σε όλους τους χώρους
και τις περιόδους της ζωής.

Αυτό το κεφάλαιο ξεκινά με μια συζήτηση για το πλήθος των εκπαιδευτικών τόπων και των ευκαιριών που υπάρχουν, υποστηρίζοντας ότι πρέπει να κατευθύνουμε τις προσπάθειές μας στο να διασφαλίσουμε ότι υποστηρίζουν τη συμπερίληψη νέων προκλήσεων και την ανταπόκρισή σε αυτές. Στη συνέχεια, συζητείται ο ουσιαστικός ρόλος που διαδραματίζουν τα κράτη στη διασφάλιση της υλοποίησης του δικαιώματος στην εκπαίδευση, καθώς και η ανάγκη για έλεγχο των ψηφιακών χώρων για να διασφαλιστεί ότι η τεχνολογία υποστηρίζει τον επανασχεδιασμό της εκπαίδευσης με τρόπους που θα εξυπηρετούν το κοινό μας μέλλον. Η βιδόσφαιρα της Γης είναι, επίσης, ένας ζωτικής σημασίας εκπαιδευτικός χώρος που δεν πρέπει να αγνοηθεί. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με ένα σύνολο κατευθυντήριων αρχών του 2050 για διάλογο και δράση, που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον τόσο για τις κυβερνήσεις όσο και για τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, όπως: η έμφαση στη σημασία της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης ενηλίκων· ο οραματισμός νέων χώρων μάθησης· η ενίσχυση της χρηματοδότησης· και η διεύρυνση του δικαιώματος στην εκπαίδευση.

Κατευθύνοντας τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες προς τη συμπερίληψη και τη βιωσιμότητα

Η διακυβέρνηση της εκπαίδευσης, για να λειτουργήσει καλύτερα, πρέπει να αναγνωρίσει και να εκτιμήσει τη διάχυση, τη διαπερατότητα και την πανταχού παρουσία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, των κοινωνικών θεσμών και των χρονικών σχέσεων. Η διασφάλιση, ωστόσο, ότι τόσο διαφορετικοί παράγοντες δεσμεύονται για τη συμπερίληψη και τη βιωσιμότητα απαιτεί συνεργασία και δεσμεύσεις που να εξασφαλίζουν ότι οι εκπαιδευτικές ευκαιρίες, τυπικές ή μη, παραμένουν προσβάσιμες σε όλους.

Είναι ανάγκη η συλλογική μας προσπάθεια για τη διακυβέρνηση της εκπαίδευσης να καθοδηγείται από την ηθική της συμπερίληψης, αντλώντας από τις αρχές του συμπεριληπτικού σχεδιασμού. Το σημείο εκκίνησης πρέπει να είναι εκείνοι που ανήκουν κατά κανόνα στους πιο περιθωριοποιημένους και τα περιβάλλοντα που είναι πιο εύθραυστα και επισφαλή. Χωρίς σαφείς και συμπεριληπτικές αξίες, τα εκπαιδευτικά οικοσυστήματα μπορεί να γίνουν νοσηρά και παθολογικά. Ζητήματα εξουσίας, προνομίων, εκμετάλλευσης και καταπίεσης μπορούν να παρεισφρήσουν σε οποιοσδήποτε εκπαιδευτικές σχέσεις. Πολύ συχνά οι εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί και τα ιδρύματα παράγουν αποτυχίες και αποκλεισμούς. Οι εθνικές ομάδες, οι αυτόχθονες πληθυσμοί και άλλες περιθωριοποιημένες ομάδες μπορούν να απωθηθούν περισσότερο από το να εγκαταλείψουν απλώς την επίσημη εκπαίδευση. Οι πρόσφυγες και τα άτομα με αναπηρίες μπορεί να λαμβάνουν ιδιαίτερα ανεπαρκείς υπηρεσίες. Μια ευρύτερη προσέγγιση στα εκπαιδευτικά συστήματα δίνει σαφή έμφαση στις αλυσιδωτές αντιδράσεις και τις αλληλένδετες επιπτώσεις μεταξύ ιδρυμάτων, παραγόντων και χώρων, καθιστώντας πιο δύσκολο να προσπεράσουμε αυτές τις αποτυχίες.

Ο ρόλος των κυβερνήσεων και των κρατών

Υπάρχει παγκόσμια συναίνεση ότι η εκπαίδευση είναι ένα θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και ότι τα κράτη και οι κοινωνίες φέρουν ιδιαίτερη ευθύνη να διασφαλίσουν ότι αυτό το δικαίωμα γίνεται πραγματικότητα για όλα τα παιδιά, τους νέους και τους ενηλίκους. Αντίστοιχα, οι κυβερνήσεις και τα

κράτη έχουν έναν ρόλο ζωτικής σημασίας στα εκπαιδευτικά οικοσυστήματα και σημαντικές ευθύνες για τις οποίες πρέπει να λογοδοτήσουν.

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση, το οποίο θεσπίζεται στο άρθρο 26 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, έχει αναπτυχθεί περαιτέρω σε διάφορες συνθήκες που δεσμεύουν νομικά τα κράτη. Αυτές περιλαμβάνουν τη Σύμβαση κατά των Διακρίσεων στην Εκπαίδευση (CADE) του 1960 και το άρθρο 13 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά Δικαιώματα (ICESCR) του 1966. Σε αυτό το τελευταίο, όλα τα συμβαλλόμενα κράτη συμφώνησαν ότι η εκπαίδευση θα επιτρέπει σε όλα τα άτομα να συμμετέχουν αποτελεσματικά σε μια ελεύθερη κοινωνία που να προάγει την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη φιλία μεταξύ όλων των εθνών.

Σύμφωνα με το ισχύον διεθνές δίκαιο, τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν την ευθύνη να καταστήσουν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση δωρεάν και υποχρεωτική. Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση, στις διάφορες μορφές της, θα πρέπει να είναι γενικά διαθέσιμη και προσβάσιμη σε όλους. Η ανώτατη εκπαίδευση πρέπει να είναι εξίσου προσβάσιμη σε όλους με βάση τις ατομικές ικανότητες. Τα κράτη έχουν τριπλές υποχρεώσεις όσον αφορά το δικαίωμα στην εκπαίδευση: να το εκπληρώσουν, να το σεβαστούν και να το προστατέψουν. Η υποχρέωση της *υλοποίησης* από την πλευρά του κράτους περιλαμβάνει το καθήκον της διευκόλυνσης και της παροχής, ενώ η υποχρέωση *σεβασμού* συνεπάγεται την πρόληψη κατά των μέτρων που υπονομεύουν το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Τέλος, το κράτος έχει την υποχρέωση της *προστασίας*, καθώς και να εμποδίζει τρίτα μέρη να παρεμβαίνουν στο δικαίωμα στην εκπαίδευση.

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση είναι στενά συνδεδεμένο με άλλα ανθρώπινα δικαιώματα. Υπό αυτή την έννοια, τα κράτη, ως εγγυητές των δικαιωμάτων, έχουν την ευθύνη να καταβάλλουν διατομεακές προσπάθειες για τη δημιουργία των απαραίτητων συνθηκών που θα επιτρέπουν και θα διευκολύνουν τη μάθηση όλων των παιδιών και των νέων. Αυτό σημαίνει διασφάλιση της πρόσβασης σε θεμελιώδη δικαιώματα όπως το δικαίωμα σε νερό και εγκαταστάσεις υγιεινής, σε υγιεινή τροφή και διατροφή, στην κοινωνική προστασία, στη διαβίωση σε ένα σταθερό και υγιές οικογενειακό και κοινοτικό περιβάλλον που προάγει τη συναισθηματική και σωματική ευεξία, και σε μια ζωή απαλλαγμένη από κάθε μορφή βίας.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 2000, οι Ειδικοί Εισηγητές του ΟΗΕ για το Δικαίωμα στην Εκπαίδευση αναφέρονται στην εκπαίδευση ως δημόσιο αγαθό που προστατεύει τα συλλογικά συμφέροντα της κοινωνίας. Το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών αναγνωρίζει, επίσης, την εκπαίδευση ως δημόσιο αγαθό στα ψηφίσματά του το 2005 και το 2015 σχετικά με το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Το 2015, η *Εκπαίδευση 2030: Διακήρυξη και Πλαίσιο Δράσης του Ίντσεον* εγκρίθηκε από εκπροσώπους από περισσότερες από 160 χώρες στο Παγκόσμιο Φόρουμ Εκπαίδευσης. Αυτό το έγγραφο επιβεβαιώνει ότι η εκπαίδευση είναι «θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και βάση για την εξασφάλιση της πραγματοποίησης άλλων δικαιωμάτων». Επαναλαμβάνει, επίσης, ότι «η εκπαίδευση είναι δημόσιο αγαθό, για το οποίο υπεύθυνο είναι το κράτος» και θεωρεί το κράτος ως ζωτικής σημασίας για τον καθορισμό και την εφαρμογή προτύπων και κανόνων.

Οι κυβερνήσεις έχουν να διαδραματίσουν βασικό ρόλο ώστε να διασφαλιστεί ότι τα εκπαιδευτικά οικοσυστήματα υποστηρίζουν την εκπαίδευση ως δημόσιο αγαθό. Όπως υποστηρίχθηκε προηγουμένως, χρειαζόμαστε μια συλλογική προσέγγιση. Η ευθύνη για την ανανέωση της εκπαίδευσης ως

ένα κοινό αγαθό βαρύνει όλους τους εκπαιδευτικούς, όλα τα σχολεία, όλα τα εκπαιδευτικά προγράμματα, παντού. Και, πρέπει, επίσης, να υπενθυμίσουμε ότι, σε πολλές περιπτώσεις σε όλο τον κόσμο, μια σειρά κρατικών και μη κρατικών φορέων διασφαλίζει από κοινού τον δημόσιο χαρακτήρα της δημόσιας εκπαίδευσης.

Τα κράτη έχουν τη βασική ευθύνη να διασφαλίζουν ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα χρηματοδοτούνται επαρκώς και δίκαια για να καλύψουν τις ανάγκες των πολιτών τους και όσων ζουν υπό την

προστασία τους. Πρέπει να αντλούν επαρκή δημόσια χρηματοδότηση μέσω φορολογικών πολιτικών που να διασφαλίζουν ότι ο ιδιωτικός πλούτος δεν δεσμεύεται σε υπεράκτιους φορολογικούς παραδείσους, αλλά συμβάλλει κατάλληλα στο δημόσιο συμφέρον. Οι κυβερνήσεις πρέπει να δαπανούν αυτούς τους πόρους δίκαια και αποτελεσματικά προκειμένου να υλοποιούν το κοινό δικαίωμα στην εκπαίδευση.

Τα κράτη έχουν τη βασική ευθύνη να διασφαλίζουν ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα χρηματοδοτούνται επαρκώς και δίκαια.

Τα κράτη διαδραματίζουν, επίσης, βασικό ρόλο στη ρυθμιστική οργάνωση της εκπαιδευτικής παροχής διασφαλίζοντας ότι όλοι οι πάροχοι σε ένα δεδομένο οικοσύστημα σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και παρέχουν μαθησιακές εμπειρίες που είναι ασφαλείς και ποιοτικές.

Τέλος, τα κράτη πρέπει να διασφαλίζουν ότι η εκπαίδευση ανταποκρίνεται στις ανάγκες των πολιτών και όσων ζουν εντός των εδαφικών τους

συνόρων, ιδιαίτερα στις ανάγκες των ιστορικά αποκλεισμένων ή περιθωριοποιημένων. Η χρηστή διακυβέρνηση των εκπαιδευτικών συστημάτων απαιτεί τη συμμετοχή των πολιτών και άλλων ενδιαφερομένων στη λήψη αποφάσεων και στον διάλογο, και συνεπάγεται την ανάγκη για μεγαλύτερη διαφάνεια και λογοδοσία σε όλα τα επίπεδα.

Στην περίπτωση των αυτόχθονων πληθυσμών, ισχύουν πρόσθετες διατάξεις. Η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Αυτόχθονων Πληθυσμών σημειώνει ότι, εκτός από το δικαίωμα πρόσβασης σε όλα τα επίπεδα και τις μορφές εκπαίδευσης που διασφαλίζονται από το κράτος, οι αυτόχθονες πληθυσμοί έχουν το «δικαίωμα να ιδρύουν και να ελέγχουν τα εκπαιδευτικά τους συστήματα και ιδρύματα που τους παρέχουν εκπαίδευση στις δικές τους γλώσσες, κατά τρόπο κατάλληλο για τις πολιτισμικές τους μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης».

Καθώς η αναγκαστική μετανάστευση αυξάνεται σε όλο τον κόσμο –ιδιαίτερα η μετακίνηση ανθρωπινων πληθυσμών λόγω των πιέσεων της κλιματικής αλλαγής–, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στους πρόσφυγες που δεν απολαμβάνουν την προστασία ενός κράτους. Οι διεθνείς φορείς και η αυξημένη διεθνής συνεργασία είναι ουσιαστικής σημασίας για τη διασφάλιση του δικαιώματος στην εκπαίδευση σε τέτοιες καταστάσεις, οι οποίες αναμένεται να γίνουν πιο συνηθισμένες.

Διαχείριση ψηφιακών χώρων μάθησης

Η τεχνολογία, αν χρησιμοποιηθεί σωστά, μπορεί να υποστηρίξει τον δημόσιο χαρακτήρα, τη συμπερίληψη και τους κοινούς σκοπούς στην εκπαίδευση. Υπάρχουν πολλές λογικές πίσω από τις ψηφιακές τεχνολογίες, άλλες με μεγάλες δυνατότητες χειραφέτησης, άλλες με σημαντικές επιπτώσεις και κινδύνους. Από αυτή την άποψη, η «ψηφιακή επανάσταση» δεν διαφέρει από άλλες μεγάλες

τεχνολογικές επαναστάσεις του παρελθόντος, όπως η αγροτική ή η βιομηχανική επανάσταση. Σημαντικές συλλογικές κατακτήσεις συνοδεύτηκαν από ανησυχητική άνοδο της ανισότητας και του αποκλεισμού. Η πρόκληση είναι να διαχειριστούμε αυτές τις μεικτές επιπτώσεις και να κατευθύνουμε τα μελλοντικά τους αποτελέσματα.

Είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί ότι οι βασικές αποφάσεις σχετικά με τις ψηφιακές τεχνολογίες, καθώς σχετίζονται με την εκπαίδευση και τη γνώση, λαμβάνονται στη δημόσια σφαίρα και καθοδηγούνται από την αρχή της εκπαίδευσης ως δημόσιου και κοινού αγαθού. Αυτό συνεπάγεται την αντιμετώπιση του ιδιωτικού ελέγχου των ψηφιακών υποδομών και την άμυνα ενάντια στην αντιδημοκρατική συλλογή και δέσμευση των κοινών ψηφιακών γνώσεων, που αποτελούν όλο και περισσότερο μέρος των οικοσυστημάτων της εκπαίδευσης.

Ενώ οι ψηφιακές πλατφόρμες έχουν συνεισφέρει σε κάποιον βαθμό στη γνώση, την εκπαίδευση και την έρευνα τις τελευταίες δεκαετίες, τα κοινωνικά οφέλη που προέκυψαν ήταν ως επί το πλείστον δευτερεύουσας σημασίας σε σχέση με τα πραγματικά επιχειρηματικά μοντέλα της τεχνολογικής βιομηχανίας, τα οποία βασίζονται στην έντονη διαφήμιση. Η Google/Alphabet, για παράδειγμα, έχει γίνει ένας από τους πιο σημαντικούς μεσάζοντες στην ψηφιακή δημόσια σφαίρα καθώς προσπαθεί να επεκτείνει την εμβέλεια της στη δημόσια ψηφιακή ζωή μας. Ως εκ τούτου, ορισμένες από τις σημαντικότερες υπηρεσίες της για την εκπαίδευση, όπως το Google Scholar και το Google Classroom, δεν δημιουργούν στην πραγματικότητα έσοδα από διαφημίσεις και επιφέρουν σημαντικό κόστος για όσο διάστημα η Google θεωρεί ότι είναι προς το συμφέρον της να τις υποστηρίζει. Αυτό παρουσιάζει μια εξαιρετικά επισφαλή θέση για τις ψηφιακές υποδομές, από τις οποίες η εκπαίδευση εξαρτάται όλο και περισσότερο.

Λαμβάνοντας υπόψη τον εξαιρετικά μακρύ κατάλογο άλλων υπηρεσιών της Google οι οποίες, όντας σε παρόμοια κατάσταση, τελικά καταργήθηκαν, η ανησυχία για τη συνολική ευθραυστότητα της τρέχουσας διεύθετης είναι απολύτως δικαιολογημένη. Το κλείσιμο πολλών πανεπιστημιακών εγκαταστάσεων το 2020 και το 2021 λόγω της πανδημίας του COVID σήμαινε ότι ακόμη και ακαδημαϊκοί σε μερικά από τα πλουσιότερα και πιο εύπορα πανεπιστήμια στον πλανήτη είχαν πρόσβαση σε υλικό μόνο λόγω της εσωτερικής λήψης αποφάσεων της Google σχετικά με τα οφέλη μιας υπηρεσίας όπως είναι το Google Scholar. Το Google Scholar, στα πολλά χρόνια ύπαρξής του, έχει αλλάξει ελάχιστα και δεν προστέθηκαν ουσιαστικές νέες λειτουργίες, αποκαλύπτοντας τη χαμηλή προτεραιότητα που κατέχει στη συνολική ατζέντα της εταιρείας. Αυτό θα πρέπει να χρησιμεύσει ως προειδοποίηση σχετικά με την ευθραυστότητα τέτοιων ιδιωτικών υποδομών μάθησης και να μας κάνει να αναρωτηθούμε εάν υπάρχουν πιο ανθεκτικά μοντέλα για αξιόπιστες δημόσιες ψηφιακές υποδομές για το μέλλον της δημόσιας εκπαίδευσης.

Η ικανότητα των ψηφιακών πλατφορμών να παραμένουν δωρεάν για το κοινό βασίζεται, επίσης, σε μεγάλο βαθμό στη μαζική και συστηματική εξαγωγή προσωπικών δεδομένων χρηστών ως ένα αγαθό τόσο προσοδοφόρο που έχει παρομοιαστεί με το «νέο πετρέλαιο». Αρχικά, αυτά τα δεδομένα συγκεντρώνονταν με τη ρητή πρόθεση να χρησιμοποιηθούν για την πώληση διαφημίσεων. Αργότερα, οι πλατφόρμες πίσω από τις ψηφιακές υπηρεσίες ανακάλυψαν ότι μέρος αυτού του τεράστιου και συνεχώς διευρυνόμενου αποθηκευτικού χώρου δεδομένων χρηστών είναι χρήσιμο όχι μόνο για τη δημιουργία και τη βελτίωση των εμπορικών υπηρεσιών και των προϊόντων αλλά και για τη δημιουργία ιδεών, απόψεων και προτιμήσεων μέσω της τεχνητής νοημοσύνης και της μηχανικής μάθησης.

Αυτό εγκαινίασε έναν αγώνα για την κυριαρχία στην τεχνητή νοημοσύνη μεταξύ των μεγαλύτερων εταιρειών του κόσμου, που επιθυμούν να βγουν νικήτριες στον αγώνα για μερίδιο αγοράς. Ως αποτέλεσμα, η σημερινή ψηφιακή οικονομία καθοδηγείται από μια έντονη ανάγκη εξόρυξης δεδομένων, που επιβάλλει τον πολλαπλασιασμό αισθητήρων, αλγορίθμων και δικτύων σε τομείς και θύλακες της ζωής οι οποίοι προηγουμένως ήταν απροσπλάστοι για εταιρείες και ιδιώτες, και ποικίλλουν από αναγνώστες ηλεκτρονικών βιβλίων έως προγράμματα περιήγησης στο διαδίκτυο και έξυπνα ρολόγια. Η αίσθηση πολλών ότι ζούμε σε εποχές πανταχού παρούσας και μόνιμης επιτήρησης έχει τεράστιες πολιτικές συνέπειες. Έχει ανατριχιαστικές επιπτώσεις στην ελευθερία της έκφρασης και στην αίσθηση της πνευματικής αυτονομίας των ανθρώπων. Οι ανησυχίες που σχετίζονται με την επιτήρηση δημιουργούν αόρατα εμπόδια αυτολογοκρισίας στη δημιουργική δραστηριότητα, προκαλώντας δυσάρεστα δευτερεύοντα ερωτήματα σχετικά με το εάν η ανάγνωση ενός προκλητικού ή επικίνδυνου βιβλίου μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στη φήμη του ατόμου, κάτι που, σήμερα, αποτελεί συχνά μια άμεση συνέπεια της διαδικτυακής μας συμπεριφοράς.

Παρόμοια αποτελέσματα και ανησυχίες μπορούν να προκληθούν όταν η επιτήρηση και η εξόρυξη δεδομένων επεκτείνονται στα οικοσυστήματα της εκπαίδευσής μας. Η συνεχιζόμενη κανονικοποίηση της επιτήρησης –ειδικά αν τα εκπαιδευτικά συστήματα εξοικειώνουν τα παιδιά με αυτήν από μικρές ηλικίες– μας βάζει σε μια τροχιά ριζικής διάβρωσης της έννοιας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και μαζικής υπονόμησης του ανθρώπινου δικαιώματος στην ιδιωτικότητα και στην ελεύθερη έκφραση, όπως ορίζεται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Η καλύτερη στρατηγική για την αναδίπλωση της ψηφιακής διαταραχής προς την κατεύθυνση της υποστήριξης της εκπαίδευσης ως κοινού αγαθού είναι να διασφαλιστεί ο εκδημοκρατισμός της σε μια ισχυρή δημόσια σφαίρα.

Η ανησυχία για την προστασία των δεδομένων των μαθητών και των εκπαιδευτικών πρέπει να εμφανίζεται σε οποιαδήποτε συζήτηση σχετικά με τη θέση των ψηφιακών πλατφορμών στα οικοσυστήματα της εκπαίδευσης. Η ευκολία συλλογής, αποθήκευσης και παρακολούθησης των δεδομένων σε ψηφιακούς χώρους μπορεί να βοηθήσει στη βελτίωση της διδασκαλίας και της μάθησης. Απαιτούνται κατάλληλοι κανόνες και πρωτόκολλα για την προστασία των μαθητών και των εκπαιδευτικών από την υπερέκθεση. Η ηθική της διαφάνειας θα πρέπει να καθοδηγεί τις πολιτικές δεδομένων, με την ανωνυμοποίηση των δεδομένων να είναι πάντα η προεπιλεγμένη ρύθμιση, ώστε τα άτομα να μην μπορούν να ζημιωθούν.

Ένας λόγος για τον οποίο οι ψηφιακές πλατφόρμες που χρησιμοποιούν αλγόριθμους για τη διαχείριση της γνώσης βρίσκονται

στην κορυφή σε τόσο πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευτικών οικοσυστημάτων, σχετίζεται με την απουσία μιας έγκυρης και εφαρμόσιμης δημόσιας απάντησης στην πρόκληση της συστηματικής οργάνωσης και διαχείρισης του ταχέως αυξανόμενου όγκου της παγκόσμιας γνώσης. Ως αποτέλεσμα, ακόμη και οι ειδικοί πρέπει πλέον να βασίζονται στις ενδιάμεσες υπηρεσίες των ψηφιακών πλατφορμών, οι οποίες καθιστούν τις εξειδικευμένες και τεκμηριωμένες απόψεις τους ομήρους των ιδιοτροπιών του αλγόριθμου διαχείρισης της πλατφόρμας όπου δημοσιεύουν. Η εξεύρεση μακροπρόθεσμων λύσεων σε προβλήματα όπως οι «ψευδείς ειδήσεις» και η κρίση της πίστης στην επιστήμη και στους δημόσιους θεσμούς, στα οποία γινόμαστε μάρτυρες επί του παρόντος σε πολλά

μέρη, απαιτούν την ενημερωμένη, συλλογική μας δέσμευση προς την αλήθεια και την τεχνονγνωσία, και τον εκδημοκρατισμό της διαχείρισης της γνώσης.

Αυτά τα πολλά παραδείγματα υπογραμμίζουν την ευθραυστότητα των ψηφιακών υποδομών της εκπαίδευσης. Ενώ μπορούν και πρέπει να κατασκευαστούν καλύτερα ψηφιακά εργαλεία, η καλύτερη στρατηγική για την αναδίπλωση της ψηφιακής διαταραχής προς την κατεύθυνση της υποστήριξης της εκπαίδευσης ως κοινού αγαθού είναι να διασφαλιστεί ο εκδημοκρατισμός της σε μια ισχυρή δημόσια σφαίρα. Πολλές ψηφιακές κοινότητες και πρώιμες τεχνολογίες διαδικτύου αναπτύχθηκαν μέσω συλλογικών προσπαθειών ανοιχτού κώδικα. Η συνεχής ανάπτυξη των ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαίδευση με γνώμονα τη βιωσιμότητα, τη δικαιοσύνη και τη συμπερίληψη θα απαιτήσει δράση από τις κυβερνήσεις, υποστήριξη από την κοινωνία των πολιτών και μια ευρεία δημόσια δέσμευση να αντιμετωπίζεται η εκπαίδευση όχι ως χώρος κερδοσκοπίας αλλά ως χώρος για δημόσιες επενδύσεις σε ένα βιώσιμο, δίκαιο και ειρηνικό μέλλον.

Μαθαίνοντας με τον ζωντανό πλανήτη

Πρέπει να διευρύνουμε την αντίληψή μας για το πού λαμβάνει χώρα η μάθηση πέρα από τους ανθρωποκεντρικούς χώρους και τα ιδρύματα, ώστε να συμπεριλάβουμε επίσης τα πάρκα, τους δρόμους της πόλης, τα αγροτικά μονοπάτια, τους κήπους, την άγρια φύση, τα χωράφια, τα δάση, τις ερήμους, τις λίμνες, τους υγροτόπους, τους ωκεανούς και όλα τα άλλα που είναι τοποθεσίες της περισσότερο-από-ανθρώπινης ζωής.

Τα ανθρώπινα όντα είναι μέρος του ζωντανού πλανήτη Γη. Πολλές αρχαίες αυτόχθονες κουλτούρες υιοθετούν μια κατάλληλα διευρυμένη θεώρηση για τη διαμόρφωση αμοιβαία επωφελών σχέσεων, που περιλαμβάνουν ανθρώπους και μη ανθρώπινες οντότητες. Η βιόσφαιρα είναι ένας σημαντικός χώρος μάθησης. Το γεγονός ότι σήμερα εδάφη που διοικούνται από αυτόχθονες πληθυσμούς φιλοξενούν περίπου το 80% της παγκόσμιας βιοποικιλότητας είναι από μόνο του αρκετό για να αποδείξει ότι οι αυτόχθονες οπτικές έχουν πολλά να διδάξουν σε όλους σχετικά με την εκπαίδευση που μεριμνά για τον πλανήτη.

Οι αυτόχθονες γνώσεις και τα διδάγματα που βασίζονται στη γη και στο νερό, καθώς και πολλές αφρικανικές και ασιατικές κοσμολογίες, παρουσιάζουν σχέσεις στις οποίες τα μη ανθρώπινα όντα κατανοούνται όχι μόνο ως όντα με τα δικά τους δικαιώματα, αλλά ως εκπαιδευτές και δάσκαλοι με τους οποίους οι άνθρωποι μπορούν να μάθουν σε αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Σε ορισμένες παραδόσεις, τα συστατικά του περισσότερο-από-ανθρώπινου κόσμου κατανοούνται ως παλαιότερα, σοφότερα και άξια σεβασμού, και αναγνωρίζεται ότι έχουν πολλά να μας διδάξουν.

Στις δυτικές εκπαιδευτικές παραδόσεις υπάρχει, επίσης, μια μακρά ιστορία αντιμετώπισης ορισμένων από αυτά τα ερωτήματα. Τα πεδία της εκπαίδευσης που βασίζεται στον τόπο, της περιβαλλοντικής, της υπαίθριας και της βιωματικής εκπαίδευσης έχουν προσπαθήσει να δημιουργήσουν μια παρουσία για τον φυσικό κόσμο και το περιβάλλον ως συμμετοχοί στις διεργασίες μάθησης. Παρ' όλα αυτά, αυτή η εργασία έχει συχνά τοποθετήσει το περιβάλλον στην υπηρεσία των μαθητών. Συχνά υποστηρίζεται ότι οι μαθητές μαθαίνουν σημαντικά πράγματα μέσα από αυτές τις συναντήσεις, τα οποία δεν θα μπορούσαν να μάθουν με άλλον τρόπο. Σε πολλές περιπτώσεις, λοιπόν, η σχέση ανθρώπου-φύσης

δεν θεωρείται ως αμοιβαία και αλληλεξαρτώμενη. Ούτε είναι απαραίτητως μια σχέση στην οποία τα μη ανθρώπινα όντα νοούνται ως δάσκαλοι με τις δικές τους μορφές αυτενέργειας. Πιο πρόσφατες μορφές περιβαλλοντικής και βασισμένης στον τόπο εκπαίδευσης απομακρύνονται από αυτή τη θέση. Η μεταφορά της «οικολογικής αποκατάστασης» της εκπαίδευσης, που αντλείται από τη διατήρηση και την αποκατάσταση του περιβάλλοντος, είναι ιδιαίτερα ελπιδοφόρα σε σχέση με την ιδέα της οικοδόμησης της εκπαίδευσης με νέους τρόπους.

Πολλές από τις παιδαγωγικές συναντήσεις που αναδύονται μέσω του διαλόγου μεταξύ των πολλών συστημάτων γνώσης και κοσμολογιών του κόσμου είναι εξίσου ελπιδοφόρες για την αναπλαισίωση της σχέσης μεταξύ της εκπαίδευσης και του ζωντανού πλανήτη ως μια σχέση συνεξέλιξης με τον κόσμο και συν-ανάδυσης από τον κόσμο. Τα ανθρώπινα όντα πρέπει να κατανοήσουν τον εαυτό τους ως οικολογικά όντα, όχι μόνο ως κοινωνικά όντα. Οι αρχές της περιβαλλοντικής διαχείρισης που μας τοποθετούν ως «φροντιστές» και «προστάτες» της φύσης εξακολουθούν να προϋποθέτουν έναν διαχωρισμό μεταξύ των ανθρώπων και του περιβάλλοντός τους. Η οικολογική μας φαντασία πρέπει να τοποθετήσει τους εαυτούς μας πλήρως εντός του ζωντανού πλανήτη.

Οι οικολογικές κρίσεις που έχουν προκαλέσει οι άνθρωποι απαιτούν μια επαναπροσέγγιση του εκπαιδευόμενου, ο οποίος βρίσκεται στον πυρήνα μιας εκπαίδευσης προσανατολισμένης σε κοινούς σκοπούς. Η εκπαίδευση δεν μπορεί απλώς να στοχεύει σε έναν εξιδανικευμένο κοσμοπολίτη εκπαιδευόμενο που αισθάνεται άνετα και είναι ικανός μέσα σε έναν διασυνδεδεμένο κόσμο – τον λεγόμενο «εκπαιδευόμενο του 21ου αιώνα», τον οποίο οραματιζόμαστε στην εκπαίδευση που συνήθως εστιάζει μόνο στην ανθρώπινη ανάπτυξη. Για να υποστηρίξει η εκπαίδευση ένα δίκαιο και βιώσιμο μέλλον, πρέπει να προωθήσουμε μια συνειδητοποίηση του οικοσυστήματος του πλανήτη ολοκληρωμένα. Ο εκπαιδευόμενος που αναλαμβάνει την ευθύνη για τη δημιουργία του κόσμου *μαζί* με άλλα όντα πρέπει να τοποθετηθεί στο επίκεντρο της εκπαίδευσης. Αυτή η οπτική έχει επιπτώσεις στην εκπαιδευτική πρακτική σε όλους σχεδόν τους τομείς. Ειδικότερα, η εκπαίδευση για την ιδιότητα του παγκόσμιου πολίτη πρέπει να εναρμονιστεί με αυτή τη συνειδητοποίηση του πλανητικού οικοσυστήματος.

Η επανεξιορρόπηση των σχέσεών μας με τον ζωντανό πλανήτη απαιτεί να μάθουμε εκ νέου τις αλληλεξαρτήσεις μας και να οραματιστούμε και πάλι την ανθρώπινη θέση μας και την αυτενέργειά μας. Πολλές κουλτούρες γνωρίζουν εδώ και αιώνες ή χιλιετίες ότι δεν μπορούμε να διαχωρίσουμε την ανθρωπότητα από τον υπόλοιπο πλανήτη. Για παράδειγμα, η έννοια του Sumak Kawsay (της «καλής ζωής») στη γλώσσα κέτσουα αναγνωρίζει δικαιώματα στη φύση και περιγράφει έναν τρόπο ζωής που είναι οικολογικά ισορροπημένος. Οι αρχές της συσχέτισης (είμαι επειδή είμαστε) της φιλοσοφίας Ubuntu στη γλώσσα νγκούνι μπαντού έχουν πολλά να προσφέρουν, όπως και η βουδιστική ηθική της Karuna (συμπόνιας), που αποτελούν δύο μόνο παραδείγματα από τους πλούσιους πολιτισμικούς πόρους από τους οποίους πρέπει να αντλήσει η ανθρωπότητα.

Άλλες κοινωνίες εξακολουθούν, μερικές φορές με οδυνηρό τρόπο, να αντιμετωπίζουν τις κοινές μας ανθρώπινες και πλανητικές αλληλεξαρτήσεις. Πώς θα ζούμε το 2050 ως μέρος της Γης μέσω των αρχών της αρμονίας, της ευημερίας και της δικαιοσύνης; Σε παγκόσμιο επίπεδο δεν έχουμε ακόμη όλες τις απαντήσεις. Μια εκπαίδευση που έχει τις ρίζες της στην ολότητα της ζωής πρέπει να είναι ένα από τα βασικά μας εργαλεία για να βρούμε τις λύσεις μαζί.

Επεκτείνοντας το «πότε» λαμβάνει χώρα η εκπαίδευση

Καθώς όλο και περισσότεροι άνθρωποι ζουν περισσότερο και υγιέστερα, οι τρόποι με τους οποίους η εκπαίδευση εμπλέκεται με τη ζωή θα αλλάξουν. Οι εκπαιδευτικές ανάγκες, οι προτεραιότητες και οι τρόποι λειτουργίας αλλάζουν όταν υπάρχουν αλλαγές στην ισορροπία μεταξύ των νέων και των ηλικιωμένων, στο ποσοστό των ατόμων του ενεργού πληθυσμού, καθώς και στα είδη παροχής υπηρεσιών περίθαλψης και φροντίδας (έμμισθης και άμισθης) που αναλαμβάνονται, στο ποιος τα αναλαμβάνει και πότε. Στην πραγματικότητα, αυτά τα ζητήματα ρίχνουν άπλετο φως στις βασικές παραδοχές στις οποίες προβαίνουν οι κοινωνίες μας σχετικά με το τι σημαίνει να παράγεις αξία.

Εκπαίδευση και φροντίδα καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής

Αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ότι η ευημερία και η οικονομική μας ασφάλεια δεν προέρχονται μόνο από την επίσημη οικονομία. Η αμειβόμενη εργασία αποτελεί ένα μέρος, αλλά η εργασία που γίνεται εντός των νοικοκυριών για την παροχή φροντίδας στους ανθρώπους δεν είναι σίγουρα λιγότερο σημαντική. Αυτή περιλαμβάνει τον κόπο της φροντίδας των παιδιών και των μεγαλύτερων ενηλίκων, την παραγωγή και την προετοιμασία τροφής, την κατασκευή καταφυγίων, καθώς και τη συλλογή νερού σε πολλές περιοχές οικολογικής καταπόνησης. Οι γυναίκες και τα κορίτσια φέρουν το μεγαλύτερο φορτίο όσον αφορά την υποστήριξη των οικογενειών, των κοινοτήτων, της υγείας, της επισιτιστικής ασφάλειας, ακόμη και της υγείας του περιβάλλοντος και του οικοσυστήματος, και λαμβάνουν ελάχιστη αναγνώριση ή υποστήριξη για την τεράστια και ουσιαστική συνεισφορά τους.

Τα επόμενα τριάντα χρόνια, σύνθετες αλληλεπιδράσεις θα επαναδιαμορφώσουν την ισορροπία μεταξύ όλων αυτών των ειδών δραστηριοτήτων «παροχής» με διαφορετικούς περιφερειακούς και τοπικούς τρόπους. Σε ορισμένους τομείς, η βελτίωση της υγείας ή/και οι ελλείψεις σε εργατικό δυναμικό μπορεί να δημιουργήσουν ευκαιρίες και απαιτήσεις για να παραμείνουν οι ενήλικοι μεγαλύτερης ηλικίας στο εργατικό δυναμικό για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Σε άλλες περιπτώσεις, οι προκλήσεις της φροντίδας ηλικιωμένων μπορεί να είναι ανάλογες με τις προκλήσεις της φροντίδας των παιδιών που έχουν χαρακτηρίσει τις τελευταίες τρεις δεκαετίες καθώς οι γυναίκες εισέρχονταν στο εργατικό δυναμικό με αυξανόμενο ρυθμό. Θα μπορούσαν να προκύψουν νέες μορφές νοικοκυριών εάν η συνεργατική διαβίωση και η υποστήριξη της διευρυμένης οικογένειας γίνουν πιο σημαντικές σε περισσότερα μέρη του κόσμου. Όλα αυτά σημαίνουν ότι η ικανότητα των ανθρώπων να χτίζουν και να σχηματίζουν μακροχρόνιες και ισχυρές σχέσεις στοργής είναι, επίσης, ένα εκπαιδευτικό ζήτημα για εκπαιδευόμενους όλων των ηλικιών.

Το να μαθαίνεις να νοιάζεσαι και το να καθιστάς τη φροντίδα χαρακτηριστικό της εκπαίδευσης που είναι συνυφασμένη με τη ζωή δεν αποτελεί απλώς ένα χαρακτηριστικό που είναι «καλό να έχεις». Στρέφοντας το βλέμμα στο 2050 και μετά, υπάρχει ένα αυστηρό σκεπτικό σε αυτό. Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην εκπαίδευση που υποστηρίζει το καθημερινό έργο της προετοιμασίας και μερικές φορές της καλλιέργειας τροφής, καθώς και στην εκπαίδευση που υποστηρίζει τη φροντίδα και τη συντήρηση των σωμάτων και των οικογενειών. Αυτή είναι η ευρύτερη οπτική της μάθησης,

προς την οποία μας οδηγεί η ισχυρή κατανόηση της εκπαίδευσης ως κάτι που συνυφαίνεται με τη ζωή και λαμβάνει χώρα σε διαφορετικούς χώρους και χρόνους.

Η μάθηση και η εκπαίδευση ενηλίκων ως χειραφετικό έργο

Τις τελευταίες δεκαετίες, η αρχή της διά βίου μάθησης έχει γίνει κεντρική στη διαμόρφωση των εκπαιδευτικών πολιτικών παγκοσμίως. Ο Στόχος Βιώσιμης Ανάπτυξης 4, για παράδειγμα, μας καλεί να «διασφαλίσουμε μια συμπεριληπτική και δίκαιη ποιοτική εκπαίδευση και να προωθήσουμε ευκαιρίες διά βίου μάθησης για όλους».

Υπάρχει μια ισχυρή χειραφετική παράδοση μάθησης και εκπαίδευσης ενηλίκων, η οποία αντανάκλαται στις δυνατότητες που απελευθερώνει για τα άτομα και στο τι σημαίνει για τη συμμετοχή των πολιτών γενικά. Ωστόσο, αυτό έχει περιοριστεί τα τελευταία χρόνια από την υπερβολική εστίαση στις διαστάσεις της διά βίου μάθησης που συνδέονται με το επάγγελμα και τις συναφείς δεξιότητες. Ουσιαστικά, αυτό που ήταν ένα από τα πιο σημαντικά «δικαιώματα» των ενηλίκων –ιδιαίτερα εκείνων που δεν είχαν πλήρη πρόσβαση στην εκπαίδευση νωρίτερα στη ζωή τους– έγινε για πολλούς «υποχρέωση», καθώς οι άνθρωποι είναι πλέον υποχρεωμένοι να παραμένουν ενημερωμένοι και απασχολήσιμοι. Το αποτέλεσμα είναι μια μόνιμη λογική απόκτησης και ανανέωσης δεξιοτήτων.

Η εκπαίδευση ενηλίκων
θα πρέπει,
για τους σκοπούς
της αγοράς εργασίας,
να επεκταθεί πολύ πέρα
από τη διά βίου μάθηση.

Η μάθηση και η εκπαίδευση ενηλίκων πρέπει να είναι πολύ διαφορετικές σε μια γενιά από τώρα. Καθώς οι οικονομίες και οι κοινωνίες μας αλλάζουν, η εκπαίδευση ενηλίκων θα πρέπει, για τους σκοπούς της αγοράς εργασίας, να επεκταθεί πολύ πέρα από τη διά βίου μάθηση. Οι ευκαιρίες για αλλαγή σταδιοδρομίας και απόκτηση νέων δεξιοτήτων πρέπει να συνδεθούν με μια ευρύτερη μεταρρύθμιση όλων των εκπαιδευτικών συστημάτων που να δίνει έμφαση στη δημιουργία πολλαπλών, ευέλικτων διαδρομών. Η εκπαίδευση ενηλίκων, όπως η εκπαίδευση σε όλους τους τομείς, αντί να είναι πρόσκαιρη ή προσαρμοστική (είτε πρόκειται για αλλαγές στην αγορά εργασίας, την τεχνολογία ή το περιβάλλον), πρέπει να επαναπροσδιοριστεί γύρω από μια πραγματικά μετασχηματιστική μάθηση.

Κοιτάζοντας προς το 2050 και μετά, είναι δυνατόν να προβλεφθεί μια σειρά από βαθιές αλλαγές στην εκπαίδευση ενηλίκων. Κάποιοι προβλέπουν ότι πολύ σύντομα η διάρκεια ζωής του ανθρώπου θα μπορούσε να ξεπερνά φυσιολογικά τα εκατό χρόνια. Αφήνοντας κατά μέρος τη ριζική επέκταση της ανθρώπινης μακροζωίας, το γεγονός ότι τόσο πολλοί άνθρωποι ζουν ήδη περισσότερο συνιστά έναν ακόμη λόγο για να συνεχίσουμε να αναθεωρούμε το πότε πρέπει να λαμβάνει χώρα η εκπαίδευση. Σε ορισμένες περιοχές, τέσσερις γενιές θα συμβιώνουν στον ίδιο χωρόχρονο με τρόπο που δεν έχει ξαναγίνει στην ιστορία. Οι πολιτισμικές έννοιες της ενηλικίωσης και της ωριμότητας θα δοκιμαστούν. Οι συνήθειες τρόποι ζωής και οι σχέσεις μας με την εργασία και τον ελεύθερο χρόνο θα αλλάξουν. Ήδη, είναι κοινώς αποδεκτό ότι οι θέσεις εργασίας και η φύση της απασχόλησης μπορούν να αλλάξουν δραματικά κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής ζωής ενός ατόμου. Πρέπει να αναγνωρίσουμε, επίσης, ότι η κοινωνική και πολιτική ζωή αλλάζουν κατά τη διάρκεια της ζωής και ίσως όλο και περισσότερο στο μέλλον. Οι νέες οικολογικές συνειδήσεις και η αναδιάρθρωση

του ανθρωπισμού που προτείνονται στην εν λόγω έκθεση είναι παραδείγματα νέων εκπαιδευτικών ανησυχιών που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευόμενοι κάθε ηλικίας. Καθώς προχωρά ο 21ος αιώνας, οι εκπαιδευτικές πολιτικές θα πρέπει να μετατοπίσουν την εστίασή τους στο σύνολο της ζωής και να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στους ενήλικους και τους ηλικιωμένους.

Μια δεύτερη διάσταση, η οποία αποτελεί μέρος της καλύτερης παράδοσης της διά βίου μάθησης, αφορά την ιδέα της συμμετοχής και της συμπερίληψης ευάλωτων ομάδων, που τόσο συχνά αποκλείονται από τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες. Η συμμετοχή και η συμπερίληψη είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τα χειραφετικά οράματα της εκπαίδευσης ενηλίκων, η οποία περιλαμβάνει την αναγνώριση της άτυπης μάθησης – της γνώσης και των ικανοτήτων που αποκτώνται εκτός των τυπικών εκπαιδευτικών πλαισίων. Η πολιτική της εκπαίδευσης ενηλίκων θα πρέπει να αναγνωρίζει την άτυπη μάθηση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής ως μέρος της προτεραιοποίησης της συμπερίληψης και της συμμετοχής.

Τέλος, όσοι ασχολούνται με την εκπαίδευση ενηλίκων πρέπει να αντιμετωπίσουν τους τρόπους με τους οποίους η συμμετοχή διαμεσολαβείται ολοένα και περισσότερο από τα ψηφιακά μέσα. Ενώ οι νεότερες γενιές εκτίθενται στον ψηφιακό κόσμο από μικρές ηλικίες, οι παλαιότερες γενιές θα χρειαστούν εξίσου αυτά τα εργαλεία για να συνεχίσουν να αναπτύσσονται και να χτίζουν γνώση. Η εκπαίδευση ενηλίκων θα πρέπει να προωθεί την ευρεία πρόσβαση στα ψηφιακά μέσα και θα πρέπει να υποστηρίζει σθεναρά τις ατζέντες των κινημάτων της ανοιχτής πρόσβασης και του ανοιχτού κώδικα. Η ενίσχυση του επιστημονικού αλφαριθμητισμού και η καταπολέμηση κάθε μορφής παραπληροφόρησης είναι κεντρικά στοιχεία κάθε στρατηγικής της εκπαίδευσης ενηλίκων για το παρόν και το μέλλον.

Η μάθηση και η εκπαίδευση ενηλίκων διαδραματίζουν πολλαπλούς ρόλους. Βοηθούν τους ανθρώπους να βρουν τον δρόμο τους μέσα από μια σειρά προβλημάτων και αυξάνουν τις ικανότητες και την αυτενέργεια. Δίνουν τη δυνατότητα στους ανθρώπους να αναλάβουν περισσότερες ευθύνες για το μέλλον τους. Επιπλέον, βοηθούν τους ενήλικους να κατανοήσουν και να ασκήσουν κριτική στην αλλαγή των παραδειγμάτων και των σχέσεων εξουσίας, και να κάνουν βήματα προς τη διαμόρφωση ενός δίκαιου και βιώσιμου κόσμου. Ένας προσανατολισμός για το μέλλον θα πρέπει να ορίζει την εκπαίδευση ενηλίκων, όσο και την εκπαίδευση σε όλες τις φάσεις της ζωής των ανθρώπων, ως μια εκπαίδευση συνδεδεμένη με τη ζωή. Οι ενήλικοι είναι υπεύθυνοι για τον κόσμο στον οποίο ζουν καθώς και για τον κόσμο του μέλλοντος. Η ευθύνη για το μέλλον δεν μπορεί να μεταβιβαστεί απλώς στις επόμενες γενιές. Απαιτείται μια κοινή ηθική διαγενεακής αλληλεγγύης.

Διευρύνοντας το δικαίωμα στην εκπαίδευση

Δεδομένων των έντονων προκλήσεων που έχουμε μπροστά μας, γίνεται ολοένα και πιο επιτακτικό για τους εκπαιδευτές, τις κυβερνήσεις και την κοινωνία των πολιτών να προωθήσουν τις παραπάνω προτάσεις για τη σωστή διαχείριση της εκπαίδευσης σε διαφορετικούς χρόνους και χώρους. Αυτό που προτείνεται εδώ δεν είναι ένα ουτοπικό μοντέλο αλλά μάλλον μια συγκεκριμένη στρατηγική επιβίωσης για το ανθρώπινο είδος. Η εκπαίδευση πρέπει να κληθεί να μας επανασυνδέσει με το βαθύ νόημα και τη χαρά της ζωής, θεμελιώδες μέρος των οποίων είναι η μάθηση.

Αυτή η έκθεση επιβεβαιώνει την ανάγκη να σκεφτούμε την εκπαίδευση στην ολότητα της ζωής. Η εκπαίδευση σε ιδρύματα όπως τα σχολεία και τα πανεπιστήμια, όσο σημαντική κι αν είναι, δεν πρέπει

να θεωρείται ως η μόνη μορφή. Η εκπαίδευση στα καλύτερά της είναι μια συλλογική διεργασία που αναγνωρίζει την αξία της μάθησης από ομοτίμους και της διαγενεακής καθώς και τη διαπολιτισμικής μάθησης. Αυτή η κοινωνική διάσταση δίνει έμφαση στο να μαθαίνουμε να νοιαζόμαστε ο ένας για τον άλλον, για τις κοινότητές μας και για τον πλανήτη. Αυτές οι συλλογικές διεργασίες και οι κοινωνικές διαστάσεις πρέπει να υπάρχουν μέσα στα σχολεία και τα πανεπιστήμια, αλλά όχι μόνο εκεί.

Στρέφοντας το βλέμμα προς το 2050, θα γίνει όλο και πιο σημαντικό το να μην περιορίζεται το δικαίωμα στην εκπαίδευση από τις συμβατικές αντιλήψεις για το πότε και το πού αυτή λαμβάνει χώρα. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση θα πρέπει να ισχύει με μεγαλύτερη σαφήνεια για όλους τους ανθρώπους και όχι μόνο για τα παιδιά και τους νέους. Θα πρέπει να αντιμετωπίσει με μεγαλύτερη σαφήνεια την εκπαίδευση που λαμβάνει χώρα σε μια πληθώρα τοποθεσιών και όχι μόνο σε τάξεις και σχολεία.

Η αξιοποίηση του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης για την υποστήριξη της συνέχισης της ακαδημαϊκής εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια του κλεισίματος των σχολείων εξαιτίας της πανδημίας COVID-19 μας υπενθυμίζει τη σημασία αυτών των μέσων για την εκπαίδευση, την κουλτούρα και τη γενική γνώση, ειδικά για τους μαθητές που δεν έχουν πρόσβαση σε διαδικτυακό υλικό και έξυπνες συσκευές. Η κρίση της πανδημίας COVID-19 αποκάλυψε, επίσης, την τεράστια σημασία της ψηφιακής συν-

δεσιμότητας και των διαδικτυακών πλατφορμών – στον βαθμό που πρέπει να αρχίσουμε να εξετάζουμε την πρόσβαση σε πληροφορίες, η οποία είναι από μόνη της θεμελιώδες δικαίωμα, ως συνδεδεμένη με το δικαίωμα στην εκπαίδευση με τρόπους που δεν είχαν προβλεφθεί ούτε πριν από μια δεκαετία.

Η εκπαίδευση υποστηρίζει
το δικαίωμα συμμετοχής
στην πολιτιστική ζωή
παρέχοντας πρόσβαση
σε πολιτισμικούς πόρους
που διαμορφώνουν
ταυτότητες και διευρύνουν
κοσμοθεωρίες.

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση υποστηρίζεται από (και υποστηρίζει με τη σειρά του) το δικαίωμα στην ενημέρωση και το δικαίωμα στην κουλτούρα. Η ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης μπορεί να υποστηριχθεί σωστά μόνο όταν οι άνθρωποι έχουν τη δυνατότητα να αναζητούν, να λαμβάνουν και να μεταδίδουν πληροφορίες και ιδέες. Στον κορεσμένο-από-μέσα-ενημέρωσης σύγχρονο κόσμο μας, τον γεμάτο ψευδείς και παραπλανητικές ειδήσεις, η εκπαίδευση μπορεί να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο υποστηρίζοντας τις αναζητήσεις των αν-

θρώπων για ακριβείς πληροφορίες και δίνοντας τη δυνατότητα στην επιθυμία τους να τις μεταδώσουν πιστά, απαλλαγμένες από παραποίηση. Η εκπαίδευση υποστηρίζει το δικαίωμα συμμετοχής στην πολιτισμική ζωή παρέχοντας πρόσβαση σε πολιτισμικούς πόρους που διαμορφώνουν ταυτότητες και διευρύνουν κοσμοθεωρίες. Με τη σειρά της, η εκπαίδευση μπορεί να υποστηρίξει τις ικανότητες των ανθρώπων να συνεισφέρουν στους πολιτισμικούς πόρους. Ο ανοιχτός και οριζόντιος διάλογος ανάμεσα στις κουλτούρες είναι το κλειδί για την υποστήριξη του πολιτισμικού πλουραλισμού. Η εκπαίδευση θα πρέπει να διαμορφώσει τον διάλογο, ως μία από τις πολλές συνεισφορές της στην προώθηση του πολιτισμικού πλουραλισμού.

Η διεύρυνση της κατανόησης του δικαιώματος στην εκπαίδευση σε διαφορετικούς χρόνους και χώρους ενισχύει την εκπαίδευση ως κοινή προσπάθεια, ως κάτι που διαμορφώνεται, διέπεται και διεξάγεται από εμάς και μέσω ημών. Η εκπαίδευση ως κοινό αγαθό –ως κοινή ευημερία που επιτυγχάνεται και επιλέγεται από κοινού– θα πρέπει να συνδέεται στενά με την καθημερινή μας ζωή.

Τα παιδιά και οι ενήλικοι δεν πρέπει να βιώνουν την εκπαίδευση ως πελάτες ή θεατές αλλά ως δρώντες. Παίζουμε διαφορετικούς ρόλους στην εκπαίδευση σε διαφορετικά σημεία της ζωής και σε διαφορετικούς τομείς της ζωής, και γινόμαστε μέρος της. Ο καθένας έχει το δικαίωμα να γίνει μέρος μιας εκπαίδευσης που ενισχύει αυτό που σκέφτεται, γνωρίζει, αισθάνεται και κάνει στη ζωή του, ενισχύοντας εκ νέου αυτό που κάνουμε όλοι μαζί.

Αρχές για διάλογο και δράση

Το κεφάλαιο αυτό προτείνει ότι σε ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση θα πρέπει να απολαμβάνουμε και να επεκτείνουμε τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες που λαμβάνουν χώρα σε όλη τη ζωή και σε διαφορετικούς πολιτισμικούς και κοινωνικούς χώρους. Καθώς στρέφουμε το βλέμμα προς το 2050, υπάρχουν τέσσερις αρχές που μπορούν να καθοδηγήσουν τον διάλογο και τη δράση που απαιτούνται για την προώθηση αυτής της σύστασης:

- **Σε κάθε στιγμή της ζωής οι άνθρωποι πρέπει να έχουν ουσιαστικές ποιοτικές εκπαιδευτικές ευκαιρίες.** Η μάθηση πρέπει να είναι διά βίου, να καλύπτει όλες τις πλευρές της ζωής, με βαρύτητα και αναγνώριση στην εκπαίδευση ενηλίκων. Θα πρέπει να εφαρμόσουμε συμπεριληπτικές αρχές σχεδιασμού και να ξεκινήσουμε οποιονδήποτε σχεδιασμό με έμφαση στην εξυπηρέτηση των ανθρώπων που είναι οι πιο περιθωριοποιημένοι και των περιβαλλόντων που είναι τα πιο εύθραυστα.
- **Τα υγιή εκπαιδευτικά οικοσυστήματα συνδέουν τα φυσικά, τα τεχνητά και τα εικονικά περιβάλλοντα μάθησης.** Θα πρέπει να εκτιμήσουμε καλύτερα τη βιόσφαιρα ως χώρο μάθησης. Οι ψηφιακοί χώροι μάθησης αποτελούν πλέον αναπόσπαστο κομμάτι των εκπαιδευτικών οικοσυστημάτων και θα πρέπει να αναπτυχθούν για να υποστηρίξουν τους δημόσιους, συμπεριληπτικούς και κοινούς σκοπούς της εκπαίδευσης. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις πλατφόρμες ανοιχτής πρόσβασης και ανοιχτού κώδικα, με ισχυρή προστασία για τα δεδομένα μαθητών και εκπαιδευτικών.
- **Οι δυνατότητες των κυβερνήσεων για δημόσια χρηματοδότηση και ρύθμιση της εκπαίδευσης πρέπει να ενισχυθούν.** Θα πρέπει να ενισχύσουμε τη δυνατότητα των κρατών να θέτουν και να επιβάλλουν πρότυπα και κανόνες για εκπαιδευτικές παροχές που είναι δυναμικές, δίκαιες και προασπίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- **Το δικαίωμα στην εκπαίδευση πρέπει να διευρυνθεί.** Δεν εξυπηρετούμαστε πλέον ικανοποιητικά όταν περιορίζουμε το δικαίωμα στην εκπαίδευση μόνο στο πλαίσιο της σχολικής εκπαίδευσης. Όλοι παντού πρέπει να έχουν δικαίωμα στη διά βίου μάθηση. Πρέπει να υποστηρίξουμε το δικαίωμα στην πληροφόρηση και το δικαίωμα στην κουλτούρα ως αναγκαίες ενισχυτικές συνιστώσες του δικαιώματος στην εκπαίδευση. Πρέπει να ενσωματωθεί το δικαίωμα στη συνδεσιμότητα.

Κατά τη σύναψη ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση, αυτές οι τέσσερις κατευθυντήριες αρχές πρέπει να προωθηθούν. Σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο πρέπει να δεσμευτούμε για διάλογο και δράση γύρω από αυτές τις αρχές και να υποστηρίξουμε τον επανασχεδιασμό του μέλλοντός μας από κοινού.

Μέρος III

Επισπεύδοντας ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση

Η αντιμετώπιση των πολλαπλών επικαλυπτόμενων κρίσεων που απειλούν την επιβίωση της ανθρωπότητας και του ζωντανού πλανήτη απαιτεί μια ριζική αλλαγή πορείας. Πρέπει επείγοντως να οικοδομήσουμε μαζί ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση –εμπνευσμένο από αρχές κοινωνικής, επιστημολογικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής δικαιοσύνης– που να μπορεί να βοηθήσει στον μετασχηματισμό του μέλλοντος. Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση συνεπάγεται ανανεωμένες προσεγγίσεις που ενισχύουν την εκπαίδευση ως δημόσιο κοινωνικό εγχείρημα και κοινό αγαθό και προστατεύουν την κοινή μας γνώση. Αναγνωρίζει ότι μια σειρά κυβερνητικών και μη κρατικών εταίρων πρέπει να συνεργαστούν για να ανταποκριθούν στις ανεκπλήρωτες δεσμεύσεις του παρελθόντος και να ξεκλειδώσουν το μετασχηματιστικό δυναμικό της εκπαίδευσης για το μέλλον. Τα πανεπιστήμια και άλλοι εταίροι θα διαδραματίσουν βασικό ρόλο στην έρευνα και την καινοτομία για να υποστηρίξουν την ανανέωση της εκπαίδευσης ως κοινού αγαθού και την από κοινού δόμηση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση. Παρομοίως, είναι σημαντικό να αναδιατυπωθεί ο ρόλος των περιφερειακών και διεθνών οργανισμών ανάπτυξης της εκπαίδευσης στη διαμόρφωση του είδους της διεθνούς συνεργασίας και αλληλεγγύης που θα χρειαστούμε καθώς κοιτάμε προς το 2050. Τελικά, ωστόσο, πέρα από τα διεθνή και περιφερειακά επίπεδα που είναι βασικά για τη διακυβέρνηση της εκπαίδευσης ως κοινού αγαθού, η καταλυτική ώθηση προς ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση θα πρέπει να συνεχιστεί μέσω ενός ευρέος κοινωνικού διαλόγου ανάμεσα σε πολλές κοινότητες σε όλο τον κόσμο και σε επιμέρους συγκεκριμένα.

Κεφάλαιο 8

Πρόσκληση για έρευνα και καινοτομία

Σε όλες τις κοινοτικές προσεγγίσεις η διεργασία —δηλαδή η μεθοδολογία και η μέθοδος— είναι εξαιρετικά σημαντική. Σε πολλά

εγχειρήματα η διεργασία είναι πολύ πιο σημαντική από το αποτέλεσμα. Οι διεργασίες αναμένεται να επιδεικνύουν σεβασμό, να διευκολύνουν τους ανθρώπους, να θεραπεύουν και να εκπαιδεύουν. Αναμένεται να κάνουν ένα μικρό βήμα παραπέρα προς την αυτοδιάθεση.

Linda Tuhiwai Smith, *Decolonizing Methodologies*, 1999.

Η Επιτροπή, προκειμένου να επισπεύσει ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση, ζητά μια παγκόσμια, συνεργατική ερευνητική ατζέντα η οποία θα θεμελιώνεται στο δικαίωμα στην εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής, και θα χαιρετίζει τη συμβολή τοπικών οργανώσεων λαϊκής βάσης, εκπαιδευτών, ιδρυμάτων, τομέων και μιας ποικιλίας από κουλτούρες.

Η προώθηση των προτάσεων που περιγράφονται στα προηγούμενα κεφάλαια θα απαιτήσει προσπάθειες, πειραματισμούς, έρευνες και καινοτομίες για την εκπαίδευση σε ένα ευρύτερο φάσμα πλαισίων και περιστάσεων από ποτέ. Το κεφάλαιο απευθύνει μια πρόσκληση για συλλογική έρευνα και καινοτομία σχετικά με την εκπαίδευση για το μέλλον μας όπως το οραματιζόμαστε και πάλι. Όπως και η ίδια η εκπαίδευση, έτσι και η έρευνα και η καινοτομία είναι δημόσια αγαθά και διεργασίες που έχουν να διαδραματίσουν βασικούς ρόλους στην επίσπευση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση.

Μια ερευνητική ατζέντα για το Μέλλον της Εκπαίδευσης ξεκινά εκεί που βρίσκονται οι εκπαιδευόμενοι και οι εκπαιδευτές. Από πολλές απόψεις, στοιχεία του μέλλοντος της εκπαίδευσης βρίσκονται ήδη ανάμεσά μας, τουλάχιστον σε κάποια αρχική μορφή. Ένα σημείο εκκίνησης σε οποιοδήποτε εκπαιδευτικό σύστημα θα είναι η αναζήτηση εκείνων των θετικών σημείων, εκείνων των θετικών περιπτώσεων που ήδη ενσωματώνουν τις αρχές που διατυπώνονται σε αυτήν την έκθεση. Η μελέτη και η ανάλυση των επιπτώσεών τους, παράλληλα με τις συνθήκες που τα κατέστησαν δυνατά, μπορούν να παράσχουν μια βάση για τις ιδέες αυτής της έκθεσης, καθώς οι κοινότητες αναζητούν τρόπους για να μετατρέψουν τις ιδέες τους σε λειτουργική στρατηγική με λεπτομέρειες σχετικά με το τι πρέπει να κάνουν διαφορετικά στην πράξη. Η εκπαίδευση ιστορικά βασίζεται σε ένα ευρύ

φάσμα ερευνητικών πηγών, μεθόδων και παραδειγμάτων. Αυτά τα μέσα πρέπει να ενισχυθούν και να ενδυναμωθούν σε όλα τα επίπεδα, από τους διαλόγους των επαγγελματιών και της κοινότητας μέχρι τα πανεπιστήμια και τις ερευνητικές συμπράξεις, και τα εθνικά και διεθνή φόρουμ, συμπεριλαμβανομένων εκείνων της UNESCO.

Αυτό το κεφάλαιο δίνει έμφαση, πάνω απ' όλα, στους τρόπους με τους οποίους η έρευνα και η καινοτομία μάς δίνουν τη δυνατότητα να μαθαίνουμε συστηματικά *μαζί* – να στοχαζόμαστε, να πειραματιζόμαστε και να έχουμε από κοινού αντίκτυπο στην κοινωνία και, με αυτόν τον τρόπο, να οραματιστούμε και πάλι το μέλλον μας μαζί. Υπό αυτό το πρίσμα, η έρευνα και η καινοτομία πρέπει να ενισχύσουν τις ικανότητές μας για πρόβλεψη και γραμματισμό για το μέλλον, ενδυναμώνοντας τη

φαντασία και ενισχύοντας την κατανόησή μας για τον ρόλο που παίζει το μέλλον σε ό,τι βλέπουμε και κάνουμε στην εκπαίδευση. Η ηθική της συνεργασίας, της ταπεινότητας και της προνοητικότητας διαποτίζει όλες τις πτυχές της ερευνητικής μας ατζέντας για την εκπαίδευση.

Αυτό το κεφάλαιο ζητά τη συμβολή όλων των συμμετεχόντων στην εκπαίδευση για την προώθηση της γνώσης και της έρευνας σχετικά με τις προτάσεις αυτής της έκθεσης. Επιπλέον, γίνονται ειδικές προσκλήσεις σε πανεπιστήμια, ερευνητικά ιδρύματα και διεθνείς οργανισμούς για την υποστήριξη και τη συστηματοποίηση της μάθησης και των γνώσεων σχετικά με αυτά τα θέματα. Για να προωθήσουμε τις αρχές ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση, θα χρειαστεί να εξοπλιστούμε σε διεθνές επίπεδο με τα μέσα που επιτρέπουν την εφαρμογή του. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με τις

Η έρευνα
και η καινοτομία
πρέπει να ενισχύσουν
τις ικανότητές μας
για πρόβλεψη
και γραμματισμό
για το μέλλον.

κατευθυντήριες αρχές του 2050 για διάλογο και δράση, που ενδιαφέρουν όλους τους συμμετέχοντες στην εκπαίδευση και περιλαμβάνουν: μια έκκληση για μια συμπεριληπτική παγκόσμια ερευνητική ατζέντα βασισμένη σε διαφορετικές οπτικές, περιεχόμενο και μέρη.

Μια νέα ερευνητική ατζέντα για την εκπαίδευση

Αυτή η έκθεση έχει διατυπώσει ένα σύνολο παρατηρήσεων, αρχών και προτάσεων που η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι θα πρέπει να καθοδηγή μια νέα ερευνητική ατζέντα για το μέλλον της εκπαίδευσης. Αυτή η ερευνητική ατζέντα είναι ευρεία και πολύπλευρη, ως μια διεργασία μάθησης που είναι προσανατολισμένη στο μέλλον και σε ολόκληρο τον πλανήτη αναφορικά με το κοινό μας μέλλον. Αντλεί από διαφορετικές μορφές γνώσης και οπτικών, και από ένα εννοιολογικό πλαίσιο που αντιλαμβάνεται τις γνώσεις από διαφορετικές πηγές ως συμπληρωματικές και όχι ως αμοιβαία αποκλειόμενες και ανταγωνιστικές.

Οι προτεραιότητες που επισημαίνονται στην παρούσα έκθεση αλληλοενισχύονται προς μια συνεκτική κοινή ερευνητική ατζέντα. Όπως τονίστηκε στο Κεφάλαιο 1, αυτή η ερευνητική ατζέντα πρέπει πρωτίστως να ασχοληθεί με το δικαίωμα στην εκπαίδευση, εξετάζοντας όλα τα εμπόδια που τίθενται στην ποιοτική, δίκαιη εκπαίδευση για όλους. Η έρευνα πρέπει, επίσης, να ανιχνεύσει πώς οι φορείς της αλλαγής που περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2 θα συναντηθούν με την εκπαίδευση –το μεταβαλλόμενο κλίμα και το περιβάλλον μας, οι επιταχυνόμενοι τεχνολογικοί μετασχηματισμοί, τα βαθύτερα ρήγματα του κοινωνικού συνόλου και το αβέβαιο μέλλον της εργασίας και του βιοπορισμού– στα κρίσιμα χρόνια που έρχονται. Η έρευνα πρέπει, επίσης, να υπερβαίνει την απλή μέτρηση και κριτική για να διερευνήσει την ανανέωση της εκπαίδευσης σύμφωνα με τις επιχειρησιακές αρχές που περιγράφονται στο Μέρος II αυτής της έκθεσης – τις παιδαγωγικές που βασίζονται στην αλληλεγγύη και τη συνεργασία, τη σχέση των αναλυτικών προγραμμάτων με την κοινή μας γνώση, την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών, τον επαναπροσδιορισμό των σχολείων και τον εναγκαλισμό της μάθησης με όλους τους χρόνους και τους χώρους της ζωής. Η μάθηση, οι γνώσεις και οι εμπειρίες που προκύπτουν από μια τόσο εκτεταμένη ερευνητική ατζέντα θα είναι καταλυτικές για τη σφυρηλάτηση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση από κοινού.

Έρευνα μέσα στην εκπαίδευση

Μια μακρά και σημαντική κληρονομιά εκπαιδευτικής έρευνας υπάρχει από τις αρχές του 20ού αιώνα και μετά, με ποικιλία έργων, ρευμάτων και οπτικών, καλλιεργώντας και αποκρυσταλλώνοντας επιδραστικές γενεαλογίες σκέψης και δράσης. Η εκπαιδευτική έρευνα μάς επιτρέπει να κατανοήσουμε καλύτερα την πραγματικότητα του τι συμβαίνει στα σχολεία, στις αίθουσες διδασκαλίας και στους πολλούς χώρους όπου λαμβάνει χώρα η εκπαίδευση. Παρέχει, επίσης, πληροφορίες για τους μετασχηματισμούς που λαμβάνουν χώρα σε άτομα, σε κοινότητες και στην κοινωνία γενικότερα.

Η έρευνα των επαγγελματιών, η έρευνα-δράση, η ιστορική αρχειακή έρευνα, η μελέτη περίπτωσης, η εθνογραφία κ.ά. είναι, μεταξύ των πολλών μεθόδων, που έχουν δώσει καρπούς σε όσους βρίσκο-

νται εντός του πεδίου. Με αυτόν τον τρόπο, η εκπαίδευση πρέπει να κατανοηθεί όχι απλώς ως πεδίο εφαρμογής του εξωτερικού πειραματισμού και της μελέτης αλλά ως πεδίο έρευνας και ανάλυσης από μόνη της.

Η αναγνώριση των σχολείων ως χώρων παραγωγής γνώσης και των εκπαιδευτικών ως ειδημόνων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τρόπο με τον οποίο τα πανεπιστήμια, οι οργανισμοί και οι ερευνητές αλληλεπιδρούν και συνεργάζονται με αυτούς που είναι μέσα στην εκπαίδευση, και αντλούν από τις πλούσιες γνώσεις, τους προβληματισμούς και τις εμπειρίες τους. Τα πανεπιστήμια διαδρα-

ματίζουν κομβικούς ρόλους στην προώθηση της εκπαιδευτικής έρευνας, τόσο για την εξειδίκευσή τους στην προώθηση της επιστημονικής γνώσης όσο και για την εγκάρσια διασύνδεση των γνωστικών αντικειμένων. Οι εκπαιδευτικοί θα είναι πάντα μεταξύ των κεντρικών δημιουργών της γνώσης για το επάγγελμά τους, όπως προκύπτει από τον μεταξύ τους αναστοχασμό σχετικά με αυτήν την εμπειρία, και συνεπώς θα πρέπει να υποστηρίζονται στη δημοσίευση της έρευνας και των αναστοχασμών τους. Οι μαθητές είναι, επίσης, σημαντικές πηγές γνώσης και κατανόησης σχετικά με τις δικές τους εκπαιδευτικές εμπειρίες, τις φιλοδοξίες, τα επιτεύγματα και τους αναστοχασμούς τους.

Οι μαθητές είναι, επίσης, σημαντικές πηγές γνώσης και κατανόησης σχετικά με τις δικές τους εκπαιδευτικές εμπειρίες, τις φιλοδοξίες, τα επιτεύγματα και τους αναστοχασμούς τους.

Τα πανεπιστήμια και οι ερευνητές μπορούν να επεκτείνουν την υποστήριξη, όντας πάντα σε διάλογο με τα σχολεία, τους εκπαι-

δευτικούς και τους μαθητές. Η συμμετοχική αξιολόγηση, η συνεργατική έρευνα, η έρευνα με επικεφαλής τους νέους και η έρευνα επαγγελματιών είναι μεταξύ των πολλών μεθοδολογικών παραδόσεων που μπορούν να αξιοποιηθούν για την περαιτέρω συστηματοποίηση της μάθησης μεταξύ αυτών που ερευνούν εντός και εκτός της εκπαίδευσης. Η εκπαιδευτική έρευνα θα είναι ένα βασικό εργαλείο για την πρόβλεψη και την παρακολούθηση των μετασχηματισμών που είναι απαραίτητοι για τη σύναψη ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση.

Ενεργοποιώντας τις επιστήμες της μάθησης

Μια από τις πιο ξεχωριστές επιστημονικές εξελίξεις για την εκπαίδευση τις τελευταίες δεκαετίες έχει πραγματοποιηθεί μέσω των νευροεπιστημών και της μελέτης του εγκεφάλου σε σχέση με τη μάθηση. Αυτές περιλαμβάνουν μεγαλύτερη κατανόηση της νευροπλαστικότητας σε όλα τα στάδια της ανθρώπινης ανάπτυξης: την ανατομία, τη δομή και τις λειτουργίες του εγκεφάλου και την ανθρώπινη νευρολογία: τις ικανότητες μνήμης, επεξεργασίας πληροφοριών, γλωσσικής ανάπτυξης και σύνθετης σκέψης και τις επιπτώσεις τόσο των θετικών όσο και των αρνητικών ερεθισμάτων στη μάθηση, όπως είναι ο ύπνος, η σωματική δραστηριότητα, το συναίσθημα, το άγχος και η κακοποίηση. Οι ίδιες οι γνωστικές διεργασίες της μάθησης είναι, επίσης, πολύ σημαντικές, προσφέροντας βαθιά κατανόηση για εξειδικευμένες δεξιότητες, όπως είναι η ομιλία, η ανάγνωση, η γραφή, η χωρική επίγνωση κ.ά.

Παρόλο που οι επιστήμονες βρίσκονται ακόμη στην αρχή της πραγματικής κατανόησης αυτού του πεδίου και του τρόπου εφαρμογής του στην εκπαίδευση, το συγκεκριμένο πεδίο έχει πολύ σημαντικές επιπτώσεις στη διδασκαλία και τη μάθηση, και οι γνώσεις πρέπει να γίνονται όσο το

δυνατόν πιο προσιτές στους εκπαιδευτικούς, τους ερευνητές και τους ίδιους τους εκπαιδευόμενους. Για παράδειγμα, οι επιστήμονες είναι σε θέση να εντοπίζουν ισχυρά μοτίβα και συσχετίσεις μεταξύ συμπεριφορών και εγκεφαλικής δραστηριότητας σε ελεγχόμενα εργαστηριακά περιβάλλοντα, αλλά δεν είναι ακόμη σαφές με ποιους τρόπους αυτά τα μοτίβα μπορούν να εκφραστούν σε πολύπλοκα κοινωνικά περιβάλλοντα μάθησης ή πώς μπορούν να διαφέρουν σε διαφορετικούς πληθυσμούς, λαούς, χρόνους και χώρους.

Οι μελλοντικές επιστήμες της μάθησης πρέπει να περιλαμβάνουν ερευνητές από μια ευρεία ποικιλία υποβάθρων – φύλο, κουλτούρα, κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο, γλωσσικό υπόβαθρο, ηλικία κ.ά. – για να διασφαλιστεί ότι ένα ευρύτερο φάσμα ερευνητικών ερωτημάτων, παραδοχών, υποθέσεων και προτεραιοτήτων εκπροσωπείται ισότιμα. Η νευροδιαφορετικότητα, οι μαθησιακές διαφορές, οι μελέτες για την αναπηρία και η ειδική αγωγή μπορούν, επίσης, να επωφεληθούν από σημαντικές προόδους στις επιστήμες της μάθησης.

Όσο ισχυρές και ζωτικές κι αν είναι οι γνώσεις των επιστημών της μάθησης, δεν περιλαμβάνουν το σύνολο της εκπαίδευσης. Η γνωστική λειτουργία δεν είναι ο μόνος τρόπος που μαθαίνουμε. Η κοινωνική γνώση, η ενσώματη γνώση, η συναισθηματική νοημοσύνη και ούτω καθεξής αλληλεπιδρούν με ό,τι μπορεί να γίνει κατανοητό μέσω της νευροεπιστήμης αλλά δεν ορίζονται αποκλειστικά από αυτή.

Όπως τονίστηκε σε προηγούμενα κεφάλαια για την παιδαγωγική και τα αναλυτικά προγράμματα, η πολυπλοκότητα της εκπαίδευσης προκύπτει από το γεγονός ότι σχετίζεται άρρηκτα με όλες τις πτυχές του κόσμου, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών, των οικονομικών, των περιβαλλοντικών, των υλικών και των πνευματικών διαστάσεων. Υπάρχει σημαντικός κίνδυνος στον διαχωρισμό του νου από την ύλη, οδηγώντας σε ιδέες για την εκπαίδευση άσχετες για πολλούς από αυτούς που μαθαίνουν. Προκειμένου να προωθηθούν οι προτεραιότητες που περιγράφονται σε αυτήν την έκθεση, οι νευροεπιστήμες σχετικά με τη μάθηση θα πρέπει να εντάσσουν ολοένα και περισσότερο τα ευρήματά τους στο συγκείμενο με αυτές τις διαφορετικές και σύνθετες πτυχές της εκπαίδευσης για να αποφέρουν τα γνωστικά και κοινωνικά οφέλη που προσφέρει η εκπαίδευση υψηλής ποιότητας.

Μετασχηματίζοντας τις ερευνητικές συμπράξεις για την εκπαίδευση

Οι ερευνητικές συμπράξεις που είναι διεπιστημονικές, διατομεακές και διαπολιτισμικές, που διατρέχουν τα ακαδημαϊκά, εκπαιδευτικά περιβάλλοντα και την κοινωνία των πολιτών, και ενισχύουν την κοινή επικοινωνία και την αμοιβαία μάθηση προσφέρουν τεράστιες δυνατότητες για την προώθηση των προτεραιοτήτων και των προτάσεων που διατυπώνονται στην παρούσα έκθεση.

Δεν είναι όλες οι ερευνητικές συμπράξεις αμερόληπτες και ισότιμες, και οι εταίροι με περισσότερους πόρους ή θεσμική εξουσία μπορούν να ασκήσουν αδικαιολόγητη επιρροή στην πορεία και στα αποτελέσματα μιας συνεργασίας, έστω και ακούσια. Απαιτείται επιστημολογική ταπεινοφροσύνη για να αμφισβητηθούν οι παραδοχές εντός και γύρω από την εκπαίδευση, πολλές από τις οποίες είναι βαθιά ριζωμένες στην αντίληψή μας για τη φύση των ανθρώπων, για την κοινωνία και τον περισσότερο-από-ανθρώπινο κόσμο. Το παράδειγμα με βάση το οποίο λειτουργούμε θα πρέπει να απομακρυνθεί από τις απλοϊκές κατηγοριοποιήσεις των σχέσεων γνώσης –όπως «Βορράς/Νότος» ή «δυτικός/μη δυτικός»– προς σύνθετες και σχεσιακές οικολογίες γνώσης.

Για ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο στην εκπαίδευση, αυτές οι οικολογίες εκπαίδευσης θα πρέπει να εμπλουτιστούν με ποικίλες εμπειρίες και τρόπους γνώσης, και όχι να αποδυναμώνονται από τον αποκλεισμό, την ελλειμματική σκέψη και τις στενές επιστημολογικές παραδοχές. Η εκπαίδευση είναι μια διεργασία σχέσεων –μεταξύ εκπαιδευτικών, δασκάλων, οικογενειών και κοινοτήτων– και ως εκ τούτου θα πρέπει να αναζητούμε σχεσιακή και όχι ιεραρχική γνώση. Αυτό θα μπορούσε να είναι η ενδυνάμωση των εθνικών και τοπικών ερευνητικών ικανοτήτων και να περιλαμβάνονται οι ικανότητες των ανθρώπων οι οποίοι μπορούν να παράγουν και να παρουσιάζουν τη γνώση με τρόπους συγκεκριμένους για διαφορετικά περιβάλλοντα, κουλτούρες και γλώσσες.

Επιπλέον, οι φωνές των κοινοτήτων λαϊκής βάσης και των κοινωνικών κινημάτων είναι σημαντικές πηγές γνώσης και πληροφοριών· η εκπαίδευση θα πρέπει ολοένα και περισσότερο να ακούει, να αντλεί και να συμβάλλει σε αυτές, καθώς βρίσκονται στην πρώτη γραμμή των ρήξεων και των αλλαγών που διαμορφώνουν το μέλλον μας. Τα κινήματα τα οποία αντιτίθενται στην καταστροφή του πλανήτη μας και απορρίπτουν κάθε μορφή προκατάληψης και διακρίσεων είναι μεταξύ των πολλών παραδειγμάτων για τον επανασχεδιασμό του μέλλοντός μας μαζί. Οι συνεργασίες με τέτοιες κοινότητες και κινήματα μπορεί να μην είναι πάντα επίσημες ή θεσμοθετημένες, αλλά θα είναι εξίσου ζωτικής σημασίας για τη συλλογική εργασία της μάθησης σχετικά με τον ρόλο της εκπαίδευσης και τις σχέσεις με τέτοια κινήματα.

Διευρύνοντας τις γνώσεις, τα δεδομένα και τις αποδείξεις

Η ενεργοποίηση μιας νέας ερευνητικής ατζέντας για το μέλλον της εκπαίδευσης και θα αντλήσει από σημαντικές ποσότητες γνώσεων, δεδομένων και αποδείξεων και θα τα δημιουργήσει, σε ένα ευρύ φάσμα από μορφές: ποσοτική και ποιοτική, κανονιστική και περιγραφική, ψηφιοποιήσιμη και εφήμερη, θεωρητική και πρακτική.

Η γνώση πρέπει να διοχετευτεί και να επεκταθεί για να κατανοήσουμε τις παρούσες συνθήκες και να οραματιστούμε νέες μελλοντικές δυνατότητες για την εκπαίδευση. Ιστορικά, ωστόσο, ορισμένες μορφές και πηγές γνώσης έχουν λάβει μεγαλύτερη προσοχή, ενώ άλλες έχουν αποκλειστεί. Η γνώση –μιλώντας τόσο γενικά όσο και ειδικά στην εκπαίδευση– διασταυρώνεται άμεσα με την εξουσία. Οι κυρίαρχες λειτουργίες της εξουσίας πάνω στους ανθρώπους και στον πλανήτη πρέπει να αντικατασταθούν με λειτουργίες εξουσίας από τους ανθρώπους και με τους ανθρώπους, με τρόπους που να μας επιτρέπουν να βρούμε νέες μορφές συμπερίληψης και συμμετοχής στην εκπαίδευση. Θα πρέπει να επανεξετάζεται συνεχώς η φύση της γνώσης, των δεδομένων και των αποδείξεων στην εκπαίδευση ως ερευνητική ατζέντα για την προώθηση του μέλλοντος της εκπαίδευσης στις επόμενες δεκαετίες.

Ενισχύοντας πολύπλοκες οικολογίες γνώσης

Για να οραματιστεί κανείς, πέρα από το παρόν, ένα πιθανό μέλλον με μεγαλύτερη ποικιλομορφία, η έρευνα και η καινοτομία δεν έχουν την πολυτέλεια να αποκλείσουν τους πολλούς τρόπους με τους

οποίους διαφορετικοί ανθρώπινοι πληθυσμοί, κουλτούρες και παραδόσεις ερμηνεύουν και κατανοούν τον κόσμο. Πράγματι, οι κατευθυντήριες γραμμές αυτής της έκθεσης για την παιδαγωγική, τη γνώση, τη συμμετοχή, τη συνεργασία και την αλληλεγγύη έχουν ήδη πλούσιες παραδόσεις γνώσης σε πολλές πολιτισμικές κοσμοθεωρίες και οπτικές. Η αποαποικιοποίηση της γνώσης απαιτεί μεγαλύτερη αναγνώριση της εγκυρότητας και της εφαρμοσιμότητας διαφορετικών πηγών γνώσης στις απαιτήσεις του παρόντος και του μέλλοντος. Απαιτεί μια μετατόπιση και να μη βλέπουμε τις αυτόχθονες επιστημολογίες ως αντικείμενα προς μελέτη αλλά ως βιώσιμες προσεγγίσεις για την κατανόηση και τη γνώση του κόσμου.

Σε πολλούς τομείς, από την ανάπτυξη, την οικονομία, την εκπαίδευση, ορισμένα είδη γνώσης ευνοούνται έναντι άλλων. Συχνά, η γνώση από τον παγκόσμιο Βορρά μεταφέρεται σε αναπτυσσόμενα περιβάλλοντα με την παραδοχή ότι η τοπικά παραγόμενη γνώση είναι ανύπαρκτη ή ελλιπής. Ωστόσο, αυτές οι επιβεβλημένες «λύσεις» συχνά αποτυγχάνουν να συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη αυτών των πλαισίων ή ωφελούν λίγους σε βάρος των ευάλωτων και της περιβαλλοντικής ευημερίας μακροπρόθεσμα.

Η απόδοση αξίας και η αναγνώριση πολλαπλών τρόπων γνώσης δεν πρέπει να ερμηνεύονται ως εναγκαλισμός του ακραίου σχετικισμού ή εγκατάλειψη της δέσμευσης στην αλήθεια. Τουναντίον. Οι αυτόχθονες και πλουραλιστικοί τρόποι γνώσης αμφισβητούν παραδοχές σε μοντέλα και πρακτικές ανάπτυξης που δεν έχουν καταφέρει να αντιμετωπίσουν επαρκώς την πραγματικότητά τους. Για παράδειγμα, έχει γίνει σύνηθες σε πολλές δυτικές παραδόσεις σκέψης, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, να σκεφτόμαστε με όρους διχοτόμησης: θεωρία και πράξη, ατομικό και συλλογικό, τέχνες και επιστήμες, άνθρωπος και φύση, προοδευτικός και συντηρητικός, γνώση και συναίσθημα, διανοητικός και σωματικός, πνευματικός και υλικός, σύγχρονος και παραδοσιακός κ.ά. Απαραίτητη συνεισφορά πολλών μη δυτικών οπτικών ήταν να αμφισβητήσουν την ίδια τη λογική βάση αυτών των διπόλων, φωτίζοντας εκ νέου τις αμοιβαίες σχέσεις και τις γενεσιουργές εντάσεις τους, ως συνεκτικά μέρη ενός πολύπλοκου, αλληλένδετου κόσμου.

Σε περιόδους κρίσης, για παράδειγμα, οι τοπικές κοινωνίες είναι συχνά σε θέση να διοχετεύουν τεράστια αποθέματα εμπειρίας, γνώσης και δημιουργικότητας για τον μετριασμό των επιπτώσεων και την προσαρμογή της εκπαίδευσης σε έκτακτες ανάγκες. Η επί μακρόν συσσωρευμένη προγονική γνώση σχετικά με τις βιώσιμες γεωργικές διεργασίες, την κοινωνική αμοιβαιότητα και τους τρόπους συμβίωσης με τον φυσικό κόσμο είναι, μεταξύ άλλων, σημαντική πηγή συσσωρευμένης γνώσης την οποία η ανθρωπότητα χρειάζεται περισσότερο από ποτέ. Ωστόσο, ολόκληρα τμήματα τέτοιων γνώσεων έχουν πλήρως παραγνωριστεί, εξοστρακισθεί και παραλειφθεί από την τυπική εκπαίδευση.

Η έρευνα για το μέλλον της εκπαίδευσης θα απαιτήσει ανανέωση και συμπερίληψη διαφορετικών τύπων και πηγών γνώσης σχετικά με τις βασικές προτεραιότητες που προσδιορίζονται στην παρούσα έκθεση. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενα κεφάλαια, αυτό εξαρτάται από τη δυναμική συμμετοχή σε μια κοινή γνώση που βασίζεται σε δίκαιους και ισότιμους όρους. Η επιτυχής παραγωγή γνώσης για το μέλλον της εκπαίδευσης θα πρέπει να γίνει συνειδητά συμπεριληπτική, κοινωνικά και πολιτισμικά ποικιλόμορφη, διεπιστημονική, διεπαγγελματική, και ικανή να προωθήσει την επικοινωνία, τη συνεργασία, την κυριότητα και την αμοιβαία μάθηση.

Οι αυτόχθονες και
πλουραλιστικοί τρόποι
γνώσης αμφισβητούν
παραδοχές σε μοντέλα και
πρακτικές ανάπτυξης.

Στατιστικά δεδομένα, δείκτες και ανάλυση

Τα στατιστικά δεδομένα έχουν τη δύναμη να παρουσιάζουν ένα στιγμιότυπο σχετικά με έναν συγκεκριμένο δείκτη και, όταν εξετάζονται σε σχέση με άλλα δεδομένα, μπορούν να προσφέρουν ανεκτίμητες πληροφορίες σχετικά με συσχετισμούς, αλλαγές και συνθήκες σε χρόνους και τόπους. Μπορούν να απεικονίσουν τις κατευθύνσεις που έχουν λάβει ορισμένοι δείκτες με την πάροδο του χρόνου και μπορούν να προβλέψουν μια σειρά από πιθανά αποτελέσματα σύμφωνα με διαφορετικά σενάρια, επιλογές, γεγονότα ή παρεμβάσεις.

Το Ινστιτούτο Στατιστικής της UNESCO (UIS) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη συλλογή και τη δημοσιοποίηση στατιστικών στοιχείων ζωτικής σημασίας αναφορικά με μια σειρά δεικτών για την εκπαίδευση. Η προσέγγιση του UIS ήταν προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης επάρκειας για τη συλλογή και την επιβεβαίωση στατιστικών σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Ο αυξανόμενος διαχωρισμός ανά φύλο, τοποθεσία, επίπεδο εισοδήματος και άλλα χαρακτηριστικά συμβάλλει στην κατανόηση των θεμάτων δικαιοσύνης και ισότητας. Το έργο του UIS για τη συνεχή βελτίωση των ορισμών, ενώ ταυτόχρονα διασφαλίζει τη στατιστική ακεραιότητα για την ουσιαστική ανάλυση, είναι ζωτικής σημασίας για την εξέλιξη και τη διασφάλιση της ποιότητας και της χρησιμότητάς τους. Η υποστήριξη της συνέχισης του έργου του θα είναι απαραίτητη για την παροχή πληροφοριών ζωτικής σημασίας σχετικά με τους πιο κρίσιμους εκπαιδευτικούς δείκτες μας και για τη διασφάλιση ότι αυτά τα δεδομένα είναι διαθέσιμα σε όλους.

Ταυτόχρονα, οι προσεγγίσεις των στατιστικών και ποσοτικών δεδομένων τις επόμενες δεκαετίες πρέπει να αποφεύγουν αυστηρά τον αναγωγισμό. Η κατηγοριοποίηση είναι χρήσιμη για την ανάλυση, αλλά, ταυτόχρονα, δεν πρέπει να θεωρείται αμετάβλητη και σταθερή. Οι κατηγορίες, στην πραγματικότητα, είναι πάντα λιγότερο απόλυτες, πολύπλοκες και ασαφείς από ό,τι μπορεί να εξηγήσει η ποσοτικοποίηση. Το έργο της συλλογής και της επιβεβαίωσης των στατιστικών δεδομένων, ειδικά σε μεγάλη κλίμακα, μπορεί επίσης να είναι εντάσεως εργασίας και δαπανηρό. Όπου είναι δυνατόν, οι προσπάθειες συλλογής δεδομένων πρέπει να ενδυναμώσουν και να ενισχύσουν τις υπάρχουσες εθνικές πηγές δεδομένων για να αποφευχθούν οι υψηλές απαιτήσεις και το κόστος της ύπαρξης παράλληλων συνόλων δεδομένων.

Ομοίως, θα χρειαστεί προσεκτική εξέταση για τον εντοπισμό σημαντικών δεικτών με τρόπους που να αντιστοιχούν στις τοπικές εκπαιδευτικές προτεραιότητες καθώς και στους διεθνείς στόχους. Τέτοιες προσεγγίσεις πρέπει να αναγνωρίζουν ότι δεν αξίζει να μετριούνται τα πάντα και ότι δεν μπορούν να ποσοτικοποιηθούν όλα όσα αξίζουν στην εκπαίδευση. Η χωρίς έπαρση προσέγγιση όσων συλλέγουν και χρησιμοποιούν στατιστικά στοιχεία, επομένως, είναι το κλειδί για να αντιληφθούμε τις προκύπτουσες γνώσεις ως σημείο εκκίνησης για περαιτέρω έρευνα και εξερεύνηση για την προώθηση των εκπαιδευτικών στόχων και προτεραιοτήτων. Η εμπειριστατωμένη εργασία των τμημάτων της UNESCO, μεταξύ άλλων φορέων και ερευνητών, μπορεί να δώσει ζωή στις εκπαιδευτικές στατιστικές, κάνοντας προβολές όπου είναι δυνατόν αλλά και λέγοντας ιστορίες που διασαφηνίζουν και αμφισβητούν την επεξηγηματική τους δύναμη.

Τα μεγάλα δεδομένα και η μεταβαλλόμενη φύση της γνώσης

Οι τεχνολογικές εξελίξεις έχουν δημιουργήσει νέες παραδοχές σχετικά με το τι είναι η γνώση και πώς πρέπει να δημιουργείται. Οι σύγχρονες τεχνολογίες μας έχουν συμβάλει στις προσδοκίες ότι οι πληροφορίες, οι γνώσεις και οι κατανοήσεις που δημιουργούνται θα είναι βαθιές (προερχόμενες από πολλαπλά σημεία δεδομένων, όχι από μεμονωμένες εμπειρίες), αναζητήσιμες (ανακτήσιμες και εύκολο να βρεθούν), αποθηκεύσιμες (με δυνατότητα αρχειοθέτησης), διαβιβάσιμες (απρόσκοπτα κοινόχρηστες) και εξατομικεύσιμες (βελτιστοποιημένες για προσωπική χρήση). Καθεμία από αυτές τις ιδιότητες αξίζει προσεκτική εξέταση επειδή πλαισιώνει και διαμορφώνει ιδέες για την εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων των σκοπών και των διεργασιών της, επιτρέποντας κάποιες δυνατότητες και αποκλείοντας άλλες.

Η διευρυμένη πρόσβαση σε ψηφιακά εργαλεία έχει προσφέρει στους ερευνητές μια άνευ προηγουμένου δύναμη να οργανώνουν, να συνθέτουν και να επεξεργάζονται ευρύτερα σύνολα εκπαιδευτικών δεδομένων από ποτέ. Η δύναμη των ψηφιακών μεθόδων, των εργαλείων, της συλλογής και αποθήκευσης δεδομένων και της αλγοριθμικής τους επεξεργασίας έχει προκαλέσει μεγάλο ενθουσιασμό όσον αφορά το πώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την προώθηση της κατανόησης, της πρακτικής και της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών μεθόδων και προσεγγίσεων. Η επεξεργασία και η χαρτογράφηση των στατιστικών δεδομένων, η γεωγραφική χαρτογράφηση, η χαρτογράφηση δικτύου, η αναζήτηση μοτίβων και η ανίχνευση λέξεων-κλειδιών είναι μεταξύ των εργαλείων που μπορούν να αξιοποιήσουν οι ερευνητές. Υπάρχουν, επίσης, πολλές δυνατότητες για έρευνα σχετικά με τις όλο και πιο ψηφιοποιημένες πτυχές του εκπαιδευτικού μας βίου.

Σήμερα τα εγκώμια για τα «μεγάλα δεδομένα» (big data) πλέκονται σε αίθουσες διαλέξεων πανεπιστημίων, κυβερνητικά γραφεία και κεντρικά γραφεία εταιρειών. Αυτή η συνήθεια έχει δύο επιπτώσεις. Η πρώτη είναι να προϋποθέσουμε ότι, χωρίς μεγάλο αριθμό σημείων δεδομένων ή μεγάλη συγκέντρωση προφίλ, μικροσυμπεριφορών, πληκτρολογήσεων, δεδομένων κινήσεων ματιών ή λοιπών στοιχείων ηλεκτρονικής συμπεριφοράς, κανένα μοτίβο δεν μπορεί να διακριθεί. Σύμφωνα με μια λογική της ανάλυσης δεδομένων, χωρίς μοτίβα δεν υπάρχει νόημα. Η δεύτερη επίπτωση είναι η περισσότερο λανθάνουσα τάση να αντιμετωπίζουμε τα δεδομένα, ειδικά τα ποσοτικοποιησιμα δεδομένα που τα πάνε καλά με την ψηφιακή τεχνολογία, ως τη σημαντικότερη μορφή γνώσης. Γίναμε μάρτυρες της γέννησης της επιστήμης των δεδομένων ως ειδικού τομέα τεχνικής εμπειρογνωμοσύνης και, όπως σε πολλούς τομείς, η επιστήμη των δεδομένων έχει τεράστια επιρροή στη διαμόρφωση συναρπαστικών αφηγήσεων και εξηγήσεων στην εκπαίδευση.

Όπως με κάθε εργαλείο, είναι σημαντικό για τους ερευνητές να διευκρινίζουν τι μπορεί και τι δεν μπορεί να επιτευχθεί μέσω των ψηφιακών ερευνητικών οργάνων. Ανάλογα με τον σκοπό μιας δεδομένης έρευνας, η μεγαλύτερη ποσότητα δεδομένων δεν οδηγεί απαραίτητα σε καλύτερη ή ακριβέστερη ανάλυση. Η θέση μας είναι υπέρ μιας ερευνητικής ατζέντας και κουλτούρας με επίκεντρο τον σκοπό και όχι τα εργαλεία. Οι γνώσεις στις οποίες μπορούν να καταλήξουν οι υπολογιστές δεν είναι οι ίδιες με αυτές που είναι διαθέσιμες στους ανθρώπους. Μερικές φορές το λογισμικό μπορεί να αποκαλύψει εκπληκτικά και διαφωτιστικά ευρήματα λόγω της ικανότητάς του να επεξεργάζεται δεδομένα σε μεγαλύτερες κλίμακες και ρυθμούς από ό,τι οι άνθρωποι θα μπορούσαν ποτέ μέσω αναλογικών μεθόδων. Άλλες φορές, ο ανθρώπινος νους μπορεί να κατανοήσει τα συγκείμενα, το νόημα, τις αξίες και τις επιπτώσεις με τρόπους πολύ περίπλοκους για την τεχνητή νοημοσύνη.

Καθώς οι ερευνητές αξιοποιούν τις τεράστιες δυνατότητες των μεγάλων δεδομένων και των ψηφιακών εργαλείων στην εκπαίδευση, πρέπει να αντισταθούμε στη γοητεία του ψηφιακού λογισμικού ανάλυσης για την παρουσίαση της υποτιθέμενης αντικειμενικότητας. Ειδικότερα, πρέπει να αξιολογούμε συνεχώς τις προκαταλήψεις και τα τυφλά σημεία των μεθόδων της ψηφιακής μας έρευνας υπό το πρίσμα της δικαιοσύνης και της ισότητας, για να λάβουμε υπόψη ότι βρίσκεται πέρα από την εμβέλεια του προγραμματισμού του. Εάν συνεχιστούν αυτές οι τάσεις, υπάρχει σημαντικός κίνδυνος το 2050 μεγάλο μέρος της γνώσης μας να έχει μετατραπεί σε ποσοτικές, φιλικές προς τους αλγόριθμους, στοιχειώδεις, εύκολα αποθηκεύσιμες, γρήγορα κοινοποιήσιμες μορφές που είναι προσβάσιμες μόνο με τη μεσολάβηση ψηφιακών συσκευών. Θα πρέπει να ανησυχούμε για το ότι το εκρηκτικό πεδίο της τεχνητής νοημοσύνης επιδιώκει να κάνει αυτές τις ιδιότητες αυτοσυντηρούμενες, αυτόνομες και ανεξάρτητες από την ανθρώπινη διαχείριση. Τα επόμενα τριάντα χρόνια, θα χρειαστεί να επαγρυπνούμε συνεχώς απέναντι στους ηθικούς κινδύνους τέτοιων φιλοδοξιών.

Καινοτόμο εκπαιδευτικό μέλλον

Η καινοτομία στην εκπαίδευση αντανακλά την ικανότητα να πειραματιζόμαστε, να μοιραζόμαστε, να προσφέρουμε και να εμπνέουμε τους άλλους. Μπορεί να εφαρμόζεται σε κάθε τοποθεσία και κλίμακα, από τον εκπαιδευτικό που εργάζεται με έναν μεμονωμένο μαθητή ή τάξη έως τις προσεγγίσεις σε επίπεδο σχολείου ή χώρας. Η καινοτομία είναι συχνά καρπός της στενής συνεργασίας και της έμπνευσης από τις εμπειρίες και τις επιτυχίες άλλων εκπαιδευτών, υπευθύνων χάραξης πολιτικής, ερευνητών και σχολείων σε διαφορετικά πλαίσια.

Ανάπτυξη, δανεισμός και προσαρμογή πολιτικής και προγραμματισμού

Η επέκταση των εκπαιδευτικών εμπειριών και καινοτομιών σε νέα περιβάλλοντα μέσω της ανταλλαγής πρακτικών και πολιτικών θα είναι ζωτικής σημασίας. Η παρόρμηση να μαθαίνουμε συγκριτικά έχει τη δύναμη να «κάνει το οικείο παράξενο», διευρύνοντας τις οπτικές και εξετάζοντας δεδομένες ιδιοσυγκρασίες και παραδοχές. Η προσαρμογή και ο δανεισμός θα πρέπει να θεωρούνται ως διεργασίες μάθησης και καινοτομίας από μόνες τους. Μπορούμε όλοι να γιορτάσουμε και να αντλήσουμε έμπνευση από εμπειρίες άλλων τόπων, υπό το φως των κανονιστικών αρχών που προσδιορίζονται σε αυτήν την έκθεση, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τις συνθήκες, τις εμπειρίες και την υπάρχουσα γνώση.

Οι παράγοντες εντός των εκπαιδευτικών συστημάτων αποτελούν, επίσης, σημαντικές πηγές καινοτόμων προσεγγίσεων και γνώσεων. Οι καινοτομίες που επιβάλλονται εξ ολοκλήρου από το «εξωτερικό» του πεδίου θα είναι αναγκαστικά περιορισμένες, ή ακόμη και στρεβλές, αναφορικά με τις γνώσεις και τις προτεινόμενες λύσεις τους. Η εκπαιδευτική γνώση παράγεται και νομιμοποιείται με διάφορους τρόπους. Οι κεντρικοί της παράγοντες –εκπαιδευτικοί, μαθητές, διευθυντές, σχολεία κ.ά.– συμμετέχουν όλοι στην παραγωγή έρευνας και καινοτομίας. Η ανάπτυξη και η μεταρρύθμιση του αναλυτικού προγράμματος μπορούν να εμπλουτιστούν ιδιαίτερα μέσω της συμβολής αυτών που το χρησιμοποιούν, καθώς εμπλέκονται βαθύτερα με την κοινή μας γνώση. Οι κυβερνήσεις έχουν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο από αυτή την άποψη, παρέχοντας επαρκή υποστήριξη στους

εκπαιδευτικούς και στα σχολεία ώστε να συμμετέχουν στον διάλογο και στην αναθεώρηση των συστημάτων και των διεργασιών της δημόσιας εκπαίδευσης.

Το ζήτημα της κλίμακας ανακύπτει συχνά στην έρευνα και την καινοτομία. Η πολλά υποσχόμενη εμπειρία μπορεί να αξιοποιηθεί και να μοιραστεί. Ωστόσο, οι ίδιες οι «βέλτιστες πρακτικές» συχνά επικεντρώνονται περισσότερο στα αποτελέσματα παρά στη λεπτομερή περιγραφή της διεργασίας ή των συνθηκών που οδήγησαν σε αυτά. Η αύξηση των δικτύων συνεργασίας και των κοινοτήτων μάθησης –μεταξύ εκπαιδευτικών, σχολείων, ειδικών στον αλφαριθμητισμό, υπευθύνων χάραξης πολιτικής κ.ά.– μπορεί να βοηθήσει στην υποστήριξη της έρευνας σε πραγματικό χρόνο και της εφαρμογής γνώσεων για τα αναλυτικά προγράμματα, τον εκπαιδευτικό προγραμματισμό και την εκπαιδευτική πολιτική που προέρχονται από διαφορετικά πλαίσια. Μια ηθική ταπεινότητας μπορεί να βοηθήσει στην προστασία από ανιστορικές και αποσυγκειμενοποιημένες πα-
ραδοχές, από τις οποίες εξαρτάται κάθε εκπαιδευτική καινοτομία.

Τα πανεπιστήμια, τα ερευνητικά ιδρύματα και οι εταίροι τους καλούνται να δώσουν ιδιαίτερη έμφαση στην έρευνα και την καινοτομία για να υποστηρίξουν την ανανέωση της εκπαίδευσης ως κοινού αγαθού και τη συνοικοδόμηση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση. Μπορούν να γίνουν πιο αποτελεσματικοί, ωστόσο, όταν τοποθετηθούν σε σχέση και σε διάλογο με εκείνους που ήδη εργάζονται, σκέφτονται, στοχάζονται στην εκπαίδευση – με εκπαιδευτικούς, μαθητές, σχολεία, οικογένειες, κοινότητες. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενα κεφάλαια, αυτό θα απαιτήσει μια ανανέωση της δημόσιας αποστολής των πανεπιστημίων προς τη δημιουργία ανοιχτής και προσβάσιμης κοινής γνώσης και την εκπαίδευση νέων γενεών ερευνητών και επαγγελματιών που έχουν δεσμευτεί για την προώθηση της γνώσης προς όφελος των εαυτών τους και της ανθρωπότητας.

Οι διεθνείς οργανισμοί έχουν, επίσης, έναν μοναδικό και ισχυρό ρόλο να διαδραματίσουν στην προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας στην εκπαίδευση προς ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο στην εκπαίδευση. Ύστερα από αυτήν την έκθεση, η UNESCO καλείται να αναπτύξει ένα γραφείο διασύνδεσης εμπειριών όπου θα μπορούν να συνδιαλέγονται μεταξύ τους και να υλοποιούν –ο κάθε οργανισμός με τον δικό του τρόπο– τις προτάσεις που διατυπώνονται σε αυτήν την έκθεση. Η ταχύτητα της αλλαγής του κόσμου και η εμφάνιση νέων γνώσεων απαιτεί να είναι αυτή η έκθεση δυναμική και να μπορεί να ξαναγράφεται κάθε στιγμή.

Τα πανεπιστήμια,
τα ερευνητικά ιδρύματα
και οι εταίροι τους
καλούνται να δώσουν
ιδιαίτερη έμφαση
στην έρευνα και
την καινοτομία
για να υποστηρίξουν
την ανανέωση
της εκπαίδευσης
ως κοινού αγαθού.

Αξιολόγηση, πειραματισμός και κατάταξη

Η αξιολόγηση και ο αναστοχασμός αντιπροσωπεύουν απαραίτητες διεργασίες στον κύκλο ζωής των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και των πολιτικών. Οι αξιολογήσεις μπορούν να βοηθήσουν να διασφαλιστεί ότι οι στόχοι που λειτουργούν ως κίνητρο για ένα πρόγραμμα ή έναν σχεδιασμό πολιτικής είναι αυτοί που υλοποιούνται στην πράξη. Μπορούν να κατανοήσουν και να περιγράψουν τα αποτελέσματα ενός προγράμματος και ενός σχεδιασμού και, κυρίως, πρέπει να λογοδοτούν για

τα επιδιωκόμενα και τα ακούσια αποτελέσματα. Για παράδειγμα, εάν ένα πρόγραμμα ή μια πολιτική αποφέρει σαφή οφέλη για ορισμένους με τίμημα την αύξηση της συνολικής ανισότητας ή εάν παρέχει κίνητρα για βραχυπρόθεσμες επιδόσεις σε βάρος της μακροπρόθεσμης ανθεκτικότητας, πρέπει να αναθεωρηθούν τάχιστα οι παραδοχές μιας τέτοιας παρέμβασης.

Σύμφωνα με τη συνεργατική ηθική αυτής της έκθεσης, η αξιολόγηση θα πρέπει να αξιοποιεί τις αναστοχαστικές ικανότητες εκείνων που βρίσκονται εντός των εκπαιδευτικών συστημάτων –εκπαιδευτικών, μαθητών και σχολείων– όχι μόνο για να εντοπίζουν τις προκλήσεις, τις αδυναμίες ή τα δυνατά σημεία μιας καινοτομίας, αλλά και για να προτείνουν σημαντικές δυνατότητες για τις αλλαγές, τις βελτιώσεις ή την απόρριψή της. Επιπλέον, είναι σημαντικό να υπάρχει ένα σαφές αναλυτικό πλαίσιο το οποίο θα διασφαλίζει τη συνοχή ανάμεσα στους σκοπούς του σχεδιασμού, της αξιολόγησης και των συστάσεων μιας καινοτομίας.

Οι δοκιμές, οι πειραματισμοί και οι τυχαίοποιημένες δοκιμές ελέγχου μπορούν να βοηθήσουν στην επικύρωση των υποθέσεων, στην προσαρμογή των τεχνικών, στη διόρθωση λανθασμένων υπολογισμών και στην κατανόηση των ορίων της γενίκευσης. Η ικανότητα απομόνωσης μεταβλητών σε πολύπλοκα συστήματα, ωστόσο, απαιτεί προσεκτική σκέψη και εξελιγμένο σχεδιασμό. Ιδιαίτερα, κατά την προώθηση μιας κουλτούρας συνεργασίας για την καθιέρωση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση, θα πρέπει να θυμηθούμε την ηθική αρχή ότι δεν πειραματιζόμαστε με ανθρώπους. Όλοι οι άνθρωποι –μαθητές, εκπαιδευτικοί και οικογένειες– θα πρέπει να γίνονται αντιληπτοί ως πλήρεις συμμετέχοντες στη μάθηση για τη δική τους εκπαίδευση και ανάπτυξη. Η χρήση «φυσικών» πειραμάτων ώστε να γίνουν κατανοητές οι ευρύτερες παρεμβάσεις ή αλλαγές, που γίνονται ήδη αισθητές στις εκπαιδευτικές εμπειρίες, μπορεί, επίσης, να αποφέρει πληροφορίες τα επόμενα χρόνια, ιδιαίτερα υπό το φως των σημαντικών αλλαγών και διαταραχών που διαφαίνονται στον ορίζοντα. Αυτού του είδους οι αναλύσεις μπορούν να προσφέρουν περισσότερες γνώσεις για μελλοντικές προοπτικές ως προς την κατανόησή μας σχετικά με την ανθεκτικότητα και την ανταπόκριση της εκπαίδευσης στην αλλαγή.

Μπορούν, επίσης, να γίνουν χρήσιμες συγκρίσεις οι οποίες θα προσφέρουν άλλες οπτικές γωνίες για προβληματισμό, βελτίωση ή έμπνευση ή θα επισημάνουν τομείς προτεραιότητας για μεγαλύτερη διερεύνηση, προσοχή ή υποστήριξη. Πολύ συχνά, ωστόσο, οι συγκρίσεις και οι ταξινομήσεις χρησιμοποιούνται τιμωρητικά, αποτρέποντας την οικονομική υποστήριξη ή τη συμμετοχή της οικογένειας στα περιβάλλοντα που χρειάζεται περισσότερο. Η σύγκριση προσφέρει ελάχιστα όταν ισοπεδώνει την εμπειρία, ομογενοποιεί τις προσδοκίες και αγνοεί την ποικιλομορφία του συγκείμενου, των πόρων και των ιστορικών παραγόντων.

Θα είναι, επίσης, σημαντικό να επανεξετάσουμε τους τρόπους με τους οποίους πραγματοποιούνται οι συγκριτικές κατατάξεις στην ανώτατη εκπαίδευση. Είναι δύσκολο να γίνουν συγκρίσεις καλόπιστα, ηθικά και χωρίς την επιβολή της ομοιογένειας. Οι συγκρίσεις γίνονται προβληματικές όταν πολύ διαφορετικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, που λειτουργούν σε αντίθετα πλαίσια, αισθάνονται υποχρεωμένα να ανταγωνιστούν σε διεθνείς κατατάξεις ανεξάρτητα από τις δικές τους ιδιαίτερες συνθήκες. Τα ελιτίστικα πρότυπα των πανεπιστημίων με υψηλής έντασης έρευνα και κατάλληλους πόρους επηρεάζουν δυσανάλογα τις φιλοδοξίες άλλων ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης, συχνά εις βάρος της τοπικής συνάφειας και της κάλυψης των αναγκών των τοπικών φοιτητών και των κοινότητά τους.

Ωστόσο, τα ίδια τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης δεν ευθύνονται αποκλειστικά για τις κατατάξεις και τη θεσμική ομοιογένεια που βασίζεται στον ανταγωνισμό. Οι κυβερνήσεις και η παγκόσμια κοινότητα πολιτικής πρέπει, επίσης, να εστιάσουν λιγότερο μυωπικά στον πόλο εντάσεως έρευνας των συστημάτων της ανώτατης εκπαίδευσης. Θα χρειαστεί να δοθεί περισσότερη προσοχή στην πλειονότητα των ιδρυμάτων τα οποία παρακολουθεί το μεγαλύτερο μέρος του παγκόσμιου πληθυσμού. Πόσο καλά τα ιδρύματα εξυπηρετούν τη μάθηση των φοιτητών τους, το επαγγελματικό τους μέλλον και τις κοινότητές τους, πόσο καλά τα ιδρύματα υποστηρίζουν τον πολιτικό λόγο και την πολιτική συζήτηση, πόσο καλά τα ιδρύματα προάγουν την περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική δικαιοσύνη – αυτά συχνά δεν λαμβάνονται σοβαρά υπόψη αλλά αποτελούν εξαιρετικά πολύτιμα σημεία σύγκρισης από τα οποία όλοι μπορούν να μάθουν. Η αξιολόγηση στην ανώτατη εκπαίδευση πρέπει να υπερβαίνει τις ανταγωνιστικές κατατάξεις και αντίθετα να επιδιώκει τη βελτίωση των διδακτικών και ερευνητικών ικανοτήτων όλων των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης για την εκπλήρωση της δημόσιας αποστολής τους.

Αρχές για διάλογο και δράση

Καθώς στρέφουμε το βλέμμα προς το 2050, υπάρχουν τέσσερις βασικές προτεραιότητες που σχετίζονται με την έρευνα και την καινοτομία για το μέλλον της εκπαίδευσης:

- **Η Επιτροπή ζητά μια γενικευμένη, παγκόσμια, συλλογική ερευνητική ατζέντα για το μέλλον της εκπαίδευσης.** Αυτό το ερευνητικό πρόγραμμα πρέπει να επικεντρώνεται στο δικαίωμα στην εκπαίδευση για όλους, θα πρέπει να διερευνά μελλοντικές ρήξεις και αλλαγές, και να προάγει την κατανόηση και την εμπειρία με τις αρχές που διατυπώνονται στο Μέρος II αυτής της έκθεσης. Στο πνεύμα αυτής της έκθεσης, αυτό το ερευνητικό πρόγραμμα πρέπει να αναδιατυπώσει τις προτεραιότητές του υπό το πρίσμα του γραμματισμού και της σκέψης για το μέλλον.
- **Η γνώση, τα δεδομένα και τα στοιχεία για το μέλλον της εκπαίδευσης πρέπει να περιλαμβάνουν διαφορετικές πηγές και τρόπους γνώσης.** Οι γνώσεις από διαφορετικές οπτικές γωνίες μπορούν να προσφέρουν διαφορετικά πλεονεκτήματα σε μια κοινή κατανόηση της εκπαίδευσης, αντί να αποκλείουν και να παραγκωνίζουν η μία την άλλη.
- **Η εκπαιδευτική καινοτομία πρέπει να αντικατοπτρίζει ένα πολύ ευρύτερο φάσμα δυνατοτήτων σε διαφορετικά περιβάλλοντα και μέρη.** Οι συγκρίσεις και οι εμπειρίες μπορούν να εμπνεύσουν η μία την άλλη, αλλά πρέπει να ανταποκρίνονται κατάλληλα στις ξεχωριστές κοινωνικές και ιστορικές πραγματικότητες ενός δεδομένου συγκεκριμένου.
- **Η έρευνα για ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση πρέπει να αναδιατυπωθεί και όλοι οι παράγοντες πρέπει να την υποστηρίζουν.** Οι σπόροι έχουν ήδη σπαρθεί, ιδιαίτερα μεταξύ εκπαιδευτικών, μαθητών και σχολείων. Ειδικές ευθύνες βαρύνουν τα ερευνητικά ιδρύματα, τις κυβερνήσεις και τους διεθνείς οργανισμούς για να συμμετάσχουν και να υποστηρίξουν μια ερευνητική ατζέντα που ενθαρρύνει την από κοινού δόμηση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση.

Κεφάλαιο 9

Πρόσκληση για παγκόσμια αλληλεγγύη και διεθνή συνεργασία

Ένα Νέο Κοινωνικό Συμβόλαιο εντός των κοινωνιών θα επιτρέπει στους νέους να ζουν με αξιοπρέπεια· θα εξασφαλίζει ότι οι γυναίκες

έχουν τις ίδιες προοπτικές και ευκαιρίες με τους άνδρες· και θα προστατεύει τους ασθενείς, τους ευάλωτους και τις μειονότητες κάθε τύπου... Μέσα σε μια γενιά, όλα τα παιδιά σε χώρες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος θα μπορούσαν να έχουν πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα. Αυτό είναι εφικτό. Πρέπει απλώς να αποφασίσουμε να το κάνουμε... Για να γεφυρωθούν αυτά τα χάσματα και για να καταστεί δυνατό το Νέο Κοινωνικό Συμβόλαιο, χρειαζόμαστε μια Νέα Παγκόσμια Συμφωνία ώστε να διασφαλίσουμε ότι η εξουσία, ο πλούτος και οι ευκαιρίες μοιράζονται ευρύτερα και δικαιότερα σε διεθνές επίπεδο.

António Guterres, Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, Διάλεξη Nelson Mandela, 18 Ιουλίου 2020.

Για την επίτευξη ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση, η Επιτροπή ζητά μια ανανεωμένη δέσμευση για παγκόσμια συνεργασία με στόχο την υποστήριξη της εκπαίδευσης ως κοινού αγαθού, η οποία θα στηρίζεται σε πιο δίκαιη και ισότιμη συνεργασία μεταξύ κρατικών και μη κρατικών φορέων σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Η αρχή της εκπαίδευσης ως κοινού αγαθού είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την παγκόσμια ευθύνη. Το 2020 και το 2021, γίναμε μάρτυρες μιας άνευ προηγουμένου κινητοποίησης επιστημονικών κοινοτήτων σε όλο τον κόσμο για την ανάπτυξη εμβολίων για την πανδημία COVID-19, με την υποστήριξη των κυβερνήσεων, των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων και της κοινωνίας των πολιτών. Ωστόσο,

αυτό το εντυπωσιακό παράδειγμα του τι μπορεί να κάνει η παγκόσμια επιστημονική συνεργασία όταν διακυβεύεται το μέλλον της ανθρωπότητας έχει αμβλυνθεί από την πολύ πιο δύσκολη πρόκληση της διασφάλισης της ισότητας διεθνώς κατά την παράδοση των ίδιων των εμβολίων. Παρά την ευρεία αναγνώριση ότι κανείς δεν είναι ασφαλής μέχρι να είναι όλοι ασφαλείς, ο εθνικισμός των εμβολίων έχει αναδείξει σοβαρά κενά στην ικανότητά μας να εργαζόμαστε συλλογικά για το παγκόσμιο κοινό καλό.

Ο εθνικισμός των εμβολίων έχει αναδείξει σοβαρά κενά στην ικανότητά μας να εργαζόμαστε συλλογικά.

Η εκπαίδευση καλλιεργεί την ανθρώπινη ευρηματικότητα και τις δυνατότητές μας για συλλογική δράση, που είναι και τα απαραίτητα για την αντιμετώπιση των μεγάλων προκλήσεων της εποχής μας. Επομένως σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη στιγμή στην ανθρώπινη ιστορία, η οικοδόμηση ενός ευημερούντος, δίκαιου, βιώσιμου και ειρηνικού κόσμου απαιτεί από όλα τα ανθρώπινα όντα, ανεξάρτητα από την καταγωγή, την κουλτούρα και την κατάστασή

τους, να συμμετέχουν σε ποιοτική εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Η πρόσβαση στην επίσημη εκπαίδευση και μάθηση θα πρέπει να συμπληρωθεί από την ισότιμη πρόσβαση στη γνώση και στην πληροφόρηση: όλοι παντού θα χρειάζονται ψηφιακή πρόσβαση. Όπως η υγεία οποιουδήποτε συνδέεται με την υγεία όλων, η μελλοντική μας επιβίωση εξαρτάται από την ικανοποίηση των εκπαιδευτικών αναγκών κάθε παιδιού, νέου και ενήλικου σε όλο τον κόσμο, έτσι ώστε να μπορούν να συμμετέχουν ευσυνείδητα και ενεργά στη διαμόρφωση και τη διαχείριση του κοινού μας μέλλοντος.

Αυτή η συνειδητοποίηση της εκπαίδευσης ως κοινού αγαθού πρέπει να αποτελέσει το θεμέλιο για την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας στην εκπαίδευση και της δημόσιας χρηματοδότησης της εκπαίδευσης, εγχώριας και διεθνούς. Η διασφάλιση ότι όλα τα παιδιά και οι νέοι έχουν πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση αποτελεί βασικό πυλώνα μιας πιο δίκαιης και βιώσιμης παγκόσμιας τάξης, όπως υποστήριξε πρόσφατα ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες. Η υποχρέωση για σεβασμό, προστασία και εκπλήρωση του δικαιώματος στην εκπαίδευση δεν βαρύνει μόνο κάθε κράτος αλλά και τη διεθνή κοινότητα.

Αντιμετωπίζοντας μια ολοένα και πιο επισφαλής παγκόσμια τάξη

Η διεθνής εκπαιδευτική συνεργασία λειτουργεί μέσα σε μια ολοένα και πιο επισφαλής παγκόσμια τάξη πραγμάτων, με την έννοια μιας παγκόσμιας κοινωνίας η οποία εδράζεται σε κοινές παγκόσμιες

αξίες, βαθιά διαβρωμένες. Παγκόσμια φόρουμ, όπως τα Ηνωμένα Έθνη, που είναι υπεύθυνα για τη θέσπιση κοινών στόχων και την οργάνωση παγκόσμιας συλλογικής δράσης, αντιμετωπίζουν σκληρή κριτική και δημοσιονομικούς περιορισμούς.

Οι μη κρατικοί φορείς και η κοινωνία των πολιτών –όσοι είναι επιφορτισμένοι με τη διεπαφή με το εξωτερικό περιβάλλον και οι τυπικοί επιχειρηματίες που είναι υπεύθυνοι για την προώθηση τόσο των εγχώριων όσο και των διεθνών ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά τον 20ό αιώνα– αγωνίζονται να οικοδομήσουν μόνιμες συμμαχίες και συνασπισμούς μέσα σε μια ολοένα και πιο κατακερματισμένη παγκόσμια τάξη πραγμάτων. Το περιθώριο ελιγμών τους θα επηρεαστεί από την οικονομική πραγματικότητα ενός μετα-πανδημικού κόσμου, ως μια διεθνής χρηματοδότηση για τις συμβάσεις εργασίας τους. Εν τω μεταξύ, οι φιλοχρήματοι μη κρατικοί φορείς ολοένα και αυξάνονται, λειτουργώντας ως ανεξάρτητοι τυπικοί εργολάβοι και εκπαιδευτές, όλο και πιο ικανοί να εκμεταλλεύονται τις ψηφιακές τεχνολογίες και τις ροές πληροφοριών, με τρόπους που λειτουργούν ενάντια στις αξίες που εμπεριέχονται στη Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και που διατυπώθηκαν ρητά πιο πρόσφατα στους ΣΒΑ.

Οι οικονομικές αλλαγές του περασμένου μισού αιώνα ήταν τουλάχιστον τόσο βαθιές όσο αυτές οι πολιτικές αλλαγές. Η τεχνολογική και επιστημονική πρόοδος, μαζί με την οικονομική παγκοσμιοποίηση, έχουν σίγουρα συμβάλει στη βελτίωση της ευημερίας, στη μείωση της φτώχειας των νοικοκυριών παγκοσμίως και στην καλύτερη πρόσβαση στην εκπαίδευση. Ωστόσο, δεν φημίζονται πλέον για τη δημιουργία ενός όλο και πιο «επίπεδου» και πιο ανοιχτού κόσμου. Η οικονομική ανάπτυξη έχει δημιουργήσει ισχυρούς θύλακες για όσους έχουν πλούτο. Η τεχνολογική ανάπτυξη συνέβη παράλληλα με νέες μορφές οικονομικού και πληροφοριακού μονοπωλίου, οι οποίες απειλούν τα ίδια τα θεμέλια της φιλελεύθερης δημοκρατίας. Παρά τη μακροχρόνια πίστη στην ενισχυτική σχέση μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης και της δημοκρατίας, οι δυνατότητες για συλλογική δράση και δημοκρατική διακυβέρνηση, τόσο εντός των εθνικών-κρατών όσο και μεταξύ αυτών, περιορίστηκαν απροσδόκητα κατά τις τελευταίες δεκαετίες της οικονομικής προόδου.

Όπως έγινε φανερό με τραγικό τρόπο από την αργή πρόοδο που σημειώθηκε στη δράση για το κλίμα και σε άλλους τομείς που βρίσκονται σε άμεση ανάγκη για διεθνή συνεργασία (μετανάστευση, ειρήνη, απόρρητο των πληροφοριών), τις τελευταίες δεκαετίες υπήρξε περιορισμένη συναίνεση (ή ικανότητα συναίνεσης) σχετικά με τα παγκόσμια κοινά αγαθά και τα είδη της διεθνούς συνεργασίας που είναι απαραίτητα για την αντιμετώπιση των σημερινών προκλήσεων που επηρεάζουν δυσανάλογα τους φτωχούς.

Οι τρέχουσες μεταρρυθμίσεις των Ηνωμένων Εθνών προσπαθούν να καινοτομήσουν ως απάντηση σε αυτήν την κρίση πολυμέρειας. Σε αυτό το κεφάλαιο, προτείνονται τρεις νέες προσεγγίσεις: η συμπερίληψη διαφορετικών μη κρατικών παραγόντων στην παγκόσμια διακυβέρνηση μέσω συμπράξεων· η απομάκρυνση από τη δράση «από τα πάνω προς τα κάτω» προς την πολυκεντρική δράση· και νέες μορφές περιφερειακής συνεργασίας, ιδίως Νότου-Νότου και τριμερούς συνεργασίας.

Από την αρωγή στις συνεργασίες

Η διεθνής συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης όχι μόνο λειτουργεί μέσα σε μια επισφαλή παγκόσμια τάξη πραγμάτων, αλλά πρέπει επίσης να αντιδρά σε αυτήν. Η υλοποίηση μιας νέας παγκόσμιας συμφωνίας για την εκπαίδευση απαιτεί ανανεωμένους τρόπους διεθνούς συνεργασίας. Ταυτόχρονα,

τα ίδια τα εκπαιδευτικά ιδρύματα μπορούν να βοηθήσουν να τεθούν τα θεμέλια για την ευρεία κατανόηση των τρεχουσών προκλήσεων και της ανάγκης για συλλογική δράση, ειδικά από τους νέους.

Η ιστορία μάς δείχνει ότι η διεθνής αρχιτεκτονική για την εκπαιδευτική συνεργασία έχει διαμορφωθεί βαθιά από την αποικιοκρατία παράλληλα με την ορμή για εθνικά οικονομικά και γεωπολιτικά συμφέροντα. Αυτή η αρχιτεκτονική έχει οριστεί γύρω από τις ροές χρηματοδότησης και τη μεταφορά ιδεών από τον Βορρά στον Νότο. Σήμερα, η διεθνής εκπαιδευτική ανάπτυξη και η εξωτερική αρωγή παραμένουν προβληματικές. Όχι μόνο η εκπαίδευση λαμβάνει ένα πολύ μικρό μερίδιο της συνολικής επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας (EAB), αλλά η βοήθεια για την εκπαίδευση είναι δυσανάλογα προσανατολισμένη προς τις χώρες μεσαίου εισοδήματος. Η βοήθεια για την εκπαίδευση

μειώνεται για την υποσαχάρια Αφρική – μια ήπειρο που θα φιλοξενήσει το μεγαλύτερο μερίδιο νέων στον κόσμο το 2050 και η οποία προβλέπεται να αντιμετωπίσει μερικές από τις πιο άμεσες περιβαλλοντικές και οικονομικές προκλήσεις στον πλανήτη.

Οι εκπαιδευτικές ανάγκες των προσφύγων και των ακούσιων μεταναστών υποχρηματοδοτούνται.

Επιπλέον, η EAB για την εκπαίδευση τείνει να ευνοεί την ανώτατη εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένων των υποτροφιών, ιδίως μεταξύ των μεγαλύτερων οικονομιών της Ομάδας των Επτά (G7) χορηγών χωρών. Παρέχεται πολύ λίγη υποστήριξη για να εξασφαλιστεί η πραγματοποίηση της καθολικής πρόσβασης στην προσχολική εκ-

παίδευση και σε καλής ποιότητας πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Δεν έχει προκύψει μια πειστική παγκόσμια στρατηγική για συλλογική δράση προκειμένου να εξαλειφθεί ο παιδικός αναλφαριθμητισμός – ένας στόχος που υιοθετήθηκε για πρώτη φορά από τα Ηνωμένα Έθνη στα μέσα του 20ού αιώνα. Ένας επίμονος αριθμός παιδιών παραμένει εκτός σχολείου και μεγάλος αριθμός παιδιών και νέων φοιτούν στο σχολείο αλλά μαθαίνουν ελάχιστα. Επίσης, οι εκπαιδευτικές ανάγκες των προσφύγων και των ακούσιων μεταναστών υποχρηματοδοτούνται.

Η έλλειψη συντονισμού μεταξύ των χορηγών εκπαιδευτικής βοήθειας παραμένει πρόκληση. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τους διμερείς οργανισμούς από τον Βορρά, οι οποίοι κυριαρχούν σε όγκο βοήθειας. Σχεδόν είκοσι χρόνια μετά τη Διακήρυξη του Παρισιού για την Αποτελεσματικότητα της Βοήθειας, οι εκπαιδευτικοί χορηγοί εξακολουθούν να τείνουν να προσφέρουν αναπτυξιακή βοήθεια σε στεγανοποιημένες, προβλεπόμενες μορφές που δεν ευθυγραμμίζονται με τις ανάγκες των χωρών. Οι πολυμερείς δίαυλοι για την εκπαιδευτική ανάπτυξη υποχρησιμοποιούνται. Και χάνονται ευκαιρίες για τη συγκέντρωση και εναρμόνιση πόρων με τρόπους που να υποστηρίζουν την καινοτομία, την καλύτερη χρήση των αποδείξεων και την ενίσχυση των εθνικών ικανοτήτων.

Ωστόσο, υπάρχουν, επίσης, νέες και ελπιδοφόρες εξελίξεις στην εκπαιδευτική συνεργασία πάνω στις οποίες μπορούμε να χτίσουμε. Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην εκπαίδευση σε τοπική, εθνική και διεθνή κλίμακα έχει ανθίσει τις τελευταίες δεκαετίες και έχουν αναδυθεί νέες συμπράξεις μεταξύ κυβερνήσεων και μη κρατικών φορέων. Οι μορφές αναπτυξιακής συνεργασίας Νότου-Νότου και οι τριμερείς μορφές συνεργασίας αναπτύσσονται. Ισχυρές πρόσφατες προσπάθειες υπεράσπισης συνέβαλαν στην τοποθέτηση της εκπαίδευσης υψηλότερα στην παγκόσμια πολιτική ατζέντα. Η εκπαίδευση είναι όλο και περισσότερο παρούσα στην ατζέντα των παγκόσμιων και περιφερειακών πολιτικών φορέων.

Προχωρώντας προς τα εμπρός, τρία είδη παγκόσμιων δημόσιων αγαθών θα είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την επίτευξη ενός κοινού, πιο δίκαιου, πιο σχετικού και πιο βιώσιμου εκπαιδευτικού μέλλοντος.

Πρώτον, η διεθνής κοινότητα πρέπει να συνεργαστεί για να βοηθήσει τις κυβερνήσεις και τους μη κρατικούς φορείς να ευθυγραμμιστούν γύρω από τους νέους κοινούς σκοπούς, τους κανόνες και τα πρότυπα που απαιτούνται για την επίτευξη ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση. Δεύτερον, η διεθνής κοινότητα πρέπει να επενδύσει και να προωθήσει ένα κοινό προσβάσιμο από-θεμα γνώσης, έρευνας, δεδομένων και ερευνητικών στοιχείων για την εκπαίδευση και να διασφαλίσει ότι οι εκπαιδευτικοί σε όλα τα επίπεδα μπορούν να δημιουργούν και να χρησιμοποιούν στοιχεία για τη βελτίωση των εκπαιδευτικών συστημάτων. Τέλος, η διεθνής χρηματοδότηση πρέπει να επεκταθεί και να χρησιμοποιηθεί για την υποστήριξη των πληθυσμών των οποίων η εκπλήρωση του καθολικού δικαιώματος στην εκπαίδευση απειλείται περισσότερο.

Προς κοινούς σκοπούς, δεσμεύσεις, κανόνες και πρότυπα

Από τα μέσα του 20ού αιώνα, οπότε γίναμε μάρτυρες της δημιουργίας των Ηνωμένων Εθνών και της UNESCO, όπως επίσης και της υιοθέτησης της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η διεθνής συνεργασία στην εκπαίδευση έπαιξε σημαντικό ρόλο στην οικοδόμηση συναίνεσης σχετικά με τους σκοπούς και τους στόχους της εκπαίδευσης. Σήμερα, η ανάγκη για συζήτηση σχετικά με κοινούς εκπαιδευτικούς στόχους αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία.

Πρέπει να επαναπροσδιορίσουμε τη διεθνή συνεργασία μακριά από την ιστορική εστίαση στην αναπαραγωγή ιδεών και θεσμών από τον βιομηχανοποιημένο κόσμο. Χρειάζεται να προωθήσουμε μορφές διαβούλευσης Νότου-Νότου καθώς και τριμερείς μορφές διαβούλευσης. Υπάρχει ιδιαίτερα έντονη ανάγκη για βελτιωμένο διάλογο και οικοδόμηση συναίνεσης μεταξύ διαφορετικών τύπων εκπαιδευτικών φορέων: σωματείων εκπαιδευτικών, φοιτητικών κινημάτων, οργανώσεων νεολαίας, κοινωνίας των πολιτών, προμηθευτών και εργοδοτών του ιδιωτικού τομέα, φιλανθρωπικών οργανώσεων, κυβερνήσεων και πολιτών. Η συνεργασία με επίκεντρο το μακροπρόθεσμο μέλλον δεν μπορεί να μην επικεντρώνεται στις φωνές των παιδιών και των νέων.

Καθώς εισερχόμαστε σε μια περίοδο δημοσιονομικών περιορισμών που προκαλείται από την παράταση της πανδημίας του COVID-19, θα υπάρχει αυξανόμενη ανάγκη να δοθεί προτεραιότητα γύρω από κοινούς στόχους και να διασφαλιστεί ότι η διεθνής και εγχώρια χρηματοδότηση ακολουθεί τις δεσμεύσεις. Οι παγκόσμιοι φορείς πρέπει να ενωθούν για να υποστηρίξουν κοινές ατζέντες υπεράσπισης και συγκέντρωσης κεφαλαίων για την επίτευξη αυτών των στόχων, δουλεύοντας μαζί αντί να ανταγωνίζονται για διμερή και φιλανθρωπική χρηματοδότηση.

Κατά τον καθορισμό κοινών στόχων και πλαισίων δράσης, ο τομέας της εκπαίδευσης μπορεί να αντλήσει σχετικά διδάγματα από τους τομείς του κλίματος και της υγείας. Μπορούμε να κάνουμε περισσότερα για να διασφαλίσουμε ότι όλοι οι παράγοντες που έρχονται στο τραπέζι της διεθνούς συνεργασίας θέτουν τους δικούς τους συγκεκριμένους, χρονικά περιορισμένους στόχους και δεσμεύσεις. Η διεθνής συνεργασία θα πρέπει να οργανωθεί γύρω από την αρχή της επικουρικότητας, δεδομένου ότι, όσο πιο συγκεκριμένος και τοπικός είναι ένας στόχος, τόσο πιο βιώσιμος γίνεται ως στόχος συλλογικής υπεράσπισης και λογοδοσίας, και τόσο πιο πιθανό οι συγκεκριμένοι «ιδιοκτήτες» του στόχου να εξασφαλίσουν τη νομοθετική του ρύθμιση. Μπορούν να δημιουργηθούν ισχυρότεροι

περιφερειακοί και παγκόσμιοι μηχανισμοί παρακολούθησης για να διασφαλιστεί ότι οι παράγοντες θα λογοδοτήσουν για αυτές τις δεσμεύσεις και τους στόχους χρησιμοποιώντας επισκόπηση της προόδου κάθε παράγοντα βάσει στοιχείων.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, ο εκπαιδευτικός τομέας και οι σχετικοί παγκόσμιοι φορείς δυσκολεύτηκαν να δώσουν προτεραιότητα σε θεματικά και τομεακά ζητήματα, οδηγώντας συχνά σε μια πληθώρα επιπλεasantικών δηλώσεων, σε μικρής εμβέλειας δραστηριότητες και στην αποτυχία επίτευξης ορισμένων από τους πιο αγαπητούς και μακροχρόνιους εκπαιδευτικούς στόχους μας. Οι παγκόσμιοι θεσμοί δεν πρέπει να προσπαθούν να κάνουν τα πάντα. Η δουλειά τους είναι να ενισχύουν την ικανότητα των άλλων να ενεργούν. Για να γίνει αυτό, θα πρέπει να επικεντρώνονται στην ενίσχυση της παγκόσμιας και περιφερειακής ικανότητας για τη δημιουργία δεσμεύσεων που βασίζονται στη

Οι παγκόσμιοι θεσμοί
μπορούν
να διαδραματίσουν
μοναδικό ρόλο
στον προσανατολισμό
της προσοχής μας
σε μακροπρόθεσμες
προκλήσεις.

συναίνεση, διασφαλίζοντας τη λογοδοσία για αυτές τις δεσμεύσεις. Οι παγκόσμιοι παράγοντες είναι, επίσης, αποτελεσματικοί όταν ενεργούν ως διαμεσολαβητές γνώσης και στοιχείων – διασφαλίζοντας τη συμμετοχή διαφορετικών φορέων στη δημιουργία και την αξιοποίηση της γνώσης. Μπορούν, επίσης, να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο ως χρηματοδότες ύστατης καταφυγής για οξείες εκπαιδευτικές προκλήσεις, ιδιαίτερα σε χώρες με χαμηλότερο εισόδημα και συνθήκες έκτακτης ανάγκης.

Στη διαμόρφωση ενός κοινού εκπαιδευτικού μέλλοντος, οι παγκόσμιοι θεσμοί μπορούν να διαδραματίσουν μοναδικό ρόλο στον προσανατολισμό της προσοχής μας σε μακροπρόθεσμες προκλήσεις. Για παράδειγμα, θα πρέπει περισσότερη έρευνα και συζήτηση να επικεντρωθεί στον ρόλο της εκπαίδευσης στην ανταπόκριση στον μεταβαλλόμενο κόσμο της εργασίας

και της αυτοματοποίησης· στον καλύτερο τρόπο αντιμετώπισης των διασυννοριακών εξωτερικών επιπτώσεων από τη μετανάστευση και την κλιματική αλλαγή· και στον τρόπο διαχείρισης των εκπαιδευτικών υπηρεσιών, οι οποίες όλο και περισσότερο ψηφιοποιούνται και παρέχονται διακρατικά.

Πρέπει να οικοδομηθεί μια κοινή ατζέντα μέσω ευρειών διεργασιών συμμετοχής και κοινής λήψης αποφάσεων. Η ατζέντα αυτή πρέπει να αντιμετωπίσει την ένταση μεταξύ της μακροπρόθεσμης σκέψης για τη διακυβέρνηση του μέλλοντος και της επείγουσας ανάγκης να παρέμβει στο παρόν για να αποκατασταθούν οι εκπαιδευτικές ανισότητες και οι αποκλεισμοί που κληρονομήθηκαν από το παρελθόν.

Συνεργασία για τη δημιουργία γνώσης και η χρήση στοιχείων

Η έρευνα και οι αποδείξεις είναι βασικά παγκόσμια αγαθά στην εκπαίδευση. Και τα δύο μαζί βοηθούν τις κυβερνήσεις και τους εταίρους τους να λύσουν προβλήματα και να καινοτομήσουν για να επιταχύνουν τον εκπαιδευτικό μετασχηματισμό. Είναι, επίσης, θεμελιώδη για την ενίσχυση της διεθνούς λογοδοσίας σχετικά με παγκόσμιες, περιφερειακές και εθνικές δεσμεύσεις.

Υπήρξε έντονη κριτική για την κατάχρηση ανεπαρκών δεδομένων, πινάκων κατάταξης και άλλων μορφών «εξουσίας των αριθμών» στο έργο μεγάλων διεθνών οργανισμών, από τον ΟΟΣΑ έως τις

υπηρεσίες του ΟΗΕ. Αυτές οι επικρίσεις είναι σωστές, ωστόσο χρειαζόμαστε κοινά στατιστικά δεδομένα για τη δίκαιη διαχείριση των εκπαιδευτικών συστημάτων και τη διασφάλιση του κοινού καλού. Όπως αποδεικνύεται στους τομείς της υγείας και του κλίματος και από την πρόσφατη διακρατική υποστήριξη της εκπαίδευσης, οι προσπάθειες παρακολούθησης και αξιολόγησης της προόδου μπορούν να συμβάλουν σε μεγαλύτερη παγκόσμια λογοδοσία για την επίτευξη των κοινών μας στόχων και τη συμμετοχή διαφορετικών τύπων εκπαιδευτικών παραγόντων.

Μέχρι στιγμής, οι παγκόσμιοι παράγοντες έχουν αποτύχει να συγκεντρώσουν και να συντονίσουν τις επενδύσεις για να μεγιστοποιήσουν τη διαθεσιμότητα και τη χρησιμότητα των δεδομένων και των στοιχείων σε διεθνή κλίμακα. Σε αντίθεση με την παγκόσμια υγεία, όπου μεγάλοι πολυμερείς οργανισμοί συγκεντρώνουν πόρους για να εξασφαλίσουν την παραγωγή καλής ποιότητας δεδομένων παρακολούθησης, δεν υπάρχει συμφωνία συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών του ΟΗΕ για την υποστήριξη κοινών προτύπων μέτρησης και στατιστικών στοιχείων. Η αποτελεσματική συγκέντρωση και διάδοση στοιχείων, η χαρτογράφηση των κενών στα στοιχεία και στην έρευνα και η ενίσχυση της ικανότητας απαιτούν νέα επίπεδα συντονισμού και χρηματοδότησης από παγκόσμιους παράγοντες.

Η υποστήριξη για την ενίσχυση της ικανότητας παραγωγής και χρήσης γνώσεων, δεδομένων και τεκμηρίων πρέπει, επίσης, να χρηματοδοτείται και να συντονίζεται καλύτερα. Κατά καιρούς, οι διεθνείς προσπάθειες στη γνώση και την έρευνα φαίνεται να είναι μονομερείς συνομιλίες. Αυτό είναι απαράδεκτο. Η διεθνής συνεργασία πρέπει να παρέχει περισσότερο χώρο στις χώρες του παγκόσμιου Νότου για να ορίσουν νέα και καινοτόμα ερευνητικά πρότυπα που να ταιριάζουν στις μοναδικές τους συνθήκες. Στον τομέα της υγείας, οι πρόσφατες προσπάθειες για τον σκοπό αυτό επικεντρώθηκαν στη δημιουργία πλατφορμών συντονισμού με ρητό στόχο την ενίσχυση της εθνικής και τοπικής ικανότητας και την υποστήριξη των χωρών στο να μαθαίνουν η μία από την άλλη. Είναι απαραίτητα νέα μοντέλα για επένδυση στη συνεργασία Νότου-Νότου προκειμένου να επιλυθούν εκπαιδευτικά προβλήματα. Όπως τονίστηκε στο Κεφάλαιο 8, αυτό απαιτεί να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις ποικίλες επιστημολογίες και στους τρόπους γνώσης που εμπλουτίζουν τη σκέψη και υποστηρίζουν μια ευρύτερη ποικιλία καινοτόμων λύσεων.

Η χρηματοδότηση για διεθνή έρευνα, στοιχεία και δεδομένα είναι μια μεγάλη πρόκληση στην εκπαίδευση. Ενώ περίπου το 25% της παγκόσμιας Επίσημης Αναπτυξιακής Βοήθειας (ΕΑΒ) για την υγεία δαπανάται σε τέτοια παγκόσμια αγαθά (περίπου 7 δισεκατομμύρια δολάρια), εκτιμήσεις τοποθέτησαν τη χρηματοδότηση για τα αγαθά της κοινής μας γνώσης, των στοιχείων και των δεδομένων σε λιγότερο από το 3% της ΕΑΒ (ή 200 εκατομμύρια δολάρια) το 2015. Θα πρέπει να εξεταστούν νέες επιλογές για τη βελτίωση της παγκόσμιας χρηματοδότησης για την έρευνα, τη γνώση και τις αποδείξεις, για παράδειγμα, μέσω της δημιουργίας ενός υπολογίσιμου συγκεντρωτικού ταμείου για την εκπαιδευτική γνώση και τη δημιουργία αποδείξεων υπό μια ομάδα υπηρεσιών του ΟΗΕ.

Χρηματοδότηση της εκπαίδευσης όπου αυτή απειλείται

Ενώ είναι απαραίτητο να επανεξετάσουμε ριζικά τη διεθνή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και να απομακρυνθούμε από τη λογική της εξάρτησης από την αρωγή, πρέπει επίσης να επανεκτιμήσουμε τον ρόλο και την εστίαση των νέων σχέσεων με τη διεθνή αρωγή στην εκπαίδευση.

Η αρωγή καλύπτει ένα διαρκώς συρρικνούμενο μερίδιο των εθνικών αναγκών και ως εκ τούτου θα έχει φθίνουσα επίδραση και σημασία στην παγκόσμια σκηνή. Έχει ενισχύσει τις ανισότητες εξουσίας που προέρχονται από την αποικιοκρατία και έχει κάνει πολύ λίγα για να ενισχύσει τη βιωσιμότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων. Ταυτόχρονα, απαιτείται μια συγκέντρωση χρηματοδότησης η οποία θα μπορέσει να υποστηρίξει τις χώρες χαμηλού και χαμηλότερου μεσαίου εισοδήματος – ειδικά εκείνες στην Αφρική όπου θα ζουν οι περισσότεροι νέοι τις επόμενες δεκαετίες. Σήμερα μόνο το 47% της αρωγής προορίζεται για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε χώρες χαμηλού και χαμηλότερου μεσαίου εισοδήματος. Πρέπει, επίσης, να διασφαλίσουμε ότι η παγκόσμια χρηματοδότηση προορίζεται για την υποστήριξη των εκπαιδευτικών αναγκών των εκτοπισμένων πληθυσμών και των ακούσιων μεταναστών, των οποίων ο αριθμός θα αυξάνεται καθώς βαθαίνει η κλιματική κρίση. Όπως αποδεικνύεται από την πανδημία COVID-19, θα συνεχίσουμε να χρειαζόμαστε ένα αποθεματικό διεθνούς χρηματοδότησης για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης και την εκπαιδευτική ανασυγκρότηση ύστερα από κρίσεις και καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

Για να φτάσουμε από εδώ στο 2050, θα χρειαστεί να βελτιώσουμε τα σημερινά πολύπλευρα κανάλια μας, ώστε να μπορούν να αντλήσουν νέους πόρους για να καλύψουν τα κενά, ενισχύοντας παράλληλα την κινητοποίηση των εθνικών πόρων και την εθνική ικανότητα. Η μεγαλύτερη εναρμόνιση της βοήθειας και ο συντονισμός μεταξύ των χορηγών γύρω από τα εθνικά εκπαιδευτικά σχέδια και τα εθνικά συστήματα παραμένουν και σήμερα το ίδιο επίκαιρα όσο όταν οι διεθνείς χορηγοί ενέκριναν τη Διακήρυξη του Παρισιού για την Αποτελεσματικότητα της Βοήθειας το 2005.

Τα πολύπλευρα κανάλια προσφέρουν καλύτερες ευκαιρίες για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της βοήθειας και είναι πιο πιθανό να κατευθύνουν τη βοήθεια σε χώρες και πληθυσμούς που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη. Ωστόσο, θα χρειαστεί και αυτά να βελτιώσουν το έργο τους, το οποίο συνεχίζει να χρησιμοποιεί τεχνικές διαχείρισης έργων, συνδέει άσκοπα τους δανειολήπτες και τους δικαιούχους των επιχορηγήσεων με τη γνώση και τις προδιαγραφές που διαμορφώνουν, και παρουσιάζει πενιχρές επιδόσεις στην υποστήριξη της εθνικής ικανότητας. Στην παγκόσμια δημόσια υγεία, για παράδειγμα, οι πρόσφατες προτάσεις για την αντιμετώπιση αυτών των αστοχιών περιλαμβάνουν τον διαχωρισμό της τεχνικής από την οικονομική υποστήριξη μεταξύ υπηρεσιών και κοινών μηχανισμών λογοδοσίας μεταξύ υπερεθνικών οργανισμών.

Ο ρόλος της UNESCO

Η UNESCO έχει αντιμετωπίσει πολλές προκλήσεις τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια. Ενώ έχει διατηρήσει την επίσημη ευθύνη για τον συντονισμό του παγκόσμιου διαλόγου και τη θέσπιση προτύπων στην εκπαίδευση, και για τη διασφάλιση της επίτευξης του Στόχου 4 Βιώσιμης Ανάπτυξης για την εκπαίδευση, δυσκολεύεται να ανταποκριθεί αποτελεσματικά σε αυτές τις υποχρεώσεις και έχει αντιμετωπίσει αυστηρή κριτική. Είναι λυπηρό να διαπιστώνουμε ότι παρά το εύρος της αρμοδιότητάς της στην εκπαίδευση, την επιστήμη και την κουλτούρα, ολόκληρος ο προϋπολογισμός της UNESCO είναι μικρότερος από αυτόν πολλών ευρωπαϊκών πανεπιστημίων. Ο συνολικός προϋπολογισμός του τομέα της εκπαίδευσης της UNESCO είναι ένα κλάσμα αυτού που διατέθηκε από την Παγκόσμια Τράπεζα για δραστηριότητες ανάπτυξης γνώσης και επάρκειας στην εκπαίδευση.

Για να διαδραματίσει αποτελεσματικό ρόλο στο όραμά μας για ένα βιώσιμο εκπαιδευτικό μέλλον, η UNESCO θα πρέπει να επανεξετάσει την προσέγγισή της στην εκπαιδευτική ανάπτυξη. Με βάση την αρχή της επικουρικότητας, θα πρέπει να θεωρεί τον εαυτό της πρώτα ως εταίρο του οποίου καθήκον είναι η ενίσχυση των περιφερειακών και εθνικών θεσμών και διεργασιών. Κατά δεύτερο λόγο, αποτελεί έναν διαμεσολαβητή αποδείξεων και έναν συνήγορο για ενισχυμένα δεδομένα και λογοδοσία προς τους πολίτες σε όλα τα επίπεδα των εκπαιδευτικών συστημάτων. Ενώ διατηρεί τον μοναδικό της ρόλο στην προώθηση του παγκόσμιου διαλόγου για ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση, η UNESCO πρέπει να επικεντρώσει το μεγαλύτερο μέρος των οικονομικών και ανθρώπινων πόρων της σε περιοχές όπου το δικαίωμα στην εκπαίδευση απειλείται περισσότερο – και ιδιαίτερα στην Αφρική, όπου μέχρι το 2050 θα ζει και θα μαθαίνει η συντριπτική πλειονότητα των νέων του κόσμου.

Η UNESCO θα χρειαστεί μια σαφέστερη αίσθηση του συγκριτικού της πλεονεκτήματος εντός του πολύπλοκου οικοσυστήματος των παγκόσμιων και περιφερειακών παραγόντων που εμπλέκονται στον καθορισμό εκπαιδευτικών προτύπων, τη χρηματοδότηση και την κινητικότητα της γνώσης. Θα πρέπει να συνεργαστεί με τους εταίρους του ΟΗΕ για την εξεύρεση καινοτόμων λύσεων για τη διασφάλιση του δικαιώματος των ακούσιων μεταναστών και των εκτοπισμένων πληθυσμών στην εκπαίδευση, ο αριθμός των οποίων αναμένεται να πολλαπλασιαστεί κατά τη διάρκεια του επισφαιλούς αιώνα μας. Θα πρέπει να χρησιμοποιήσει την παγκόσμια παρουσία της για να υποστηρίξει την ενισχυμένη και πιο δίκαιη πρόσβαση στις ψηφιακές πληροφορίες ως ανθρώπινο δικαίωμα. Η UNESCO πρέπει, επίσης, να υποστηρίξει τη συμμετοχή των πολιτών και της κοινωνίας των πολιτών στην εκπαιδευτική διακυβέρνηση, έτσι ώστε η εκπαίδευση να ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους. Πρέπει να συνεχίσει να λειτουργεί ως ο φάρος των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τον ρόλο που διαδραματίζει η εκπαίδευση στην οικοδόμηση του κοινού μας μέλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης της εκπαίδευσης για την ειρήνη, την ευημερία και τη βιωσιμότητα.

Η UNESCO έχει μια μοναδική ικανότητα να συγκαλεί και να κινητοποιεί ανθρώπους και θεσμούς σε όλο τον κόσμο για να διαμορφώσουν το κοινό μας εκπαιδευτικό μέλλον. Εδώ βρίσκεται η μεγάλη της δύναμη. Και είναι ακριβώς αυτή η δύναμη που χρειάζεται για να οικοδομηθούν ένα νέο, διεθνώς αποδεκτό κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση και, το πιο σημαντικό, μια νέα συμφωνία για την εφαρμογή του.

Αρχές για διάλογο και δράση

Αυτό το κεφάλαιο εγείρει μια πρόσκληση ώστε μια ανανεωμένη διεθνής συνεργασία να ανταποκριθεί στις μελλοντικές ανάγκες, προκλήσεις και δυνατότητες της εκπαίδευσης. Καθώς στρέφουμε το βλέμμα μας στο 2050, υπάρχουν τέσσερις βασικές προτεραιότητες που σχετίζονται με τη διεθνή συνεργασία για το μέλλον της εκπαίδευσης:

- **Η Επιτροπή καλεί όλους τους εκπαιδευτικούς παράγοντες να συνεργαστούν σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο για να δημιουργήσουν κοινούς σκοπούς και κοινές λύσεις στις εκπαιδευτικές προκλήσεις.** Η δημιουργία του νέου κοινωνικού συμβολαίου που απαιτείται για την υποστήριξη ενός δίκαιου και ισότιμου εκπαιδευτικού μέλλοντος για όλη την ανθρωπότητα

είναι ιδιαίτερα σημαντική για εκείνους των οποίων το δικαίωμα στην εκπαίδευση απειλείται περισσότερο από τις παγκόσμιες προκλήσεις. Η συμμετοχή πρέπει να περιλαμβάνει διαφορετικούς μη κρατικούς παράγοντες και εταίρους, να απομακρυνθεί από τη δράση που έρχεται από τα πάνω προς τα κάτω και να στραφεί προς την πολυκεντρική δράση, καθώς και να αγκαλιάσει νέες μορφές περιφερειακής συνεργασίας, ιδίως Νότου-Νότου και τριμερούς συνεργασίας.

- **Η διεθνής συνεργασία θα πρέπει να λειτουργεί βάσει της αρχής της επικουρικότητας, υποστηρίζοντας και οικοδομώντας τη δυνατότητα στις τοπικές, εθνικές και περιφερειακές προσπάθειες για την αντιμετώπιση των προκλήσεων.** Θα χρειαστεί ενισχυμένη λογοδοσία για την τήρηση των εκπαιδευτικών δεσμεύσεων και συντονισμένη υπεράσπιση για εκπαιδευτικές βελτιώσεις στην κατεύθυνση της ενίσχυσης νέων εκπαιδευτικών δεσμεύσεων, κανόνων και προτύπων.
- **Η εστίαση στη διεθνή αναπτυξιακή χρηματοδότηση για χώρες χαμηλού και χαμηλότερου μεσαίου εισοδήματος παραμένει σημαντική.** Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για χώρες με έντονα περιορισμένες οικονομίες και νέους πληθυσμούς, ιδιαίτερα στην Αφρική. Χρειαζόμαστε, επίσης, χρηματοδότηση που στοχεύει πληθυσμούς των οποίων το δικαίωμα στην εκπαίδευση διαταράσσεται από κρίσεις και καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.
- **Οι κοινές επενδύσεις σε στοιχεία, δεδομένα και γνώση αποτελούν, επίσης, ουσιαστικό μέρος της αποτελεσματικής διεθνούς συνεργασίας.** Εδώ, οι προσπάθειές μας θα πρέπει, επίσης, να καθοδηγούνται από την αρχή της επικουρικότητας, δίνοντας έμφαση στην ανάγκη να ενισχυθεί η τοπική, εθνική και περιφερειακή ικανότητα παραγωγής και χρήσης της γνώσης. Περισσότερο από ποτέ χρειάζεται να ενισχύσουμε την αμοιβαία μάθηση και ανταλλαγή γνώσης πέρα από τις κοινωνίες και τα σύνορα – τόσο σε βασικούς τομείς όπως ο τερματισμός της εκπαιδευτικής ανισότητας και της φτώχειας και η βελτίωση των δημόσιων υπηρεσιών όσο και για την αντιμετώπιση των μακροπρόθεσμων προκλήσεων που προκύπτουν από την αυτοματοποίηση και την ψηφιοποίηση, τη μετανάστευση και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Απαιτούνται συγκεντρωτικές πλατφόρμες και νέες πηγές χρηματοδότησης για να διασφαλιστούν τόσο οι διαστάσεις στην παγκόσμια γνώση όσο και τα δεδομένα για την εκπαιδευτική πρόοδο.

Αυτή η ατζέντα για παγκόσμια αλληλεγγύη και δράση πρέπει να οικοδομηθεί με επιμονή, τόλμη και συνέπεια, και πάντα με το βλέμμα στραμμένο στο 2050 και μετά. Συνεπάγεται κοινή ευθύνη και βελτιωμένο συντονισμό εντός των Ηνωμένων Εθνών και ενίσχυση του ρόλου της UNESCO. Χωρίς αυτά, οι προτάσεις που διατυπώνονται στην παρούσα έκθεση, δηλαδή ο ορισμός της εκπαίδευσης ως παγκόσμιου, δημόσιου και κοινού αγαθού και η θέσπιση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση, δεν μπορούν να υλοποιηθούν. Μέσα στη διάρκεια μιας γενιάς, μπορούμε να μετασχηματίσουμε τα εκπαιδευτικά συστήματα έτσι ώστε να είναι πραγματικά συμπεριληπτικά, σχετικά και να ενισχύσουμε τις ικανότητές μας να ανταποκρινόμαστε στις παγκόσμιες προκλήσεις μας.

Επίλογος και συνέχεια

**Οικοδομώντας μαζί
το μέλλον της εκπαίδευσης**

Πρέπει επείγοντως να εργαστούμε μαζί για να σφυρηλατήσουμε ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση που να μπορεί να καλύψει τις μελλοντικές ανάγκες της ανθρωπότητας και του πλανήτη. Αυτή η έκθεση έχει θέσει προτεραιότητες και έχει κάνει συστάσεις για τη δόμηση αυτού του νέου συμβολαίου, το οποίο βασίζεται σε δύο θεμελιώδεις αρχές: ένα διευρυμένο όραμα για το δικαίωμα στην εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής και την ενίσχυση της εκπαίδευσης ως δημόσιου και κοινού αγαθού.

Στον πυρήνα της έκθεσης βρίσκεται η πρόταση για ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση – οι σωπηρές συμφωνίες και αρχές που διευκολύνουν και εμπνέουν την κοινωνική συνοχή γύρω από την εκπαίδευση και που οδηγούν σε αντίστοιχες εκπαιδευτικές διευθετήσεις. Ο επίλογος αυτός είναι αφιερωμένος στη σύνοψη των βασικών προτεραιοτήτων και προτάσεων τις οποίες οι αναγνώστες καλούνται να προωθήσουν συλλογικά, να ερμηνεύσουν εκ νέου και να οραματιστούν εκ νέου για το κοινό μας μέλλον στην εκπαίδευση.

Ένα νέο
κοινωνικό συμβόλαιο
προετοιμαζόταν
εδώ και καιρό
—από εκπαιδευτικούς,
κοινότητες, νέους και
παιδιά, οικογένειες—
που έχουν αναγνωρίσει
με ακρίβεια
τους περιορισμούς
των υφιστάμενων
εκπαιδευτικών
συστημάτων και
έχουν πρωτοπορήσει
σε νέες προσεγγίσεις
για την υπέρβασή τους.

Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση δεν συνιστά εγκατάλειψη όλων αυτών που έχουμε μάθει και βιώσαμε συλλογικά για την εκπαίδευση μέχρι τώρα, αλλά ούτε αποτελεί μια απλή διόρθωση πορείας σε έναν δρόμο που έχει ήδη καθοριστεί και τεθεί. Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο προετοιμαζόταν εδώ και καιρό —από εκπαιδευτικούς, κοινότητες, νέους και παιδιά, οικογένειες— που έχουν αναγνωρίσει με ακρίβεια τους περιορισμούς των υφιστάμενων εκπαιδευτικών συστημάτων και έχουν πρωτοπορήσει σε νέες προσεγγίσεις για την υπέρβασή τους.

Ωστόσο, αν δεν υπάρχουν συλλογικές στιγμές συνεργασίας και προσπάθειας για να εκφράσουμε αυτά που μαθαίνουμε στο πλαίσιο της αδιάλειπτης προσπάθειάς μας να ανακατασκευάσουμε την εκπαίδευση, οι προσπάθειες συχνά γίνονται μεμονωμένα ή με περιορισμένες προσαρμογές σε μεγάλους θεσμικούς μηχανισμούς. Μέσα από την ενεργό συμμετοχή στον διάλογο και στην πρακτική για την οικοδόμηση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση μπορούμε να ανανεώσουμε την εκπαίδευση ώστε να κάνουμε εφικτό ένα δίκαιο, ισότιμο και βιώσιμο μέλλον. Αυτή η έκθεση είναι μια πρόσκληση για την εμπλοκίωση και προώθηση αυτών των δημόσιων διαλόγων. Προορίζεται να λειτουργήσει ως καταλύτης και έναυσμα για διαλόγους σε όλο τον κόσμο σχετικά με το τι θα σημαίνει στην πράξη και σε συγκεκριμένα πλαίσια ένα κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση. Επομένως, αυτή η έκθεση αποτελεί ορόσημο σε

έναν δρόμο που εκτείνεται στο μέλλον. Είναι ένα δυναμικό έγγραφο που προτείνει ένα πλαίσιο, αρχές και συστάσεις που πρέπει να διερευνηθούν περαιτέρω, να μοιραστούν και να εμπλουτιστούν από ανθρώπους σε όλο τον κόσμο. Ο στόχος είναι να εμπνεύσει νέους δρόμους για την ανάπτυξη πολιτικής και καινοτόμου δράσης για την ανανέωση και τον μετασχηματισμό της εκπαίδευσης, ώστε να προετοιμάζει πραγματικά όλους τους μαθητές να εφεύρουν ένα καλύτερο μέλλον. Θα έχει νόημα στον μετασχηματισμό της εκπαίδευσης μόνο όταν εκπαιδευτικοί, μαθητές, οικογένειες, κυβερνητικοί αξιωματούχοι και άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς της εκπαίδευσης, σε συγκεκριμένες κοινότητες,

εμπλακούν με τις ιδέες της έκθεσης και συν-αναπτύξουν το τι θα σημαίνουν αυτές οι ιδέες στην πράξη σε αυτές τις κοινότητες.

Η Επιτροπή καλεί την UNESCO να αναπτύξει και να διατηρήσει κατάλληλους τρόπους για συζήτηση, συμμετοχή και ανταλλαγή εμπειριών που σχετίζονται με τις πολλές ιδέες που διατυπώνονται εδώ. Η μελλοντική επιτυχία της έκθεσης εναπόκειται στην ικανότητά της να ενθαρρύνει μια διεργασία συνεχούς προβληματισμού και δράσης. Το έργο της εκπαίδευσης θα βρίσκεται πάντα «σε εξέλιξη» και οι συστάσεις που παρουσιάζονται εδώ βασίζονται στην παραδοχή ότι πρέπει να αλλάζουν και να εξελίσσονται συνεχώς. Χρειαζόμαστε μεγαλύτερη συνεργασία καθώς μαθαίνουμε να ζούμε σε μεγαλύτερη αρμονία μεταξύ μας, με τις αξιοσημείωτες μορφές ζωής και τα συστήματα που κάνουν ξεχωριστό τον πλανήτη μας, καθώς και με την τεχνολογία που δημιουργεί γρήγορα νέους χώρους και δυνατότητες για την ανθρώπινη ευημερία, αλλά και παρουσιάζει απaráμιλλους κινδύνους.

Η παγκόσμια συναίνεση γύρω από την αξία της εκπαίδευσης για τη δημιουργία και την αναδημιουργία του κόσμου μας είναι το συλλογικό μας σημείο αφετηρίας. Αυτή η κοινή πεποίθηση είναι αδιαμφισβήτητη και ενισχύει τη δέσμευσή μας καθώς αντιμετωπίζουμε νέες προκλήσεις, πολλές από αυτές χωρίς προηγούμενο. Για να γίνουν τα πράγματα διαφορετικά, πρέπει πλέον να σκεφτόμαστε, να κατανοούμε, να ακούμε και να οραματιζόμαστε διαφορετικά. Χρειαζόμαστε μια ανοιχτή διερεύνηση σχετικά με το ποιοι καθιερωμένοι τρόποι σκέψης για την εκπαίδευση, τη γνώση και τη μάθηση μπορούν να ανοίξουν νέους δρόμους για να μετασχηματίσουν το μέλλον.

Προτάσεις για την οικοδόμηση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου

Η έκθεση εξέτασε πέντε διαστάσεις για τις αλλαγές που απαιτούνται για την οικοδόμηση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση. Οι βασικές προτάσεις για καθεμία από αυτές τις διαστάσεις επισημάνθηκαν στο Μέρος II αυτής της έκθεσης, μαζί με τις κατευθυντήριες αρχές για την προώθησή τους. Αν και δεν είναι διεξοδικές, συνοψίζονται εδώ ως ένα αρχικό πλαίσιο δράσης που μπορεί να εντοπιστεί και να προωθηθεί για να καταστεί εφικτό το νέο μέλλον μέσω της εκπαίδευσης.

Παιδαγωγικές αλληλεγγύης και συνεργασίας

Η παιδαγωγική πρέπει να μετασχηματιστεί γύρω από τις αρχές της συνεργασίας και της αλληλεγγύης, αντικαθιστώντας τις επί μακρόν λειτουργίες αποκλεισμού και τον ατομικιστικό ανταγωνισμό. Η παιδαγωγική πρέπει να καλλιεργεί την ενσυναίσθηση και τη συμπόνια και πρέπει να αναπτύσσει τις ικανότητες των ατόμων να συνεργάζονται για να μετασχηματίζουν τον εαυτό τους και τον κόσμο. Η μάθηση διαμορφώνεται μέσω σχέσεων μεταξύ εκπαιδευτικών, μαθητών και γνώσεων που υπερβαίνουν τους περιορισμούς των κανόνων και των κωδίκων συμπεριφοράς της τάξης. Η μάθηση διευρύνει τις σχέσεις των μαθητών με την ηθική και τη φροντίδα που χρειάζονται για να αναλάβουμε

την ευθύνη για τον κοινό μας κόσμο. Η παιδαγωγική είναι το έργο της δημιουργίας μετασχηματιστικών συναντήσεων που βασίζονται σε αυτό που υπάρχει και σε αυτό που μπορεί να οικοδομηθεί.

Κοιτάζοντας προς το 2050 πρέπει να εγκαταλείψουμε παιδαγωγικούς τρόπους, μαθήματα και μετρήσεις που δίνουν προτεραιότητα στους ατομικιστικούς και ανταγωνιστικούς ορισμούς της επίτευξης. Αντίθετα, πρέπει να δώσουμε προτεραιότητα στις ακόλουθες κατευθυντήριες αρχές:

Πρώτον, η διασυνδεσιμότητα, η αλληλεξάρτηση και η αλληλεγγύη είναι απαραίτητες για την παιδαγωγική η οποία είναι ατομικά και συλλογικά μετασχηματιστική. Καθώς οι εκπαιδευτικοί μαθαίνουν πώς να καλλιεργούν παιδαγωγικές σχέσεις εντός και εκτός της τάξης, τα σχολεία και τα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να βρουν τρόπους να ενσωματώσουν αυτές τις πρακτικές σε περισσότερα θεσμικά επίπεδα. Η εμπειρία και ο διάλογος, οι υπηρεσίες και η ουσιαστική δράση, η έρευνα και ο αναστοχασμός, η συμμετοχή σε εποικοδομητικά κοινωνικά κινήματα και η κοινοτική ζωή – αυτές

είναι μόνο μερικές από τις πολλές υποσχόμενες προσεγγίσεις. Τα σχολεία και τα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει, επίσης, να γκρεμίσουν τους κοινωνικούς και κλαδικούς φραγμούς για να ακούσουν τις οικογένειες και τις κοινότητες και να επεκταθούν σε άλλους τομείς της ζωής για να υποστηρίξουν νέες συνδέσεις και παιδαγωγικές σχέσεις πέρα από την τάξη.

Δεύτερον, η συνεργασία και η σύμπραξη πρέπει να αποτελούν τη βάση της παιδαγωγικής ως μια συλλογική, σχεσιακή διεργασία. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συμμετάσχουν σε ένα ευρύ φάσμα στρατηγικών μάθησης – από ανατροφοδότηση από ομοτίμους, μάθηση που βασίζεται σε συνεργατικά σχέδια έρευνας, προβληματίζουσα και διερευνητική μάθηση, εργαστήρια μαθητών, τεχνικά και επαγγελματικά εργαστήρια έως καλλιτεχνική έκφραση και δημιουργικές συνεργασίες – όλα για να ενισχύσουν τις ικανότητες των μαθητών να αντιμετωπίζουν νέες προκλήσεις με δημιουργικούς και απρόβλεπτους

τρόπους, ατομικά και συλλογικά. Τα σχολεία και τα εκπαιδευτικά συστήματα μπορούν να διερευνήσουν τρόπους για να διευκολύνουν ένα ευρύτερο φάσμα συναντήσεων μεταξύ ηλικιακών ομάδων, ενδιαφερόντων, κοινωνικών τομέων, γλωσσών και σταδίων μάθησης.

Τρίτον, η αλληλεγγύη, η συμπόνια και η ενσυναίσθηση πρέπει να διαποτίζουν τον τρόπο με τον οποίο μαθαίνουμε. Οι παιδαγωγικές δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές να κατανοήσουν ένα φάσμα εμπειριών ευρύτερο από το δικό τους. Οι γονείς και οι οικογένειες μπορούν, επίσης, να ενθαρρύνονται να συμμετάσχουν στο να μοιράζονται και να εκτιμούν τη διαφορετικότητα και τον πλουραλισμό μαζί με τα παιδιά τους, κάτι που είναι απαραίτητο για την απομάθηση της μεροληψίας, της προκατάληψης και του διαχωρισμού στα περιβάλλοντα και στις σχέσεις που συναντούν οι μαθητές. Τα σχολεία και οι δάσκαλοι μπορούν να δημιουργήσουν περιβάλλοντα που εκτιμούν την ενσυναίσθηση και διατηρούν διαφορετικές ιστορίες, γλώσσες και κουλτούρες, μεταξύ αυτών, ιδίως, αυτόχθονες κοινότητες και ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών κινήματων.

Τέταρτον, κάθε αξιολόγηση είναι παιδαγωγική και, επομένως, πρέπει να εξετάζεται προσεκτικά για την υποστήριξη ευρύτερων παιδαγωγικών προτεραιοτήτων για την ανάπτυξη και τη μάθηση των μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί, τα σχολεία και τα εκπαιδευτικά συστήματα μπορούν να χρησιμοποιήσουν

Η παιδαγωγική
είναι το έργο
της δημιουργίας
μετασχηματιστικών
συναντήσεων
που βασίζονται
σε αυτό που υπάρχει
και σε αυτό που
μπορεί να οικοδομηθεί.

τις αξιολογήσεις για να δώσουν προτεραιότητα στον εντοπισμό και στην αντιμετώπιση δύσκολων περιοχών, προκειμένου να υποστηρίξουν καλύτερα τη μάθηση ατομικά και συλλογικά. Η αξιολόγηση δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται τιμωρητικά ή για τη δημιουργία κατηγοριών «νικητών» και «χαμένων». Η εκπαιδευτική πολιτική δεν πρέπει να επηρεάζεται αδικαιολόγητα από ταξινομήσεις που δίνουν υπερβολική προτεραιότητα σε αποσυγκριμνοποιημένες εξετάσεις υψηλού ρίσκου, οι οποίες με τη σειρά τους φαίνεται ότι ασκούν δυσανάλογη πίεση επηρεάζοντας αυτό που συμβαίνει στον χρόνο και στον χώρο των σχολείων.

Το αναλυτικό πρόγραμμα και η κοινή μας γνώση

Πρέπει να δημιουργηθεί μια νέα σχέση μεταξύ της εκπαίδευσης και της γνώσης, των ικανοτήτων και των αξιών που αυτή προωθεί. Τα αναλυτικά προγράμματα πρέπει να πλαισιωθούν σε σχέση με δύο ζωτικές διεργασίες που υποστηρίζουν την εκπαίδευση: την απόκτηση γνώσης ως ένα τμήμα της κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας και τη συλλογική δημιουργία νέας γνώσης και ενός νέου πιθανού μέλλοντος. Κοιτάζοντας προς το 2050, πρέπει να προχωρήσουμε πέρα από τις παραδοσιακές αντιλήψεις για τα αναλυτικά προγράμματα ως απλώς ένα πλέγμα σχολικών θεμάτων και, αντίθετα, να τα επανασχεδιάσουμε μέσα από διεπιστημονικές και διαπολιτισμικές οπτικές που επιτρέπουν στους μαθητές να μάθουν από την κοινή γνώση της ανθρωπότητας και να συμβάλουν σε αυτή. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις ακόλουθες κατευθυντήριες αρχές:

Πρώτον, τα αναλυτικά προγράμματα θα πρέπει να ενισχύουν τις ικανότητες των μαθητών να έχουν πρόσβαση και να συνεισφέρουν στην κοινή μας γνώση, που είναι η κληρονομιά όλης της ανθρωπότητας, και πρέπει να διευρύνονται συνεχώς ώστε να περιλαμβάνουν διαφορετικούς τρόπους γνώσης και κατανόησης. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή του αναλυτικού προγράμματος θα πρέπει να απομακρυνθούν από τη στενή μετάδοση γεγονότων και πληροφοριών και, αντίθετα, να επιδιώξουν να καλλιεργήσουν στους μαθητές έννοιες, δεξιότητες, αξίες και συμπεριφορές που θα τους επιτρέψουν να ασχοληθούν με διάφορες μορφές απόκτησης, εφαρμογής και παραγωγής γνώσης.

Δεύτερον, οι ταχέως μεταβαλλόμενες κλιματικές και πληνθητικές συνθήκες απαιτούν αναλυτικά προγράμματα που επαναπροσανατολίζουν τη θέση των ανθρώπων στον κόσμο. Οι μη αναστρέψιμες αλλαγές του πλανήτη επιταχύνονται ήδη και η εκπαίδευση πρέπει να ενθαρρύνει την εκτίμηση για την εγγενή διασύνδεση της περιβαλλοντικής, κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας. Τα αναλυτικά προγράμματα πρέπει να αντλούν από διάφορες μορφές γνώσης, προετοιμάζοντας τους μαθητές και τις κοινότητες να προσαρμοστούν, να μετριάσουν και να αντιστρέψουν την κλιματική αλλαγή με τρόπο ο οποίος θα αντιλαμβάνεται τους ανθρώπους ως άρρηκτα διασυνδεδεμένους με έναν κόσμο που είναι πάνω από τον άνθρωπο. Τα αναλυτικά προγράμματα θα πρέπει να τονίζουν

Δύο ζωτικές διεργασίες υποστηρίζουν την εκπαίδευση: η απόκτηση γνώσης ως μέρος της κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας και η συλλογική δημιουργία νέας γνώσης και ενός νέου πιθανού μέλλοντος.

τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στις κοινότητές τους, στον κόσμο και, ιδιαίτερα, σε αυτούς που συχνά περιθωριοποιούνται, για παράδειγμα, στους φτωχούς, στις μειονότητες και στις γυναίκες και στα κορίτσια. Η τεχνογνωσία των αναλυτικών προγραμμάτων μπορεί να προσφέρει ένα δυναμικό πλαίσιο για ουσιαστική δράση και να υποστηρίξει τα παιδιά και τους νέους να συνεχίσουν να ηγούνται σε προσπάθειες μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και προστασίας του περιβάλλοντος, που θα έχουν βαθιές επιπτώσεις στο μέλλον τους.

Τρίτον, η ταχεία εξάπλωση της παραπληροφόρησης και της χειραγώγησης πρέπει να αντιμετωπιστεί μέσω πολλαπλών γραμματισμών –ψηφιακών, επιστημονικών, κειμενικών, οικολογικών, μαθηματικών– που επιτρέπουν στα άτομα να βρουν τον δρόμο τους προς τη γνώση που είναι αληθινή και ακριβής. Τέτοιοι γραμματισμοί είναι απαραίτητοι για την ουσιαστική και αποτελεσματική δημοκρατική συμμετοχή που βασίζεται σε κοινές αλήθειες. Οι αποτελεσματικοί γραμματισμοί πρέπει να καλλιεργούν την κατανόηση όχι μόνο των γεγονότων, των πληροφοριών και των δεδομένων αλλά και των διεργασιών, όπως της τεκμηρίωσης και της κατάλληλης χρήσης πηγών, που απαιτούνται για την εξαγωγή ορθών συμπερασμάτων, την επικύρωση των ευρημάτων και την κοινοποίησή τους με ακρίβεια. Τα αναλυτικά προγράμματα μπορούν να βασιστούν σε ένα ευρύ φάσμα ιστορικών, πολιτισμικών και μεθοδολογικών προσεγγίσεων για να αναπτύξουν στους μαθητές την αγάπη για την κατανόηση, την ακρίβεια, τη συνέπεια και τη δέσμευση στην αλήθεια.

Τέταρτον, τα ανθρώπινα δικαιώματα και η δημοκρατική συμμετοχή θα πρέπει να διαπνέουν τις θεμελιώδεις αρχές για τα αναλυτικά προγράμματα και τη μάθηση που μετασχηματίζουν τους ανθρώπους και τον κόσμο. Τα ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει να συνεχίσουν να είναι ιερά για όλους τους ανθρώπους και, ως συλλογικό σημείο εκκίνησης που στηρίζει το κοινωνικό μας συμβόλαιο, πρέπει να γίνουν θεμελιώδη για τα αναλυτικά προγράμματα που διαμορφώνουν τη μάθηση. Τα αναλυτικά προγράμματα πρέπει να τονίζουν τα εγγενή δικαιώματα και την αξιοπρέπεια όλων των ανθρώπων και την επιτακτική ανάγκη να ξεπεραστεί η βία και να οικοδομηθούν ειρηνικές κοινωνίες. Οι αλληλεπιδράσεις με κοινωνικά κινήματα και κοινότητες λαϊκής βάσης μπορούν να εμποτίσουν τα αναλυτικά προγράμματα με αυθεντικές οδούς αμφισβήτησης, αποκάλυψης και αντιμετώπισης των δομών εξουσίας που κάνουν διακρίσεις σε βάρος ομάδων λόγω φύλου, φυλής, αυτόχθονης ταυτότητας, γλώσσας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ηλικίας, αναπηρίας ή κατάστασης υπηκοότητας.

Οι εκπαιδευτικοί και το επάγγελμα του εκπαιδευτικού

Οι εκπαιδευτικοί έχουν να διαδραματίσουν μέσω του επαγγέλματός τους έναν μοναδικό ρόλο στην οικοδόμηση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση. Αποτελούν βασικούς διοργανωτές που συνδυάζουν διαφορετικά στοιχεία και περιβάλλοντα καθώς εργάζονται συλλογικά για να βοηθήσουν στην ανάπτυξη των γνώσεων και των ικανοτήτων των μαθητών. Καμία τεχνολογία δεν είναι ακόμη ικανή να αντικαταστήσει ή να εξαλείψει την ανάγκη για καλούς εκπαιδευτικούς. Στρέφοντας το βλέμμα προς το 2050, είναι σημαντικό να απομακρυνθούμε από το να αντιμετωπίζουμε τη διδασκαλία ως μια μοναχική πρακτική που βασίζεται σε ένα μόνο άτομο για την εννορήστρωση της αποτελεσματικής μάθησης. Αντίθετα, η διδασκαλία θα πρέπει να γίνει ένα επάγγελμα συνεργα-

σίας όπου η ομαδική εργασία εξασφαλίζει ουσιαστική μάθηση. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις ακόλουθες αρχές:

Πρώτον, η συνεργασία και η ομαδική εργασία πρέπει να χαρακτηρίζουν τη δουλειά των εκπαιδευτικών. Το ευρύ φάσμα των σκοπών που έχουμε για την εκπαίδευση υπερβαίνει αυτό που μπορεί να αναμένεται ακόμη και από τους πιο ταλαντούχους εκπαιδευτικούς. Θα χρειαστούμε εκπαιδευτικούς οι οποίοι θα εργάζονται σε ομάδες με τους συναδέλφους τους, με ειδικούς αντικειμένων, ειδικούς γραμματισμού και βιβλιοθηκονόμους, ειδικούς παιδαγωγούς, συμβούλους καθοδήγησης, κοινωνικούς λειτουργούς και άλλους. Η ανάγκη για συλλογική εργασία θα γίνει ακόμη πιο πιεστική τα επόμενα χρόνια, καθώς η ανθρωπότητα αντιμετωπίζει ένα αυξανόμενο φάσμα διαταραχών και οι εκπαιδευτικοί θα συνεχίσουν να βρίσκονται στην πρώτη γραμμή βοηθώντας τα παιδιά, τους νέους και τους ενήλικους να πορεύονται κατάλληλα στον μεταβαλλόμενο κόσμο τους με τρόπους ενδεδειγμένους για την ηλικία τους. Ακριβώς όπως η ευημερία, οι υγιείς σχέσεις και η ψυχική υγεία των μαθητών πρέπει να υποστηρίζονται σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, η υποστήριξη πρέπει, επίσης, να επεκταθεί στους εκπαιδευτικούς με τη μορφή βιώσιμων μισθών, επαγγελματικής εξέλιξης, συνεχούς εκπαίδευσης, επαγγελματικής ανάπτυξης και συνεργατικών περιβαλλόντων μάθησης, τα οποία θα τους διευκολύνουν να συνεχίσουν το σημαντικό τους έργο.

Καμία τεχνολογία
δεν είναι ακόμη ικανή
να αντικαταστήσει ή
να εξαλείψει την ανάγκη
για καλούς εκπαιδευτικούς.

Δεύτερον, η παραγωγή γνώσης, ο στοχασμός και η έρευνα θα πρέπει να αναγνωρίζονται ως αναπόσπαστο κομμάτι της διδασκαλίας. Η έρευνα και η γνώση για το μέλλον της εκπαίδευσης ξεκινά με το έργο που επιτελούν οι εκπαιδευτικοί και, πράγματι, πολλά από τα στοιχεία ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση μπορεί να υπάρχουν ήδη στη μετασχηματιστική παιδαγωγική που ασκούν πολλοί εκπαιδευτικοί. Το έργο των εκπαιδευτικών ως παραγωγών γνώσης και παιδαγωγικών πρωτοπόρων πρέπει να αναγνωρίζεται και να υποστηρίζεται, βοηθώντας τους να τεκμηριώνουν, να μοιράζονται και να συζητούν τις σχετικές έρευνες και την εμπειρία τους με τους συναδέλφους τους και τα σχολεία, με επίσημους και ανεπίσημους τρόπους. Τα πανεπιστήμια και η τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορούν να οραματιστούν νέες θεσμικές διευθετήσεις, που επιτρέπουν τη διαρκή έρευνα και τις επαγγελματικές σχέσεις με τους εκπαιδευτικούς για την υποστήριξη της παραγωγής γνώσης σε όλο το εύρος του επαγγέλματός τους.

Τρίτον, η επαγγελματική αυτονομία των εκπαιδευτικών πρέπει να τηρείται και να προστατεύεται. Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού απαιτεί ένα ευρύ φάσμα ανώτερων δεξιοτήτων και συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη. Τις επόμενες δεκαετίες, θα χρειαστεί μεγάλη υποστήριξη για να ενισχυθεί και να επεκταθεί η υψηλής ποιότητας εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, ιδιαίτερα στην υποσαχάρια Αφρική, όπου η ζήτηση για σχολική εκπαίδευση συνεχίζει να ξεπερνά την προσφορά καταρτισμένων εκπαιδευτικών λόγω της αύξησης του νεανικού πληθυσμού. Η επαγγελματική ανάπτυξη για αρχάριους εκπαιδευτικούς μπορεί να παρασχεθεί περαιτέρω μέσω της συνεχούς εκπαίδευσης, της καθοδήγησης και της συνεργατικής συνδιδασκαλίας. Πρέπει να διατεθεί επαρκής χρόνος για την προετοιμασία και τον αναστοχασμό σχετικά με το μάθημα και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να λαμβάνουν δίκαιες και ισότιμες αμοιβές. Η εξασφάλιση της επαγγελματικής αυτονομίας, του κοινωνικού σεβασμού και των αξιοπρεπών μισθών θα δώσει κίνητρα στους ικανούς εκπαιδευτικούς να παραμείνουν στο επάγγελμα και σε άτομα με ικανότητες και κίνητρα να εισέλθουν σε αυτό.

Η συμμετοχή στη δημόσια εκπαιδευτική συζήτηση, στον διάλογο και στην εκπαιδευτική πολιτική θα πρέπει να ενσωματωθεί και να αναγνωριστεί ως μέρος του βασικού έργου των εκπαιδευτικών. Πολύ συχνά, οι αποφάσεις για το τι συμβαίνει μέσα στα σχολεία ή στις τάξεις λαμβάνονται από εκείνους που βρίσκονται μακριά από αυτά, με ελάχιστο διάλογο, αλληλεπίδραση ή ουσιαστικούς βρόχους ανατροφοδότησης. Αυτό θα πρέπει να αλλάξει για το μέλλον της εκπαίδευσης και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να γίνουν ευπρόσδεκτοι ως ηγέτες και ζωτικής σημασίας πληροφοριοδότες στη δημόσια συζήτηση, στην πολιτική και στον διάλογο για το μέλλον της εκπαίδευσης. Η δέσμευση των εκπαιδευτικών σε αυτούς τους τομείς πρέπει να αποτελεί μέρος της κοινής αντίληψης ότι αυτό συνιστά μια βασική λειτουργία του τι σημαίνει να είσαι δάσκαλος: πρέπει να αντιμετωπιστούν ως βασικοί συμμετέχοντες στη σφυρηλάτηση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση.

Διαφυλάσσοντας και μετασχηματίζοντας τα σχολεία

Τα σχολεία, με όλες τις δυνατότητες και την προοπτική τους, τις ελλείψεις και τους περιορισμούς τους, παραμένουν από τα πιο βασικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα της κοινωνίας. Τα σχολεία αποτελούν τον κεντρικό πυλώνα μεγαλύτερων εκπαιδευτικών οικοσυστημάτων και η βιωσιμότητά τους αποτελεί έκφραση της δέσμευσης μιας κοινωνίας στην εκπαίδευση ως δημόσια ανθρώπινη δραστηριότητα και στα παιδιά και στους νέους της. Στρέφοντας το βλέμμα προς το 2050, δεν μπορούμε πλέον να έχουμε σχολεία οργανωμένα σύμφωνα με ένα ενιαίο μοντέλο, ανεξάρτητα από το συγκεκριμένο. Στη

θέση των σημερινών αρχιτεκτονικών, διαδικαστικών και οργανωτικών μοντέλων, χρειαζόμαστε μια μαζική δημόσια προσπάθεια για τον επανασχεδιασμό των χρόνων και των τόπων των σχολείων με τρόπους που να τα προστατεύουν και να τα μετασχηματίζουν. Οι ακόλουθες προτεραιότητες θα πρέπει να καθοδηγούν αυτό το ουσιαστικό έργο:

Τα σχολεία αποτελούν κεντρικό πυλώνα μεγαλύτερων εκπαιδευτικών οικοσυστημάτων και η βιωσιμότητά τους αποτελεί έκφραση της δέσμευσης μιας κοινωνίας στην εκπαίδευση ως δημόσια ανθρώπινη δραστηριότητα και στα παιδιά και στους νέους της.

Πρώτον, τα σχολεία θα πρέπει να προστατεύονται ως χώροι όπου οι μαθητές αντιμετωπίζουν προκλήσεις και δυνατότητες που δεν είναι διαθέσιμες για αυτούς αλλού. Τα σχολεία θα απαιτήσουν περιβάλλοντα συνεργασίας και φροντίδας στα οποία διαφορετικές ομάδες ανθρώπων μαθαίνουν ο ένας από τον άλλο και με τον άλλο. Μπορούν να επιτρέψουν σε εκπαιδευτικούς και μαθητές να αλληλεπιδράσουν με νέες ιδέες, κοულτούρες και

τρόπους θέασης του κόσμου σε ένα υποστηρικτικό και στοργικό περιβάλλον, όχι μόνο προετοιμάζοντας τα παιδιά και τους νέους για προκλήσεις στη μελλοντική τους ζωή, αλλά βοηθώντας τους να διαχειριστούν τον ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο στον οποίο ζουν τώρα.

Δεύτερον, θα πρέπει να οραματιστούμε και πάλι και να σχεδιάσουμε τις σχολικές αρχιτεκτονικές, τους χώρους, τις ώρες, τα χρονοδιαγράμματα και τις ομάδες μαθητών προκειμένου όλα αυτά να

οικοδομήσουν τις ικανότητες των ατόμων να συνεργάζονται. Το δομημένο περιβάλλον και ο συμπεριληπτικός σχεδιασμός έχουν παιδαγωγική αξία από μόνα τους και επηρεάζουν ό,τι συμβαίνει σε κοινούς χώρους μάθησης. Οι κουλτούρες συνεργασίας θα πρέπει, επίσης, να καθοδηγούν τη διοίκηση και τη διαχείριση των σχολείων, καθώς και τις σχέσεις μεταξύ των σχολείων, ώστε να προωθηθούν ισχυρά δίκτυα μάθησης, στοχασμού και καινοτομίας.

Τρίτον, οι ψηφιακές τεχνολογίες θα πρέπει να στοχεύουν στην υποστήριξη αυτών που συμβαίνουν μέσα στα σχολεία: στις τρέχουσες και προσεχείς προσεγγίσεις τους είναι ανεπαρκή υποκατάστατα των τυπικών και των φυσικών ιδρυμάτων μάθησης. Η αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων θα είναι χρήσιμη και απαραίτητη για την ενίσχυση της δημιουργικότητας και της επικοινωνίας των μαθητών τις επόμενες δεκαετίες και η πλοήγηση στους ψηφιακούς χώρους μπορεί να ανοίξει νέες ευκαιρίες για πρόσβαση και συμμετοχή σε κοινή γνώση και ανθρώπινες εμπειρίες. Οι προσπάθειες για την εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης και των ψηφιακών αλγορίθμων στα σχολεία πρέπει να γίνονται με προσοχή και σύνεση, για να διασφαλιστεί ότι δεν αναπαράγουν και οξύνουν τα υπάρχοντα στερεότυπα και συστήματα αποκλεισμού.

Τέταρτον, τα σχολεία θα πρέπει να λειτουργούν ως υποδείγματα του μέλλοντος στα οποία προσβλέπουμε, διασφαλίζοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα και λειτουργώντας ως πρότυπα βιωσιμότητας και ουδέτερου ισοζυγίου άνθρακα. Οι μαθητές θα πρέπει να χαίρουν εμπιστοσύνης και να επιφορτίζονται με το να βοηθούν στην οικολογική στροφή του τομέα της εκπαίδευσης. Οι τοπικές και αυτόχθονες αρχές σχεδιασμού που ανταποκρίνονται στις περιβαλλοντικές συνθήκες και αλλαγές μπορούν να γίνουν πηγές μάθησης σχετικά με την προσαρμογή, τον μετριασμό και την πρόληψη προκειμένου να οικοδομήσουμε ένα καλύτερο μέλλον και να δημιουργήσουμε μια καλύτερη συμβίωση με τον φυσικό κόσμο και με τα συστήματα των οποίων αποτελούμε μέρος και από τα οποία εξαρτιόμαστε. Θα χρειαστεί, επίσης, να διασφαλίσουμε ότι οι εκπαιδευτικές και άλλες πολιτικές που αφορούν τα σχολεία προασπίζουν και προάγουν τα ανθρώπινα δικαιώματα για όλους όσοι κατοικούν σε αυτά και πέρα από αυτά.

Εκπαίδευση σε διαφορετικούς χρόνους και χώρους

Ένα από τα κύρια καθήκοντά μας είναι να διευρύνουμε τη σκέψη για το πού και πότε λαμβάνει χώρα η εκπαίδευση, επεκτείνοντάς την σε περισσότερους χρόνους, χώρους και στάδια της ζωής. Πρέπει να κατανοήσουμε το πλήρες εκπαιδευτικό δυναμικό που υπάρχει στη ζωή και την κοινωνία, από τη γέννηση μέχρι τα βαθιά γεράματα, και να συνδέσουμε το πλήθος των τοποθεσιών και τις συχνά αλληλεπικαλυπτόμενες πολιτισμικές, κοινωνικές και τεχνολογικές δυνατότητες που υπάρχουν για την προώθηση της εκπαίδευσης. Μπορούμε να φανταστούμε τις μελλοντικές μας κοινωνίες να παρέχουν και να ενθαρρύνουν τη μάθηση σε μια πληθώρα τοποθεσιών, πέρα από τα επίσημα σχολεία, και σε προγραμματισμένες αλλά και αυθόρμητες περιστάσεις. Καθώς στρέφουμε το βλέμμα προς το 2050, υπάρχουν τέσσερις αρχές που μπορούν να καθοδηγήσουν τον διάλογο και τη δράση που απαιτούνται για την προώθηση αυτής της σύστασης.

Πρώτον, σε όλα τα στάδια της ζωής οι άνθρωποι πρέπει να έχουν ουσιαστικές ποιοτικές εκπαιδευτικές ευκαιρίες. Η εκπαίδευση αφορά όλο το εύρος και τη διάρκεια ζωής του ατόμου. Η μάθηση και η εκπαίδευση ενηλίκων πρέπει να αναπτυχθούν και να υποστηριχθούν περαιτέρω, υπερβαίνοντας τις

Μπορούμε να φανταστούμε τις μελλοντικές μας κοινωνίες να παρέχουν και να ενθαρρύνουν τη μάθηση σε μια πληθώρα τοποθεσιών, πέρα από τα επίσημα σχολεία, και σε προγραμματισμένες αλλά και αυθόρμητες περιστάσεις.

ελλειμματικές αντιλήψεις περί «κατάρτισης» και «επανακατάρτισης» για να ενστερνιστούν τις μετασχηματιστικές δυνατότητες της εκπαίδευσης σε όλα τα στάδια της ζωής. Οποιοσδήποτε σχεδιασμός για την εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής πρέπει να είναι στην υπηρεσία εκείνων που είναι πιο περιθωριοποιημένοι και σε περιβάλλοντα που είναι πιο εύθραυστα, βοηθώντας τους εκπαιδευόμενους να εφοδιαστούν με τις γνώσεις, τις έννοιες, τις στάσεις και τις δεξιότητες που χρειάζονται για να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες και να αντιμετωπίσουν τωρινές και μελλοντικές διαταραχές.

Δεύτερον, τα υγιή εκπαιδευτικά οικοσυστήματα συνδέουν φυσικούς, κατασκευασμένους και εικονικούς χώρους μάθησης. Η βίοςφαιρα –τα εδάφη, τα νερά, η ζωή, τα ορυκτά, οι ατμόσφαιρες, τα συστήματα και οι αλληλεπιδράσεις της– θα πρέπει να γίνει αντιληπτή ως ζωτικός χώρος μάθησης. Συγκυριακά, μεταξύ των πρώτων παιδαγωγών μας. Παράλληλα, οι ψηφιακοί χώροι

μάθησης πρέπει να ενσωματωθούν περαιτέρω στα εκπαιδευτικά οικοσυστήματα και θα πρέπει να δημιουργηθούν για να υποστηρίξουν τον δημόσιο χαρακτήρα, τη συμπερίληψη και τους κοινούς καλούς σκοπούς της εκπαίδευσης. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις πλατφόρμες ανοιχτής πρόσβασης και ανοιχτού κώδικα με ισχυρή προστασία για τα δεδομένα εκπαιδευόμενων και εκπαιδευτικών.

Τρίτον, η δημόσια χρηματοδότηση και η κρατική ικανότητα για τη ρύθμιση της εκπαίδευσης πρέπει να ενισχυθούν. Θα πρέπει να ενισχύσουμε την ικανότητα των κρατών να θέτουν και να επιβάλλουν πρότυπα και κανόνες για την παροχή εκπαίδευσης που να είναι προσαρμόσιμη, δίκαιη και να προσπαίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα. Σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο, οι κυβερνήσεις και οι δημόσιοι θεσμοί θα πρέπει να δεσμευτούν για διάλογο και δράση γύρω από αυτές τις αρχές για να υποστηρίξουν τον επανασχεδιασμό του μέλλοντός μας από κοινού.

Τέταρτον, το δικαίωμα στην εκπαίδευση πρέπει να διευρυνθεί: δεν εξυπηρετούμαστε πλέον σωστά παλαιώνοντάς το απλώς γύρω από την επίσημη εκπαίδευση. Με το βλέμμα στο μέλλον, θα πρέπει να προωθήσουμε το δικαίωμα στη μάθηση σε όλο το εύρος και τη διάρκεια της ζωής που θα επιτρέπει το δικαίωμα στην πληροφόρηση, στη συνδεσιμότητα και στην κουλτούρα.

Προσκλήσεις για δράση

Η έκθεση έχει απευθύνει δύο προσκλήσεις για να επισπεύσει και να εναρμονίσει τις προσπάθειες για ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση: μία πρόσκληση για ένα νέο ερευνητικό πρόγραμμα για την εκπαίδευση και μία πρόσκληση για την ανανέωση της αλληλεγγύης και της συνεργασίας για την υποστήριξη της εκπαίδευσης ως δημόσιου και κοινού αγαθού. Οι αρχές που καθοδηγούν την

ανταπόκριση σε αυτές τις δύο προσκλήσεις συνοψίζονται εδώ για να βοηθήσουν στη διοχέτευση και την ενίσχυση των προσπάθειών μας να σφυρηλατήσουμε το νέο μέλλον της εκπαίδευσης, ενώ ανταποκρινόμαστε σε ταχέως μεταβαλλόμενες συνθήκες.

Μια νέα ερευνητική ατζέντα για την εκπαίδευση

Οι προτεραιότητες που επισημαίνονται σε αυτήν την έκθεση υποστηρίζουν μια συνεκτική και κοινή ερευνητική ατζέντα. Η μάθηση, οι γνώσεις και οι εμπειρίες που προκύπτουν από μια τόσο εκτεταμένη ερευνητική ατζέντα θα είναι καταλυτικές στη σφυρηλάτηση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση από κοινού. Καθώς στρέφουμε το βλέμμα προς το 2050, υπάρχουν τέσσερις προτεραιότητες που καθοδηγούν την έρευνα και την καινοτομία για το μέλλον της εκπαίδευσης:

Πρώτον, ένα παγκόσμιο, συλλογικό ερευνητικό πρόγραμμα για το μέλλον της εκπαίδευσης πρέπει να επικεντρώνεται στο δικαίωμα στην εκπαίδευση για όλους καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής, προβλέποντας παράλληλα μελλοντικές διαταραχές και λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις τους. Η έρευνα πρέπει, επίσης, να υπερβαίνει την απλή μέτρηση και κριτική για να διερευνά την ανανέωση της εκπαίδευσης σύμφωνα με τις κατευθυντήριες αρχές που προτείνονται στην παρούσα έκθεση. Αυτό το ερευνητικό πρόγραμμα πρέπει να αναδιατυπώσει τις προτεραιότητές του υπό το πρίσμα του μελλοντικού γραμματισμού για το μέλλον και τον στοχασμό σε σχέση με αυτό για να μας οδηγήσει σε ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση.

Δεύτερον, η γνώση, τα δεδομένα και τα στοιχεία για το μέλλον της εκπαίδευσης πρέπει να περιλαμβάνουν διαφορετικές πηγές και τρόπους γνώσης. Οι γνώσεις από διαφορετικές οπτικές γωνίες μπορούν να προσφέρουν διαφορετικά πλεονεκτήματα μιας κοινής κατανόησης της εκπαίδευσης, αντί να αποκλείουν και να υποκαθιστούν η μία την άλλη. Οι ερευνητές, τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά ιδρύματα πρέπει να εξετάσουν μεθοδολογικές παραδοχές και προσεγγίσεις που να είναι αποαποικιοποιητικές, δημοκρατικές και να διευκολύνουν την άσκηση και την προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα σχολεία, οι εκπαιδευτικοί, τα κοινωνικά κινήματα, τα κινήματα νεολαίας και οι κοινότητες είναι ζωτικές πηγές γνώσης και πληροφόρησης και θα πρέπει να αναγνωρίζονται ως τέτοιες από τους ερευνητές. Τα ευρήματα από τις επιστήμες της μάθησης, τις νευροεπιστήμες, τα ψηφιακά και μαζικά δεδομένα και τους στατιστικούς δείκτες μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικές γνώσεις όταν ληφθούν υπόψη σε σχέση με ένα ευρύτερο φάσμα εμπειρικών εισροών, συμπεριλαμβανομένης της ποιοτικής έρευνας και της έρευνας των επαγγελματιών της εκπαίδευσης.

Τρίτον, η εκπαιδευτική καινοτομία πρέπει να αντικατοπτρίζει ένα πολύ ευρύτερο φάσμα δυνατοτήτων σε διαφορετικά περιβάλλοντα, χρόνους και τόπους. Οι συγκρίσεις και οι εμπειρίες μπορούν να

Ένα παγκόσμιο, συλλογικό
ερευνητικό πρόγραμμα για
το μέλλον της εκπαίδευσης
πρέπει να επικεντρώνεται
στο δικαίωμα
στην εκπαίδευση για όλους
καθ' όλη τη διάρκεια
της ζωής.

εμπνεύσουν τους ανθρώπους όταν επανεξεταστούν και αναθεωρηθούν κατάλληλα με τις ξεχωριστές κοινωνικές και ιστορικές πραγματικότητες ενός δεδομένου συγκείμενου. Η εκπαιδευτική καινοτομία θα πρέπει, επίσης, να επιδιώκει, κατά καιρούς, να απομακρύνεται από τη θεσμική σύγκλιση που επηρεάζει τα τρέχοντα επίσημα συστήματα. Η αξιολόγηση και ο αναστοχασμός θα πρέπει να κατευθύνουν τις εκπαιδευτικές πολιτικές με συνεχή και ολοκληρωμένο τρόπο, αναδεικνύοντας έτσι τις συνήθεις βελτιώσεις σε θεωρία αλλαγής, ξεφεύγοντας αφενός από τη στασιμότητα και αφετέρου από την ατέρμονη αλλαγή των εκπαιδευτικών συστημάτων.

Τέταρτον, η έρευνα για ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο στην εκπαίδευση πρέπει να επανεξεταστεί ώστε να συμπεριλαμβάνει περισσότερα άτομα από διαφορετικές ομάδες ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που συνήθως δεν δραστηριοποιούνται σε συζητήσεις για την εκπαίδευση. Οι σπόροι ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου είναι ήδη ζωντανοί, ιδιαίτερα μεταξύ των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των σχολείων. Ειδικές ευθύνες βαρύνουν τα ερευνητικά ιδρύματα, τις κυβερνήσεις και τους διεθνείς οργανισμούς σχετικά με τη συμμετοχή και την υποστήριξη μιας ερευνητικής ατζέντας που επισπεύδει την από κοινού δόμηση αυτού του συμβολαίου. Η UNESCO μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο ως εστιακό κέντρο για τη γνώση, το όραμα και τη δημιουργία ιδεών για το κοινό μας μέλλον στην εκπαίδευση.

Ανανεωμένη διεθνής αλληλεγγύη και συνεργασία

Το φιλόδοξο όραμα που διατυπώνεται σε αυτήν την έκθεση δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς αλληλεγγύη και συνεργασία σε κάθε επίπεδο – από το άμεσο περιβάλλον των τάξεων και των σχολείων έως τις ευρείες εθνικές, περιφερειακές και παγκόσμιες δεσμεύσεις και τα πλαίσια πολιτικής. Η έκθεση καλεί για μια ανανεωμένη δέσμευση στην παγκόσμια συνεργασία για την υποστήριξη της εκπαίδευσης ως δημόσιου και κοινού αγαθού, βασισμένη σε μια πιο δίκαιη και ισότιμη συνεργασία μεταξύ κρατικών και μη κρατικών φορέων σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Καθώς στρέφουμε το βλέμμα προς το 2050, θα πρέπει να τηρούμε τέσσερις κατευθυντήριες αρχές που σχετίζονται με τη διεθνή αλληλεγγύη και τη συνεργασία για το μέλλον της εκπαίδευσης.

Πρώτον, η Επιτροπή καλεί όλους τους εκπαιδευτικούς φορείς να συνεργαστούν σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο για να δημιουργήσουν κοινούς σκοπούς και κοινές λύσεις στις εκπαιδευτικές προκλήσεις. Οι προσπάθειες πρέπει να εναρμονιστούν και να αναπροσανατολιστούν γύρω από το όραμα ενός δίκαιου και ισότιμου εκπαιδευτικού μέλλοντος για όλη την ανθρωπότητα, με βάση το δικαίωμα στην εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής και την αξία της εκπαίδευσης ως δημόσιου και κοινού αγαθού. Η συλλογική δράση πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προτεραιότητα στους μαθητές των οποίων το δικαίωμα στην εκπαίδευση απειλείται περισσότερο από παγκόσμιες διαταραχές και αλλαγές. Τις επόμενες δεκαετίες, η παγκόσμια συνεργασία πρέπει να αντιμετωπίσει τις ανισότητες εξουσίας, συμπεριλαμβάνοντας διαφορετικούς μη κρατικούς φορείς και συμπράξεις. Θα πρέπει να απομακρυνθεί περαιτέρω από τη δράση που προέρχεται από τα πάνω προς τα κάτω και να μεταβεί προς την πολυκεντρική δράση, ενστερνιζόμενη νέες μορφές περιφερειακής συνεργασίας, ιδίως Νότου-Νότου και τριμερούς συνεργασίας.

Δεύτερον, η διεθνής συνεργασία θα πρέπει να λειτουργεί με βάση την αρχή της επικουρικότητας, την υποστήριξη και την οικοδόμηση ικανοτήτων στις τοπικές, εθνικές και περιφερειακές προσπάθειες για την αντιμετώπιση των προκλήσεων. Θα χρειαστεί ενισχυμένη λογοδοσία σε κάθε επίπεδο για την υποστήριξη νέων εκπαιδευτικών δεσμεύσεων, κανόνων και προτύπων. Η UNESCO θα πρέπει να επανεξετάσει την προσέγγισή της στην εκπαιδευτική ανάπτυξη για να αντιληφθεί τον εαυτό της πρώτα ως εταίρο, εργασία του οποίου είναι να ενισχύσει τους περιφερειακούς και εθνικούς θεσμούς και τις διεργασίες, και κατά δεύτερο λόγο ως διαμεσολαβητή αποδεικτικών στοιχείων, παραγωγό γνώσης και συνήγορο για ενισχυμένα δεδομένα σχετικά με τα εκπαιδευτικά συστήματα και τη λογοδοσία προς τους πολίτες.

Τρίτον, η εστίαση στη διεθνή αναπτυξιακή χρηματοδότηση για τις χώρες χαμηλού και χαμηλότερου μεσαίου εισοδήματος παραμένει σημαντική, ιδίως για εκείνες με έντονα περιορισμένες οικονομίες και πληθυσμούς νεαρής ηλικίας. Η διεθνής συνεργασία, αναφορικά με το μεγαλύτερο μέρος των οικονομικών και ανθρώπινων πόρων της, πρέπει επειγόντως να εστιάσει σε περιοχές όπου το δικαίωμα στην εκπαίδευση απειλείται περισσότερο – και ιδιαίτερα στην υποσαχάρια Αφρική, όπου η συντριπτική πλειονότητα της νεολαίας του κόσμου θα ζει και θα μαθαίνει έως το 2050. Αυτοί οι πόροι πρέπει να κατευθύνονται, επίσης, σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης που είναι πιθανό να αυξηθούν σε συχνότητα καθώς επιταχύνεται η κλιματική αλλαγή.

Τέταρτον, οι κοινές επενδύσεις σε αποδείξεις, δεδομένα και γνώση αποτελούν, επίσης, ουσιαστικό μέρος της αποτελεσματικής διεθνούς συνεργασίας. Τις επόμενες δεκαετίες, θα χρειαστεί να ενισχύσουμε την αμοιβαία μάθηση και την ανταλλαγή γνώσεων πέρα από κοινωνίες και σύνορα – τόσο σε βασικούς τομείς, όπως ο τερματισμός της εκπαιδευτικής ανισότητας και της φτώχειας και η βελτίωση των δημόσιων υπηρεσιών, όσο και για να αντιμετωπίσουμε τις πιο μακροπρόθεσμες προκλήσεις που προκύπτουν από την αυτοματοποίηση και την ψηφιοποίηση, τη μετανάστευση και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Η UNESCO διαδραματίζει καταλυτικό ρόλο στη διευκόλυνση αυτής της ανταλλαγής μεταξύ χωρών και περιφερειών.

Η συλλογική δράση πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προτεραιότητα στους μαθητές των οποίων το δικαίωμα στην εκπαίδευση απειλείται περισσότερο από παγκόσμιες διαταραχές και αλλαγές.

Διάλογος και συμμετοχή

Υπάρχουν πολλά περιθώρια για ελπίδα. Είναι δυνατές αλλαγές και καινοτομίες μεγάλης κλίμακας στον σχεδιασμό των εκπαιδευτικών συστημάτων, στην οργάνωση των σχολείων και άλλων εκπαιδευτικών συστημάτων, καθώς και στα αναλυτικά προγράμματα και στις παιδαγωγικές προσεγγίσεις.

Συλλογικά μπορούμε να μετασχηματίσουμε την εκπαίδευση για να βοηθήσουμε στην οικοδόμηση ενός δίκαιου, ισότιμου και βιώσιμου μέλλοντος, βασιζόμενοι σε αυτό που ήδη υπάρχει και οικοδομώντας, ό,τι άλλο χρειάζεται. Θα αλλάξουμε πορεία μέσα από εκατομμύρια ατομικές και συλλογικές πράξεις θάρρους, ηγεσίας, αντίστασης, δημιουργικότητας και μέριμνας. Διαθέτουμε βαθιές, πλούσιες και ποικίλες πολιτισμικές παραδόσεις πάνω στις οποίες μπορούμε να οικοδομήσουμε. Οι άνθρωποι έχουν μεγάλη συλλογική αυτενέργεια, ευφυΐα και δημιουργικότητα. Οι πολλά υποσχόμενες πρακτικές μπορεί να είναι καινοτόμες ή να έχουν τις ρίζες τους στην παράδοση, καθώς και οι δύο μπορούν να απελευθερώσουν νέες δυνατότητες.

Θα αλλάξουμε πορεία μέσα από εκατομμύρια ατομικές και συλλογικές πράξεις θάρρους, ηγεσίας, αντίστασης, δημιουργικότητας και μέριμνας.

Ο διάλογος που προτείνεται στην παρούσα έκθεση πρέπει να περιλαμβάνει την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή. Η εκπαίδευση είναι καθοριστικός παράγοντας για την ιδιότητα του πολίτη, σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Αφορά όλους και όλοι μπορούν να συμμετέχουν στην οικοδόμηση του μέλλοντος της εκπαίδευσης σε όποιες σφαίρες επιρροής και αν βρίσκονται. Αυτή η έκθεση προτείνει ότι υπάρχουν συγκεκριμένοι ρόλοι συμμετοχής για τους εκπαιδευτικούς, τα πανεπιστήμια, τις κυβερνήσεις, τους διεθνείς οργανισμούς και τη νεολαία για να επεκτείνουν περαιτέρω αυτόν τον διάλογο και τη δράση που είναι στραμμένα προς το μέλλον:

- **Εκπαιδευτικοί.** Οι εκπαιδευτικοί παραμένουν στο επίκεντρο του μέλλοντος της εκπαίδευσης. Με τον ίδιο τρόπο που είχαν θεμελιώδη σημασία για το κοινωνικό συμβόλαιο που ισχύει από τον 19ο αιώνα, θα είναι επίσης καθοριστικοί διοργανωτές, επαγγελματίες και ερευνητές για την οικοδόμηση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση. Για αυτό, είναι απαραίτητο να εξασφαλιστεί η αυτονομία και η ελευθερία τους, να υποστηριχθεί η ανάπτυξή τους σε όλη την επαγγελματική τους ζωή και να αναγνωριστεί ο ρόλος τους στην κοινωνία και η συμμετοχή τους στις δημόσιες πολιτικές. Οι εκπαιδευτικοί θα είναι φυσικά κεντρικοί πρωταγωνιστές στην οικοδόμηση διεργασιών διαλόγου και καινοτομίας, φέρνοντας κοντά και συγκαλώντας άλλους ανθρώπους και ομάδες.
- **Πανεπιστήμια και ανώτατη εκπαίδευση.** Ειδικές προσκλήσεις προς πανεπιστήμια και ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης ήταν παρούσες σε κάθε κεφάλαιο αυτής της έκθεσης, όπως είναι παρούσες σε κάθε πραγματικότητα του νέου κοινωνικού συμβολαίου της εκπαίδευσης. Σήμερα, λίγοι αμφισβητούν τον κρίσιμο ρόλο που διαδραματίζουν τα πανεπιστήμια και όλα τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης στη δημιουργία και τη διάδοση της γνώσης. Αυτό ισχύει σε όλους τους κλάδους, ιδίως όμως όσον αφορά την εκπαίδευση. Μεγάλο μέρος του μέλλοντος της βασικής εκπαίδευσης εξαρτάται από τη δουλειά που γίνεται από τα πανεπιστήμια και αντίστροφα. Μεγάλο μέρος του μέλλοντος των πανεπιστημίων εξαρτάται από τη δουλειά που γίνεται στη βασική

εκπαίδευση. Τα πανεπιστήμια αναμένεται, επίσης, να βρουν νέους και πιο αποτελεσματικούς τρόπους για να εκπαιδεύσουν τα παιδιά και τους νέους, ιδιαίτερα τα μικρά παιδιά, και για να εμπλακούν περισσότερο σε πρακτικές της εκπαίδευσης ενηλίκων. Η ανώτατη εκπαίδευση είναι, εξ ορισμού, ένας τόπος διαγενεακού και μετασχηματιστικού διαλόγου, και ένα μεγάλο μέρος του μέλλοντος που περιγράφεται στην παρούσα έκθεση εξαρτάται από αυτή. Χωρίς ισχυρή, αυτόνομη, αξιόπιστη και καινοτόμα ανώτατη εκπαίδευση, θα είναι αδύνατο να οικοδομηθεί το κοινωνικό συμβόλαιο της εκπαίδευσης που προβλέπεται στην παρούσα έκθεση.

- **Κυβερνήσεις.** Αυτή η έκθεση τονίζει τον αναδικατάστατο ρόλο των κυβερνήσεων. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι οι προτάσεις της εντοπίζονται μόνο στο επίπεδο των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων. Αντί να ακολουθεί τη συνήθη κυβερνοκεντρική λογική των εκθέσεων για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, η συγκεκριμένη έκθεση στοχεύει να ενθαρρύνει ένα ευρύτερο φάσμα ενδιαφερομένων να συμμετάσχουν με έρευνα, γνώση, καινοτομία, ανάλυση και δράση. Πρόκειται για ένα ζήτημα αποτίμησης της δράσης των κυβερνήσεων σε πολλαπλά επίπεδα, λιγότερο μέσα από μια λογική μεταρρύθμισης και περισσότερο από την οπτική τού να γίνουν υποστηρικτές της ευρύτερης συμμετοχής και καταλύτες για την καινοτομία. Επιπλέον, οι κυβερνήσεις έχουν μοναδικούς ρόλους στη διατήρηση και στην εδραίωση του δημόσιου χαρακτήρα της εκπαίδευσης διασφαλίζοντας επαρκή και διαρκή δημόσια χρηματοδότηση και ενισχύοντας τη δυνατότητα για κατάλληλες ρυθμίσεις της εκπαίδευσης.
- **Διεθνείς οργανώσεις και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.** Αυτή η έκθεση έχει τονίσει τη σημασία των διεθνών οργανώσεων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως μέσω της επαναλαμβανόμενης επιβεβαίωσης της εκπαίδευσης ως δημόσιου και κοινού αγαθού. Αυτή η επανάληψη έχει σκοπό να σηματοδοτήσει μια σημαντική αλλαγή οπτικής, δίνοντας χώρο σε νέες φωνές στην εκπαιδευτική συνεργασία, σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό, διεθνές επίπεδο και μεταξύ διαφορετικών τομέων. Μια ισχυρή κινητοποίηση διεθνών οργανώσεων και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών αναμένεται να προωθήσει τον διάλογο που προτείνεται στην παρούσα έκθεση, και να το πράξει με τη μοναδική τους γνώση, τεχνογνωσία και ικανότητα κινητοποίησης. Αυτές οι οργανώσεις κατέχουν, επίσης, ιδιαίτερη θέση στη διασφάλιση ότι τα άτομα που υφίστανται διακρίσεις λόγω των ιδεών, του φύλου, της φυλής ή της εθνικότητάς τους, της κουλτούρας, των θρησκευτικών πεποιθήσεων ή της σεξουαλικής τους ταυτότητας ακούγονται, είναι ορατά και υποστηρίζονται στο δικαίωμά τους στην εκπαίδευση.
- **Νεολαία και παιδιά.** Τέλος, και αναμφισβήτητα, ο διάλογος που προτείνεται εδώ πρέπει να εμπλέκει τους νέους. Το μέλλον πρέπει να διαμορφωθεί εκ νέου για αυτούς ως ένα μέλλον γεμάτο δυνατότητες και όχι ως βάρος. Το ζήτημα δεν είναι απλώς να τους ακούσουμε ή να τους συμβουλευτούμε, αλλά να τους κινητοποιήσουμε και να τους υποστηρίξουμε στην οικοδόμηση του μέλλοντος που θα είναι –και είναι ήδη– δικό τους. Πρόσφατα παραδείγματα σημαντικών κινημάτων νέων και παιδιών, ιδιαίτερα στον αγώνα κατά της κλιματικής αλλαγής, κατά των φυλετικών διακρίσεων, κατά της πατριαρχίας και των περιοριστικών προτύπων φύλου και υπέρ της ποικιλομορφίας των κουλτουρών και της αυτοδιάθεσης των αυτοχθόνων, μας παρουσιάζουν ουσιαστικούς δρόμους για το μέλλον. Η νεολαία που ηγείται αυτών των κινήματων δεν ζήτησε έγκριση, αλλά μάλλον ανταποκρίθηκε με το αίσθημα του επείγοντος και με ηθική σαφήνεια σε ζητήματα που πολύ συχνά καταβάλλουν ή παραλύουν τους ενηλίκους. Οι νέοι έχουν να διαδραματίσουν επιδραστικό και καθοδηγητικό ρόλο στην οικοδόμηση του μέλλοντος, τόσο του δικού μας αλλά και του δικού τους. Η πιο σημαντική πτυχή της συνέχισης αυτής της έκθεσης είναι η

ικανότητα για εθελοντική συμμετοχή νέων ανθρώπων στην κατασκευή ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση.

Σε όλο τον κόσμο εκπαιδευτικοί, κοινότητες, οργανισμοί και κυβερνήσεις έχουν ήδη ξεκινήσει πολλές υποσχόμενες εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες για να δημιουργήσουν την αλλαγή που είναι αναγκαία. Αμέτρητα παραδείγματα μας δείχνουν τους πολλούς τρόπους με τους οποίους η γνώση μπορεί να συν-δημιουργηθεί και να μοιραστεί δημόσια. Άλλα παραδείγματα φωτίζουν το πώς η εκπαίδευση μπορεί να δημιουργήσει νόημα, να ενδυναμώσει και να χειραφετήσει, και τους τρόπους με τους οποίους η μάθηση μπορεί να οργανωθεί πιο αποτελεσματικά για το κοινό καλό. Αυτές οι υπάρχουσες πρακτικές πρέπει να καλλιεργηθούν καθώς χαράσσουν πορείες για τη δημιουργία ενός ελπιδοφόρου μέλλοντος.

Το αξιόλογο έργο που εκτυλίσσεται σε όλο τον κόσμο πρέπει να γίνει περισσότερο γνωστό και η Επιτροπή συνιστά να γίνει η UNESCO καταλύτης και εστιακό κέντρο ελπιδοφόρων πρακτικών και καινοτόμων εφαρμογών των αρχών που διατυπώνονται σε αυτήν την έκθεση.

Πρόσκληση για συνέχεια

Στην ουσία, αυτή η έκθεση ζητά και στοχεύει στη διευκόλυνση και την πρόκληση ενός ευρέος κοινωνικού διαλόγου σχετικά με το επιθυμητό μέλλον και τον τρόπο με τον οποίο η εκπαίδευση μπορεί να βοηθήσει στην οικοδόμησή του. Οι ιδέες της αντικατοπτρίζουν μια χρονική στιγμή, βασιζόμενες στο αποτέλεσμα μιας διετούς διεργασίας διαλόγου και διαβουλεύσεων. Οι προτάσεις της έκθεσης κορυφώνονται με προσκλήσεις για συνέχιση πολλαπλών συνομιλιών, συνεργασιών και συμπράξεων στο μέλλον. Είναι αυτές οι συνομιλίες, οι συνεργασίες και οι συμπράξεις που θα έχουν μεγαλύτερη σημασία για το μέλλον της εκπαίδευσης – όχι η ίδια η έκθεση.

Ενώ η έκθεση διατυπώνει ένα όραμα για τις προκλήσεις και τις ελπίδες που θα πρέπει να δώσουν ζωή στις προσπάθειες για μια εκπαίδευση για το μέλλον, και προβάλλει ιδέες για το πώς να γίνει αυτό, επιμένει, επίσης, ότι ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση δεν εκτελείται από μόνο του. Για να λάβει μορφή και να έχει αντίκτυπο, πρέπει να μεταφραστεί σε προγράμματα, πόρους, συστήματα και διεργασίες που μετασχηματίζουν τις καθημερινές δραστηριότητες και εμπειρίες των εκπαιδευόμενων και των εκπαιδευτικών.

Η εκπαίδευση εμπλέκει μεγάλο αριθμό ατόμων και ομάδων σε ένα σύνθετο δίκτυο σχέσεων. Περιλαμβάνει εκπαιδευόμενους εκπαιδευτικούς, οικογένειες, στελέχη εκπαίδευσης και ηγέτες σε πολλαπλά επίπεδα διακυβέρνησης και αγγίζει τον δημόσιο τομέα καθώς και την κοινωνία των πολιτών, εντός κοινοτήτων, επαρχιών, εθνών, περιφερειών και παγκοσμίως. Ο μετασχηματισμός της εκπαιδευτικής κουλτούρας είναι το αποτέλεσμα διεργασιών μιας από κοινού δόμησης, στις οποίες πολλές ομάδες αναδεικνύουν τα ενδιαφέροντα και τις αντιλήψεις τους για να τα επανεξετάσουν υπό το φως νέων ιδεών και σε συνομιλίες με άλλους. Η συνεργασία είναι απαραίτητη για τη μετατροπή των αρχών, των προτάσεων και των στρατηγικών που τίθενται εδώ σε νέες πραγματικότητες. Αυτή η από κοινού δόμηση ιδεών για το πώς διδάσκουμε και μαθαίνουμε και προς ποιον σκοπό είναι που τελικά οδηγεί σε σαφήνεια, δέσμευση και υποστήριξη για τους πόρους και τις δραστηριότητες που μπορούν να

μετασχηματίσουν τις εκπαιδευτικές πρακτικές. Οι πρακτικές αλλάζουν όταν οι συνθήκες που μπορούν να υποστηρίξουν αυτήν την αλλαγή κατανοούνται σωστά, γίνονται αποδεκτές και εφαρμόζονται.

Ο καθένας από εμάς μπορεί να βελτιώσει τις κοινότητες στις οποίες ζούμε. Η δυνατότητα σύγκλισης διαλόγου ανήκει σε όλους μας. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα σε μια εποχή όπου η πανταχού παρουσία των τεχνολογιών επικοινωνίας δίνει στους απλούς ανθρώπους τα μέσα να συνδέονται και να οργανώνονται για να επιτύχουν φιλόδοξους σκοπούς. Η πρόσβαση στην τεχνολογία και στο διαδίκτυο καθιστά δυνατή μια άνευ προηγουμένου συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών, ιδρυμάτων και κοινοτήτων για την πραγματοποίηση ευκαιριών και την εξεύρεση λύσεων στις προκλήσεις.

Η πανδημία COVID-19 έχει επισκιάσει την έκδοση αυτής της έκθεσης και το μεγαλύτερο μέρος της προετοιμασίας της. Αυτό το παγκόσμιο γεγονός έχει λειτουργήσει αφυπνιστικά ως προς την αναγνώριση για τη σημασία της ευρείας συνεργασίας και της από κοινού δόμησης. Δεν έχουμε υπολογίσει ακόμη ακριβώς το μέγεθος της εκπαιδευτικής ζημίας και των απωλειών που προκλήθηκαν από την πανδημία COVID-19, αλλά γνωρίζουμε ότι είναι σοβαρές και κινδυνεύουν να διαγράψουν την πρόοδο δεκαετιών. Οι συνέπειές της έγιναν σκληρά αισθητές από τους φτωχούς και περιθωριοποιημένους στον παγκόσμιο Νότο και όπου συνδυάζονται με άλλες προκλήσεις. Τα ίχνη του θανάτου και της απώλειας, σε συνδυασμό με την επιταχυνόμενη και εντεινόμενη πραγματικότητα της κλιματικής αλλαγής, μας υπενθυμίζουν με τον πιο δυναμικό τρόπο ότι ζούμε σε αυτόν τον πλανήτη συνδεδεμένοι με άλλους. Η εφεύρεση των εμβολίων για την προστασία από την πανδημία COVID-19 μας έδωσε μια γεύση για το εύρος και την ταχύτητα του τι είναι δυνατό όταν συγκεντρωνόμαστε γύρω από τη γνώση, την επιστήμη και τη μάθηση για να βρούμε λύσεις. Αυτή η έκθεση ελπίζει ότι αυτή η νεοαποκτηθείσα αναγνώριση δίνει ώθηση στην πρόσκληση να συναντηθούμε και να οικοδομήσουμε ένα νέο και φωτεινότερο εκπαιδευτικό μέλλον.

Σε αυτό το πλαίσιο του επείγοντος αλλά και των μεγάλων δυνατοτήτων, οι ιδέες που περιγράφονται σε αυτήν την έκθεση μας βοηθούν να οραματιστούμε και πάλι το μέλλον μας μαζί και να οικοδομήσουμε ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση. Αυτή η έκθεση είναι μια πρόσκληση να σκεφτούμε και να δράσουμε μαζί για την οικοδόμηση του μέλλοντος της εκπαίδευσης. Είναι μια αφετηρία, η αρχή μιας διεργασίας διαλόγου και από κοινού δόμησης. Αυτή η έκθεση, όπως και η ίδια η εκπαίδευση, δεν έχει ολοκληρωθεί. Αντίθετα, η πραγματοποίησή της ξεκινά τώρα, μέσα από τους κόπους των εκπαιδευτικών σε όλο τον κόσμο και εκείνων που εργάζονται δίπλα τους.

Παραρτήματα

Επιλεγμένες αναφορές

Ανεξάρτητες εκθέσεις

Οι ακόλουθες εκθέσεις ελήφθησαν ως απάντηση σε ανοιχτή πρόσκληση για τη διοργάνωση σεμιναρίων και ομάδων εργασίας για να βοηθήσουν στον εντοπισμό βασικών προκλήσεων και ευκαιριών και στην παροχή παρατηρήσεων και συστάσεων στη Διεθνή Επιτροπή για το Μέλλον της Εκπαίδευσης. Περίπου 200 άλλοι οργανισμοί, επίσης, παρείχαν εκθέσεις στην πρωτοβουλία Το Μέλλον της Εκπαίδευσης της UNESCO με βάση ομάδες εστίασης και αυτοί οι εταίροι αναφέρονται στην παρακάτω ενότητα σχετικά με τους Συνεισφέροντες στην Παγκόσμια Διαβούλευση.

Arab Campaign for Education for All. (2020). *Summary report on the Futures of Education in the Arab States: Building the future (2020-2050)*. Ramallah, Arab Campaign for Education for All. <http://www.teachercc.org/articles/view/379>

Asia South Pacific Association for Basic and Adult Education. (2021). *From the margins to the center: Youth informing the futures of education*. Manila, Asia South Pacific Association for Basic and Adult Education. http://www.aspbae.org/userfiles/2021/Futures_of_Education_Report.pdf.

Barber, P., Bertet, M., Choi, J., Czerwitzki, K., Njobati, F. F., Grau I Callizo, I., Hambrock, H., Herveau, J., Kastner, A., Laabs, J., Manalo, A., Mesa, J., Mutabazi, S., Muthigani, A., Richard, P., Scheunpflug, A., Sendler-Koschel, B., White, M., and Wodon, Q. (2020). *Christian schools and the futures of education: a contribution to UNESCO's Futures of Education Commission by the International Office of Catholic Education and the Global Pedagogical Network – Joining in Reformation*. International Office of Catholic Education and Global Pedagogical Network – Joining in Reformation. <http://oiecinternational.com/wp-content/uploads/2020/12/OIEC-GPENR-contribution.pdf>

Bridge 47. (2020). *The role of education in addressing future challenges*. Bridge 47. https://www.bridge47.org/sites/default/files/2020-12/bridge47_-_report_to_unesco_foe_international_commission_final.pdf

Éducation, Recherches et Actualités. (2021). *L'Éducation du futur – L'enseignement supérieur: défis et paradoxes*. Beirut et Paris, Université Saint Joseph et Université Gustave Eiffel. <https://www.periodicos.ufam.edu.br/index.php/larecherche>

Emmaüs International. (2020). *Rapport à l'attention de la commission internationale de l'initiative de l'UNESCO: « Les futurs de l'éducation: apprendre à devenir »*. Montreuil, France, Emmaüs International. https://emmaus-international.org/images/actualites/2020/10/EMMAS_INTERNATIONAL_-_Contribution_Les_futurs_de_l'ducation__juillet_2020_003.pdf

Garcés, C. E. (2020). *Aportación para la Comisión Internacional*. Madrid.

International Council for Adult Education (ICAE). (2020). *Adult Learning and Education (ALE) – Because the future cannot wait*. International Council for Adult Education. <https://en.unesco.org/futuresofeducation/sites/default/files/2020-10/ICAE%20-%20Futures%20of%20ALE%20FINAL.pdf>

International Task Force on Teachers for Education 2030. (2021). *The futures of teaching: Background paper prepared for the Futures of Education Initiative*. Paris, UNESCO <https://teachertaskforce.org/knowledge-hub/futures-teaching-background-paper-prepared-futures-education-initiative-0>

International Union for Conservation of Nature (IUCN) Commission on Education and Communication (CEC). (2021). *Visions and Recommendations for the Futures of Education*. Gland, Switzerland, International Union for Conservation of Nature. https://www.iucn.org/sites/dev/files/content/documents/cec_report_to_unesco_foe_-_6.5.pdf

- Mouvement International ATD Quart Monde. (2020). *Contribution du Mouvement International ATD Quart Monde aux Futurs de l'Éducation*. Pierrelaye, France, Mouvement ATD Quart Monde – Agir Tous pour la Dignité. <https://nextcloud.atd-quartmonde.org/index.php/s/DzMMci4yqP6dkPA>
- Red Regional por la Educación Inclusiva de Latinoamérica. (2020). *Los futuros de la educación - Contribuciones de la Red Regional por la Educación Inclusiva de Latinoamérica*. Buenos Aires, Red Regional por la Educación Inclusiva de Latinoamérica. <https://rededucacioninclusiva.org/wp-content/uploads/2020/09/Los-futuros-de-la-educaci%C3%B3n-Contribuciones-de-la-Red-Regional-por-la-Educaci%C3%B3n-Inclusiva-de-Latinoam%C3%A9rica.pdf>
- Schulte, D., Cendon, E. and Makoe, M. (2020). *Re-Visioning the Future of Teaching and Learning in Higher Education: Report on Focus Group Discussions for the UNESCO Futures of Education Initiative*. University of the Future Network. https://unifuture.network/wp-content/uploads/sites/2/2020/08/20200722_UNF_UNESCO-report_fin.pdf
- SDG-Education 2030 Steering Committee. (2020). *Contribution to the Futures of Education*. Paris, UNESCO. <https://sdg4education2030.org/sites/default/files/2020-07/Futures%20of%20Education%20SDG-Ed2030%20SC%20contribution%20July%202020.pdf>
- Sefton-Green, J., Erstad, O. and Nelligan, P. (2021). *Educational Futures Across Generations*. Centre for Research for Educational Impact (REDI) at Deakin University and Department of Education at the University of Oslo. https://www.deakin.edu.au/__data/assets/pdf_file/0005/2298551/Educational-Futures-Across-Generations.pdf
- Seguy, F. (2021). *Penser l'avenir de l'éducation en contexte de pandémie*. Port-au-Prince, UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378392>
- UNESCO. (2020). *Humanistic Futures of Learning: Perspectives from UNESCO Chairs and UNITWIN Networks*. Paris, UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000372577/PDF/372577eng.pdf.multi>
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2020). *Embracing a culture of lifelong learning: Contribution to the Futures of Education Initiative*. Hamburg, UNESCO Institute for Lifelong Learning. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374112/PDF/374112eng.pdf.multi>
- UNESCO International Institute for Higher Education in Latin America and the Caribbean (IESALC). (2021). *Thinking Higher and Beyond: Perspectives on the Futures of Higher Education to 2050*. UNESCO International Institute for Higher Education in Latin America and the Caribbean. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377530>
- UNESCO. (2021). *Caribbean Futures of Education – Final Report*. Kingston, UNESCO. <https://en.unesco.org/caribbean-futures-of-education>
- UNESCO's Collective Consultation of NGOs on Education 2030. (2021). *The role of Civil Society Organisations in 2050 and beyond*. Paris, UNESCO's Collective Consultation of NGOs on Education 2030. https://en.unesco.org/system/files/the_role_of_csos_in_2050_and_beyond.pdf
- Unescocat and Fòrum Futurs de l'Educació. (2020). *How to Get to the Future of Education: Lessons Learned from the Escola Nova 21 Alliance in Catalonia*. Unescocat-Center for UNESCO of Catalonia. <https://catesco.org/wp-content/uploads/2020/10/Unescocat-contribution-to-Futures-of-Education.pdf>
- Wong, S., Kwok, V., Kwong, T. and Lau, R. (2020). *Individuality, Accessibility, and Inclusivity: Applied Education and Lifelong Learning in Revolutionising Education for the 21st Century*. Our Hong Kong Foundation. https://ourhkfoundation.org.hk/sites/default/files/media/pdf/UNESCO_submission_13102020.pdf
- World Council on Intercultural and Global Competence. (2021). *Contribution from the World Council on Intercultural and Global Competence to the UNESCO Futures of Education Initiative*. https://iccglobal.org/wp-content/uploads/World-Council-Futures-of-Education-Learning-to-Become-Initiative_.pdf
- Yidan Prize Foundation. (2021). *Perspectives from the Yidan Prize Foundation Council of Luminaries on the Futures of Education*.

Υποστηρικτικά έγγραφα

Τα ακόλουθα υποστηρικτικά έγγραφα παραγγέλθηκαν από την UNESCO για να βοηθήσουν στην προώθηση της σκέψης για βασικά ζητήματα που θέτει η Διεθνής Επιτροπή για το Μέλλον της Εκπαίδευσης.

Assié-Lumumba, N. T. (2020). *Gender, knowledge production, and transformative policy in Africa*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374154>

Buchanan J., Allais S., Anderson M., Calvo R. A., Peter S. and Pietsch T. (2020). *The futures of work: what education can and can't do*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374435>

Common Worlds Research Collective. (2020). *Learning to become with the world: Education for future survival. Education Research and Foresight Working Paper 28*. Paris, UNESCO

Corson, J. (2020). *Visibly ungoverned: strategies for welcoming diverse forms of knowledge*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374085>

Couture, J. C., Grøttvik, R. and Sellar, S. (2020). *A profession learning to become: the promise of collaboration between teacher organizations and academia*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374156>

Damus, O. (2020). *Les futurs de l'éducation au carrefour des épistémologies du Nord et du Sud*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374047>

Desjardins, R., Torres, C. A. and Wiksten, S. (2020). *Social contract pedagogy: a dialogical and deliberative model for Global Citizenship Education*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374879>

D'Souza, E. (2020). *Education for future work and economic security in India*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374880>

Facer, K. (2021). *Futures in education: towards an ethical practice*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375792>

Facer, K. (2021). It's not (just) about jobs: education for economic wellbeing. *Education Research and Foresight Working Paper 29*. Paris, UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000376150/PDF/376150eng.pdf.multi>

Facer, K. and Selwyn, N. (2021). *Digital technology and the futures of education – towards 'non-stupid' optimism*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377071>

Gautam, S. and Shyangtan, S. (2020). *From suffering to surviving, surviving to living: education for harmony with nature and humanity*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374086>

Grigera, J. (2020). *Futures of Work in Latin America: between technological innovation and crisis*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374436>

Hager, P. and Beckett, D. (2020). *We're all in this together: new principles of co-present group learning*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374089>

- Haste, H. and Chopra, V. (2020). *The futures of education for participation in 2050: educating for managing uncertainty and ambiguity*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374441>
- Hoppers, C. (2020). *Knowledge production, access and governance: a song from the south*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374033>
- Howard, P., Corbett, M., Burke-Saulnier, A. and Young, D. (2020). *Education futures: conservation and change*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374087>
- Inayatullah, S. (2020). Co-creating educational futures: contradictions between the emerging future and the walled past. *Education Research and Foresight Working Paper 27*. Paris, UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373581/PDF/373581eng.pdf.multi>
- Labate, H. (2020). *Knowledge access and distribution: the future(s) of what we used to call 'curriculum'*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374153>
- Lambrechts, W. (2020). *Learning 'for' and 'in' the future: on the role of resilience and empowerment in education*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374088>
- Mengisteab, K. (2020). *Education and participation in African contexts*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374155>
- Moore, S.J. and Nesterova, Y. (2020). *Indigenous knowledges and ways of knowing for a sustainable living*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374046>
- Saeed, T. (2020). *Reimagining education: student movements and the possibility of a Critical Pedagogy and Feminist Praxis*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374157>
- Schweisfurth, M. (2020). *Future pedagogies: reconciling multifaceted realities and shared visions*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374077>
- Smart, A., Sinclair, M., Benavot, A., Bernard, J., Chabbott, C., Russell, S. G. and Williams, J. (2020). *Learning for uncertain futures: The role of textbooks, curriculum, and pedagogy*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374078>
- Sriprakash, A., Nally, D., Myers, K., and Ramos-Pinto, P. (2020). *Learning with the past: racism, education and reparative futures*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374045>
- Stitzlein, S. M. (2020). *Using civic participation and civic reasoning to shape our future and education*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374034>
- Vasavi, A. R. (2020). *Rethinking mass higher education: towards community integrated learning centres*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374442>
- Wagner, D., Castillo, N. and Zahra, F. T. (2020). *Global learning equity and education: looking ahead*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375000>

Ydesen, C., Acosta, F., Milner, A. L., Ruan, Y., Aderet-German, T., Gomez Caride, E. and Hansen, I. S. (2020). *Inclusion in testing times: implications for citizenship and participation*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374084>

Παράλληλα με αυτήν την υποστηρικτική έρευνα ιστορικού, αναπτύχθηκε ένα διαδραστικό παιχνίδι για την πρωτοβουλία το Μέλλον της Εκπαίδευσης για να αναπτυχθεί ο προβληματισμός σχετικά με εναλλακτικά συστήματα μάθησης και να διερευνηθούν οι επιπτώσεις τους σε διαφορετικές ομάδες.

Keats, J. and Candy, S. (2020). *Accession: Building an intergenerational library*. Game developed for the Futures of Education initiative.

Παγκόσμιες συμβουλευτικές συνεισφορές

Οι ακόλουθες εργασίες παραγγέλθηκαν από την UNESCO για την ανάλυση και τη σύνθεση οπτικών και ιδεών που ελήφθησαν μέσω της ομάδας εστίασης, των διαδικτυακών πλατφορμών και των καναλιών ερευνών και δημοσκοπήσεων που αναπτύχθηκαν για την πρωτοβουλία.

Jacobs, R. and French, C. (2021). *Women, robots and a sustainable generation: Reading artworks envisioning education in 2050 and beyond*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/search/faad9f2c-4a70-4b7a-8ac7-c3cffeecd156c>

Melchor, Y. (2021). *Analysis report of the online consultation modality: Your ideas on the futures of education*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378271/PDF/378271eng.pdf.multi>

TakingITGlobal. (2021). *Focus group discussion analysis: Perspectives from the UNESCO Associated School Network's community of students, teachers and parents*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378054/PDF/378054eng.pdf.multi>

UNESCO. (2021). *Education in 2050: Analysis of social media polling campaign for UNESCO's Futures of Education report*. Paris, UNESCO.

Moeller, K., Agaba, S., Hook, T., Jiang, S., Otting, J., Sedighi, M. and Wyss, N. (2021). *Focus group discussions analysis: September 2019 - November 2020*. Paper commissioned for the UNESCO Futures of Education report. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375579/PDF/375579eng.pdf.multi>

Δημοσιεύσεις της Διεθνούς Επιτροπής για το Μέλλον της Εκπαίδευσης

Κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης αυτής της έκθεσης, για τους σκοπούς της συλλογής σχολίων και προτάσεων, η Επιτροπή δημοσίευσε πολλά προσωρινά δελτία σχετικά με τις εν εξελίξει εργασίες της. Επιπλέον, η Επιτροπή προσέφερε συστάσεις σχετικά με τις εκπαιδευτικές διαταραχές που προκλήθηκαν από την πανδημία του COVID-19.

International Commission on the Futures of Education. (2020). *Visioning and Framing the Futures of Education*. UNESCO, Paris. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373208>

International Commission on the Futures of Education. (2020). *Protecting and transforming education for shared futures: joint statement by the International Commission on the Futures of Education*. UNESCO, Paris. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373380>

International Commission on the Futures of Education. (2020). *Education in a Post-COVID World: Nine ideas for public action*. UNESCO, Paris. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373717>

International Commission on the Futures of Education. (2021). *Progress update of the International Commission on the Futures of Education*. UNESCO, Paris. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375746>

Διεθνής Επιτροπή για το Μέλλον της Εκπαίδευσης

Εντολή

Η εντολή της Διεθνούς Επιτροπής για το Μέλλον της Εκπαίδευσης είναι να στοχαστούμε συλλογικά πάνω στον τρόπο με τον οποίο η εκπαίδευση θα μπορούσε να αναθεωρηθεί σε έναν κόσμο αυξανόμενης πολυπλοκότητας, αβεβαιότητας και επισφάλειας, και να παρουσιάσουμε αναλύσεις και συστάσεις με τη μορφή μιας εμβληματικής έκθεσης η οποία μπορεί να χρησιμεύσει ως ατζέντα για διάλογο και δράση σχετικά με την πολιτική σε πολλαπλά επίπεδα. Στρέφοντας το βλέμμα προς το έτος 2050 και μετά, η έκθεση θα πρέπει να προτείνει οράματα και στρατηγικές για την υιοθέτηση τόσο της εκπαιδευτικής πολιτικής όσο και της εκπαιδευτικής πρακτικής. Ως αναπόσπαστο μέρος της διεργασίας ανάπτυξης της έκθεσης και της συνεργασίας με τους σχετικούς ενδιαφερόμενους από όλο τον κόσμο, η Επιτροπή θα εξετάσει τον καλύτερο τρόπο για να μεγιστοποιήσει τον συνεχή αντίκτυπο της έκθεσης μετά τη δημοσίευσή της.

Η Επιτροπή πρέπει να λάβει υπόψη τις πρόσφατες γεωπολιτικές αλλαγές, την επιταχυνόμενη περιβαλλοντική υποβάθμιση και την κλιματική αλλαγή, τα μεταβαλλόμενα πρότυπα της ανθρώπινης κινητικότητας και τον εκθετικό ρυθμό της επιστημονικής και τεχνολογικής καινοτομίας. Ταυτόχρονα, η έκθεση θα πρέπει να οραματιστεί και να αναλύσει το πολλαπλό πιθανό μέλλον των τεχνολογικών, κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών διαταραχών και το πώς η εκπαίδευση μπορεί να επηρεάσει και να επηρεαστεί από αυτό το μέλλον.

Η Επιτροπή θα συμπεριλάβει στην έκθεσή της μια εξέταση της μακροχρόνιας δέσμευσης της UNESCO για μια πλουραλιστική, ολοκληρωμένη και ανθρωπιστική προσέγγιση της εκπαίδευσης και της γνώσης ως δημόσιων αγαθών. Η Επιτροπή καλείται να αμφισβητήσει και να επαναξιολογήσει τις θεμελιώδεις αρχές που διατυπώθηκαν σε προηγούμενες παγκόσμιες εκθέσεις της UNESCO για την εκπαίδευση. Εν ολίγοις, η Επιτροπή θα επικεντρωθεί στην εξέταση του ρόλου της εκπαίδευσης, της μάθησης και της γνώσης υπό το φως των τεράστιων προκλήσεων και ευκαιριών του προβλεπόμενου, του πιθανού και του προτιμώμενου μέλλοντος.

Μέλη

AE Sahle-Work Zewde

Πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Αιθιοπίας,
Πρόεδρος της Διεθνούς Επιτροπής για το Μέλλον της Εκπαίδευσης

Η Sahle-Work Zewde εξελέγη ως πρώτη γυναίκα και πέμπτη Πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Αιθιοπίας στις 25 Οκτωβρίου 2018. Αφού εντάχθηκε στο Υπουργείο Εξωτερικών της Αιθιοπίας το 1988, υπηρέτησε ως Πρέσβειρα της Αιθιοπίας στη Σενεγάλη με διαπίστευση στο Πράσινο Ακρωτήριο, στην Γκάμπια, στη Γουινέα, στη Γουινέα-Μπισάου και στο Μάλι· Πρέσβειρα στο Τζιμπουτί και ως Μόνιμη Αντιπρόσωπος (PR) στην IGAD· Πρέσβειρα στη Γαλλία με διαπίστευση στο Μαρόκο και στην Τυνησία και Μόνιμη Αντιπρόσωπος στην UNESCO· και Μόνιμη Αντιπρόσωπος προς την Αφρικανική Ένωση (AU) και τον Γενικό Διευθυντή Αφρικανικών Υποθέσεων.

Η Πρόεδρος Sahle-Work προσχώρησε στον ΟΗΕ το 2009 και υπηρέτησε ως Ειδική Αντιπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα και Επικεφαλής του Ενοποιημένου Γραφείου για την Οικοδόμηση της Ειρήνης του ΟΗΕ στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία. Το 2011 διορίστηκε ως η πρώτη ειδική Γενική Διευθύντρια του Γραφείου του ΟΗΕ στο Ναϊρόμπι σε επίπεδο Αναπληρώτριας Γενικού Γραμματέα. Τον Ιούνιο του 2018, ο Γενικός Γραμματέας Αντόνιο Γκουτέρες τη διόρισε Ειδική Εκπρόσωπό του στην Αφρικανική Ένωση και Επικεφαλής του Γραφείου του ΟΗΕ στην Αφρικανική Ένωση. Είναι η πρώτη γυναίκα που κατέχει αυτές τις θέσεις στον ΟΗΕ.

António Nóvoa

Καθηγητής στο Ινστιτούτο Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου της Λισαβόνας, Πορτογαλία
Πρόεδρος της ομάδας έρευνας και σύνταξης
της Διεθνούς Επιτροπής για το Μέλλον της Εκπαίδευσης

Ο António Nóvoa είναι Επίτιμος Πρόεδρος του Πανεπιστημίου της Λισαβόνας, αφού διετέλεσε Πρόεδρος του μεταξύ του 2006 και του 2013. Καθηγητής εκπαίδευσης, είναι κάτοχος διδακτορικού διπλώματος από το Πανεπιστήμιο της Γενεύης και το Πανεπιστήμιο Paris IV-Sorbonne. Του έχει απονεμηθεί ο τίτλος του Επίτιμου Διδάκτορα από διάφορα πανεπιστήμια. Έχει πραγματοποιήσει σεμινάρια και διαλέξεις σε περισσότερες από 40 χώρες και είναι συγγραφέας περισσότερων από 200 ακαδημαϊκών εργασιών. Ο Nóvoa υπηρετεί επί του παρόντος ως Πορτογάλος Πρέσβης στην UNESCO.

Masanori Aoyagi

Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο του Τόκιο, Ιαπωνία

Ο Masanori Aoyagi γεννήθηκε στο Dalian της Κίνας το 1944. Ως ένας από τους κορυφαίους ερευνητές της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής ιστορίας της τέχνης, ο δρ Aoyagi έχει διενεργήσει ανασκαφές στη Μεσόγειο για περισσότερα από 40 χρόνια. Μετά την αποφοίτησή του το 1967 από τη Σχολή Φιλολογίας του Πανεπιστημίου του Τόκιο, σπούδασε Κλασική Ιστορία της Τέχνης και Αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο της Ρώμης από το 1969 έως το 1972. Είναι δρ Λογοτεχνίας. Οι θέσεις που κατείχε στο παρελθόν περιλαμβάνουν τον Επίτροπο του Οργανισμού Πολιτισμικών Υποθέσεων. Μεταξύ

άλλων, είναι πρόεδρος του Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Kashihara του Νομού Nara και Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του Πανεπιστημίου Tama Art.

Arjun Appadurai

Ομότιμος Καθηγητής Μέσων, Πολιτισμού και Επικοινωνίας στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης και Max Weber Global Professor στο Bard Graduate Center στη Νέα Υόρκη, ΗΠΑ

Ο Arjun Appadurai είναι Ομότιμος Καθηγητής Μέσων, Πολιτισμού και Επικοινωνίας στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης και Max Weber Global Professor στο Bard Graduate Center στη Νέα Υόρκη. Είναι κορυφαίος αναλυτής της πολιτισμικής δυναμικής της παγκοσμιοποίησης. Οι ακαδημαϊκές του γνώσεις αφορούν τη διαφορετικότητα, τη μετανάστευση, τη βία και τις πόλεις. Το πιο πρόσφατο βιβλίο του (με τη Neta Alexander) είναι το Failure (Polity Press, 2019).

Patrick Awuah

Ιδρυτής και Πρόεδρος, Πανεπιστήμιο Ashesi, Γκάνα

Ο Patrick Awuah είναι ο Ιδρυτής και Πρόεδρος του Πανεπιστημίου Ashesi στην Γκάνα, το οποίο στόχο έχει να προωθήσει μια αφρικανική αναγέννηση εκπαιδύοντας μια νέα γενιά ηθικών, επιχειρηματικών ηγετών. Υπό την ηγεσία του Patrick, το Ashesi συνδυάζει έναν αυστηρό πολυεπιστημονικό πυρήνα με γνωστούς κλάδους υψηλού αντίκτυπου στις επιχειρήσεις, την επιστήμη των υπολογιστών, τα πληροφοριακά συστήματα διοίκησης (MIS) και τη μηχανική. Ο Patrick είναι υπότροφος του ιδρύματος MacArthur και αποδέκτης του Βραβείου WISE για την Εκπαίδευση. Το 2015, ο Patrick ονομάστηκε ένας από τους 50 καλύτερους ηγέτες του κόσμου από το Fortune.

Abdel Basset Ben Hassen

Πρόεδρος, Αραβικό Ινστιτούτο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Τυνησία

Ο Abdelbasset Ben Hassen είναι πρόεδρος του Αραβικού Ινστιτούτου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα που εδρεύει στην Τυνησία. Με τρεις δεκαετίες τεχνογνωσίας στον τομέα της εκπαίδευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ο Ben Hassen έχει εργαστεί στην ανάπτυξη και εφαρμογή προγραμμάτων για τα ανθρώπινα δικαιώματα και στην εκπαιδευτική μεταρρύθμιση στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής. Έχει γράψει για τα ανθρώπινα δικαιώματα, την εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την κουλτούρα, και ήταν μέλος της συντακτικής επιτροπής της Δεκαετίας των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Cristovam Buarque

Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο της Μπραζιλία, Βραζιλία

Ο Cristovam Buarque απέκτησε το διδακτορικό του δίπλωμα στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης πριν εργαστεί στην Inter-American Development Bank στην Ουάσινγκτον για έξι χρόνια. Είναι Ομότιμος Καθηγητής και πρώην Πρύτανης του Πανεπιστημίου της Μπραζιλία. Στη Βραζιλία έχει διατελέσει Υπουργός Παιδείας, Κυβερνήτης της Ομοσπονδιακής Περιφέρειας και Γερουσιαστής της Δημοκρατίας. Ο Cristovam Buarque είναι πρωτοπόρος στην έννοια της μεταφοράς χρηματικών πόρων υπό

όρους για την εκπαίδευση και έχει δημοσιεύσει εκτενώς για το μέλλον της βασικής και ανώτατης εκπαίδευσης, τόσο για τη βελτίωση της πρόσβασης όσο και για την παιδαγωγική καινοτομία.

Elisa Guerra

Εκπαιδευτικός και Ιδρύτρια του Colegio Valle de Filadelfia, Μεξικό

Η Elisa Guerra είναι Εκπαιδευτικός και Ιδρύτρια του Colegio Valle de Filadelfia στο Μεξικό και Διευθύντρια για τη Λατινική Αμερική για τον οργανισμό Institutes for the Achievement of Human Potential. Της απονεμήθηκε το βραβείο «Καλύτερη Εκπαιδεύτρια στη Λατινική Αμερική» το 2015 από την Inter-American Development Bank και το Fundación ALAS και ήταν επίσης φιναλίστ για το Διεθνές Βραβείο Διδασκαλίας. Η Elisa είναι κάτοχος δύο μεταπτυχιακών πτυχίων, από το Instituto Tecnológico y de Estudios Superiores de Monterrey (ITESM) και από το Harvard Graduate School of Education. Έχει συγγράψει 26 βιβλία και εγχειρίδια και είναι παθιασμένη με την προσχολική μάθηση, την ιδιότητα του παγκόσμιου πολίτη και την καινοτόμα διδασκαλία.

Badr Jafar

Διευθύνων Σύμβουλος, Crescent Enterprises, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα

Ο Badr Jafar είναι Διευθύνων Σύμβουλος της Crescent Enterprises και Πρόεδρος της Crescent Petroleum. Ο Badr ίδρυσε την Πρωτοβουλία Pearl, έναν μη κερδοσκοπικό οργανισμό του ιδιωτικού τομέα, που έχει δεσμευτεί να προωθήσει μια εταιρική κουλτούρα διαφάνειας και λογοδοσίας, σε συνεργασία με το Γραφείο Συνεργασιών του ΟΗΕ. Ο Badr υπηρετεί στις συμβουλευτικές επιτροπές του Sharjah Entrepreneurship Center και του Gaza Sky Geeks. Ο Badr συνεργάζεται με μια σειρά από ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, υπηρετώντας ως μέλος της συμβουλευτικής επιτροπής του Cambridge University Judge Business School, του MIT Legatum Center for Development and Entrepreneurship, του Αμερικανικού Πανεπιστημίου της Βηρυτού και του Αμερικανικού Πανεπιστημίου της Sharjah. Ο Badr είναι ο Ιδρυτικός Προστάτης (Founding Patron) του Κέντρου Στρατηγικής Φιλανθρωπίας στο Cambridge University.

Doh-Yeon Kim

Ομότιμος Καθηγητής του Εθνικού Πανεπιστημίου της Σεούλ,
πρώην υπουργός Παιδείας, Επιστήμης και Τεχνολογίας, Δημοκρατία της Κορέας

Ο Doh-Yeon Kim εργάστηκε ως Καθηγητής στο Τμήμα Μηχανικής των Υλικών στο Εθνικό Πανεπιστήμιο της Σεούλ. Στη συνέχεια διετέλεσε Πρόεδρος του Πανεπιστημίου Ulsan και POSTECH. Ο Καθηγητής Kim υπηρέτησε επίσης ως Υπουργός Παιδείας, Επιστήμης και Τεχνολογίας και Πρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής Επιστήμης και Τεχνολογίας για την κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Κορέας. Τα ενδιαφέροντά του έγκεινται στις αλλαγές που θα συμβούν στην εκπαίδευση και τη διδασκαλία λόγω της προόδου στην τεχνολογία της πληροφορίας και της επικοινωνίας.

Justin Yifu Lin Dean

Καθηγητής, Ινστιτούτο Νέας Διαρθρωτικής Οικονομίας, Πανεπιστήμιο του Πεκίνου, Κίνα

Ο Justin Yifu Lin είναι Κοσμήτορας του Ινστιτούτου Νέας Διαρθρωτικής Οικονομίας, Κοσμήτορας του Ινστιτούτου Συνεργασίας και Ανάπτυξης Νότου-Νότου και Καθηγητής και Επίτιμος Κοσμήτορας της Εθνικής Σχολής Ανάπτυξης στο Πανεπιστήμιο του Πεκίνου. Πριν από αυτό ήταν Ανώτερος Αντιπρόεδρος και Επικεφαλής Οικονομολόγος της Παγκόσμιας Τράπεζας, καθώς και ιδρυτικός Διευθυντής του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών της Κίνας στο Πανεπιστήμιο του Πεκίνου. Είναι συγγραφέας πολλών βιβλίων για την οικονομία και την ανάπτυξη.

Evgeny Morozov

Συγγραφέας

Ο Evgeny Morozov είναι συγγραφέας και στοχαστής σχετικά με τις κοινωνικές και πολιτικές επιπτώσεις της τεχνολογίας της πληροφορίας. Είναι ο συγγραφέας του *The Net Delusion* (2011) και του *To Save Everything, Click Here* (2013). Είναι κάτοχος διδακτορικού στην Ιστορία της Επιστήμης από το Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ και υπήρξε επισκέπτης καθηγητής στα Πανεπιστήμια Georgetown και Stanford. Είναι επίσης ο ιδρυτής του The Syllabus, ενός προγράμματος μέσω του οποίου επιδιώκει να κάνει την ακαδημαϊκή γνώση πιο προσίτη στο ευρύ κοινό.

Karen Mundy

Διευθύντρια του Διεθνούς Ινστιτούτου Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού της UNESCO και Καθηγήτρια (σε άδεια), Πανεπιστήμιο του Τορόντο – Ινστιτούτο του Οντάριο για Σπουδές στην Εκπαίδευση, Καναδάς

Η Karen Mundy είναι η νέα Διευθύντρια του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού της UNESCO και Καθηγήτρια Εκπαιδευτικής Πολιτικής και Ηγεσίας στο Πανεπιστήμιο του Τορόντο. Είναι κορυφαία εμπειρογνώμονας στον τομέα της εκπαίδευσης στον αναπτυσσόμενο κόσμο και πρώην Διευθύντρια Τεχνική Διευθύντρια της Παγκόσμιας Σύμπραξης για την Εκπαίδευση. Κατείχε θέσεις ως Πρόεδρος Ερευνών Καναδά, Αναπληρώτρια Κοσμήτορας Έρευνας και Καινοτομίας και Πρόεδρος της Εταιρείας Συγκριτικής και Διεθνούς Εκπαίδευσης. Είναι συγγραφέας 6 βιβλίων και δεκάδων άρθρων, κεφαλαίων βιβλίων και εγγράφων πολιτικής που αφορούν την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, την πολιτική και την κοινωνία των πολιτών.

Fernando M. Reimers

Καθηγητής, Harvard Graduate School of Education, ΗΠΑ

Ο Fernando M. Reimers είναι Καθηγητής του Ιδρύματος Ford για την Πρακτική της Διεθνούς Εκπαίδευσης καθώς και Διευθυντής του Global Education Innovation Initiative στο Harvard Graduate School of Education. Ειδικός στον τομέα της εκπαίδευσης για την ιδιότητα του παγκόσμιου πολίτη, το έργο του επικεντρώνεται στην κατανόηση του τρόπου εκπαίδευσης των παιδιών και των νέων ώστε να μπορούν να ευδοκιμήσουν στον 21ο αιώνα. Έχει γράψει και επιμεληθεί ή συνεπιμεληθεί 40 ακαδημαϊκά βιβλία και έχει δημοσιεύσει περισσότερα από 100 άρθρα και κεφάλαια βιβλίων που εστιάζουν στη συνάφεια της εκπαίδευσης για έναν κόσμο που αλλάζει. Έχει επίσης αναπτύξει, με

τις ομάδες μεταπτυχιακών φοιτητών του, διάφορα αναλυτικά προγράμματα βασισμένα σε συνεργατικά σχέδια έρευνας που ευθυγραμμίζονται με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ που χρησιμοποιούνται σε σχολεία σε όλο τον κόσμο.

Tarcila Rivera Zea

Πρόεδρος, CHIRAPAQ Κέντρο για Αυτόχθονες Κουλτούρες του Περού

Η Tarcila Rivera Zea είναι μία από τις πιο αναγνωρισμένες αυτόχθονες ακτιβίστριες στο Περού και στον κόσμο. Για περισσότερα από 40 χρόνια υπερασπίζεται τα δικαιώματα των ιθαγενών μέσω του CHIRAPAQ, του Κέντρου για τις Αυτόχθονες Κουλτούρες του Περού, μια ένωση που προωθεί την επιβεβαίωση της πολιτιστικής ταυτότητας και την εκπαίδευση των αυτόχθονων γυναικών και των νέων ηγετών. Συμμετέχει επίσης στο Ηπειρωτικό Δίκτυο Αυτόχθονων Γυναικών της Αμερικής (ECMIA) και στο Διεθνές Φόρουμ Αυτόχθονων Γυναικών (FIMI).

Serigne Mbaye Thiam

Υπουργός Ύδρευσης και Αποχέτευσης, Σενεγάλη

Ο Serigne Mbaye Thiam αποφοίτησε από το Rouen Business School. Στη Σενεγάλη έχει διατελέσει Μέλος του Κοινοβουλίου, Γενικός Εισηγητής του προϋπολογισμού, Κυβερνητικός Εκπρόσωπος, Υπουργός Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας και Υπουργός Παιδείας. Από τον Μάιο του 2018 έως τον Σεπτέμβριο του 2021, ήταν Αντιπρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου της Παγκόσμιας Σύμπραξης για την Εκπαίδευση. Επί του παρόντος, ο Thiam είναι Υπουργός Υδάτων και Υγιεινής της Σενεγάλης.

Vaira Vīķe-Freiberga

Πρώην Πρόεδρος της Λετονίας, σήμερα Συμπρόεδρος, Nizami Ganjavi International Center, Μπακού, Αζερμπαϊτζάν

Η δρ Vaira Vīķe-Freiberga υπηρέτησε ως Πρόεδρος της Λετονίας από το 1999 έως το 2007 και ως Πρόεδρος της Παγκόσμιας Ηγετικής Συμμαχίας/Club de Madrid από το 2013 έως το 2019. Έχει υπηρετήσει ως Ειδική Απεσταλμένη για τη μεταρρύθμιση του ΟΗΕ και σε πολλές ομάδες υψηλού επιπέδου για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι συγγραφέας 17 βιβλίων και περισσότερων από 200 άρθρων, μέλος πέντε Ακαδημιών και Επίτιμη συνεργάτιδα του Wolfson College του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης.

Maha Yahya

Διευθύντρια, Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center, Λίβανος

Η Maha Yahya είναι διευθύντρια του Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center, όπου η δουλειά της επικεντρώνεται σε μεγάλο βαθμό στην πολιτική βία, στις πολιτικές ταυτότητας, στην ανισότητα, στην ιδιότητα του πολίτη και στην προσφυγική κρίση. Έχει δύο διδακτορικά στις κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας της Μασαχουσέτης (MIT) και την Αρχιτεκτονική Ένωση (AA) στο Λονδίνο. Υπηρετεί σε μια σειρά από συμβουλευτικές επιτροπές και είναι παγκόσμιο μέλος της Τριμερούς Επιτροπής. Συμπρόεδρος της Διεθνούς Συμβουλευτικής Επιτροπής για το Ινστιτούτο Asfari για την Κοινωνία των Πολιτών και την Ιδιότητα του Πολίτη στο Αμερικανικό Πανεπιστήμιο της Βηρυτού· καθώς και Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ένωσης Ana Aqra.

Η πρωτοβουλία Το Μέλλον της Εκπαίδευσης

Συμβουλευτική Επιτροπή

Η Συμβουλευτική Επιτροπή είχε εντολή να παρέχει στρατηγική καθοδήγηση στην UNESCO για την Πρωτοβουλία Το Μέλλον της Εκπαίδευσης στο σύνολό της.

Mr Tariq Al Gurg

Διευθύνων Σύμβουλος, Dubai Cares

Ms Alice P. Albright

Διευθύνουσα Σύμβουλος,
Παγκόσμια Σύμπραξη για την Εκπαίδευση

Mr Gordon Brown

Ειδικός Απεσταλμένος του ΟΗΕ
για την Παγκόσμια Εκπαίδευση

Ms Annette Dixon

Αντιπρόεδρος για την Ανθρώπινη Ανάπτυξη
του Ομίλου της Παγκόσμιας Τράπεζας

Ms Henrietta Fore

Εκτελεστική Διευθύντρια, UNICEF

Ms Susan Hopgood

Πρόεδρος, Education International

Mr Carlos Moedas

Επίτροπος 2014-2019, Ευρωπαϊκή Επιτροπή,
Έρευνα, Επιστήμη και Καινοτομία

Mr Matías Rodríguez Inciarte

Πρόεδρος του Santander Universidades
και Αντιπρόεδρος του Universia

Mr Refat Sabbah

Πρόεδρος, Παγκόσμια Εκστρατεία
για την Εκπαίδευση

Mr Jeffrey D Sachs

Διευθυντής, Κέντρο Βιώσιμης Ανάπτυξης,
Πανεπιστήμιο Κολούμπια

Ms Cecilia Scharp

Αναπληρώτρια Γενική Διευθύντρια,
Σουηδική Υπηρεσία Διεθνούς Συνεργασίας
για την Ανάπτυξη

Mr Andreas Schleicher

Διευθυντής της Διεύθυνσης Εκπαίδευσης
και Δεξιότητων, ΟΟΣΑ

Ms Alette Van Leur

Διευθύντρια, Τμήμα Τομεακών Πολιτικών,
Διεθνής Οργάνωση Εργασίας

Ms Hilligje van't Land

Γενική Γραμματέας, Διεθνής Ένωση
Πανεπιστημίων

Ms Yume Yamaguchi

Διευθύντρια, Ινστιτούτο για την
Προηγμένη Μελέτη της Βιωσιμότητας,
Πανεπιστήμιο των Ηνωμένων Εθνών

Συνεισφέροντες στην παγκόσμια διαβούλευση

Οργανισμοί και δίκτυα

Οι ακόλουθες ΜΚΟ και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, οι κυβερνητικοί φορείς, τα ακαδημαϊκά ιδρύματα και οι ερευνητικοί οργανισμοί, ο ιδιωτικός τομέας, οι νεανικές και φοιτητικές οργανώσεις και τα δίκτυα, καθώς και οι Εθνικές Επιτροπές της UNESCO συνέβαλαν στην παγκόσμια συζήτηση για το μέλλον της εκπαίδευσης (2019-2021) μέσω συζητήσεων σε ομάδες εστίασης, θεματικών εκθέσεων, διαδικτυακών σεμιναρίων ή άλλων δραστηριοτήτων. Μια ενημερωμένη λίστα οργανισμών που έχουν εμπλακεί στην πρωτοβουλία Το Μέλλον της Εκπαίδευσης είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο.

Abhivyakti Media for Development	Association des Parents Adventistes pour le Développement de l'Education (APADE)
Academic and Career Development Initiative Cameroon	Association for Sustainable Development Alternatives (ASDA)
Accademia delle Arti e delle Nuove Tecnologie di Roma	Association internationale des étudiants en sciences économiques et commerciales (AIESEC)
Adream Foundation	Association Montessori International of the United States (AMI/USA)
African Library and Information Associations and Institutions (AfLIA)	Association Montessori Internationale (AMI), Russia
Agastya International Foundation	Association Montessori Internationale (AMI), Sub Saharan Africa
Agency for Cultural Diplomacy (ACD)	Association Montessori Internationale (AMI), United Kingdom
Allama Iqbal Open University	Association Montessori of Thailand
Amala	Association Nigérienne des Educateurs pour le Développement (ANED)
American Psychological Association (APA) at the United Nations	Athabasca University
Amity University	AzCorp Entertainment
Arab Campaign for Education for All	Bangladesh National Commission for UNESCO
Arab Institute for Human Rights	Bangladesh Youth Forum
Aristotle University of Thessaloniki	Beijing Normal University
Arizona State University	Bilingualism Matters
Ashoka	Bilingualism Matters, Siena Branch, University for Foreigners of Siena
Asia South Pacific Association for Basic and Adult Education (ASPBAE)	biNu
Asociación Montessori Española	

Παραρτήματα

Board of European Students of Technology	Comisión Costarricense de Cooperación con la UNESCO
Brainwiz	Comisión Nacional Española de Cooperación con la UNESCO
Bridge 47	Comité mondial pour les apprentissages tout au long de la vie
Cameroon International Model United Nations	Commission nationale algérienne pour l'éducation, la science et la culture
Canadian Commission for UNESCO (CCU)	Commission nationale angolaise pour l'UNESCO
Canadian Department for Employment and Social Development (ESDC)	Commission nationale haïtienne de coopération avec l'UNESCO
Catalyst 2030	Commission nationale Lao pour l'UNESCO
Center for Education Development and Skill Acquisition Initiative	Commission nationale libanaise pour l'éducation, la science et la culture (UNESCO)
Center for Engaged Foresight	Commission nationale malgache pour l'UNESCO
Center for Intercultural Dialogue	Commission nationale rwandaise pour l'UNESCO
Centre Catholique International de Coopération avec l'UNESCO (CCIC)	Commission nationale suisse pour l'UNESCO
Centre for Comparative and International Research in Education (CIRE)	Comparative and International Education Society (CIES)
Centre for Research for Educational Impact (REDI) at Deakin University	Comparative Education Society of Asia (CESA)
Centre for Youth and Development Malawi	Consejo de Formación en Educación, Administración Nacional de Educación Pública (ANEP), Uruguay
Centro de Estudios em Educação Superior, Pontificia Universidad Católica de Rio Grande do Sul (PUCRS)	DAP Graduate School of Public and Development Management
Centro de Investigación Científica, Académica y Posgrados, México	Délégation permanente de la Suisse auprès de l'UNESCO et de la Francophonie
Centro de Investigación y Acción Educativa Social - CIASES	Department of General and Preschool Education, Ministry of Education, Azerbaijan
Centro Regional de Profesores del Este - Maldonado	Developmental Action Without Borders - NABAA
Centro Regional de Profesores del Suroeste - Colonia	Dhurakij Pundit University
Chartered College of Teaching	Diálogo Interamericano
Cinglevue	Dream a Dream
Civil Society Education Partnerships, Timor Leste	DVW International (Germany)
Climate Commission for UK Higher and Further Education	E-Net Philippines
Climate Smart Agriculture Youth Network (CSAYN)	e ² : educational ecosystems
Coalition for Educational Development, Sri Lanka	ED Wales
Collective Consultation of NGOs	EDUCAFIN Mentoring Program
Columbia University's Teachers College	

Education for all Somalia	Girls Not Brides AR
Education for an Interdependent World	Giving Hope to the Hopeless Association (GHHA)
Education International	Global Campaign for Education
Éducation, Recherches et Actualités (EDRAC)	Global Changemakers
Education+	Global Edtech Impact Alliance
Educational Futures Network (EFN), School of Education, University of Bristol	Global Education Policy Network
Educational Resource Development Centre Nepal (ERDCN)	Global Hands-On Universe (GHOU)
Eidos Global	Global Pedagogical Network - Joining in Reformation (GPENreformation)
Emmaus International	Global University Network for Innovation (GUNi)
Epiphany Labs	Global Young Greens
Erasmus Student Network	Grow Waitaha - Ōtautahi (Christchurch)
ESD Japan Youth	Hellenic Association for the Promotion of Rhetoric in Education
European Democratic Education Community	HundrED
European Dental Students' Association (EDSA)	Indonesian National Commission for UNESCO
European Parents' Association (EPA)	Initiative for Article 12 UNCRC (InArt12)
European Student Network	Innovazing Vision
European Students' Union	Institute for Research on Population and Social Policies, National Research Council of Italy
European Youth Forum	Institute of Education, University of Lisbon
Expert Advisory Board for Transformative Education of the Austrian Commission for UNESCO	Instituto de Formación Docente - Rocha
Finnish Development NGOs – Fingo	Instituto Politécnico de Beja & Universidade Lusófona de Humanidades e Tecnologias de Lisboa (ULHT)
Finnish National Board of Education	International Association of Universities (IAU)
Firenze Fiera	International Centre for Higher Education Innovation under the auspices of UNESCO (UNESCO-ICHEI)
Foundation For Youth Employment Uganda	International Centre for UNESCO ASPnet (ICUA), China
Franklin University	International Council for Adult Education (ICAE)
Fundação Calouste Gulbenkian	International Council for Open and Distance Education (ICDE)
Fundación Mustakis	International Development Education Association Scotland (IDEAS)
Fundación Santillana	International Model United Nations
Galileo Teacher Training Program (GTTP)	
General Direction of Planning, Ministry of Education of Bolivia	
GeoPoll	
German Commission for UNESCO	

Παραρτήματα

International Pharmaceutical Students' Federation (IPSF)	Ministry of Education, Belarus
International Society for Education through Art (InSEA)	Ministry of Education, Bhutan
International Youth Council	Ministry of Education, Ecuador
INTI International University and Colleges	Ministry of Education, Research and Religious Affairs, Greece
Isa Viswa Prajnana Trust	Ministry of Education, Romania
Istituto Comprensivo Statale "Perna - Alghieri" of Avellino	Ministry of Foreign Affairs, Portugal
Istituto Professionale di Stato per i Servizi per l'enogastronomia e l'ospitalità alberghiera "R. Virtuoso" of Salerno	Ministry of National Education, Indonesia
IUCN Commission on Education and Communication	Montessori Association of Thailand
Karanga: The Global Alliance for Social Emotional Learning and Life Skills	Montessori México
Kidskintha	Mouvement International ATD Quart Monde
Korean National Commission for UNESCO	National Campaign for Education, Nepal
L'Association Internationale des Professeurs et maîtres de Conférences des Universités – IAUPL	National Commission of the Democratic People's Republic of Korea for UNESCO
L'Organisation International pour le droit à l'éducation (OIDE)	National Commission of the People's Republic of China for UNESCO
L'Organisation Mondiale pour l'Éducation Préscolaire (OMEP)	National Institute of Educational Planning and Administration, India
Latvian National Commission for UNESCO	National Youth Council of India
Learning through Landscapes	National Youth Council of Malta
Lebanese University (LU)	National Youth Council of Namibia
Maker's Asylum	Neo-bienêtre
Me2Glosses, Thessaloniki branch of Bilingualism Matters	Network for International Policies and Cooperation in Education and Training (NORRAG)
Millennium Project	Network of Education Policy Centers
Ministère de l'éducation nationale, Haiti	Networking to Integrate SDG Target 4.7 and SEL Skills into Educational Materials (NISSEM)
Ministère de l'éducation, Lao PDR	North American Montessori Teachers Association
Ministère de l'éducation, Rwanda	Northwestern University
Ministero dell'Istruzione (Ministry of Education, Italy)	Oceane Group
Ministry of Education and Science of Republic of Latvia	Office International de l'Enseignement Catholique (OIEC)
Ministry of Education of Quebec	Office of the Secretary General's Envoy on Youth (United Nations)
	Officina Educazione Futuri initiative
	Okayama University
	Omuta City Board of Education, Japan

One Family Foundation	Slovene NGO Platform for Development, Global Education and Humanitarian Aid (SLOGA)
Our Hong Kong Foundation	Society for Intercultural Education, Training, and Research (SIETAR)
Out of the Books ASBL	Southeast Asia ESD Teacher Educators Network (SEA-ESD Network)
People for Education	Strategy and Innovation for Development Initiative
Permanent Delegation of the Kingdom of Saudi Arabia to UNESCO	Study Hall Educational Foundation
Permanent Delegation of Viet Nam to UNESCO	Subcommittee on Migrant and Refugee Children of the NGO Committee on Migration
Peruvian National Commission of Cooperation for UNESCO	SW Creative Education Hub, Bath Spa University
Peruvian National Commission of Cooperation for UNESCO	Swedish Association for Distance Education (SADE)
Philippine Futures Thinking Society	Swedish Association for Distance Learning Hårnösand
Philippine Society for Public Administration	Swedish National Commission for UNESCO
Polish National Commission for UNESCO	Sweduction
Portland Education	Swiss Agency for Development and Cooperation (SDC)
Portuguese National Commission for UNESCO	Te Pū Tiaki Mana Taonga Association of educators beyond the classroom
Portuguese Network of Communities of Learning (Rede CAP)	Teach For Liberia
Prince's Trust International	Thammasat University
ProFuturo	The Arab Network for Popular Education/The Ecumenical Project for Popular Education – The Lebanese Coalition for Education for All
Protection Approaches	The Dialogue
Proyecto Sinergias ED	The Edge Foundation
Red Regional por la Educación Inclusiva	The George Washington University
Regional Center for Educational Planning (RCEP)	The Goi Peace Foundation
ReSource at Burren College of Art	The Hamdan Foundation
RET International	The Innovation Institute, Australia
Rete Dialogues Nazionale	The International Institute for Higher Education Research & Capacity Building (IIHEd), O.P. Jindal Global University
Réussir l'égalité Femmes-Hommes	The International Task Force on Teachers for Education 2030
Right to Education Initiative	The Millennium Project
Saint Petersburg State University	The Ministry of Education of the People's Republic of China
Santander Universidades	
Scholas Occurrentes	
Sciences Po Campus de Poitiers	
SDG-Education 2030 Steering Committee	
ShapingEDU, Arizona State University	

Παραρτήματα

The Montessori Society AMI (UK), United Kingdom	University of Salerno
Tybed	University of the Future Network
UN Association of Norway	University of Tlemcen
UNESCO National Commission of the Philippines	VIA University College
Unescocat, Fòrum Futurs de l'Educació	Vietnam Association for Education for All
United Nations Association of the United States of America	Vilnius University Students' Representation
United Nations University Institute for the Advanced Study of Sustainability (UNU-IAS)	Visionary Education
Universidad Católica de Córdoba	Vote for Schools & Protection Approaches
Universidad Nacional de Tres de Febrero	World Council on Intercultural and Global Competence
Universidad Tres de Febrero	World Family Organization (South Africa and Europe region)
Université de Cergy	World Futures Studies Federation (WFSF)
Université Laval	World Heutagogy Group, London Knowledge Lab
University of Bristol	World Youth Assembly
University of Dundee	Yale University
University of Edinburgh	York University
University of Latvia	Young Diplomats Society (YDS)
University of Leeds	Youth Agro-Marine Development Association (YAMDA)
University of Maryland, College Park	Youth Entrepreneurs Corporation, Democratic Republic of the Congo (YEC-DRC),
University of Oslo	Zero Water Day Partnership
University of Piraeus	

Σχολεία

Τα ακόλουθα σχολεία διεξήγαγαν συζητήσεις και ομάδες εστίασης με μαθητές, εκπαιδευτικούς ή και γονείς εντός του πλαισίου της Πρωτοβουλίας Το Μέλλον της Εκπαίδευσης. Σημειώστε ότι πολλά από τα ακόλουθα σχολεία ανήκουν στο Δίκτυο Συνεργαζόμενων Σχολείων της UNESCO.

Αξερμπαϊτζάν

Baku European Lyceum
Modern Educational Complex
School #220 named after Arastun Mahmudov
School-Lyceum # 6 named after T. Ismayilov

Αϊτή

Collège Cotubanama
Collège de Côte-Plage

Αλγερία

Collège d'enseignement moyen Ahmed Zazoua
Djidel

École des frères Samet Blida

Ecole privée El Awael Annaba

Ecole privée la Citadelle Savoir Alger

Ανγκόλα

Alda Lara Polytechnic Secondary Institute

Centre for Professional Education

Gregório Semedo College

Industrial Polytechnic Institute of Kilamba Kiaxi No.
8056 "Nova Vida"

Jacimar College

Lyceum Ngola Kiluanji No. 1145

Lyceum No. 8054 - PUNIV "Nova Vida"

Medium Industrial Institute of Luanda

Medium Technical Institute of Hotel Management
and Tourism No. 2009

Middle Economics Institute of Luanda

Middle Institute of Administration and Management
n° 8055 "Nova Vida" (IMAG-Nova Vida)

Mutu Ya Kavela Secondary School

Primary School José Martí No. 1136

Primary School No. 1134 - ex 1050

Public School No. 1140 (ex 1058) - 1º de Maio

Public School No. 1222 (ex-1107) - Bairro Azul

Secondary School Juventude em Luta n° 1057 - ex
2033

Training School for Health Technicians of Luanda

Γερμανία

Albert-Schweitzer-Schule Hofgeismar

Edith-Stein-Schule Ravensburg & Aulendorf

Freie Waldorfschule Karlsruhe

Gesamtschule Bremen Mitte

Gewerbliche und Hauswirtschaftlich-
Sozialpflegerische Schulen Emmendingen

Heinrich-Hertz-Schule Hamburg

Illtal-Gymnasium Illingen

Limesschule Idstein

Max-Planck-Gymnasium Berlin

Ostendorfer-Gymnasium Neumarkt

Sophie-Scholl-Schule Berlin

Städtische Realschule Heinsberg „Im Klevchen“

Warndt-Gymnasium Völklingen

Γουατεμάλα

Cooperativa Agro Industrial Nuevo Amanecer

Δανία

Aalborg Handelsskole

Aalborg Katedralskole

Aarhus Statsgymnasium

Absalons Skole

Alminde-VIUF Fællesskole

Allsundgymnasiet

Askov Efterskole

Asmildkloster Landbrugsskole

Aurehoej Gymnasium

Baaring Boerneunivers

Bagsværd Kostskole Og Gymnasium

Bredagerskolen

Business College Syd

Campus Jelling, UCL

CELF

Christianshavns Gymnasium

Egaa Gymnasium

Egtved Skole

Παραρτήματα

Eltang Skole og Børnehave

Endrupskolen

Espergærde Gymnasium & HF

EUC Nord

EUC Nordvest

EUC Syd

Faxehus Efterskole

Gammel Hellerup Gymnasium

Gefion Gymnasium

Gladsaxe Gymnasium

Haderslev Katedralskole

Han Herred Efterskole

Helsingør skole - Skolen i Bymidten

HF & VUC Fyn

Holluf Pile Skole

IBC Int. Business College

Ingrid Jespersens Gymnasieskole

Jelling Friskole

Juelsminde Skole

Kold College

Langelands Efterskole

Learnmark

Lillebæltskolen

Lindbjergskolen

Mercantec

Naestved Gymnasium of HF

NEXT

Niels Brock Int. Gymnasium

Nivaa Skole

Noerre Gymnasium

Nykøbing Katedralskole

Odense Katedralskole

Oelsted Skole

Paderup Gymnasium

Pedersborg Skole

Professionshøjskolen UCN

Professionshøjskolen VIA

Randers Social- og Sundhedsudd.

Rantzausminde Skole

Ranum Efterskole

Ranum Skole

Roedkilde Gymnasium

Roskilde Gymnasium

Roskilde Tekniske Skole

Skovbrynet Skole

Sønderskov-Skolen

Sortedamskolen

SOSU Esbjerg

SOSU Nord

SOSU Syd

Store Magleby Skole

Strandskolen

Tech College

Tietgen Business

Toender Handelsskole

Tadium

U/Nord

Vesthimmerlands Gymnasium

Viden Djurs

VUC Storstroem

ZBC

Δημοκρατία της Κορέας

Chiak Elementary School

Chungnam Foreign Language High School

Chungryol Girls' High School

Daykey High School

Dongil Girls' High School

Hyoyang High School
Incheon International High School
Incheon Yeongjong High School
Jeonbuk Foreign Language High School
Jeonju Shinheung High School
Jeonnam Foreign Language High School
Kyungpook National University Attached Elementary School
Masan Girls' High School
Munsan Sueok High School
Namsung Girls' High School
Osong High School
Sejong Global High School
Shin Nam High School
Shinseong Girls' High School
The Attached Elementary School of Gongju National University of Education
Wonhwa Girls' High School
Yangcheong High School
Yeongjujeil High School

Ελλάδα

1ο Γυμνάσιο Σερρών
1ο Λύκειο Ιεράπετρας
2ο Λύκειο Γέρακα
2ο Γυμνάσιο Γέρακα
2ο Λύκειο Χανίων
2ο Λύκειο Σερρών
2ο Επαγγελματικό Λύκειο Ρεθύμνου
4ο Γυμνάσιο Αμαρουσίου
4ο Λύκειο Σερρών
5ο Γυμνάσιο Αγίας Παρασκευής
Αμερικανικό Κολλέγιο Pierce
Γυμνάσιο Αριστοτέλειου Εκπαιδευτήριου Σερρών
Γυμνάσιο Δούκα

Πειραματικό Γυμνάσιο Ρεθύμνου
Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Σερρών
Γυμνάσιο Κολλεγίου Αθηνών
Γυμνάσιο Κοίμησης Σερρών
Γυμνάσιο Κολλεγίου Ψυχικού
Μουσικό Σχολείο Σερρών
Πρότυπο Γυμνάσιο Αναβρύτων
Ράλλειο Γυμνάσιο Πειραιά
Γυμνάσιο Πεντάπολης Σερρών
Γυμνάσιο Εκπαιδευτηρίων Ζαγοριανάκου

Ηνωμένο Βασίλειο

Strathallan School

ΗΠΑ

Gunnison Middle School

Ιαπωνία

Amagi Junior High School
Amanohara Elementary School
Ginsui Elementary School
Hakko Junior High School
Hayamadai Elementary School
Hayame Elementary School
Hirabaru Elementary School
Kamiuchi Elementary School
Kunugi Junior High School
Kuranaga Elementary School
Matsubara Junior High School
Meiji Elementary School
Miike Elementary School
Minato Elementary School
Miyanohara Junior High School
Nakatomo Elementary School

Παραρτήματα

Omuta Chuo Elementary School

Omuta Special Education School with special care

Shirakawa Elementary School

Tachibana Junior High School

Taisho Elementary School

Takatori Elementary School

Takuho Junior High School

Takuma Junior High School

Tamagawa Elementary School

Tegama Elementary School

Tenryo Elementary School

Yoshino Elementary School

Ινδονησία

SMP Labshool Kebayoran

Ισπανία

Colegio Los Abetos

Colegio Público de Hurchillo

Colegio Sagrada Familia (Zaragoza)

Colegio Trabenco

IES Salvador Victoria (Monreal del Campo. Teruel)

Ιταλία

ITCTS Vittorio Emanuele, Bergamo

Καναδάς

University of Toronto Schools

Κίνα

Hainan Middle School

Ledong Huangliu High School of No. 2 High School
of East China Normal University

Qingdao No.2 High School

Shanghai High School

Shanghai Song Qingling School

The Experimental High School Attached to Beijing
Normal University

The High School Affiliated to Renmin University of
China

Κολομβία

Corporación Educativa Minuto de Dios

Κόστα Ρίκα

Colegio Ambientalista de Pejibaye

Colegio de Cedros

Colegio de Santa Ana

Colegio Humanístico Costarricense - Campus
Nicoya

Colegio Yurusti

CTP de Orosi/Instituto de Alajuela

CTP de Turrubares

CTP Don Bosco

Escuela Carmen Lyra

Escuela Carolina Dent Alvarado

Escuela Central de Tres Ríos

Escuela de Palomo

Escuela Infantil NP San José

Escuela INVU Las Cañas

Escuela José Cubero Muñoz

Escuela José Ricardo Orlich Zamora

Escuela Juan Flores Umaña

Escuela La Fuente

Escuela La Gran Samaria

Escuela Líder Daytonia Talamanca

Escuela Líder Sector Norte

Escuela Naciones Unidas

Escuela San Francisco

Escuela Thomás Jefferson
 Escuela y Colegio Científico CATIE
 Golden Valley School
 Instituto de Formación de Docentes de Universidad Nacional (UNA)
 Liceo de Aserrí
 Liceo de Limón - Mario Bourne
 Saint Anthony School
 Saint Gregory School
 Saint Jude School
 West College

Λαϊκή Δημοκρατία του Λάος

Collège Sisattanak
 Collège Sisavad
 École primaire Nahaidiao
 École primaire Phonpapao
 École primaire Phonphanao
 École primaire Phonthan
 École primaire Sokpalouang
 École secondaire Champasak
 École secondaire Phiavat
 Lycée Chanthabouly
 Lycée Vientiane-Hochiminh
 Vientiane Secondary School

Λευκορωσία

Gymnasium No. 1 named after F.Skorina, Minsk
 Minsk Gymnasium #12
 State Educational Establishment “Gymnasium No. 33, Minsk”
 State Educational Establishment “Grodno City Gymnasium”
 State Educational establishment “Secondary School No. 201 Minsk”

State Educational Establishment “Labour Red Banner Order Gymnasium No.50 of the city Minsk”
 State Educational Institution “Snov Secondary School”
 State Educational Establishment “Minsk Gymnasium 12”
 Gymnasium No. 2 Orsha

Λίβανος

Ahliah School
 Al Kawthar Secondary School
 Al Manar Modern School - Ras el Metn
 Central College Jounieh
 Collège de la Sainte Famille Française - Fanar
 Collège des Soeurs des Saints Coeurs - Bauchi
 Collège Notre Dame de Jamhour
 Collège Protestant Français Montana - Dik el Mehdi
 Collège Saint Grégoire - Beirut
 Etablissement Sainte Anne de Besançon - Beirut
 Greenfield College Beirut
 Hajj Bahaa Eddine Hariri School - Saida
 Imam Sadr Foundation-Rehab Al Zahraa School
 Institut Moderne du Liban-Collège Père Michel Khalifé - Fanar
 International College – Beirut
 Les écoles de l'Association islamique philanthropique d'Amlieh
 Les écoles de l'Ordre Libanais Maronite (OLM)
 Makassed Ali Ben Taleb School - Beirut
 Our Lady of Annunciation - Rmaich
 Rafic Hariri High School Saida
 Sagesse High School Ain Saadeh

Μαδαγασκάρη

CEG Ambohimananina
 CEG Antanimena

Παραρτήματα

CEG Nanisana
Collège privé ESSOR
Collège privé La Columba Ambatomainty
Collège privé Le Pétunia
Collège privé Palais des Princes
Ecole privée Pinocchio
EPP Ambatomanoina Lovasoa
EPP Ambohidroa 1
EPP Beravina
Lycée Andrianampoinimerina Sabotsy Namehana
Lycée Horace François Antalaha
Lycée J.J. RABEARIVELO
Lycée Miarinarivo Itasy
Lycée Nanisana
Lycée Naverson Fianarantsoa
Lycée privé La Chanterelle Sabotsy Namehana
Lycée privé Les Petits Chérubins
Lycée Talatamaty

Μεξικό

Colegio Valle de Filadelfia
Instituto Alpes San Javier
PrepaTec Eugenio Garza Sada

Μπαγκλαντές

Abudharr Ghifari College, Dhaka
Adamjee Cantonment College
Azimpur Govt. Girls School & College, Dhaka
Bangladesh International School and College,
Mohakhali, Dhaka
Cambrian School & College, Dhaka
Dhaka Commerce College, Dhaka
Dhaka Residential Model College
Engineering University School & College, Dhaka

Govt. Bangla College, Mirpur, Dhaka
Govt. Bhiku Memorial College, Manikganj
Govt. Laboratory High School, Dhaka
Madaripur Govt. College, Madaripur
Munshiganj Govt. Women's College, Munshiganj
Udayan Uchcha Madhyamik Bidyalaya, Dhaka

Νορβηγία

Steinerskolen i Tønsberg

Πακιστάν

Karachi Grammar School

Περου

Colegio Peruano Alemán Max Uhle
Institución Educativa Jorge Basadre, Junín
Instituto de Educación Superior Pedagógico Público
Teodoro Peñaloza, Junín

Πορτογαλία

Agrupamento de Escolas D. Dinis, Quarteira
Agrupamento de Escolas da Batalha
Agrupamento de Escolas Sé, Lamego
Colégio Diocesano Nossa Senhora da Apresentação,
Calvão
Escola EB/123 Bartolomeu Perestrelo, Funchal,
Madeira
Escola Profissional do Montijo
Escola Secundária Aurélia de Sousa, Porto
Escola Secundária Filipa de Vilhena, Porto
Escola Secundária Jaime Moniz, Funchal, Madeira
Escola Superior de Educação Jean Piaget, Almada
Externato Frei Luís de Sousa, Almada
Instituto Duarte de Lemos, Águeda

Ρουάντα

APADE Kicukiro
 Collège Christ Roi de Nyanza
 Collège de Gisenyi
 College de Gisenyi (Inyemeramihigo)
 Collège Saint André
 Ecole Primaire Saint Joseph
 Ecole Primaire Saint Joseph/Kicukiro
 Ecole Primaire SOS
 Ecole Primaire SOS Kacyiru
 Ecole Technique SOS
 Ecole Technique SOS Kigali
 FAWE Girls School Kigali
 Groupe Scolaire Sainte Bernadette Save
 Groupe Scolaire Maie Reine Rwaza
 Groupe Scolaire Notre Dame de Lourdes/Byimana
 Groupe Scolaire Nyanza/Kicukiro
 GS Marie Reine Rwaza
 GS Notre Dame de Lourdes Byimana
 GS Nyanza/Kicukiro
 GS Sainte Bernadette/Save
 Lycée de Kigali
 Lycée Notre Dame de Citeaux
 Teacher Training College Muhanga
 TTC Muhanga

Σλοβενία

Gimnazija Celje Center, Celje
 Gimnazija Nova Gorica, Nova Gorica
 Gimnazija Ptuj
 IV. OŠ Celje
 OŠ 16. december Mojstrana
 OŠ Alojza Gradnika Dobovo
 OŠ Bratov Polančičev, Maribor

OŠ Cirila Kosmača Piran
 OŠ Cvetka Golarja Škofja Loka
 OŠ dr. Jožeta Pučnika, Črešnjevce, Slovenska Bistrica
 OŠ Dušana Flisa Hoče
 OŠ Franceta Bevka Tolmin
 OŠ Griže, Griže
 OŠ in vrtec Sveta Trojica
 OŠ Janka Padežnik Maribor
 OŠ Kapela
 OŠ Kobilje
 OŠ Ledina Ljubljana
 OŠ Pesnica
 OŠ Poljane, Poljane nad Škofjo Loko
 OŠ Selnica ob Dravi
 OŠ Sveta Trojica
 OŠ Toneta Čufarja Jesenice
 Škofja Loka High School
 Šolski center Lava, Celje
 Šolski center Ptuj, Ekonomska šola
 Srednja gradbena šola in gimnazija Maribor
 Srednja zdravstvena in kozmetična šola Maribor
 Srednja zdravstvena šola Celje

Φινλανδία

Alppilan lukio
 Björneborgs svenska samskola
 Etäkoulu Kulkuri
 Haapajärven lukio
 Haapajärven yläaste
 Helsingin kielilukio
 Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulu
 Iisalmen lyseo
 Jyväskylän kristillinen opisto
 Jyväskylän Lyseon lukio

Παραρτήματα

Jyväskylän normaalikoulu

K. J. Ståhlbergin koulu

Kaitaan lukio

Kellon koulu

Kempeleen Kirkonkylän koulu

Kilpisen yhtenäiskoulu

Laanilan lukio

Lapinlahden lukio ja kuvataidelukio

Lyseonpuiston lukio

Mäkelänrinteen lukio

Oriveden lukio

Oulun normaalikoulu

Oulun normaalikoulu (yläkoulu)

Oulun Suomalaisen Yhteiskoulun Lukio

Putaan koulu

Rauman normaalikoulu

Saimaan ammattiopisto Sampo

Suomalais-venäläinen koulu

Tampereen yliopiston normaalikoulu

Tikkalan koulu

Tuusulan lukio

Vaasan lyseon lukio

ΑΣ ΟΡΑΜΑΤΙΣΤΟΥΜΕ ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΜΑΣ ΜΑΖΙ

Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση

Το άρρηκτα συνδεδεμένο μέλλον της ανθρωπότητας και του πλανήτη μας απειλείται. Απαιτείται επείγουσα δράση, που θα αναληφθεί από κοινού, για να αλλάξουμε πορεία και να οραματιστούμε και πάλι το μέλλον μας. Η εκπαίδευση, που από καιρό αναγνωρίζεται ως ισχυρή δύναμη για θετικές αλλαγές, έχει νέα, επείγουσα και σημαντική δουλειά να κάνει. Αυτή η έκθεση, που χρειάστηκε δύο χρόνια για να δημιουργηθεί και ενημερώνεται από μια παγκόσμια διεργασία διαβούλευσης η οποία έχει απασχολήσει περίπου ένα εκατομμύριο άτομα, παρουσιάζεται από τη Διεθνή Επιτροπή για το Μέλλον της Εκπαίδευσης και καλεί κυβερνήσεις, θεσμούς, οργανισμούς και πολίτες σε όλο τον κόσμο να σφυρηλατήσουν ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο για την εκπαίδευση που θα μας βοηθήσει να οικοδομήσουμε μαζί ένα ειρηνικό, δίκαιο και βιώσιμο μέλλον και για όλους. Εξετάζει πού βρίσκεται η εκπαίδευση τώρα, ανάμεσα σε υποσχέσεις του παρελθόντος και σε ένα αβέβαιο μέλλον, και υποστηρίζει την ανανέωση της εκπαίδευσης σε πέντε διαστάσεις: Παιδαγωγική, αναλυτικά προγράμματα, διδασκαλία, σχολεία και μάθηση σε όλους τους τομείς της ζωής, και ολοκληρώνεται με την επίσπευση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου για την εκπαίδευση με προσκλήσεις για την έρευνα, την παγκόσμια αλληλεγγύη και τη διεθνή συνεργασία. Παρουσιάζει σε βάθος τις ψηφιακές τεχνολογίες, την κλιματική αλλαγή, την οπισθοδρόμηση της δημοκρατίας, την κοινωνική πόλωση και το αβέβαιο μέλλον της εργασίας, τα οποία έχουν ενδιαφέρον για εκπαιδευόμενους, εκπαιδευτικούς, διευθυντές και σχεδιαστές εκπαιδευτικών συστημάτων, ερευνητές, κυβερνήσεις και την κοινωνία των πολιτών. Η έκθεση στοχεύει όχι μόνο να ανοίξει τη συζήτηση για την εκπαίδευση σε όλους και να προκαλέσει προβληματισμό, αλλά να ωθήσει τον καθένα από εμάς στη δράση. Υποστηρίζει, πάνω από όλα, ότι μέσω εκατομμυρίων ατομικών και συλλογικών πράξεων θάρρους, ηγεσίας, αντίστασης, δημιουργικότητας και μέριμνας θα αλλάξουμε πορεία και θα μετασχηματίσουμε την εκπαίδευση για να οικοδομήσουμε ένα δίκαιο, ισότιμο και βιώσιμο μέλλον.

